Pasi Ilmari Jääskeläinen

Sniegė ir jos devynetas

Versus Aureus

Pasi Ilmari Jääskeläinen

SNIEGĖ
IR JOS DEVYNETAS

Iš suomių kalbos vertė
Danutė Sirijos Giraitė

VERSUS AUREUS

UDK 821.511.111-31
Ja-01

Versta iš:
Pasi Ilmari Jääskeläinen.
Lumikko ja yhdeksän muuta.

Knygos vertimą rėmė Suomijos
literatūros informacijos centras

First published by Atena Kustannus, Finland, in 2006
Published by agreement with the Kontext Agency

ISBN 978-9955-34-602-9

PIRMA DALIS

1

Skaitytoja iš pradžių sumišo, o paskui apstulbo, kai Raskolnikovu vadinamas nusikaltėlis buvo netikėtai nužudytas vidury gatvės tiesiog jai prieš akis. Sonia, geraširdė kekšė, šovė Raskolnikovui į širdį. Taip nutiko įpusėjus Dostojevskio klasiką nagrinėjančią esė.

Skaitytoja buvo vardu Ela Amanda Milana. Dvidešimt šešerių metų, be kitų kūno dalių, turinti dailiai lenktas lūpas ir defektines kiaušides.

Jos lūpos buvo įvertintos tą patį ketvirtadienį, likus penkioms minutėms iki pietų pertraukos pabaigos, ir tai padarė biologijos mokytojas. Apie defektines kiaušides jai pranešė gydytoja prieš keturiolika mėnesių. Ji paliko konsultacijų kabinetą kaip moteris, kurios įsčiose glūdi kažin kas šalta ir ydinga. Nors lauke tebebuvo šilta ir saulėta.

Praėjus trims mėnesiams nuo diagnozės, kai dar po poros dienų buvo nutrauktos Elos Milanos sužadėtuvės, reikalai pakrypo geresne linkme.

Ji atliko minčių inventorizaciją.

Visų pirma ji turi puikias lūpas. Pasak kitų, jos pirštai – grakštūs ir dailūs. Veidas nėra toks įprastai gražus, kaip retsykiais kas nors pastebėdavo, tačiau jis malonus ir juslus, netgi žavus. Tai ir pati matė veidrodyje.

Ir vienas meilužis kartą aptiko, kad jos krūtų speneliai yra tapybiškos spalvos, – vyras nedelsdamas susirankiojo aliejinius

dažus iš savo būsto užkampių ir be atvangos maišė juos trejetą valandų, kol rado tinkamą spalvą.

Ela Amanda Milana stebeilijo į languotą popieriaus lapą.

Priešais ją sėdėjo trisdešimt septyni gimnazistai, kurių esė teks taisyti, o ji galvojo apie savo spenelių spalvą. Netikėta literatūrinė žmogžudystė neleido susikaupti. Ji nebepajėgė atsiriboti ir skaityti toliau – tik ne šiandien, ne šioje klasėje.

Pakėlė akis nuo esė, tartum būtų išvydusi per ją rėpliojantį vabzdį, paskui nužvelgė klasę, bet klasė nežiūrėjo į ją. Moksleiviai rašė, dirsčiojo į savo popierius, rašikliai krebždėjo it užsislėpę triūslūs graužikai.

Esė parašė vaikinas, sėdintis trečiame suole palei langą.

Ela kiek sutriko, tačiau nepajėgė supykti ant vaikino. Dvejojo, ar būdama pakaitinė mokytoja turėtų rimtai žiūrėti į tokius mėginimus klastoti.

Pyktį kurį laiką ji jautė, ir netgi dabar, bet ne mokiniui, o savo kiaušidėms. Vaikino esė buvo laikinas, nereikšmingas dalykas. Betgi kiaušidės nuolat buvo nuo jos neatsiejamos, o ji – nuo jų. Verčiau jau jos nebūtų sudėtinė dalis personos, vadinamos Ela Amanda Milana, kuri čia sėdi priešais klasę ir laiko rankose suklastotą esė.

Pateikusi klasikinės literatūros sąrašą moksleiviams, ji patikino, kad „Nusikaltimą ir bausmę“ pirmą kartą perskaitė antroje gimnazijos klasėje, o antrą – universitete.

Dabar suvokė galvojusi apie kitą knygą.

Ji niekada neperskaitė Dostojevskio žymaus kūrinio viso. Mokydamasi gimnazijoje buvo skaičiusi pirmus dvidešimt puslapių, o universitete prisikasė iki penkiasdešimt antro, bet taip ir nebaigė. Kažkas pasiskolino knygą ir paskui nunešė į antikvariatą.

Ir vis dėlto Ela buvo pagrįstai įsitikinusi, kad Sonia, geraširdė kekšė, romano pabaigoje nešovė Raskolnikovui į širdį. Buvo pasirengusi net susilažinti, kad Raskolnikovas, priešingai,

nei buvo teigiama esė, neužsmaugė senės palūkininkės viela. Ela universitete lankė paskaitas apie Dostojevskį, be to, matė filmą ir televizijos serialą, tad šį bei tą išmanė apie kūrinį, nors jos pačios knyga prieš ketverius metus pateko į antikvariatą.

Ela baigė pamoką ir pasivadino vaikinuką iš moksleivių srauto. Padarė jam sarkastišką pastabą dėl jo abejotino literatūrinio raštingumo ir dorovės.

Vaikinas, išsitraukęs knygą iš krepšio, padavė Elai.

– Tamsta pakaitinė mokytoja galėtų pasidomėti pati, – pasakė jis. – Siužeto linija yra būtent tokia.

Ela leido mokiniui eiti, jis aiškiai nerodė noro svarstyti su ja šio klausimo. Ji nusprendė tai atidėti.

Kurį laiką paskaitinėjusi romaną, Ela visa nukaito. Priešpaskutiniame knygos puslapyje Sonia paleidžia du šūvius Raskolnikovui į širdį. O knygos pradžioje Raskolnikovas iš tikrųjų pasmaugia senę palūkininkę plienine viela.

Susiieškojusi rankinėje mobilųjį Ela paskambino literatūros dėstytojui.

Savo baigiamajame darbe ji nagrinėjo Lauros Sniegės knygų vaikams mitologinius aspektus. Profesorius Elijas Korpimekis – jos mokslinis vadovas – nė nemėgino slėpti džiugesio: „Puikus pasirinkimas. Jeigu ketini ir toliau tęsti šią temą, susisiek su manimi ir aš pasistengsiu tau padėti. Sniegės kūryba tebereikalauja ilgo tyrimo, netgi aš nepajėgiau apžvelgti jos visos."

– Alio, – atsiliepė profesorius, – Korpimekis klauso.

Ela prisistatė ir bemat paklausė, godžiai kvėpdama orą:

– Ar Sonia pabaigoje nušovė Raskolnikovą?

Profesorius nusijuokė.

Ela suvokė, koks keistas buvo jos klausimas.

– Ar tu dabar literatūros paskaitoje? Juk skambini iš Joensū?

– Tie kursai vyko tik keturis mėnesius, – pabrėžtinai nerūpestingai atsakė Ela. Ji stengėsi kalbėti truputį racionaliau nei

prieš akimirką. – Šiuo metu esu Triušiogaloje. Gimnazijoje. Ir turėjau kuo greičiau sužinoti tą dalyką, nes mokiniai jau kokie yra, tokie, ir aš ne... suprantat, dabar neturiu po ranka tos knygos ir, tiesą sakant, niekaip negaliu prisiminti, tačiau privalau išsiaiškinti tą detalę.

– Suprantu, – tarė profesorius. – Na, į Raskolnikovą niekas nešaudė, juolab Sonia.

Ela valandėlę žiūrėjo į knygą rankoje ir pagaliau įsidrąsino:

– O kas, jeigu primygtinai tvirtinčiau kažkur mačiusi tokią „Nusikaltimo ir bausmės“ versiją, kur Raskolnikovas buvo nušautas? Tai Sonios darbas, nes ji tikėjo, kad pasaulis bus geresnis be Raskolnikovo.

Profesorius nieko neatsakė.

Ela vėl pajuto kalbanti neracionaliai. Kartais šnekėdama su tam tikrais žmonėmis, tarp kurių buvo ir Korpimekis, ji netekdavo įprasto gebėjimo valdyti padėtį. Universitete Ela Milana su viena drauge sukūrė dviejų dalių teoriją, aiškinančią šį reiškinį.

Remiantis pirmąja teorijos dalimi, ją trikdo bendravimas su žmonėmis, kai pajunta jų rimtą domėjimąsi ja ir jos mintimis.

Vis dėlto sutrinka retai, nors diena iš dienos turi reikalų su daugybe žmonių, kai kurie jų, tiesą sakant, stengėsi užmegzti su ja ryšius. Tai aiškino antroji teorijos dalis: pasak jos, visi žmonės turi prigimtinę reikmę apskelbti pasauliui savo mintis, tačiau iš esmės niekam nerūpi, kas dedasi kieno nors kito galvoje.

Šiuo požiūriu teorija aiškino ir Dievą: kadangi žmonėms reikia dėmesingo klausytojo, vos pasibaigus vaikystei jie trokšta kieno nors nedalomo dėmesio, taigi išrado Dievą, kuris nuolatos juos stebi ir jų klauso.

– Gal tai kokia nors nauja postmodernistinė versija? – pagaliau padarė prielaidą profesorius. – Ar tikrai tai paties Dostojevskio parašytas kūrinys? Greičiausiai tu matei kokį nors kitą

kūrinį, atkartojantį klasiko personažus ar panašiai. Klausyk, Ela, ar pameni, apie kokią knygą iš tiesų kalbėjai? Panaudočiau ją savo paskaitose apie Dostojevskį, tai skamba gana įdomiai. Ar galėtum parašyti apie tai kokį neilgą samprotavimą? Redaguoju vieną straipsnių rinkinį, ir jam tokia traktuotė labai pritiktų.

Profesoriaus balsas skambėjo entuziastingai. Ela gailėjosi, kad jam paskambino.

Knygos viršelyje Dostojevskio pavardė ir vardas buvo aiškiai nurodyti. Romano pavadinimas atrodė įprastai – „Nusikaltimas ir bausmė“. Knygą išleido „Karisto“ 1986 metais. Ją vertė M. Vuori, o Lea Piuko nuodugniai suredagavo kūrinio kalbą. Ela įbedė akis į viršelį.

– Iš tikrųjų gal ir taip, tokia naujoviška versija, – tarė ji.

Triušiogalos biblioteka – tai raudona trijų aukštų tvirtovė ant kalvos su vaizdu į mokyklą. Pagrindinį bibliotekos įėjimą rėmina dvi baltos marmuro kolonos.

Tai akmenų tašyklos savininko velionio Lindgreno dovana vietos kultūrai. Ela savo motinos iškarpų albume buvo mačiusi 1975 metų laikraščio žinutę apie paaukotas kolonas. Žinutėje įdėta nespalvota nuotrauka.

Antrame nuotraukos plane stovi keliamasis kranas, o priekyje – vietos gyventojai, didoka draugija, pats Akmēnis Lindgrenas, šalia jo jauna Laura Sniegė. Ėjo gandas, neva Lindgrenas mėgino padaryti įspūdį autorei. Už Lauros Sniegės susispietęs būrys vaikų – Triušiogalos literatų draugija, gabiausių rašančiųjų rinktinė, iš jų, Sniegės vadovaujami, užaugs rašytojai.

Elos senelė, būdama gyva, koneveikė biblioteką, tą „nelemtą mauzoliejų, dergiantį visą miestelio centrą“. Buvo ir kitų, manančių, kad pastatas yra niūrus, šaltas ir pernelyg didelis. Kai kam biblioteka kėlė pasidygėjimą nuo vaikystės. Triušio-

galos vaikai kas rytą skubėdavo pro ją sumurę ir uždusę, nes, eidami į mokyklą aukšta stačia atkalne, lenkdavo biblioteką.

Elos manymu, biblioteka į aplinką skleidė didybę. Ją supo ąžuolai, jie teikė vietovei šventiškumo ir savito kolorito, o pro vasarišką šakų žalumą liejosi skalsus paukščių čiulbėjimas, girdimas bibliotekoje, kai langai būdavo atviri.

Kiek atokiau nuo bibliotekos plytėjo giraitė, kurioje slėpėsi kavinė su knygynėliu „Motės dešimkė". Būdama maža Ela sekmadieniais mindavo dviratį į „Motės dešimkę" nusipirkti ledų. Ir kaskart pakeliui sustodavo paklebenti užrakintų bibliotekos durų ir dirstelėti pro langą.

Elai buvo sunku ilgesnį laiką tverti be popieriaus dulkių persigėrusio bibliotekos oro. Net dabar, kai ji artėjo prie to pastato, nešdamasi rankinėje suklastotą Dostojevskį, ją apėmė ta pati šventa pagarba kaip vaikystėje. Ji ir buvo toji maža mergaitė, tempianti šūsnis knygų, – tokių rasite kiekvienoje bibliotekoje. Kartą, kai su plaučių uždegimu buvo atgulusi dviem savaitėms, bibliotekininkė paskambino į namus ir paklausė, ar viskas gerai. Viso pasaulio tetos ir dėdės sveikindavo ją tarp lentynų: *Sveika, Ela, ką gero radai šiandien?..*

Mergaitė skaitydavo daugiau, nei leido sveikata, šimtus knygų per metus. Kai kurias prieš grąžindama perskaitydavo du ar daugiau kartų. Kai kurias paimdavo vėl, palikusi trumpam atitirpti. Anuomet buvo įsitikinusi, kad knygas geriausia skaityti antrą ar trečią kartą.

Ela praėjo pro masyvias kolonas. Visuomet gūžtelėdavo lenkdama jas. Tįsantis ant laiptų šuniukas nubudęs pašoko. Dėbtelėjęs į ją, irzliai amtelėjo ir nubėgo.

Ant durų buvo prikabinta žinutė; Ela perskaitė ją nė nestabtelėdama, atvėrė duris ir užėjo.

Biblioteka buvo erdvi, vėsi. Eidama skersai patalpą prie aptarnavimo stalo, ji įtraukė pažįstamo popieriaus dulkių ir senų spaustuvinių dažų kvapo.

– Norėčiau pranešti apie broką, – mergina kreipėsi į porą rudų akių, žvelgiančių į ją pro raginius akinius.

Bibliotekininkė segėjo vardinę kortelę su užrašu *Ingrida Katelė.*

– Atsiprašau, bet ar jūs ne rašytoja Ingrida Katelė? – draugiškai paklausė Ela.

– Ne, aš esu bibliotekininkė Ingrida Katelė, – taip pat draugiškai atsakė moteris. Bibliotekininkės Katelės drabužiai vos vos dvelkė cigarečių dūmais. – Vadinasi, norite gauti knygą?

– Tikriau – gauti paaiškinimą, – pasakė Ela. – Aš patekau į gana keblią padėtį dėl vieno savo mokinio. Jis parašė esė, kuri man pasirodė, hm... gana abejotina.

Bibliotekininkė šyptelėjo.

– Ar jis kėlė nemalonumų? Taip nutinka jų amžiuje. Tačiau tai praeis. Ir amžius, ir netinkamas elgesys. Viskas *gerai, kas gerai baigiasi*: viskas praeina.

Ela išsitraukė knygą iš rankinės.

– Turiu šiek tiek patikslinti. Problemų kaip tik sukėlė ne esė, o knyga, apie kurią parašytas straipsnis. Štai čia: Dostojevskio „Nusikaltimas ir bausmė", atrodo gana tikroviškai, bet parašyta neteisingai. Ji iškreipta. Ir vaikinas ją gavo čia, štai jūsų antspaudai.

Mergina stumtelėjo knygą ant bibliotekininkės stalo. Ingrida Katelė nerodė didelio susidomėjimo, tik šyptelėjusi pakilo nuo stalo ir nusigręžė nuo Elos prie informacinės lentynos, stovinčios jai už nugaros. Knyga liko ant stalo tarp jųdviejų.

– Būna spaudos broko, – šnekėjo Ingrida Katelė, atgręžusi nugarą Elai. – Kartais knygose trūksta ištisų lapų. O kartais, žiūrėk, atsiranda papildomų puslapių. Juk knygas rengia žmonės, pagalvokite, ir kai žmonės ką nors dirba, visuomet įvelia klaidų. Klysti natūralu, juk visą žmonijos raidą iš esmės sudaro įvairiausios klaidos. Greičiausiai girdėjote apie tuos Advento kalendorius.

– Kokius Advento kalendorius?

Ingrida Katelė krestelėjo galvą. Švystelėję plaukai minutėlę atskleidė liauną grakštų sprandą.

– Vaje! Tai nutiko prieš kurį laiką, išėjo paveiksluotas Advento kalendorius vaikams su mažomis durelėmis, tik paveiksliukai buvo toli gražu ne adventiniai. Gryniausia pornografija – tai faktas. Apie tai ir laikrašty rašė.

– Šit kaip, – tarė Ela. – Bet, šiaip ar taip, šioje knygoje Sonia nušauna Raskolnikovą. Ir Raskolnikovas pasmaugia senę palūkininkę plienine viela. Taip neturėjo būti. Turbūt pati suprantate. Pamaniau, jog kadaise buvo išleista cenzūruota knygos versija, tačiau iš pažiūros tai paprasčiausias leidinys.

Ingrida Katelė kiek pamąstė, nekantriai krustelėjo ir nusišypsojo.

– Gana keista, – pasakė, – reikšti nepasitenkinimą dėl tokio menkniekio, bet manau, kad vis dėlto reikia išsiaiškinti. Kas gi dėtųsi, jeigu knygos būtų rašomos kaip pakliūva.

Grįžusi prie stalo, pažvelgė Elai į akis.

– Galiu jus užtikrinti, jog brokuota knyga bus išimta iš apyvartos. Kartais taip nutinka. Paprastai apie tai nešnekama, tačiau spaustuvėje dirba vienas kitas pokštininkas. Ačiū jums, kad atkreipėt į tai mūsų dėmesį.

– Nėra už ką. Tiesą sakant, norėčiau ją vėl paimti, – tarstelėjo Ela, siekdama knygos. – Vienas pažįstamas literatūros dėstytojas ketino nukopijuoti suklastotus puslapius.

Ingridos Katelės akys blykstelėjo, ji stvėrė knygą merginai nespėjus jos paimti.

– Iš tikrųjų, būtų puiku, – pasakė Ingrida Katelė, kyštelėjusi knygą po stalviršiu. – Žinoma, atsižvelgiant į autorių teises. Tačiau dabar knyga jau grąžinta. Tad nebegaliu vėl paleisti apyvarton brokuotos. Tai principinis klausimas, ir mes, bibliotekos darbuotojai, turim laikytis tam tikrų taisyklių. Atsiprašau ir darsyk dėkoju už pastabą.

Ingrida Katelė toliau triūsė prie savo stalo. Ela nužvelgė jos profilį, sprandą ir viršugalvį, kiek pagalvojo, linktelėjo ir patraukė į skaityklą.

Skaitykla buvo trečiame aukšte, kartu su poezijos ir pjesių skyriumi. Kopdama laiptais, Ela sykiu pamatė visus aukštus. Bibliotekos centre buvo skliautas, kurį juosė kampuota laiptų spiralė. Skliauto viršūnėje švietė stiklinis stoglangis iš devynių plokščių. Saulėtomis dienomis pro jį ant knygų liejosi šviesa it katedroje, tačiau dabar tik varnos bei kuosos dirsčiojo vidun nuo stogo.

Pirmame aukšte buvo laikoma meninė literatūra vaikams ir suaugusiesiems. Dirstelėjusi žemyn, Ela išvydo grupę skulptūrų, išdėliotų nedideliame vestibiulyje tarp skyrių. Kaip skelbė iškaba ant laukujų durų, čia vyko Triušiogalos skulptorių sąjungos metinė paroda, pavadinta „Nuo undinių ligi vandenių – mitologinių skulptūrų menas pagal rašytojos Lauros Sniegės kūrybą".

Antrame aukšte buvo dalykinė literatūra. Ela pastebėjo, kad arčiausiai laiptų stovinčią lentyną žymėjo geltona lentelė: LITERATŪRA APIE ŠUNIS. Lentynoje tebuvo viena kita knyga.

Užlipusi į trečią aukštą, Ela paėmė nuo stovo laikraščio „Triušio takai" egzempliorių ir užėmė vietą, iš kurios galėjo matyti Ingridą Katelę, sėdinčią prie aptarnavimo stalo dviem aukštais žemiau.

Ši vieta buvo vadinama skaitykla – bent jau lentelėje, reikalaujančioje laikytis tylos skaityklos salėje. „Salę" sudarė šeši nutrinti stalai, sustatyti šalia turėklų.

Ela sklaidė „Triušio takus", kartkartėmis žvilgčiodama į bibliotekininkę. Pasak laikraščio, derliaus nuėmimas Triušiogaloje vyko sėkmingai. Teikiantis vilčių vietinis bėgikas Virmasalo pelnė sidabrą šalies masto rungtyje. Parengtos sugriežtintos šunų laikymo taisyklės. Šunų psichologas A. Louniala

savo nuolatinėje skiltyje „Šuo – geriausias ir seniausias žmogaus draugas“ žarstė patarimus, kaip auginti ir prižiūrėti šunis. Miesto taryba apsvarstė savivaldybės pastato renovaciją. Literatūriniame priede buvo pristatyti keli nauji daug žadantys autoriai.

Ela žinojo, kad jos novelės laikraštis dar neišspausdino. Gal rudeniop, manė priedo redaktorius. Ją nupurtė šiurpulys, tarsi kas nors mindytų jos kapą, ir ji nusprendė paskambinti redaktoriui – paprašyti grąžinti kūrinį. Galų gale nebuvo pasirengusi jo viešinti. Nuo pat pradžių tai buvo nevykusi mintis, staiga susizgribo.

Ketvirtame puslapyje buvo trumpa žinutė apie smulkaus ūkininko P. Lahtineno lauke rastą Baltosios Motės pavidalo bulvę. Savininkas ypatingą bulvę paskyrė rašytojai Laurai Sniegei, jeigu ji norės papildyti savo kolekciją, o jo ponia Kati pažadėjo pavaišinti rašytoją kava su bandelėmis, jeigu toji pati atvyks pasiimti bulvės.

Elos nebedomino laikraštis. Jos žvilgsnį traukė geltona lentelė. LITERATŪRA APIE ŠUNIS, – skelbė juodos spausdintinės raidės kaskart pažiūrėjus į lentelę. Pagaliau ėmė klausti savęs, kodėl čia pasiliko.

Ji baigė visas tos dienos pamokas, bet vakare turės taisyti didelę šūsnį rašinių. Motina laukė jos atnešant maisto ir vaistų – kažin kiek tėvui protas pakrikęs šiandien... Ji svajojo ir apie pogulį.

O vis tebesėdi čia, trečiame bibliotekos aukšte, sklaidydama vietos laikraštį ir sekdama bibliotekininkę.

Tai, ką ji darė, buvo absurdiška – pati suprato. Kita vertus, bibliotekininkė Katelė elgėsi įtartinai. Ji nesiėmė taip lengvai ieškoti brokuotų knygos puslapių, kaip nudavė. Taip pat neatrodė nustebusi, kad metų metais bibliotekoje saugomos knygos gali būti su ženkliais turinio nuokrypiais.

Žinoma, Ela yra susidūrusi su įvairiausiais vertimais ir tiesioginėmis vertimų klaidomis, yra skaičiusi sutrumpintų versijų ir knygų su trūkstamais puslapiais, vieną net be pabaigos. Ir kartais viešai būdavo leidžiamos naujos versijos, kai laikai pasikeisdavo ir nebereikėdavo saugoti skaitytojų nuo nepriimtino turinio ar abejotinų fragmentų.

Tačiau jai niekuomet neteko girdėti apie knygą, kurios fabula per klaidą ar tikslingai būtų buvusi taip perdirbta kaip „Nusikaltimo ir bausmės“. Pokštą galėjo iškrėsti itin savotiškas spaustuvininkas, ir to poelgio motyvas buvo sunkiai įsivaizduojamas. Ir kaip tokia knyga buvo išduodama beveik dvidešimt metų ir niekas nepastebėjo jos keistenybių?

Ela tą vakarą bibliotekoje elgėsi turbūt nepaisydama įpročių ir blaivaus proto, bet iškraipytas Dostojevskis ją išties žeidė, o pasijutusi įžeista ji galėjo pasielgti impulsyviai, remdamasi tik intuicija.

Rašiniai jos rankinėje laukė taisymo, namie motina laukė maisto ir vaistų tėvui; o žmonės čia tai ateidavo, tai išeidavo. Praėjo dvi valandos. Gimtosios kalbos ir literatūros pakaitinė mokytoja Ela Amanda Milana sėdėjo bibliotekoje, stebėdama bibliotekininkę Ingridą Katelę. Mokytoja pasijuto kvailai, bet negalėjo pasiduoti, dar ne.

Pagaliau Ingrida Katelė paliko savo stalą ir tarp akmeninių undinių ir betoninių gnomų nuėjo prie knygų lentynų. Ela žengė į galeriją, kad geriau matytų. Ingrida Katelė stovėjo prie „D“ lentynos ir dėjo knygas į vežimėlį. Ištuštinusi bent metrą lentynos, nustūmė knygų vežimėlį į galinį kambarį.

Į tą kambarėlį bibliotekininkės eidavo užkąsti atsineštinių priešpiečių ir persivilkti. Ten patekdavo tik apėjusios aptarnavimo stalą. Ant kambario durų kabojo nudriskęs angliškas plakatas, reklamuojantis K. S. Luiso knygą „Liūtas, burtininkė

ir drabužių spinta". Plakatas vaizdavo magišką spintą su kviečiamai praviromis durimis.

Ingrida Katelė, sugrįžusi iš galinio kambario, ilgai sėdėjo prie savo stalo. Galų gale nuėjo į antrą aukštą padėti atėjusiam skrybėlėtam vyrui.

Ela, jau spėjusi palikti savo buvusį postą, nulipo į pirmą aukštą ir žengė prie aptarnavimo stalo. Ėmė apžiūrinėti garbės lentyną, skirtą Lauros Sniegės kūriniams ir visiems jų vertimams.

Čia puolė veikti.

Nuėjo už aptarnavimo stalo, neskubėdama ir nerūpestingai. Apsidairė aplinkui, lyžtelėjo priekinius dantis ir įsmuko į galinį kambarį.

Mintyse sukūrė istoriją apsiginti, jeigu Ingrida Katelė ją užtiktų. Pasakytų ieškanti Ingridos galiniame kambaryje, nes turėjusi kai ko skubiai pasiteirauti. Ką gi bibliotekininkė jai padarytų, net ir nutvėrusi tenai? Nužudytų? Primuštų iki sąmonės netekimo?

Greičiausiai ne, tačiau kuo puikiausiai galėtų kreiptis į policiją dėl įvykdyto nusikaltimo.

Kokį erzelį tai sukeltų! „Triušio takai" įdėtų antraštę: GIMTOSIOS KALBOS IR LITERATŪROS PAKAITINĖ MOKYTOJA BUVO SUČIUPTA VAGIANTI KNYGAS. Ji netektų geros reputacijos, o kartu ir darbo. Būtų įtraukta į teistų asmenų registrą ir niekada nebenusiplautų šios dėmės.

Ela ėmė būgštauti. Tada suvokė, kad turėtų išeiti, kol nevėlu. Ji pagyrė save, kad laiku susiprotėjo, kol neiškrėtė tikros kvailystės.

Ir tada ant stalo pamatė knygas.

Jos buvo sudėtos į tris šūsnis. Šalia stovėjo buteliukas „Jaffos" gazuoto vandens, mandarinas ir maišelis saldymedžio čiulpinukų – bibliotekininkės Ingridos Katelės priešpiečiai.

Dostojevskio „Nusikaltimas ir bausmė“ buvo vienos šūsnies apačioje. Elos širdis ėmė tankiai plakti, ir mergina paėmė knygą. Ji taip pat užgriebė penkias kitas knygas, pirmas pakliuvusias po ranka, kurios buvo gana plonos ir tilpo rankinėje.

Jos pirštai sustiro kaip šarkos kojos.

Rankinės dugne gulėjo komiksų žurnalas, kurį Ela konfiskavo per rytinę pamoką. Ji pridengė knygas žurnalu ir užsegė rankinę.

Tada išėjo iš bibliotekos.

2

Pavo Emilis Milana buvo pavadintas dviejų legendinių bėgikų garbei. Būdamas dvidešimties, kone prilygo savo bendravardžiams bėgikams, kaip ir tikėjosi jo velionis tėvas, – jeigu ne laimėjimais, tai bent jau širdimi, lengva ir eiklia it laumžirgis.

Trisdešimt metų jis kasdien nubėgdavo po dešimtį kilometrų. Bėgiodavo rytais, prieš eidamas į tarnybą, ir vakarais, vos parėjęs iš darbo, bėgiojo net tą vėjuotą naktį, kai gimė jo duktė. Kasmet nuavėdavo šešetą porų sportukų ir per kiekvienas Kalėdas gaudavo nuo šeimos dovanų naują sportinį kostiumą. Šeima jį meiliai praminė skraidančiu triušiogaliečiu, pravardė paplito ir tarp kitų vietos gyventojų.

Dabar, būdamas penkiasdešimt penkerių, Pavo Emilis Milana ištisas dienas sėdėjo sodo krėsle vidury serbentų krūmų, žolynų, ramunių, obelų, dilgėlių, ežių, varlių, peteliškių ir vabzdžių. Sodo sezonas prasidėdavo vos sniegui nutirpus ir baigdavosi sulig pirmąja šalna.

Tokia permaina įsigalėjo prieš šešetą metų.

Veltui jam siūlė skaityti knygas. Veltui įkalbinėjo eiti paplaukyti, pasiirstyti ar kur pasisvečiuoti. Jis turėjo stebėti sodą ir jo gyvastį – taip paaiškino savo žmonai Marjatai, kuri ėmė manyti esanti gyvanašlė ir todėl kartkartėmis kentė baisius sąžinės priekaištus. „Senatvė ne visada paiso amžiaus“, – Marjata Milana buvo pratusi teisinti savo vyrą.

Kiekviena nauja diena atskleisdavo Pavo Emilio Milanos asmenybės dalį, ir dalis po dalies vis mažėjo to Pavo Emilio Milanos, už kurio buvo ištekėjusi Marjata Mekikuisma.

Pavo Emilis Milana žvelgė į dukterį pro šlapius akinius.

– Argi jau negaliu pats spręsti, kur sėdėti? – piktai metė jis. – Jau atvirtom į komunistus, ar kaip? Taip, šito jie čia siekia. Komunizmo ir to, kad laisvas žmogus negalėtų sėdėti kur panorėjęs. Ir tu taip pat? Parodyk, mergaite, savo partinį bilietą, ko gero, turi jį kur užsikišusi.

Ela pažvelgė į padžiūvusią tėvo figūrą. Žili per ilgi plaukai lindo iš po skrybėlės kraštų; šią savaitę motina neapsikentusi atskubės į sodą su žirklėmis. Po languotais marškiniais styrojo susiraitę krūtinės gaurai.

– Kiekvienas gali sėdėti kur panorėjęs, – atsakė Ela. – Tiek apie sėdėjimą. Betgi lauke lyja.

Pavo Emilis Milana nustebęs įbedė akis į dangų.

– Ir mama liepė eiti vidun, – pridūrė ji.

Pavo Emilis Milana nukratė vandenį nuo skrybėlės.

– Jeigu tavo mama liepė eiti vidun, būtinai eik. Tėvų reikia klausyti, nors raudonieji mano kitaip. Kas iš tiesų yra tavo mama?

– Ne, ji liepė eiti tau.

– Taigi. Ar tu esi toji mokytoja, pargrįžusi čionai? Mano duktė?

Ela pritarė, tądien jau trečią kartą.

Tėvas dirstelėjo pro akinių viršų, jo žvilgsnis atrodė sutrikęs. Paskui gudriai šyptelėjo.

– Netrukus ateisiu. Tu eik pirma. Turiu dar pasiklausyti.

– Aš jau du kartus ėjau pirma, – atsakė Ela. – O tu tebesėdi čia. Juk neketini krėsti man pokštų?

– Turiu čia reikalų, – paaiškino jis su nenusakoma mina. – Ateisiu, kai tik galėsiu. Dabar jau eik, širdele.

– Tu sušlapsi.

Tėvas suirzo.

– Sušlapsiu? Pagalvokime apie lietų. Iš dangaus ant mūsų krinta tokie mažuliukai pursliukai, tik pažvelk – jie nekenksmingi. Argi vanduo turi būti tik ežeruose, tvenkiniuose, upėse, vandentiekio vamzdžiuose ir voniose? Kiek vargo patiriame, gamindami vandeniui nelaidžius stogus ir drabužius, ir skėčius, ir visa kita tik tam, kad išvengtume tokio sąlyčio. Mes taip stengiamės atsiriboti nuo vandens.

Jis iškėlė rankas, tarsi norėdamas apglėbti lietų.

– Tačiau ir mes visi sutverti iš vandens. Ir tu, ir aš. Vanduo nuolatos srovena mumyse. Tas pats vanduo visur. Ar vanduo yra Dievas? Be abejo, vanduo yra gyvybė. Gyvybė gavo pradžią iš vandens. Pagalvok ir tu apie tai.

Ela valandėlę pastovėjo lietuje su tėvu, kol tas vėl nugrimzdo į savo atsiskyrėlišką tylą. Abu dar pažiūrėjo viena kryptimi.

Už sodo tvoros driekėsi pieva. Jos viduryje stovėjo pavėsinė – išvaizdus, bet apgriuvęs statinys, kurio pakraščiuose vešėjo dilgėlės ir dagiai. Iš pavėsinės dėbsojo tamsus šešėlis.

Prieš daugelį metų tenai buvo iškelta šventė visiems kaimynams. Ją surengė neseniai atsikėlusi šeima, norėdama padaryti gerą įspūdį. Triušiogaliečių papročiu šeimai buvo padovanotos mitologinės skulptūros – miškiniai, girių fėjos, elfai ir vienas žmogaus ūgio baubas, atspindintis tamsiausius skulptoriaus pojūčius. Sužavėti šeimininkai išdėliojo skulptūras namie ir sode; tačiau niūri baubo mina taip nugąsdino jų vaikus, kad jis tylomis buvo paliktas pavėsinėje. Nuo tada ji tapo mėgstama miestelio vaikų vieta drąsai išbandyti.

Dabar, ko gero, baubas sulaukė draugijos. Pavėsinėje nuo lietaus prisiglaudė trejetas šunų. Netrukus, irgi pasijutę nejaukiai, jie nubidzeno savo keliais.

Tėvas pasitrynė nosies kraštą. Elos žvilgsnis klaidžiojo lietuje ir sustojo prie tėvo apšepusio skruosto ir po šeriais matomo rando.

Sodas buvo vienintelė vieta, kur jos tėvas jautėsi visiškai ramus, beveik laimingas. Netrukus žiema privers jį keletą mėnesių sėdėti namie.

Ela atnešė skėtį, padavė jį tėvui ir sugrįžo vidun.

Į buvusį Elos kambarį vedė įviji laiptai. Penkta ir keturiolikta pakopa girgžteli, kai ant jų užlipi. Ela nė karto nebuvo ant jų užlipusi nuo tada, kai jai sukako penkeri.

Iš kambario buvo išnešta daug senos mantos. Mama pavertė jį siuvykla. Ela Milana neatminė nieko, ką motina būtų pasiuvusi, išskyrus tas gėlėtas užuolaidas, kabančias palei atvirą siuvyklos langą, permirkusias nuo lietaus.

Netrukus pakaitinis merginos darbas baigsis ir ji bus pasiųsta į kitą mokyklą kitoje apskrityje. Ligi tol sėdės prie seno rašomojo stalo, taisydama rašinius. Jos kojos jau beveik nebetilpo po stalu.

Stalo kampe gulėjo saldainių maišelis. Už kiekvieną ištaisytą rašinį Ela apdovanodavo save karamele. Po penkių rašinių nulipdavo žemyn atsigaivelėti. Kai pagaliau ištaisys dvidešimt penkis, vakaro užduotis bus atlikta.

Tada ims nagrinėti knygas.

Padariusi pertraukėlę tarp taisymų, žvilgtelėjo į Dostojevskį, kuris gulėjo ant lovos laukdamas jos. Apie Raskolnikovo mirtį perskaitė dar sykį vos parėjusi namo. Visa kita nusprendė peržiūrėti vėliau.

Ela stengėsi pamiršti Dostojevskį su jo draugija ir įsigilinti į rašinius.

Jos sąmonėje rašiniai skardeno savo įžvalgomis, nuomonėmis, požiūriais, klaidingais interpretavimais, išpažintimis ir pateisinimais. Juokai, banalybės ir metaforos užplūdo Elos stiliaus nuojautą, ir kalbinės nuovokos šliuzai sunkiai girgždėjo, kai pro juos mėgino prasigauti abejotinos darybos sakiniai ir klaidingi sudurtiniai žodžiai.

Bet kuris netobulas rašinys palikdavo įrantą jos galvoje. Kartais klaidingi sakiniai įsisiurbdavo ir tūnodavo joje kelias dienas, keldami minčių sūkurius ir griaudami užtvaras.

Prieš porą savaičių paskaičiavusi ji sužinojo, kad gyvenimo jai buvo skirta maždaug 74 148 rašiniams perskaityti. Paskui ji išeis į pensiją su svetimų minčių išrantyta galva.

Kai iki vakaro normos buvo likę septyni rašiniai, Ela stabtelėjo pasigėrėti esė, parašyta Agatos Kristi kūrybos motyvais. Sukrėtė aukštesnis nei vidutinis, netgi išskirtinis rašinio lygis. Grynas, aiškus, apibrėžtos struktūros tekstas. Nieko bendro su Dostojevskiu ar Kundera, tačiau gimnazisto išsakytos mintys buvo tikrai brandžios.

Ela įvertino rašinį stipriu dešimtuku ir šalia pažymio nupiešė mažą papūgėlę.

Tada ji ėmė abejoti, ar būtina rašinį dėti į Lauros Sniegės bylą.

Direktorius itin nuodugniai paaiškino, kad visus stipriu dešimtuku įvertintus rašinius būtina nukopijuoti ir įdėti į Lauros Sniegės bylą. Tačiau direktorius taip pat pateikė reikalavimus, kurių reikia paisyti rašant stiprius dešimtukus:

Mes garsėjam senomis ir šlovingomis rašymo tradicijomis, tad, vertindami kalbines gimnazistų išmones, neturime lengvai rašyti „puiku". Būdama jauna mokytoja, tu, Ela, privalai įsidėmėti, kad tekstas, be abejo, negali būti geras, jei nėra pagirtinas, o ir pagirtinas tekstas ne visada yra išskirtinis. Rašytoja Sniegė suteikė mums didelę garbę, kad, ieškodama naujų narių, atkreipė dėmesį į mūsų mokyklą, tačiau mes nieku gyvu neturime jai primesti vidutinybių.

Žymiosios Lauros Sniegės byla buvo rudas odinis aplankas, laikomas už direktoriaus stalo. Ela yra girdėjusi, kad rašytoja retkarčiais pasirodydavo mokykloje, išgerdavo kavos direktoriaus raštinėje ir paimdavo pasiskaityti aplanke sudėtus tekstus. Laura Sniegė norėjo atrasti naujų gerų autorių, ketindama pakviesti juos į Triušiogalos literatų draugiją.

Tiesa, draugija nebuvo priėmusi naujų narių jau tris dešimtmečius.

Ela dar sykį perskaitė rašinį apie Kristi, aptiko jame vidutinybės požymių ir prie dešimtuko brūkštelėjo minusą.

Vėliau tą vakarą Ela žiūrėjo pro savo kambario langą ir matė, kaip mama veda iš sodo priešgyniaujantį tėvą. Vėjas ėjo smarkyn, medžių šakos ir žolės linko prie šlapios žvilgančios žemės.

– Bibliotekos policija, labas vakaras, – pasigirdo balsas už nugaros.

Mergina atsigręžė.

Bibliotekininkė Ingrida Katelė mostelėjo į gulinčias ant lovos knygas ir nusišypsojo.

– Aš tik atėjau priminti, kad tu pamiršai įrašyti tas knygas bibliotekos formuliare. Ir, deja, visos jos yra išimtos iš apyvartos. Taigi daugiau nebegaliu jų išduoti. Labai liūdna, kad jos nebepasieks skaitytojų. Maniau, kad atidėjau jas į šalį. Tačiau žmogus juk taip linkęs klysti, tiesa?

Ingrida Katelė stovėjo ant grindų vienomis kojinėmis, klausiamai pakreipusi galvą. Ela nurijo pasiaiškinimą, ji pasijuto karingai.

Jai pavyko atsiliepti nukentėjusios šalies balsu, kai paklausė, kaip Triušiogalos biblioteka galėjo sukaupti tokį kiekį brokuotų meninės literatūros kūrinių.

Mergina turėjo galimybę pusvalandį pavartyti pavogtas knygas. Šūsnyje buvo keletas knygų, kurių ji nežinojo, tad negalėjo pasakyti, ar jose yra klaidų. Bet dvi iš jų atpažino. Jose rado akį rėžiančių keistų, skandalingų nukrypimų, greičiausiai čia slypėjo visas spaustuvininkų sąmokslas.

Albero Kamiu romano „Svetimas“ pagrindinis veikėjas Merso nesulaukia nuosprendžio už žmogžudystę, kaip nutiko originalioje versijoje, nes Jozefas K., įsibrovęs į kalėjimą, padeda Merso pabėgti ir pats lieka vietoj jo laukti nuosprendžio.

Ir K. S. Luiso „Liūto, burtininkės ir drabužių spintos“ originale liūtų valdovas Aslanas pasiaukojo dėl žmonių vaiko, o čia Aslanas tiesiai šviesiai susidoroja su Baltąja Ragana, stverdamas dantimis jai už galvos.

Ela metė Ingridai Katelei:

– Tai juokinga. Kaip žmonės gali daryti tokius dalykus ir apie juos nerašo laikraščiai!

Ingrida Katelė gūžtelėjo pečiais.

– Kartais taip atsitinka – ką dar galiu pasakyti? Dėl tokių dalykų geltonoji spauda nesitaškys, literatūra ne itin domina visuomenę. Senos knygos beveik visos tokios. Kažkoks spaustuvininkas panūdo kiek papokštauti skaitytojų sąskaita ir, jo manymu, smagiai papokštavo.

Truputį luktelėjusi Ingrida pasilenkė prie Elos paimti knygų.

– Tai va, – tęsė ji. – Dabar aš jas pasiimsiu. Gerai suprantu, kad knygos tave domina ir, be abejo, jos taptų kolekciniais egzemplioriais, patekusios į laisvąją rinką, betgi tu suvoki, jog negaliu jų niekam atiduoti.

– Kodėl gi ne?

– Ak, taisyklės draudžia. Akivaizdžiai brokuoti egzemplioriai turi būti naikinami.

– Tų pokštaujančių spaustuvininkų gana daug, – tarė Ela. – Visos šios knygos išspausdintos skirtingose vietose. Patikrinau. Nebent vienas piktavališkas asmuo iš vienos spaustuvės pereina į kitą.

Ingrida Katelė minutėlę pamąstė.

– Taigi. Galbūt tai pokštaujančių spaustuvininkų sąmokslas arba vienas keliaujantis sabotuotojas. Šiaip ar taip, būdama bibliotekininkė, privalau išimti iš apyvartos brokuotus egzempliorius. Ir tikiuosi, kad tu šito niekur neviešinsi. Išties nenoriu, kad kolekcininkai užplūstų mūsų bibliotekas, ketindami išvogti brokuotus egzempliorius. Manau, supratai.

Ela neatsakė.

– Noriu pridurti, – kantriai tęsė Ingrida Katelė, – kad jei laikysi liežuvį už dantų, aš irgi neskelbsiu apie tavo savivaliavimą knygų išdavimo skyriuje. Aš iš tikrųjų nesu bibliotekos policija, bet knygų vagystė taip pat yra vagystė, kuri sudomintų pareigūnus, kaip ir už borto įtaisyto variklio vagystė.

Kambaryje trumpai stojo tyla. Bibliotekininkės mestas grasinimas sutrikdė jas abi.

– Sudomintų – gerai pritaikyta tariamoji nuosaka, – abejingai pastebėjo Ela.

– Iš tiesų? – atsakė Ingrida Katelė.

Jos šyptelėjo viena kitai su lengva nuostaba. Paskui bibliotekininkė, praleidusi Elą nulipti žemyn, apsiavė, išėjo pro laukujes duris ir išskleidė skėtį, paliktą lauke ant laiptų.

Ela pamatė, kaip motina dvilinka slankioja po sodą. Žvilgtelėjusi aukštyn, pamojavo dukteriai.

– Jis čia pametė savo akinius. Girdi, žeminukai nusinešė. O aš vargšelė gūžinėju ieškodama jų, tų nelemtų akinių.

– Mielai likčiau padėti, – tarė Ingrida Katelė, – bet turiu skubėti uždaryti bibliotekos. Septynioliktą uždarom, o dar ta naujoji praktikantė ten liko viena.

Ir bibliotekininkė nuėjo prie savo dviračio, sudėjo knygas į dviračio krepšį ir numynė, viena ranka laikydama skėtį, kurį mėgino išplėšti vėjo gūsiai.

Ela mokytojų kambaryje pasiteiravo apie Ingridą Katelę: bibliotekininkė Ingrida Katelė ir rašytoja Ingrida Katelė buvo vienas ir tas pats asmuo.

Tai privertė ją šyptelėti.

Ji pasitenkino Ingridos Katelės aiškinimu apie brokuotas knygas. Vėliau suvokė, kad viena tikrovė visuomet slepia kitą, o toji – dar kitą.

3

Ela stebėjo motiną, žiūrinėjančią senas skaidres. Projektoriaus dūzgimas užpildė svetainę, pakvipo senais laikais. Baltoje sienoje blyksėjo spalvoti vaizdai su darnia laiminga šeima.

Spragt – mama jauna, graži ir nedrąsiai šypsosi. *Spragt* – tėtis pozuoja kaip bėgikas su dirbtiniais prancūziškais ūsais, o maža mergytė įsitvėrusi jo kojos. *Spragt* – tėtis pasičiupęs mamą po pažastimi, o mama pažiūrėti tokia maža ir laiminga. *Spragt* – mama stovi sode nuoga ir jauna, o tėtis laisto ją iš sodo žarnos. *Spragt* – maža mergaitė su knyga sėdi sodo sūpuoklėse, *spragt* – hamake, *spragt* – valtyje. Fonas keičiasi, o knyga lieka. Vejos buvo švarios, jose nešliaužiojo jokie gyviai, dangaus žydrynė gili, o kadangi dar buvo ir raudonų saulėlydžių rinkinys, naktis niekada neateidavo.

Ela sėdėjo kampe, atrėmusi smakrą į kelius, ir stengėsi atgaivinti mintyse gyvus tikrovės prisiminimus, likusius anapus skaidrių. Traukė projektoriaus kvapą ir stengėsi atsekti prisiminimų pėdsakus praeities vaizduose.

Ji atminė, kaip kvepėjo žolė, kai mergaitė gulėjo pievoje, skaitydama pasakų knygą. Atgijo tėvo prakaito kvapas, kai po ilgo bėgimo jis atsisėsdavo šalimais ant sofos. Taip pat iš kažin kur sugrįžo sekmadieninės kavos ir šviežių bandelių kvapai, ir kvapas to mėlyno tepalo, kuriuo mama jai sunegalavus įtrindavo krūtinę ir nugarą.

Ela Milana kaip įmanydama stengėsi priartėti prie savo atsiminimų. Stengėsi kurti iš kvapų trijų dimensijų vaizdus ir versti juos judėti. Pliekė savo atmintį kaip įsiaikštijusį kavos aparatą, tačiau praeitis sugrįždavo tik mažomis atplaišomis. Jeigu visi jos prisiminimai nuo gimimo iki konfirmacijos dienos būtų buvę sujungti išvien, jie būtų sudarę bent jau dešimties minučių trumpametražį filmą – šiurkštų, painų ir miglotą.

Ela neatminė potyrių, kuriuos žinojo išgyvenusi. Atminė prisiminimus apie buvusius prisiminimus arba tai, kas jai buvo papasakota.

Nykstantys prisiminimai buvo tik pirmykščių prisiminimų kopijos, kurias ji reguliariai pakeisdavo naujomis, vis blankesnėmis už buvusias, nykstančias nežinomybėje. Gal ir ji pati buvo blanki, iš dalies perdirbta kopija tos Elos Amandos Milanos, kuri ji buvo vakar.

Ela visuomet tikėjosi turėsianti tokią praeitį, kurią sugrįžus įmanoma panagrinėti. Tačiau dabar motina bemat sudirgdavo, kai duktė mėgindavo klausinėti apie senus gerus laikus, – motina nenorėjo švaistyti laiko kapstydamasi po praeitį, ją domino tik televizijos laidos ir loterijos lošimai, kuriuose galėjo ką nors laimėti. Tėvo apskritai nevertėjo klausinėti apie nieką, negalia išdildė Pavo Emilio Milanos atmintį.

Baisus dalykas, kad proto negalia gali taip suardyti žmogaus prisiminimus. Tai, kad ji prarydavo dabarties akimirkas, šiaip jau buvo nepakeliama.

Pavo Emilio Milanos akiniai galų gale atsirado. Rėmeliai buvo skilę į keturias dalis, jos mėtėsi po visą sodą. Kairysis lęšis gulėjo bulvių ežioje, dešinysis – vidury rožių krūmo. Kairiajame buvo gilių įbrėžimų.

– Pavo, mielasis, ar žinai, kokie brangūs dabar akiniai? O tu sulaužai vienintelius savo akinius ir išmėtai nuolaužas kaip mažas vaikas.

Pavo Emilis Milana dėbtelėjo į žmoną.

– Aš nieko nelaužiau. Tie nelemti žeminukai patykojo manęs. Negalėjo pakęsti, kad žiūriu į juos.

Marjata Milana pažvelgė į dukterį.

– Senatvė ne visada paiso amžiaus, – tarė ji, glostydama vyrui galvą. – Reikia tau apkirpti plaukus. Susivėlę kaip miškinio. Niekas nesuprastų, kad tu žmogus, jeigu aš nuolat tavimi nesirūpinčiau.

Kai gimtosios kalbos ir literatūros pakaitinė mokytoja Ela Milana baigė paskutinę savo pamoką, prie jos priėjo vienas gimnazistas, laikydamas portfelį.

– Ar galėčiau atgauti savo komiksus? – paklausė ir, pamatęs mokytojos miną, suprato, jog verčiau prisieks niekada daugiau nesinešiąs komiksų į mokyklą.

Ela pasirausė rankinėje ir ištiesė jam komiksų žurnalą. Mokinys padėkojęs jau sukosi eiti, bet staiga sustojo.

– Na, kas dar? – nekantriai tarė Ela. – Gal kiek įplyšęs, juk išgulėjo mano rankinėje dvi savaites, bet kas tau liepė skaityti jį per pamoką?

Vaikinas pakratė galvą.

– Na taip, bet čia ne mano. Ne tas žurnalas.

Ela kilstelėjo antakius.

– Kaipgi ne tas. Esu gimtosios kalbos ir literatūros mokytoja ir nešiojuosi rankinėje knygas, ne komiksus. Šioje rankinėje kaip gyva laikiau tik vieną komiksų žurnalą – tą, kurį paėmiau iš tavęs.

Mokinukas sklaidė žurnalą suraukęs antakius, paskui numetė jį ant stalo ir nusibraukė nuo kaktos plaukus.

– Smagus žurnalas, bet ne mano.

Ela atsiduso.

– Na, vadinasi, įkliuvau. Šis žurnalas, matyt, iš mano slaptos komiksų kolekcijos, kurią nuolatos nešiojuosi. Atleisk man. Atiduosiu tau žurnalą, kai tik rasiu jį savo komiksų aplanke.

Ela įbedė žvilgsnį į vaikiną, kol tas susivokė išeiti iš klasės. Tada vėl įsimetė žurnalą rankinėn. Paskui įjungusi savo mobilųjį pamatė du balso pašto pranešimus.

Pirmasis buvo nuo Ingridos Katelės. Ji sakė, kad Laura Sniegė perskaitė Elos kūrinį „Triušio takų" literatūriniame priede ir jai jis patiko. Ingrida Katelė pridūrė ypatingu tonu, kad jodviem reikėtų susitikti artimiausiu metu ir šnektelėti apie vieną svarbų reikalą.

Kitas pranešimas buvo nuo motinos, ir jis labiau panėšėjo į spiegimą.

Tėvas greitąja buvo išvežtas ligoninėn po kažkokio nelaimingo atsitikimo sode. „Paskambink iškart, kai tik gausi šią žinutę, – šaižiai meldė motina ir paskui dar pridūrė, prisiminusi geras pokalbio telefonu manieras: – Ačiū, pakalbėsime vėliau."

4

Pavo Emilis Milana gulėjo sveikatos centro stacionare, ketvirtoje palatoje.

Jis visas buvo nusėtas žaizdų, įdrėskimų, nubrozdinimų ir mėlynių. Ela Milana ir Marjata Milana sėdėjo prie jo lovos. Kitose trijose lovose gulėjo senukai, spoksantys į lubas, vietoj burnų žiojėjo juodos skylės.

Pacientas tikrai gyvens, užtikrino gydytojas. Nebuvo praradęs tiek daug kraujo, kaip pasirodė iš pradžių, žaizdos irgi pažiūrėti baisesnės, nei yra iš tikrųjų. Jam akivaizdžiai buvo pasimaišęs protas, kai jį čia atvežė, to nepaneigsi. Alcheimerio ligos sveikatos centras kol kas nemokėjo gydyti, et, o tai, kas sukėlė šoką, anksčiau ar vėliau praeis. Nors jau beveik galėjo pasakyti, kas jam nutiko, o paskui nebe. Taip jau būna, kartais tenka susitaikyti su tuo, kad niekada nebūsi tikras, – reikalai gali pakrypti vienaip, o paskui kitaip. Tačiau raminamieji susižalojusiam vyriškiui leis snūstelėti valandą kitą.

Gydytojas pasakė neketinąs spekuliuoti žaizdų kilme, bet paskui vis tiek spekuliavo.

Vienos žaizdos iš pažiūros pjautinės, kitos – kaip gyvūnų įkandimai. Visiškai galimas dalykas, kad pacientas susižalojo pats arba susižeidė į stagarus ar akmenis. Galbūt suklupo sode ir, apimtas staigaus panikos priepuolio, susibraižė braudamasis per medžių šakas bei krūmų smaigus. Beje, ar paci-

entas nebuvo linkęs į savižudybę? Sodas – nuostabi vieta, bet jame pilna aštrių šakų. Įmanoma ir tai, kad jį užpuolė koks mažas gyvūnas, tarkime, žiurkė. Dėl visa ko pacientui suleista vaistų nuo stabligės.

– Neturiu supratimo, kas nutiko, – pasakė dukteriai Marjata Milana. – Aš ploviau indus. Kaip tik ėmiau tvarkyti parengtus išsiųsti automobilio loterijos kuponus iš „Suomijos iliustruotojo savaitraščio", o tavo tėvas sėdėjo sode visą priešpietį. Staiga man toptelėjo, kad galų gale reikia žmoniškiau apkirpti jam plaukus. Paėmiau žirkles, bet neradau jo sėdinčio savo kėdėje.

Persigandau, kad jis pasiklydo miške, nes ligi tol nuolat sėdėjo sode. Kartkartėmis pamanydavau: jeigu jam šaus galvon patraukti į parką, jis iš ten gali nuklysti į tikrą girią, nusidriekusią kažin kur. Jau bėgau skambinti pagalbos numeriu, kai iš aviečių krūmo pasigirdo balsas.

Jis buvo ten, visas kraujuotas. Ak, Dievulėli, man vos širdis neiššoko iš krūtinės, apėmė išgąstis, kad mane pačią ištiks koks smūgis ir mudu abu liksime trūnyti tenai sode.

Tačiau jis tebekvėpavo. Tįsojo aukštielninkas brūzgynuose ir tik silpnai dejavo. Pasakiau: „Nesijaudink, Pavo, pagalba tuoj atvyks." Ir tada nubėgau vidun ir paskambinau pagalbos numeriu, paskui turbūt paskambinau tau, nebepamenu, ką dariau, ir seseriai taip pat, man nesmagu sakyti, bet greičiausiai ir jai paskambinau, kažką burbtelėjau...

Ela pamanė, kad motina vėl ims šniurkščioti, bet ji tik metė pavargusį žvilgsnį į savo vyrą.

– Viso to jau per daug. Ten virtuvėje baisi netvarka. Indai liko išmėtyti ir, po velnių, mano naujajam puodui turbūt irgi galas, nes košė liko svilti.

Na, šiaip ar taip, jei nori, gal eik namo mažumėlę apsitvarkyti. Nėra jokio reikalo mums abiem čia sėdėti, tu juk turi dirbti savo darbus.

Ela jau antrą valandą grandė puodą, kai paskambino motina. Tėvas nubudęs ir pažinęs ją, bet nieko protingo nepasakęs.

– Ką man dabar su juo daryti? – aiktelėjo motina.

Ela sudvejojo, gal mama siekia jos pritarimo siųsti tėvą į slaugos namus.

– Pasistenk, kiek gali, – atsakė jai.

Mergina pastarosiomis naktimis galvojo apie tėvą ir sukūrė teoriją, kad tai iš esmės ne dorovinė, o matematinė problema.

Paprastai nepatartina savo vyrą arba tėvą išgabenti iš namų į valdišką įstaigą, nebent tai būtų neišvengiama. Pavo Emiliu Milana vadinamas asmuo ilgainiui vis mažiau panėšėjo į tą Pavo Emilį Milaną, kurį pažinojo jo žmona ir duktė, ir vis labiau virto kažkokiu nauju asmeniu, kurio Ela apskritai nebuvo linkusi pažinti. Kai tėvo procentinis dydis nukris žemiau tam tikro procento lygmens, pasak Elos teorijos, ateis metas Pavo Emilį Milaną atskirti nuo šeimos ir išvežti iš namų.

Buvo jau vėli pavakarė. Pro vakarinį langą sruvo šviesa, ji nudažė kambarį rausvai ruda užuolaidų spalva. Palikusi puodą mirkti Ela ant virtuvės stalo išskleidė vietos laikraštį.

Šalia laikraščio sėdėjo molinis žeminukas, į kurį vis dirsčiojo Ela. Motina nulipdė jį dailės klube prieš porą metų.

Skulptūrėlė ir šiaip neatrodė prasta, bet tik apžiūrėjus iš arti ir pasukus į šviesą išryškėdavo švelnūs jos bruožai. Iš pradžių Elai buvo sunku patikėti, kad ją nulipdė dukteriai gerai pažįstama Marjata Milana, kuri, kaip visi mirtingieji, virė bulvių košę, bruknių uogienę ir mezgė kojines, bet nekūrė meno.

Vietos keramikai lipdė daugiausia vandenius, girinius, elfus ir baubus. Laura Sniegė savo vaikiškose knygose išpopuliarino juos po visą pasaulį, tačiau ypač Triušiogaloje jų galėjai aptikti visur kur. Jie buvo teikiami laimėjus daiktinę loteriją, šiaip dovanojami ar nešami lauktuvių. Triušiogaloje tebuvo viena gėlių

parduotuvė, o septyniose parduotuvėse prekiauta mitologinėmis skulptūromis.

Elos manymu, skulptūros buvo neskoningos ir slegiančios. Ji paklausė motinos, kurių galų toji nusprendė stoti į dailės klubą ir kaip nutiko, kad jos pirmas ir kartu paskutinis darbas buvo būtent žeminukas. Motina kažką tarstelėjo, esą ta mintis šovusi jai į galvą sode, kasant morkų lysvę.

Marjata Milana buvo ligi riešų sukišusi rankas žemėn ir ilgainiui pasijuto apimta kažkokios letargijos. Visiškai pamiršo, ką tuo metu veikė, ir susizgribo galvojanti apie žeminuką. Ją apėmė silpnumas ir svaigulys, ji sunkiai nusigavo namo ir atsigulė.

– Mane apėmė baimė, kad man nutiks tas pat, kaip ir tavo tėvui, – aiškino motina. – Kažin kas darėsi galvai. Kažkoks smegenų pakrikimas. Ir tas žeminukas ėmė man vaidentis, turėjau juo vienaip ar kitaip atsikratyti. Pamaniau, kad turėčiau išmėginti dailę, nes tame klube buvo pora pažįstamų.

„Triušio takų" trečiajame puslapyje buvo reklamuojama „mitologinė kartografija". Tai buvo naujausia užgaida. UŽSISAKYK MITOLOGINĘ KARTOGRAFIJĄ – SAU ARBA SAVO DRAUGUI! Paslaugą sudarė visų jūsų kieme gyvenančių mitologinių būtybių aprašas. Kaip nurodyta skelbime, paslauga kainuoja 80 eurų ir ją galima užsisakyti Triušiogalos mitologinio paveldo draugijoje.

Kas ketvirtame „Triušio takų" numeryje buvo išimamas literatūrinis priedas, pavadintas trumpai glaustai – „10". Ela skaitė naujausią numerį. Ji nepaskambino redaktoriui, nepranešė nebenorinti skelbti savo kūrinio. Penktame puslapyje buvo išspausdinta Elos novelė.

Priede buvo publikuojami vietinių rašytojų mėgėjų kūriniai. Triušiogala didžiavosi ne vien Laura Sniege ir jos globojamais rašytojais, bet ir dideliu būriu rašančių mėgėjų. Triušio-

galoje buvo žinomi ne mažiau nei šeši rašytojų sambūriai, neskaitant labiausiai įsidėmėtino – Triušiogalos literatų draugijos, kurios nariais galėjo tapti vien Lauros Sniegės pakviestieji. Galimybė įstoti į draugiją buvo beveik vien teorinė, nes visas dabartinis Draugijos branduolys – devynetas nuolat dalyvaujančių rašytojų – buvo sudarytas per pirmuosius trejus metus po Draugijos įsteigimo 1968-aisiais.

Ėjo kalbos, jog Lauros Sniegės sykį paklausė, kiek rašytojų ji manė galint būti tokioje vietoje kaip Triušiogala. Tuo metu Draugija gyvavo tik ketvertą metų ir nė vienas jos narių nieko nebuvo išleidęs.

Laura Sniegė atsakydama iškėlė abiejų rankų pirštus. Tad atsakymas *galėjo* būti „dešimt“, kaip visi buvo linkę aiškinti, – rašytoja Sniegė ketino atrasti ir išugdyti visą dešimtuką triušiogaliečių rašytojų. Iškeltos rankos, aišku, galėjo reikšti ir atsisakymą svarstyti. Šiaip ar taip, literatūrinis priedas buvo pavadintas pagal tą garsų atvejį.

Novelė – tai pirmasis išspausdintas Elos Milanos literatūrinis kūrinys. Smagiai ir painiai pavadintas: „Sėdėdamas oloje skeletas tyliai rūkė cigaretę“. Novelės temos autorė toli neieškojo. Ji pasakojo apie jauną moterį su ydingais dauginimosi organais.

Ela kartą buvo susitikusi Aną Mają Selento, vieną iš Triušiogalos literatų draugijos narių, kuri dabar gyvena Švedijoje. Selento skaitė paskaitą universitete ir po paskaitos Ela paklausė, ką jaučia rašytoja, pamačiusi savo tekstą išspausdintą. Toji, saldžiai nusišypsojusi, kuštelėjo:

– Klausyk, tai leidžia tau suprasti, kodėl šuo ėda savo vėmalus.

Ela stebeilijo į savo novelę ir prisiminė rašinius, laukiančius jos rankinėje. Ji buvo nusistačiusi griežtą dienotvarkę. Laikydamasi jos, šiandien turėjo ištaisyti trečdalį rašinių, iš viso

penkiolika, kad neatlikti darbai neslėgtų kas porą dienų surinkus naujus tekstus.

Nusprendė palikti rašinius rankinėje.

Kas sakė, kad gimtosios kalbos ir literatūros pakaitinė mokytoja turi taisyti rašinius kiekvieną savo gyvenimo vakarą?

Žinoma, tokia mintis buvo eretiška, bet mergina nusišypsojo. Mintyse ji parodė didįjį pirštą visoms toms visatą valdančioms jėgoms, mėginančioms priversti ją jausti kaltę dėl neištaisytų rašinių.

Tą dieną Ela Milana sutiko Ingridą Katelę, ir ši jai perdavė svarbių žinių.

Tačiau Ela buvo labai susirūpinusi Pavo Emilio Milanos tėvystės rudimentu ir savo motina, kurios vyras visai netikėtai susvetimėjo. Taigi vos įstengė atsakyti:

– Aha, mat kaip.

Pavo Emilis Milana išbuvo ligoninėje dar keturias dienas. Paskui jiedvi pasiėmė jį namo.

Ji vairavo automobilį „Triumph“, tėvas sėdėjo šalia jos, o motina ant užpakalinės sėdynės. Tai pasirodė keista. Tame automobilyje ir toje draugėje Elos įprasta vieta buvo užpakalyje iš dešinės, iš kur ji galėjo matyti randą tėvo skruoste.

Kas kartą, kai jie važiuodavo „Triumphu“, Ela klausdavo tėvo to paties: „Tėti, iš kur tas randas?“

Pavo Emilis Milana nedažnai sekdavo jai pasakas prieš miegą ir apskritai bet ką, išsigalvotos istorijos buvo ne jo sritis. Ela neatminė, kad būtų mačiusi tėvą, skaitantį romanus. Tačiau kaskart į dukters klausimą jis atsakydavo kitaip:

Toks girtas jūrininkas bandė durti peiliu man į gerklę, bet aš išsisukau ir peilis brūkštelėjo per skruostą, – sykį aiškino tėvas.

Būdamas vaikas iškritau iš medžio, kai mėginau įsliuogęs pavogti kiaušinių iš šarkos lizdo, ir šaka įbrėžė giliai į skruostą, – sakė kitą kartą.

O vėl paklaususi išgirdo: *Kai buvau mažas, ėjau su teta skersai pievą ir joje ganėsi piktas bulius. Jis vos nenustvėrė mūsų, ir kai peršokom per tvorą, kone pasiekė mus ir beveik perrėžė ragu man skruostą.*

Kartą tėvo atsakymas privertė motiną suklykti: *Matai, Ela, kadaise tavo motinai gimtadienio proga nupirkau dovanų virtuvinį peilį, o ji tikėjosi naktinių marškinių. Tąsyk ji taip sudirgo, kad smogė man į skruostą gauta dovana ir būtų mane pribaigusi, jei nebūčiau pabėgęs į tualetą.*

Ela nedaug teatminė iš savo vaikystės, bet prisiminė kvapą „Triumpho" salone. Nuo jo imdavo skaudėti galvą, bet ji mėgo tą kvapą. Tarpais pamanydavo, kad jei tik galėtų gana ilgai ištverti automobilyje, galų gale atgautų visus savo prisiminimus.

Šiuo metu mašina nebepriklausė jos tėvui, nors dokumentuose savininkas buvo Pavo Emilis Milana. Buvusį Pavo Emilį Milaną būtų sukrėtusi dabartinė automobilio būklė. Iki ligos tėvas apžiūrėdavo jį kas savaitę: viską patikrindavo, valydavo variklį, numazgodavo ir išblizgindavo kėbulą vašku. Sykį blizgindamas automobilį tėvas tarė:

– Parodykit man vyrą, kuris nesirūpina savo mašina, ir aš parodysiu jums žmogų, praradusį sielą.

Pargrįžusi Triušiogalon Ela kartais važiuodavo „Triumphu" į darbą. Vis dėlto, kol orai leido, ji labiau mėgo minti savo dviratį.

Iš Milanų namo važiuojant į mokyklą, pirmieji du kilometrai vedė nediduke nuokalne; švelnus vėjelis maloniai gaivino odą rugpjūčio šilumoje, šaunu užšokus ant dviračio pačiai didinti greitį.

Išilgai smėlingo kelio driekėsi seni mediniai trobesiai ir sodai su nunykusiomis obelimis ir akmeniniais sargybiniais, ir šen bei ten – naujesni mūriniai namai. Pakeliui šmėstelėdavo

dvi senos žaidimų aikštelės, maža kirpyklėlė, paplūdimys, šunys, laukai, arkliai ir medžiai – ąžuolai, klevai, beržai, liepos.

Pusiaukelėje kelias nėrė į tankų eglyną, kuriame nuolatos tvyrojo prieblanda; vasarą ten kabojo debesys ištroškusių uodų, ir Ela mynė kaip įmanydama sparčiau.

Toliau smėlio kelias jungėsi su grįstkeliu, ir nuo čia tereikėjo minti tiek, kad judėtum pirmyn. Kelias vėl lenkė namus, antkapių kalyklą ir dvi dirbtuves, vienoje jų buvo drožinėjamos medinės skulptūros – Lauros Sniegės kūrinių veikėjai, platinami visame pasaulyje.

Kelias buvo kalvotas kaip mažo vaiko piešinys: pirma žemyn, paskui aukštyn, vėl žemyn, vėl aukštyn, ir nuo aukščiausios kalvos buvo matyti Triušiogalos centro stogai ir visa aplinkui, giedrią dieną netgi toliau, ligi pačios akiračio žydrynės. Po poros dešimčių pakilimų ir nusileidimų ji sulėtindavo, nes tarp dviejų eglių ir didelio akmens buvo takas, kuriuo pasukusi Ela Milana sutrumpindavo kelią. Jis vedė tiesiai į mokyklos kiemą, jeigu pelkėta žemė nebūdavo per klampi.

Tako pusiaukelėje telkšojo tvenkinys, panašus į balą, tačiau, pasak gandų, be galo gilus. Johansonų Henrikas sykį tvenkinyje įbedė ilgą kartį, ši nesiekė dugno. Čia kažkas tarsi timptelėjo kartį žemyn – ir berniūkščiai pabėgo.

Ela niekada rimtai nepaisė tų kalbų, bet lenkdavo tvenkinį kuo greičiau. Matė jį bloga lemiančiuose sapnuose. Nuo jo sklido keisti garsai ir vandens paviršiuje klaidžiojo slėpiningi atšvaitai.

Ji ėjo tuo keliu tūkstančius kartų, pirmąjį – būdama šešerių, kai pati pradėjo lankytis bibliotekoje. Grįžusi į Triušiogalą kaip pakaitinė mokytoja, vieną pirmadienio rytą Ela atmynė dviračiu į mokyklos kiemą – ir nepastebimas oro šuoras nusinešė trylika jos gyvenimo metų.

Netikėtai ėmė nerimauti, ar ji tikrai atliko „matiekos“ namų darbus ir ar Rantakumpų Johana šiandien su ja bendraus, ar fi-

zinio lavinimo pamoka vyks salėje ir jai vėl teks klausytis Sali Mekinen patyčių dėl per mažos krūtinės ir per storų šlaunų, ją domino netgi tai, ar mergaitės po pamokų eis vaikštinėti ten ir šen priešais rašytojos Sniegės namą, tikėdamosi antrąkart įvyksiančio stebuklo, – kad rašytoja, pamačiusi jas, atvers savo kabineto langą ir pasikvies išgerti sulčių, kaip buvo nutikę Niemenokų Alisai prieš dvejetą metų, ir gal rašytoja ir joms garsiai paskaitys iš rašomos „Dyvūnijos" knygos, ir ką gali žinoti, galbūt vieną iš jų pakvies tapti dešimtąja Draugijos nare.

Kildamas į kalną dviratis neteko galios, ir prabėgę metai sugrįžo pas Elą – ji prisiminė esanti mieguista pakaitinė mokytoja su defektinėmis kiaušidėmis ir dailiai lenktomis lūpomis.

Porą sekundžių ją prislėgė begalinis sielvartas. Paskui atlėgo, ir ji prapliupo taip kvatoti, kad netruko atsidurti griovio dugne.

Ela sustabdė „Triumphą" vaistinės kieme. Motina išlipo iš mašinos ir nubėgo parnešti tėvui vaistų. Mergina dirstelėjo į tėvo profilį.

Tėvas tebesėdėjo tylėdamas. Diena buvo niūri ir lietinga, bankai ir parduotuvės kūpsojo dulksnoje it kokie pilki griozdai. Skėčiai sklandė šen bei ten.

Ela Milana nukreipė akis į tėvą, kuris pažiūrėti gaivaliojosi nuo apsnūdimo. Taip pat pastebėjo moters figūrą, kuri priešais mašiną stengėsi išskleisti užsikirtusį skėtį.

Moteris lietuje atrodė tokia laiba ir maža, Ela net nustebo – kažkodėl įsivaizdavo Laurą Sniegę esant didesnę, įspūdingesnę.

Lietus drėkindamas tamsino šviesią vasarinę Sniegės suknelę, pagaliau ji išskleidė skėtį ir nuėjo savo keliu.

Elai dingtelėjo, kad būtų galėjusi pasiūlyti pavėžėti žymiausią vaikų rašytoją, kurią jai kada nors teko pažinoti. Tačiau akimirka praėjo ir rašytoja Sniegė išnyko lietuje.

Tėvas sunkiai alsavo.

Motina atsirado užpakalinio vaizdo veidrodėlyje ir nėrė į automobilį.

– Na, kaip laikotės? – paklausė ji.

Tada Pavo Emilis Milana išsiviepė ir padeklamavo vieną iš dviejų eilėraščių, taip sukrečiančių jo žmoną:

– *Brangioji, kaip seniai mudu kartu? Žolės veša per mus, kai gulim susiėmę rankom. Ir geriam dainą peteliškių. Kuo tu vardu, neatmenu. Ar žemė jau esu? Tiek dangaus skliautų sukosi virš mūsų. Ir nieko nepasigendu.*

Motina įpylė Elai kavos. Ant stalo stovėjo lėkštė bandelių su cinamonu, mama iškepė tėvo sugrįžtuvėms. Niekas jų neskanavo.

Tėvas sėdėjo savo kabinete, žiūrėdamas pro langą. Ela su motina jį tenai nuvedė, ir jis liko sėdėti kaip klusnus berniukas. Žaizdos bei rumbai sparčiai gijo, tačiau oda atrodė ruplėta, tarsi pikti beširdžiai vaikai būtų ją visą pripaišę, išrašinėję ir apteplioję.

– Kas jam darosi? – svarstė Elos motina. – Jis niekada nesistengė deklamuoti eilių. Ir staiga pradėjo.

Motina kyštelėjo merginai popiergalį.

– Aš čia užrašiau. Tu juk gimtosios kalbos ir literatūros mokytoja, tad pasakyk, kieno tas eilėraštis.

Ela papurtė galvą.

– Man negirdėtas. Bet galiu paskambinti vienam žmogui ir paklausti.

Ji paskambino, tačiau profesorius Korpimekis irgi nebuvo girdėjęs tokio eilėraščio.

– Tai kur, sakei, radai tą eilėraštį? – profesoriaus balsas skambėjo draugiškai.

– Tėvas padeklamavo, – atsakė Ela. – O kai niekas iš mūsų negalėjo pasakyti, kas jo autorius, nusprendžiau paskambinti jums. Šiaip ar taip, dėkoju.

Kitą naktį jos tėvas, atsisėdęs lovoje, padeklamavo antrą eilėraštį. Prie pusryčių stalo motina padavė Elai popieriaus skiautę. Joje buvo parašyta:

Štai pagaliau
traukiu aš dainą laimingą
kuriu melodiją
kaip lašalai zuja ir žvilga
ir gražiausia tai beprotybė
aukštyn į debesis plūsteli žvirbliai
kai saulė savo vėžėm atbilda
įšalo žemės gyventojų sieloj
ilgesį liūdną veikiai pasėja.
Tačiau nė žodžiu
neužsiminsiu,
kad po šienu tykoja toji,
kurios glėbin mus nugramzdins rytojus.

5

Tik praėjus kelioms savaitėms nuo tada, kai Pavo Emilis Milana pasimirė ir buvo palaidotas, Ela Milana ėmė galvoti apie tai, ką Ingrida Katelė jai sakė bibliotekoje.

Tą kartą ji buvo rašytoja Ingrida Katelė. Skirtumą galėjai matyti plika akimi: rašytoja Katelė elgėsi laisviau už bibliotekininkę, nors joje tebeslypėjo kažin kas grobuoniška.

– Laurai Sniegei patiko tavo novelė, – pagaliau tarstelėjo Ingrida Katelė.

Jos penketą minučių mandagiai šnektelėjo apie viską, išskyrus suklastotas knygas, jų vagystę ir kodėl Katelė ją pakvietė į biblioteką. Ela linkčiojo ir stengėsi nuduoti susidomėjusią, kaip darė nuolat. Iš tikrųjų mąstė apie Pavo Emilio Milanos dabartinę būklę.

Ji taip pat pamanė, kad niekad anksčiau nėra buvusi bibliotekoje po darbo valandų. Pasijuto, tarsi būtų pasielgusi kone iškrypėliškai.

Dešinysis Elos vokas nevalingai sutrūkčiojo.

Jos sėdėjo Vaikų literatūros skyriuje, gėrė kavą ir valgė geltonus pyragaičius. Stalas buvo pernelyg žemas, ir tarp jų puikavosi Bobo Riksrakso, Keistuolio Kiukio ir kitų „Dyvūnijos“ veikėjų pliušinės figūros. Valgydama ir gerdama bibliotekoje Ela jautėsi keistai. Net ir užrašas priminė: BIBLIOTEKOJE VALGYTI IR GERTI GRIEŽTAI DRAUDŽIAMA!

Ingrida Katelė mąsliai šyptelėjo. Ela žvelgė pro ją. Visai netoli jų dailės parodoje būriavosi mitologinės skulptūros, tarsi būtų susirinkusios į naktinį posėdį.

– Kaip numanai, Triušiogalos literatų draugija suputojo. Ilga tyla – ir staiga tokia staigmena. Laura Sniegė pirmiausia pasakė Marčiui Žiemiui, o tas – man. Martis pats turėjo tau pranešti, bet jau koks yra, toks. Jis ne per dažniausiai rodosi viešai. Ko gero, ne anksčiau kaip prieš dešimt metų negalėjai niekur išeiti ir nesusidurti su Marčiu. Tačiau dabar, vaje vaje, jo nematyti ir negirdėti.

Moteris liūdnai krestelėjo galvą ir tęsė:

– Gal išskyrus „Triušio gardėsių" kepinių skyrių. Tenai geriausi miestelio pyragaičiai, ir žinai kodėl? Nes Martis Žiemys yra nuolatinis jų pirkėjas! Jie kepa jam pyragaičius pagal užsakymą, tik pamanyk.

Ela pasijuto kebliai. Sudvejojo, ar tik Ingrida Katelė nebus įgėrusi, mėgino uosti jos kvapą. Tačiau užuodė vien saldymedį ir kavą.

Ingrida Katelė toli gražu ne talentingiausia Draugijos rašytoja, o Žiemys – ryškiausia jos žvaigždė. Jo kūriniai išversti į daugybę kalbų, ir jis vienas iš nedaugelio Suomijos rašytojų, praturtėjusių iš savo knygų. Žiemio kūrybą gyrė ir kritikai, ir plačioji skaitytojų auditorija.

Skirtingai nei Martis Žiemys, Ingrida Katelė rašė tik mažas knygeles, apie kurias kritikai kalbėjo palankiai, bet jos niekada nebuvo plačiai viešinamos. Kiek Ela atminė, visi Ingridos Katelės kūriniai buvo skirti jaunimui. Jų veikėjai žudydavosi ir darydavosi abortus, prarasdavo nekaltybę, nuodydavosi alkoholiu ir kentėdavo nuo priekabių ieškančių, visapusiškai nepakeliamų tėvų.

– Taigi, Martis nerado laiko susisiekti su tavimi ir ta užduotis teko man, – atsidūsėjo Ingrida Katelė. – Betgi nieko čia blogo, mudvi jau pažįstame viena kitą po to neseno incidento.

Katelė draugiškai nusišypsojo.

– Na, ką manai? – paskui paklausė.

– Apie ką? – tarė Ela. Jai buvo sunku susikaupti.

– Apie tai! – atsakė Ingrida Katelė. – Apie tau tekusią garbę, kuri nebuvo niekam suteikta jau marios laiko. Ir ne todėl, kad Laura Sniegė neieškojo naujų talentų. Nebuvau jos sutikusi pastaruoju metu, bet žinau, kad ji nuolatos skaito „Triušio takų" literatūrinį priedą. Ir ten, jūsų mokykloje, ji irgi yra užmetusi tinklą.

– Lauros Sniegės aplankas, – tarė Ela.

Ingrida Katelė linktelėjo.

– Tiesą sakant, manau, kad toji tavo novelė, kaip ji ten vadinasi?..

– „Sėdėdamas oloje skeletas tyliai rūkė cigaretę".

– Taigi. Na, nieko čia nuostabaus, pamaniau perskaičiusi ją laikraštyje. Tokia sklandi kalbos ir literatūros mokytojos proza. Tinka, be abejo, tau tobulėti, bet šiaip nieko ypatingo. Pamaniau – aha, dar viena. Tačiau neapsiėmiau iš devynių galbūt teikiančių vilties vaikų išugdyti devynetą daugiau ar mažiau sėkmingų rašytojų. Tad mano nuomonė čia ne kažin ko verta. Jeigu Laura Sniegė tavo novelėje įžvelgė kai ką, vadinasi, joje yra kai ko. Ir tavyje taip pat. Aš šito nematau, bet pasikliaunu ja.

Ela sutriko.

– Tai truputį... Atleiskite, bet ar negalėtumėte paaiškinti, ką norėjote pasakyti? – ji atsiprašomai šyptelėjo.

Ingrida Katelė surimtėjusi padėjo kavos puodelį ant lėkštutės.

– Norėjau pranešti apie pasiūlymą, – atsakė moteris. Jos mina buvo neperprantama. – Laura Sniegė žada padaryti tave rašytoja, jei tik sutiksi įstoti į Triušiogalos literatų draugiją.

6

Po laidotuvių sėdėdama tualete Ela Milana prisiminė, kaip tėtis kadaise balsu skaitė jai „Dyvūnijos“ knygą. Prieš porą dienų ją buvo atnešęs Kalėdų Senelis.

Ji atminė, kaip tėtis visu svoriu slėgė lovos kraštą, jo švelnų balsą, piešiantį vaizdus jos mintyse. Kaip gulėjo užsimerkusi ir ypač aiškiai įsiminė „Dyvūnijos“ fragmentą, labai tinkamą klausytis prieš miegą:

Baltoji Motė apklostė Bobo Riksraksą, Keistuolį Kiukį, Šlapicką, Karnakukurą ir visus kitus, švelniai juos pabučiavo ir pavadino „savo mažaisiais dyvūniukais“, o tai juos nuolat vertė iš didelio malonumo šypsotis po apklotu. Ir akimirksniu jie visi užmiršdavo, kad įkandin nakties tykina Imperatorius Žiurkis, kuždėdamas savo tamsias paslaptis, kurių neturi išgirsti joks gyvas padaras, antraip tuoj pat būtų sunkiai sužalotas.

Paskui Baltoji Motė nuėjo į virtuvę ir užsikaitė puodelį kakavos.

LAURA SNIEGĖ. DYVŪNIJOS LIAUDIS.
ANTROS DALIES PABAIGA

Ji prisiminė, kaip pertraukė tėvą klausdama, ką reiškia pasakojimas apie Imperatorių Žiurkį ir kaip jie galėtų jį sulaikyti, nes Dyvūnijoje visi taip labai jo bijojo.

Paskui stojo tokia ilga tyla, kad Ela pamanė tėtį ištipenus iš miegamojo. Tačiau ne – kai mergaitė atsimerkė, jis vis dar tebesėdėjo. Ir svarstė jos klausimą taip įsigilinęs, kad Ela ėmė būgštauti ir apgailestavo apskritai paklaususi.

– Man regis, – pagaliau atsidūsėjo tėvas, – kad Imperatorius Žiurkis – tai vienas iš tų dalykų, kuriuos privalome užmiršti. Galų gale jis ateis, jeigu ketino ateiti, bet apie tai negalima galvoti ir nieku gyvu nereikia laukti, kad taip nutiktų.

Ruduo įsismelkė į žolę, augalus, medžius ir iš medžių viršūnių trykštelėjo į dangų, apklodamas visą kraštovaizdį.

Ela su motina tupinėjo namuose, vengdamos lietaus. Gimtasis namas atrodė rūškanas ir visas susigūžęs. Buvo šalčiau nei paprastai šiuo metų laiku. Nė viena nepajėgė pakurti senos koklinės krosnies, kuria paprastai šildydavosi, kai nepakakdavo elektrinių radiatorių.

Ela pasakojo motinai savo prisiminimus, kurie taip netikėtai atgijo. Mama sėdėjo žiūrėdama televizijos serialą, kuris vadinosi „Šešiasdešimt paskutinių mūsų gyvenimo metų“.

Nepasukusi galvos motina pasakė, kad duktė klydo dėl savo prisiminimų:

– Kiek siekia mano atmintis, tavo tėvas niekada tau nieko balsu neskaitė. Tai dariau tiktai aš.

Laidai pasibaigus, motina ėmė sudarinėti pirkinių sąrašą kitai dienai – tai buvo pirmadienis. Pirmadienis jų šeimoje visuomet buvo skirtas apsipirkti. Pasak motinos, sudarinėjant pirkinių, darbų ir planų sąrašus galima kontroliuoti dalykus, kurie šiaip pernelyg apsunkina galvą.

Ela sėdėjo šalia jos. Ant virtuvės stalo buvo pribirę trupinių ir matyti kavos dėmių. Ela pavargo. Naktį mėgino taisyti rašinius, bet jai nepavyko. Ji pailso. Prieš pusvalandį susimąstė apie savo kvėpavimą, paskui apie motinos kvėpavimą ir niekaip negalėjo liautis, kad ir kaip stengėsi.

Oras gargė, motinos traukiamas į šnerves, ir kvėpavimo takais plaukė į plaučius, o iš ten išėjo lydimas pailsusio šnarpštimo ir pratiso dūdavimo, sumišusio su tyliu kriokčiojimu. Kartkartėmis motina tarsi godžiai prarydavo visą orą iškart ir išpūsdavo jį taip ūmiai, kad jos plaučių pūslelės nė nespėdavo perduoti deguonies kraujo apytakai.

Kvėpavimas pasirodo sudėtingas, kai rimtai apie jį susimąstai. Elai toptelėjo, ar tik žmonės nemiršta kartais per daug galvodami apie dalykus, į kuriuos paprastai nekreipia jokio dėmesio, kad ir apie kvėpavimą. Ela žvilgtelėjo į motinos pirkinių sąrašą ir trumpam užmiršo savo apmąstymus.

BULVĖS
MORKOS
POPIERINĖS SERVETĖLĖS
BET KOKIA MĖSA (VIŠTIENOS ATRAIŽOS?)
KVIETINIAI MILTAI
KRAKMOLAS
POMIDORAI
LAIDOTUVĖS (PAVO KARSTAS IR T. T.)
SKALBIMO MILTELIAI (SPALVOTIEMS)
ANTKAPIS
MALTA KAVA

Motina įdėmiai stebėjo Elą sausomis akimis.

– Viskuo pasirūpinta, kaip dera, – tarė, bilstelėjusi į stalą atgalia ranka.

Ji sėdėjo pabrėžtinai tiesi, bet jos kaklas buvo truputį pakreiptas ir galva bejėgiškai nusvirusi.

– Nueisim į gėlių parduotuvę, Kūti gerai išmano tuos kapinių reikalus. Apie floristę Kūti neteko girdėti nieko blogo, patenkinti visi jos klientai, gyvi ar mirę. Beje, ar tu norėtum būti

palaidota šalia savo tėvo ir manęs? Turiu žinoti, kad galėčiau užsakyti tinkamo dydžio antkapį.

Ela neatsakė.

– Netraukiu tavęs per jėgą į bendrą duobę, – nuramino motina. – Tik sau pagalvojau: jei mums rūpi tie dalykai, galiu juk tavęs paklausti, kad nekiltų priekaištų. Girdi, nebuvai net pakviesta atgulti tame pačiame kape su savo šeima. Aš stengiuosi į visus atsižvelgti, įskaitant tave, nes dabar tu pargrįžai namo, ir taip toliau.

– Ačiū, mama, – pasakė Ela. – Tu tikrai dėmesinga.

– Taip pat reikia prisiminti ir piniginius dalykus, – įsižeidusi pridūrė ji. – Tu sutaupysi gražaus pinigo, jeigu palaidosime tave po tuo pačiu antkapiu su visa šeima. Gal šiuo metu tau tai neatrodo svarbu, bet viską reikia numatyti iš anksto.

– O jeigu nenorėsiu būti palaidota tame pačiame kape su tėvu ir tavimi? – paklausė Ela.

Motina įdėmiai pažvelgė į ją, linktelėjo, ir čia jos akys sudrėko.

– Viskas aišku, – atsakė ji, kažką keverzodama pirkinių sąraše. – Vadinasi, nupirksim antkapį tik dviem. Tu pati išsirinksi ir nusipirksi kapą su visais priedais.

Kitą naktį Ela Milana sapnavo biblioteką.

Bibliotekos grindis klojo pieva. Ela puldinėjo tarp lentynų kažko ieškodama. Ji sustojo prie lentynos su M raide, tačiau nė vienos knygos nugarėlėje nebuvo jos pavardės.

Ji prapliupo verkti. Dar niekada nesijautė taip baisiai nuliūdusi.

– Pažiūrėk, kur raidė „E“, – kažkas kuštelėjo iš viršaus. – O jei pamatysi Dostojevskį, būk gerutė, nesakyk, kad aš čia. Sudeginau jo drabužius aukuro ugnyje, nes juose buvo vėžio užkrato, o jis nuolat nesutikdavo su manimi. Be to, apkaltino mane meluojant ir, maža to, buvo teisus.

Ela pakėlė akis ir pamatė tupinčią ant lentynos laibakaklę katę. Daug aukščiau sklandė ryškiaspalviai elfai, saugantys biblioteką.

– Tik būk atsargi, neužmink jų, – pridūrė katė, žiūrėdama kažkur žemyn. – Jų nevalia pykdyti.

Pažvelgusi į savo kojas, mergina išvydo mažus šešėlius, zujančius šen ir ten.

Ela atsargiai nužingsniavo toliau, kad nieko neužmintų, ir, klausydama katės patarimo, šalia „E" raidės aptiko virtinę knygų, parašytų Elos Amandos Milanos.

Ela susijaudino, pirštai bėginėjo nuo vienos nugarėlės prie kitos, akys godžiai gėrė romanų pavadinimus. Jie buvo mįslingi, kerintys ir išmaningi. Kai kurie vienažodžiai, o kiti – be galo ilgi. Ela sukūkčiojo iš laimės.

Katė vėl atsirado lentynos viršuje.

– Skubėk! – šnypštelėjo. – Vartai atlapoti. Paklausyk! Oi, paklausyk! Paklausyk, kaip trinksi, dunksi ir taukši. Štai jie ateina. O juk nieko, nieko dar nepadaryta!

Ela ištraukė iš lentynos vieną knygą, jos svoris sukėlė nuostabą. Katė nusijuokė.

– Sunki kaip akmuo, tiesa? Tačiau romanų popierius pagamintas iš akmens duženų. Klausyk, kodėl tu jos neatverti?

Ela atvertė knygą ir sustingo iš siaubo, nes puslapiai buvo tušti. Paėmė iš lentynos antrą knygą ir trečią.

– Jos visos tuščios, – pašaipiai tarstelėjo katė. – Verčiau paskubėtum. Tavim dėta, aš imčiau rašyti. Nori sužinoti, kaip rašomi romanai? Atskleisiu paslaptį: pradėk nuo pirmo puslapio, paskui iš eilės, kol prieisi paskutinį. Tuomet užbaik.

– Rašyk, kad gera! Su kuo aš rašysiu? – sušuko Ela. – Juk neturiu rašiklio! Visi rašikliai liko mano kišenėje, o aš juk be drabužių!

Ji buvo teisi: mūvėjo vien kojinėmis, ir tos iš skirtingų porų.

Katė purkštelėjo.

– Visi ateina į biblioteką nuogi. Štai kodėl jie čia eina, nori apsivilkti knygomis. Jeigu neturi rašiklio, turbūt galėtum paprašyti jo.

Persigandusi žvilgtelėjo merginai per petį. Ela pajuto kažką stovint už jos. Alsuojant jai į sprandą. Alsuojančiajam buvo sunku išlaikyti vienodą ritmą.

Ela pastebėjo lentynoje knygą, pavadintą „Lygaus kvėpavimo žinynu". Jai pasidingojo, kad pati buvo ją parašiusi.

Paėmė knygą ir mėgino atsigręžti, bet neįstengė pajudėti. Jautė stingdantį šaltį. Kažkas įrėmė ledines rankas jai į kūną. Veriantis šaltis iš nugaros įsmilko į vidaus organus. Tai žeidė.

Katė sukniaukė ir liuoktelėjo nematomybėn. Bibliotekoje ėmė snigti.

Gausi liūtis užėjo pirmąją spalio dieną ir truko tris su puse savaitės. Mašinų aikštelė prie mokyklos virto nedideliu ežerėliu, kuriame turškėsi varlės. Palei aikštelę zujo spiečius vaikų, jie kažką rėkavo apie vandenį ir amžiams prarastą aulinį ir lakstė aplink taškydamiesi.

Ela Milana nenorėjo imti darbe atostogų; ji kas rytą važinėdavo mokyklon su skolintu iš velionio tėvo „Triumphu", eidavo su tėvo auliniais į mokytojų kambarį, ten persiaudavo savo bateliais, atidirbdavo pamokas ir paskui grįždavo į namus, kurie, žinoma, jai grįžus buvo ir jos namai – taip jai buvo pasakyta.

Motina užsiėmė kasdiene namų ruoša ir pratrūkdavo ašaromis tarp savo triūsos.

Ela neverkė, bet ją kamavo mintys. Visą laiką suvokė, kad tuo metu, kai visas pasaulis įprastai tebepluša, jos tėvas Pavo Emilis Milana guli iškastos duobės dugne vos už pusės kilometro nuo mokyklos.

Ji mąstė, kad pro tėvo ausis, burną ir šnerves be perstojo ropinėja grambuoliai ir šimtakojai. Ypač kamavo mintis, kad iš

esmės bet kas gali jį iškasti ir nuvilkti bet kur, kad ir pasodinti pakrantės kavinėje.

Kaip keista mirusius šeimos narius palikt gulėti seklioje duobėje ir toliau gyventi savo kasdienį gyvenimą!

Vieną rytą įpusėjus gimtosios kalbos pamokai per vidurį sakinio Ela ėmė svarstyti – jeigu žmogus turi sielą, ar jos tėvo siela pamažu išėjo kaip oras iš prakiurusios padangos? Ji ne itin tikėjo esant Dievą ar sielą, bet klausimas vis dėlto nedavė jai ramybės.

Mokytojų kambaryje Elai Milanai visi pareiškė užuojautą. Mokiniai nereiškė užuojautos, jie buvo nepaslankūs, tylūs ir susirūpinę. Kai Ela pamėgino nuskaidrinti nuotaiką, padėtis tik pablogėjo.

– Na, kas čia darosi? – šūktelėjo ji, nepajėgdama susitvardyt. – Ar kas nors numirė?

Direktorius iškvietė ją pasikalbėti.

– Klausyk, mokiniai bijo eiti į tavo pamokas. Ir tai suprantama. Jaunimui mirtis yra rimtas dalykas, ir kai mokytoja su kartuvių humoru ima pasakoti apie savo mirusį tėvą, tai, savaime aišku, juos dar labiau prislegia. Taigi manau, kad geriausias sprendimas tau būtų per kitą pamoką nuoširdžiau su jais pakalbėti ir visų jų atsiprašyti. Tuomet to apgailėtino nusiskundimo nereikės įrašyti į tavo bylą.

Kitą dieną Ela Milana vedė pamoką, kurios esmė jai pačiai paaiškėjo tik tuomet, kai paėmė kreidą ir ėmė rašyti lentoje. Vėliau pati sutiko, kad sureagavo per jautriai, tačiau nieku gyvu dėl to neapgailestavo.

Ela parašė lentoje sakinį, tada atsisukusi į klasę šyptelėjo ir tarė:

– Dabar atliksime nedidelę patikrą. Prašom gramatiškai išnagrinėti tą sakinį ir sudėti kablelius, kur reikia. Turite dešimt minučių.

Sakinys skelbė:

MŪSŲ MOKYTOJOS TĖVAS GULI NEGYVAS DUOBĖJE KURI YRA IŠKASTA KAPINĖSE UŽ PUSĖS KILOMETRO NUO MOKYKLOS IR JO AUSYSE VEISIASI GRAMBUOLIAI.

Po pamokos Ela nuėjo pasakyti direktoriui, kad eina pas gydytoją, nes prastai jaučiasi. Ji tarp kita ko tarstelėjo gavusi kvietimą tapti Triušiogalos literatų draugijos visaverte nare.

Direktorius metė tuščią žvilgsnį į „Lauros Sniegės aplanką" ir linktelėjo, duodamas ženklą, kad suprato.

Ela Milana turėjo pavaduoti kolegę iki Kalėdų. Ji paaiškino gydytojui kenčianti depresiją, nemigą bei verksmo priepuolius. Gydytojas išrašė receptą ir nedarbingumo pažymėjimą iki jos darbo sutarties pabaigos.

Susukusi iš recepto kamuoliuką Ela kyštelėjo jį į „Triumpho" peleninę.

ANTRA DALIS

7

Antrąjį gruodžio šeštadienį Lauros Sniegės namuose buvo iškeltas pokylis, suomių literatūrai pasibaigęs didelės svarbos tragedija. Viskas įvyko dešimtims porų akių matant, kaip tik tuomet, kai pasaulinio garso vaikų rašytoja Sniegė lipo iš antro aukšto pas sukviestus svečius. Ir paskui niekas negalėjo smulkiau apsakyti, kas ten nutiko.

Kai žmones sukrečia koks nors netikėtas įvykis, jie paprastai ima pasakoti savo nuojautas ir sapnus. Pritildo balsą, dirsčioja aplinkui ir dėsto, kaip jie nuolat visa oda jautė, kad turi nutikti kažkas bloga. Taigi tą žiemos pavakarę Lauros Sniegės namuose dvelkė lengvu optimizmu, netgi palaiminga nežinia, kaip viename pobūvių, po kurių grįžti namo švilpaudamas ir užmiegi šypsodamas. Žmonės ten daug juokėsi. Šnekučiavosi, laidė sąmojus ir lietė it vaikai vienas kitą, nevaržomai ir nekaltai. Netgi bučiavosi. Šventės dalyviai buvo kupini džiaugsmo ir lūkesčių.

Pažvelkite į tą moterį! Ji nešoko jau amžių amžius, o dabar šoka, šypsosi savo partneriui plačia giedria šypsena! Ir ką pasakysit apie vyrą: visas švyti kaip žibintas – kada gi jis paskutinį kartą skleidė tiek džiaugsmo!

Ir toji moteris ana ten: darbo dieną santūri tarnautoja, kurią sutiksite Pensijų kaupimo fondo Triušiogalos skyriaus galiniame kambarėlyje. Dabar, stovėdama prie bufeto, ji vaikiškai laiminga kramsnoja saldžius pyragaičius.

Ir ana jauna pora? Jie susitikinėdavo priešokiais gal porą mėnesių, bet tiktai čia pamatė vienas kitą vilkint pačiais geriausiais drabužiais pačioje palankiausioje šviesoje, ir jų pasimatymai įgavo visai naują prasmę.

Įsiliekite tarp šventės svečių, kalbėkite su žmonėmis. Jie jums šypsosis, o jūs jausitės palaimingi ir savi! Papasakokite anekdotą, ir jie juoksis. Smagiai tauškėkite – ir būsite mylimi! Tokie pobūviai trunka, sakytum, amžinybę, kadangi niekas nenori išeiti pirmas! Nenori skirtis su tuo svaiginamai saldžiu lengvabūdiškumu!

Niekas, grįždamas mintimis prie ano įvykio, negalėjo prisiminti jokio bloga lemiančio ženklo. Dangus nežioravo kruvinu raudoniu, kometos švietė abejingai, nė vienas paukštis tą vakarą neatsitrenkė į langą. Netgi šunys, kurių Triušiogaloje tiesiogine prasme buvo beprasmiškai daug, ir tie nekaukė.

Visi manė, kad pobūvis laimingai, pagaviai ir žaismingai vyks iki rytojaus, gal net ilgiau.

Ten buvo ir žinoma teatro kritikė. Po poros mėnesių ji pakomentavo įvykį „Helsinkio žinių“ priede „Dabar“, kuriame kritikai buvo prašomi nupasakoti itin stulbinančius tikroviškus savo išgyvenimus. Pasak kritikės, tas nelaimingas atsitikimas buvęs „visai nelaukta, šiurkšti ir neįtikėtina viso to pabaiga – visiškai netinkamas, juokingai dramatizuotas siužeto vingis!“

IŠTRAUKA IŠ ESKO HARTAVALOS STRAIPSNIO
„LAUROS SNIEGĖS ATVEJIS“,
SUOMIJOS ILIUSTRUOTASIS SAVAITRAŠTIS, 2005 / 6

Į Triušiogalos literatų draugijos kalėdinį pobūvį susirinko kultūrininkai iš arti ir toli, tolimiausi, kaip žinoma, buvo atvykę net iš Japonijos.

Rašytojas Martis Žiemys beveik nieko nepažinojo ir nenorėjo pažinti.

Triušiogalos pramoginis orkestras grojo menės kampe: mįslingas bosas flirtavo su pianinu ir svajinguoju saksofonu. Pobūvio patarnautojai siūlė svečiams vyno, konjako ir užkandžių.

Svečiai būriavosi ne vien didžiojoje menėje, bet ir kituose pirmo aukšto kambariuose. Vieni stovėjo grupelėmis, garsiai juokdamiesi, kiti kuždėjosi pakampėmis. Pirmąsyk apsilankiusieji Lauros Sniegės namuose žavėjosi švytuliuojančiais ant sienų paveikslais ir tamsaus atspalvio kambarių apstatymu.

Niekas nedrįso kopti aukštyn, buvo aišku, kad tai namų šeimininkės privati erdvė. Dalis pirmojo aukšto kambarių buvo užrakinta.

– Kurgi ponia Sniegė? – paklausė kažkas Marčiui Žiemiui už nugaros.

Žiemys atsigręžęs suprato, kad klausimą uždavė Ela Milana. Ji knebinėjo suknelės petnešėles, aiškiai per siauras ir per stangrias.

Rašytojas Žiemys gerai suprato, kad visi čia susirinko tik dėl Elos Milanos, tos priešais jį stovinčios jaunos nedidukės mokytojos, kuri tapo Triušiogalos literatų draugijos nauja nare. Čionai knibždėjo pavydžių rašytojų mėgėjų – jų pavydą tramdė tik įgimtas pagarbumas. Ši moteris tapo ilgai laukta dešimtąja Draugijos nare.

Tiems rašytojams mėgėjams irgi pavydėjo kiti, nes iš šimtų apskrities rašytojų mėgėjų kaip tik jiems teko garbė būti pakviestiems į pobūvį. Didžiuma jų per porą pastarųjų metų pelnė apdovanojimų konkursuose, o kitų kūriniai, išspausdinti literatūriniame priede, buvo laikomi geresniais už vidutinius.

Rašytojas Martis Žiemys pirštų galais palietė Elai Milanai ranką. Ji buvo liesa, rankos oda – sausa ir karšta.

– Ji tebėra viršuje, turbūt savo kambaryje, – atsakė jis. – Nesirūpinkit, sutiksit ją, kai ateis metas. Tuomet būsite oficialiai pristatytos viena kitai ir taip toliau.

Apie juos spietėsi žmonės. Arčiausiai stovėjo trejetas skardžiabalsių moterų. Rašytojas Žiemys jas pažinojo, bet pamiršo jų vardus. Moterų draugijoje šmaižė jaunyvas vyriškis, kurį rašytojas manė esant „Triušio takų" žurnalistą. O gal vyrukas buvo iš kokio respublikinio laikraščio? Gal net svečias iš „Suomijos iliustruotojo savaitraščio"?

Rašytojas Žiemys jau ketino pasitraukti į šalį, bet kažkas sudavė jam per petį. Tuomet jis prisiminė žurnalisto vardą: Esko Hartavala.

Žurnalistas pasakė perskaitęs paskutinį Žiemio romaną „Ponas Drugys". Jis pasiteiravo, ar autoriui, kaip ir jo pagrindiniam veikėjui, nebuvo kilusi pagunda persivilkti moteriškais drabužiais.

– Neketinu jūsų įžeisti, klausiu tik todėl, kad pagrindinio veikėjo minčių pasaulis romane pavaizduotas taip neįtikėtinai intensyviai, su tokiais skausmingai asmeniškais ypatumais, jog sunku patikėti ką nors galint visa tai prasimanyti.

Viena žurnalisto ranka svarino rašytojui Žiemiui petį, kita jis susijaudinęs mojavo ore. Ta ranka laikė cigaretę ir nuo jos rašytojui ant krūtinės byrėjo pelenai.

– Be abejo, mielai prisiimčiau tas nuostabias patirtis, kurias vaizduoju savo knygose. Vis dėlto mano gyvenimas nėra toks turiningas. Mes, rašytojai, kartais turime naudotis kitų žmonių išgyvenimais.

– Skamba gana grobuoniškai, – nusijuokė žurnalistas. – O gal rašytojai yra kaip maitvanagiai, kaip ir mes, žurnalistai, pasak kitų?

Žurnalistas plastelėjo lyg kondoras ir išsišiepė.

Rašytojas Žiemys sudvejojo, ar juodu paprastai šnekučiuojasi, o gal čia interviu? Vyptelėjo lūpų kampučiais, kaip daro išalkęs krokodilas, ir nuėmė žurnalisto ranką nuo peties.

Paskui vieną po kitos nuspriegė pelenų dulkeles nuo drabužių.

– Turiu pripažinti, kad medžiagos rinkimas kartais labai panėši į grobio medžioklę, – pasakė jis. – Net geriausias virėjas negali pagaminti vištienos troškinio iš savo kojų. Nė vieno gyvenime nebūna pernelyg daug medžiagos – ne daugiau nei žvirblio mėsos. Vidutinė asmenybė gali duoti peno daugiausia dviem trumpoms novelėms. O kai kas, labai aukštai pasinešęs, tinka ne daugiau kaip porai anekdotų.

Žurnalistas suburbleno. Rašytojas Žiemys tapštelėjo jam per ranką, nuoširdžiai nusišypsojo ir tęsė:

– Kad ir kaip būtų liūdna. Šiaip ar taip, jeigu nori parašyti kiek daugiau, savo patirties negana. Taigi trečią kūrinį reikia pagardinti pora šimtų gramų kieno nors kito gyvenimo.

Žurnalistas linktelėjo ir nuėjo paieškoti lengvesnio pašnekovo.

– Kodėl man atrodo, kad labai nuvyliau tą vargšelį? – balsu suabejojo Žiemys, ir tai sukėlė griausmingą aplinkinių juoką.

Viena moteris garsiai nusikvatojo, staigiai žengtelėjo porą žingsnių ir pirštų galais palietė rašytojui lūpas.

– Arba jį tik nugąsdinot. Sakykit, ar man gresia pavojus būti išnaudotai, jeigu prieisiu per arti, o didis ir keliantis baimę rašytojau Žiemy?

Apie moterį pleveno tirštas kvepalų debesis.

– Labai prašom, – kiek atkariai tarė Žiemys. – Atsiverkite man, papasakokite ką nors įdomaus apie save, ir aš pasinaudosiu tuo – kai man reikės. Jeigu reikės. Perdirbęs savo reikmėms.

– Kaip rašytojas mane perdirbtų?

– Na, pakeisčiau jūsų garbanas tamsiomis ir pastorinčiau ar suploninčiau jus dešimčia kilogramų – kaip man šautų į galvą. Ir galbūt... galbūt vieną jūsų akį, gal tą kairiąją, paverсčiau stikline.

Moteriai atvipo žiauna.

– Ak?..

Rašytojas Žiemys nusišypsojo.

– Arba pridėčiau jums medinę koją ar kokią negalią, ko gero, sifilio sužalotas smegenis. O gal verčiau leisčiau perlūžti į dvi dalis automobilio katastrofoje.

Moteris šaižiai nusijuokė.

– Jūs iš tiesų siaubingas! Daugiau nieko nebesakysiu, nes gausiu galą kitame rašytojo romane.

Rašytojas Žiemys santūriai nusilenkė.

– Turite neabejotiną teisę. Tuomet grėsmė bus kur kas mažesnė. Tarp kitko, galiu pavogti jūsų minas ir eiseną! Ko gero, pasinaudosiu tuo jūsų įpročiu juoktis pravėrus burną ir tuo mažu liežuvėliu, vis pro dantis dirsčiojančiu, kas darosi pasaulyje. Ir tomis strazdanomis, kurios nuo jūsų viršunosės keliauja ligi pat tarpkrūčio, jos gali būti labai paranki detalė šiuo metu rašomam kūriniui.

Moteriškė išgąstingai šyptelėjo.

– Jūs mane gyvą suvalgysit.

Paskui įsikibo pašnekovui į parankę ir ėmė vaidinti švepluojančią mergytę:

– Ak, gerasai liūte žmogėdra, ar paleisite mane, jeigu savo valia papasakosiu kokią pikantišką istoriją apie savo draugę štai ten?

Rašytojas Žiemys nutaisė apgailestaujančią grimasą.

– Atsiprašau, bet aš nesideru dėl savo medžiagos.

Rašytojas Martis Žiemys neseniai atšventė gimtadienį. Jam suėjo keturiasdešimt treji. Gimtadienio vakarėliui užsakė didelį šokoladinį tortą, papuoštą marcipano rožėmis. Jis niekam neprasitarė apie savo gimtadienį ir visą tortą suvalgė pats vienas.

Pasak konditerio, tortas buvo skirtas dvidešimčiai asmenų. Rašytojui jo pakako dviem dienoms ir vienai nakčiai.

Žiemys nerūkė. Dabar tapo blaivininku: gėrimas pernelyg vargino, alkoholis jam netiko, girtavimas prarado žavesį. Dėl tų pačių priežasčių atsisakė lytinių santykių su kitais asmenimis.

Jo naujas pomėgis – valgymas jam atstojo ir gėrimą, ir seksą. Jis svėrė bemaž du šimtus kilogramų.

Kalbėdami apie žymųjį rašytoją, žmonės dažniausiai sakydavo: „Kas gi čia tokio! Gyvenimu reikia džiaugtis, argi ne? Ir jeigu geras valgis teikia malonumą, kodėl neprisivalgius kiek tik lenda."

Ne, Martis Žiemys nebuvo išrankus smaguriautojas. Nesidomėjo kinų patiekalais ir nenorėjo nė klausytis apie prancūzų virtuvę. Nekentė sraigių, ikrų ir įmantrių žuvies patiekalų. Niekad valgydamas negerdavo vyno. Mėgo valgyti įprastus nesudėtingus maisto produktus: šokoladą, pyragaičius, jautienos bifšteksą, skrudintas bulvytes, makaronus, šokoladinį pudingą ir dešras.

Rašytojas Žiemys patraukė prie stalo ir pasiėmė grietininį pyragaitį. Jį puošė trys žalios vyšnios ir šokolado drožlės. Įdaras – raudono marcipano.

Žiemys prisiminė, kad moteris šlakuota krūtine buvo Triušiogalos aktorė mėgėja. Aktorė – ketvirta prielipa, sutikta ir atstumta tą vakarą. Seniau jis tiesiog kolekcionavo aktores, jos turėjo kažką ypatinga – atrodė visapusiškesnės ir aiškesnės už kitas, bet kartu ir nerealios. Vis dėlto jau kuris laikas nebepajėgė deramai reaguoti į moterų siunčiamus seksualinius signalus.

Jis gerai matė aktorės lūpų žvilgesį, regėjo kūno formas ir užuodė kvepalus, kurie tik iš dalies maskavo jos skleidžiamus prigimtinius kvapus. Teoriškai mielai pergulėtų su daugeliu sutiktų moterų. Praktiškai seksas su nepažįstamomis personomis buvo gana varginantis, purvinas ir įgrystantis. Dar jam teks žiūrėti į akis žmonėms, kurių verčiau nenorėtų sutikti eilėje prie prekybos centro kasos ar kiosko.

Be to, rašytojas Žiemys savo kūną manė esant asmeninį reikalą. Lygiai kaip nesutvarkytą kambarį, į kurį nederėjo kviestis svečių. Tiesą sakant, šį išpampusį pavidalą nemanė esant savą. Tad suprantama, kad nenorėjo kitiems toks rodytis.

Aišku, jis prisitaikė prie savo storumo. Dabar, pereinamuoju laikotarpiu, jį vis dėlto erzino pirmiausia tai, kad pilvas užstojo penį. Jei mėgindavo nusičiurkšti stačias, turėdavo aklai taikytis ir dažniausiai apšlapindavo grindis ir savo batus. Prieš porą dienų jam nemaloniai pasitaikė išvysti save nusirengusį priešais veidrodį ir jis atšoko, matydamas didelį surambėjusį orangutangą. Vilkėdamas brangų kostiumą vis dėlto atrodė pakenčiamai, drabužis jo apvalumams iš dalies teikė orumo. Jis įsitikino, kad kitų žmonių draugijoje privalo būti apsivilkęs.

Rašytojas Žiemys darkart atsigręžė į savo pašnekovus ir atsiprašęs nuėjo į vonią. Patalpa buvo erdvi, nors tamsi. Jos gale bolavo vonia, balta ir aptaki, su vario kojelėmis.

Prieš daugelį metų jaunas Martis Žiemys buvo užėjęs į tą pačią vonią, ir jį užplūdo prisiminimai...

Kiaurą sekmadienį jis rašo literatūros pratybas Lauros Sniegės namuose, tad paskendęs mintyse nueina nusišlapinti, trūkteli savo kelnių užtrauktuką – ir staiga pajunta, kad jis ne vienas, nes kitame patalpos gale, vandens pilnoje vonioje, užsimerkusi tįso nuoga rašytoja Sniegė; išsigandęs dėl šventvagystės, kurią įvykdė, mėgina tildyti dūžius krūtinėj, nuo kurių dreba net sienos, o vanduo iš vonios tykšteli ant grindų...

Ar moteris tikrai atsimerkė ir nužvelgė įsibrovėlį? Ar ji šelmiškai šyptelėjo vaikinui ir paskui vėl užsimerkė? Rašytojui atrodė, kad taip ir nutiko, bet jis jau nebežinojo, nebuvo tikras. Sapnavo tai šimtus kartų ir kaskart vis kitaip.

Jis nuėjo prie vonios, atsegė užtrauktuką ir, truputį pasidarbavęs, išliejo sėklą į baltą porcelianą. Paskui nuleido vandenį žiūrėdamas, kaip vonios dugne juoduojanti skylė praryja įkalčius.

Tada nusiplovė rankas ir veidą, nužvelgė veidrodyje plaukus ir išėjo.

Rašytojas Martis Žiemys, savaime aišku, nebuvo vienintelis rašytojas tame pobūvyje. Čia šį vakarą susirinko visi jie, Triušiogalos literatų draugijos devyni senieji nariai, ir toji viena naujokė.

Ar matote tenai tą moterį namų šeimininkės veidu? Tą šviesiaplaukę putlią moterytę, kuri iš pažiūros gana pilka ir nusidėvėjusi. Išvaizda apgaulinga: tai Arnė C. Alkvistas – viena didžiausių mokslinės bei kitokios fantastinės literatūros įžymybių Europoje. Pamenate praėjusios vasaros populiariausią filmą „Kasėjas“? Holivudas sukūrė jo scenarijų pagal Arnės C. Alkvisto romaną „Išvyka į Saulę“.

Jos tikrasis vardas – Aura Jokinen. Ji laikoma išskirtiniu atveju tarp Draugijos narių. Sako, esą jos darbai pernelyg nutolę nuo tikrovės, kad būtų pripažinti tikra literatūra. „Kodėl ji nerašo apie gyvenimą? – klausia triušiogaliečiai. – Kodėl ji kurpia tas keistas pasakas?“

Stebisi tie, kurie nėra skaitę Auros Jokinen duotų interviu, – juose autorė atskleidžia kūriniuose pasakojanti apie pinklius santykius savo pačios šeimoje. Žurnale „Anna“ rašytoja sako štai ką: „Pastarasis mano romanas „Luna jacta est“ pasakoja tarsi apie kiborgus, naują visuomeninę tvarką ir prekybą su ateiviais, tačiau nugrandę paviršinį siužeto sluoksnį sužinosite apie mano dukters pasidarytą abortą, kuris be galo sukrėtė mane ir mano buvusį vyrą.“

Čia taip pat matyti vadinamųjų kriminalų rašytoja Silja Saristo ir knygų jaunimui autorė Ingrida Katelė, kurios nesireiškė porą pastarųjų metų. Panaši į punšo taurę persona, pažįstama iš televizijos, – tai satyrikas Elijas Kangasniemis, kurio TV pokalbiai kadaise sutelkė ištikimų žiūrovų būrį. Iš televizijos taip pat žinomas ne kartą apdovanotas scenaristas Toivo Holmas, kuris gyvai šnekučiuojasi su visais pobūvio svečiais.

Stebėdami šventiškus renginius, galite padaryti stulbinantį atradimą. Triušiogalos literatų draugijos nariai tikriausiai nie-

kada nesišneka tarpusavy. Jie prasilenkia kartkartėmis gana arti, tačiau niekada nežiūri vieni kitiems į akis, nepradeda pokalbio. Gali paprasčiausiai pamanyti, kad jie visiškai nepažįstami.

IŠTRAUKA IŠ ESKO HARTAVALOS STRAIPSNIO
„LAUROS SNIEGĖS ATVEJIS",
SUOMIJOS ILIUSTRUOTASIS SAVAITRAŠTIS, 2005 / 6

Svečiai ėmė stebėtis, kodėl nesirodo pobūvio šeimininkė.

Rašytojas Žiemys tikino klausinėtojus, kad rašytoja Sniegė netrukus prie jų prisidės, vakaras tik prasidėjo. Greičiausiai rašytoja Sniegė tik užsimiršo rašydama sensacingą knygą, kurią turėjo išleisti ateinantį rudenį – pasak leidėjo išankstinio pranešimo, ji bus pavadinta „Imperatorius Žiurkis grįžta".

– Och! – atsidūsėjo svečiai, susižavėję žvelgdami aukštyn.

Ėjo gandas, kad „Imperatorius Žiurkis grįžta" bus paskutinė iš Lauros Sniegės „Dyvūnijos" knygų. Rašytojas Žiemys šiomis dienomis teiravosi pačios autorės per mero pokylį. Laura Sniegė šyptelėjo: *Mielas Marti, mes niekad neturime kalbėti apie tai, ką rašome, antraip mūsų rašymas gali likti vien tušti plepalai.*

Viena iš šventės rengėjų, priėjusi prie Žiemio, timptelėjo jį už rankovės.

– Rašytojai Sniegei labai įsiskaudėjo galvą, – kuštelėjo ji. – Ar čia yra kokių vaistų nuo galvos skausmo?

– Vargu bau vaistai nuo skausmo numalšins rašytojos migreną, – atsakė Žiemys. – Jai tereikia pagulėti tamsiame kambaryje. Ir negalima jos trukdyti, kol pati nepakvies.

– Tačiau ji sėdi savo kabinete, kaip tik pasirengusi lipti žemyn, ji juk pobūvio šeimininkė, gal vis dėlto nuneščiau jai kokių vaistų...

Rašytojas Žiemys atsiskyrė nuo moters. Jis nerangiai nusiyrė tarp žmonių, nejučiomis stumdydamas svečius alkūnėmis ir atsitrenkdamas į juos – įpratęs po senovei, stengėsi prasi-

sprausti pro plyšius, kurie buvo per siauri jo dabartiniam pavidalui.

Išgėrė vyno tik dėl akių, tačiau juo uoliau atsidėjo valgymui. Tuo metu miglotai teprisiminė turįs susitikti su mokytojais, žurnalistais, vietos politikais, teatralais, knygų klubų nariais ir rašytojais mėgėjais, kuriuos be galo domina jis pats ir jo literatūriniai laimėjimai.

Kaip įprasta tokiais atvejais, apie jį buriasi ir tie, kuriems rašytojas atrodo esąs dvasinis mesijas, jie žūtbūt stengiasi padaryti įspūdį susitikę su Tikruoju Rašytoju. Cituoja aforizmus, deklamuoja savo mėgėjiškus eilėraščius ir frazes iš rašomų pjesių, gulinčių jų darbastalio stalčiuje.

Žiemys stengėsi būti kuklus, dėkingas ir mandagus rašytojas, rimtai žiūrėjo į savo gerbėjus, tačiau negalėjo niekam skirti dėmesio daugiau nei akimirką. *Ak, jūs rašote pjesę? Puikus užsiėmimas. Tikiuosi, kad ją užbaigsite. Atleiskite, bet ką jūs manote: ar čia „Sacher" tortas, ar paprastas pyragaitis? Beje, ar tie migdolai, glaistyti šokoladu, jau baigėsi?*

Porą kartų Žiemys vos neužšoko ant kito Draugijos nario, tačiau nepastebimas abipusis kurso koregavimas padėdavo išvengti susidūrimo.

Čia jis pastebėjo Ingridą Katelę.

Moteris švysčiojo visame regėjimo lauke, ir rašytojas Žiemys sudirgo įsisąmoninęs, kad perniek stengtųsi jos išvengti. Moters kuodas artėjo prie jo skersai salės kaip ryklio pelekas.

Žiemys prisikrovė lėkštę ir išėjo iš menės. Galiniame kambaryje rado patogų tylų kampelį, kur galėjo toliau mėgautis švente.

Ingrida Katelė pasirodė tarpdury.

– Gal kur nors matei naująją mūsų pusdievę? – paklausė.

Rašytojas Žiemys mostelėjo šaukšteliu ir murmtelėjo, kai glajus nukrito ant jo brangaus kaklaraiščio.

– Elą Milaną? Tikriausiai kur nors tarp svečių. Ką tik buvau ją sutikęs.

– O kaip Laura Sniegė? Dar nėkart nemačiau jos šiandien.

Žiemys palietė sau smilkinį.

– Migrena.

– Ak, – tepasakė Katelė.

Tada ji nuėjo prie židinio ir susigūžusi ėmė knaisiotis rankinėje.

– Gal kolega rašytojas Žiemys turi degtukų? – pagaliau paklausė.

– Kolega rašytojas jau neberūko, – atsakė Žiemys.

– Oi, kokia naujiena! Vėliau pakalbėsim apie tai. Būtinai turiu įkurti ugnį ir sudeginti šias knygas.

Rašytojas Žiemys dirstelėjo į Katelę. Moteris laikė ryšulėlį knygų, jos žvilgsnis buvo reikšmingas. Žiemiui visiškai nerūpėjo spėlioti, ką galėjo reikšti Ingridos Katelės žvilgsnis. Jis atsignybo pyragaičio ir šyptelėjo.

– Knygų jaunimui autorė ir bibliotekininkė Ingrida Katelė degina knygas, ir vėl.

Katelė pliaukštelėjo liežuviu.

– Šią savaitę sudeginau jau keturias. Kaip manai, gal ką nors galėtų sudominti mano veikla?

– Tikrai, – pritarė Žiemys. – Turbūt galėtų.

– Tačiau ne tave.

– Na, gal ir mane sudomintų, bet aš nepajėgčiau. Kiekvienam savo. Vieni kolekcionuoja drugius, tu degini bibliotekos knygas. Pažvelk į židinio atbrailą.

– Kam?

– Nagi degtukai. Klausyk, Ingrida, ar bent kiek išmanai gyvūnų psichologiją?

– Kokių?

– Šunų, tikriau sakant.

Ingrida Katelė purkštelėjusi ėmė dėti knygas į židinį. Netrukus ugnis smagiai įsiliepsnojo.

Išeidama Ingrida Katelė kiek apgailestaudama metė:

– Jeigu tave, Marti, dar mažiau domintų visa, kas dedasi aplinkui, būtum neatskiriamas nuo odinės sofos.

Rašytojas Žiemys mėgavosi vienatve, ramybe ir pyragaičiu, įdarytu ypač vykusiu marcipanų sluoksniu. Tuomet pastebėjo šalia savo kėdės atsiradusią Elą Milaną.

– Och, labas vakaras, – pasakė Žiemys.

– Ir tamstai labas, – pasveikino Milana.

Rašytojas Žiemys padrąsinamai šyptelėjo merginai, atkreipė dėmesį į jos dailiai išlenktas lūpas. Pamanė, kad jas galėtų pritaikyti pagrindinei romano veikėjai, jeigu nenusibos jo rašyti.

– Jaudinantis vakaras. Bent jau jums, manyčiau. Darsyk sveikinu – ir su gera novele, ir su statusu, kurį ji pačiai pelnė.

– Labai ačiū.

Žiemys toliau valgė pyragaitį, tikėdamasis, kad mergina sugrįš kitų svečių draugijon. Ji jau ėmė dirginti autorių.

– Ar pastaruoju metu jums nepasitaikė kokių nors įdomesnių žaidimų, rašytojau Žiemy?

– Ak, panelė pervertina mano sportinę būklę, – atsakė rašytojas Žiemys. – O gal turit galvoje dvasingesnius žaidimus – kaip šachmatai ir šaškės? Kilnūs, puikūs žaidimai. Liūdna, bet aš niekada nepamenu, kur kokiomis figūromis reikia eiti.

Iš Elos minos jis bemat suprato, kad mergina kalbėjo ne apie visuotinai priimtus žaidimus, o apie Žaidimą.

– Ai, turite mintyje Žaidimą, – pagaliau nenoriai prabilo Žiemys. – Kas jums papasakojo apie Žaidimą?

Jis atsistojo lėtai, gana sunkiai ir padėjo tuščią lėkštutę ant antikvarinės komodos. Mergina susijaudinusi žvelgė į jį. Jis pasisuko į ją šonu, tikėdamasis, kad ji išeis. Užuot pasitrau-

kusi, mergina priėjo dar arčiau, šiugždendama suknelę ir įžūliai šypsodama, apgaubta braškių aromato, lengvai apgirtusi.

Komiškame romane „Slaptosios mintys“ Žiemys tokią laikyseną įvardijo kaip „smulkaus gyvūno kibumą“. Tame romane taip pat teigiama, esą „smulkaus gyvūno kibumą“ įveikti galima tik ilgai taikant „senos baržos“ metodą.

– Arne Alkvistu pasivadinusi moteris užsiminė apie jį, – paaiškino mergina. – Ji pasveikino mane prisidėjus prie Draugijos ir paklausė, ar norėčiau sužaisti su ja porą Žaidimo kėlinių, ir tauškė dar visokius niekus. Paskui pamatė kažkokį pažįstamą ir nuėjo man nespėjus jos išklausinėti. Paklausiau apie tai Ingridos Katelės, ir ta atsakė, kad galėtų man paaiškinti, bet pirmiau turėčiau pasiteirauti tamstos, jei noriu gauti tinkamą atsakymą. Jūs, pasak Katelės, „labai domitės žmonėmis ir jų darbais“ ir mielai atskleisite man šios Draugijos nuostatas.

Rašytojas Žiemys neaiškiai murmtelėjo ir ėmė sau niūniuoti. Jis užsimerkė. Paskui šyptelėjo, tarsi prisiminęs smagų anekdotą. Atsisukęs mostelėjo Elai Milanai smiliumi ir sustingo vietoje; akimirką pasirodė, lyg būtų norėjęs papasakoti kokią linksmą istoriją.

Paskui jo veidas apniuko, pirštas nusileido ir rašytojas nusigręžė, tartum ką tik prisiminęs kažką be galo sunkaus.

Kitas manevro tarpsnis turėjo būti išėjimas purtant galvą, nutaisius liūdną miną, tačiau Ela Milana išdygo priešais jį.

– Mielas rašytojau Žiemy, perskaičiau viską, ką esate parašęs. „Slaptąsias mintis“ perskaičiau du kartus, tad vos pamačiusi atpažinau „senos baržos“ triuką. Ką ten Švitris Š. Šunakis sakė apie „smulkaus gyvūno kibumą“ ir kaip jį atremti?

– Neturiu nė menkiausio supratimo, – atkirto rašytojas Žiemys. – Aš neskaitau savo knygų ir pabaigęs rašyti negalvoju apie jas. Niekada nesimokau mintinai citatų, juo labiau savų.

– Argi tikrai?

– Šiaip ar taip, nesuprantu žmonių, skaitančių knygas savo malonumui ir paskui gromuliuojančių knygos mintis. Popierius buvo išrastas kaip tik tam, kad žmonės neturėtų visų tų minčių laikyti galvoje.

Ela Milana tarė:

– Kaip jau yra, taip. Švitrio Š. Šunakio „senos baržos“ taktika manęs neveikia. Perpratau jūsų knygas geriau nei jūs pats.

Žiemys gūžtelėjo pečiais.

– Iš tiesų ir nesitikėjau, kad ji suveiks. Niekad nesu išbandęs jos tikrovėje, knygoje ji veikia. Klausykit, ar mes negalėtume pakalbėti apie tai kada nors vėliau? Čia tiek visko vyksta, betgi ir tamstai metas eiti susitikti su Laura Sniege. Man regis, Laura Sniegė pati nori papasakoti jums, koks tai Žaidimas. Pati jį ir sumanė. Tai ne šiaip sau koks pokalbis. Tiesą sakant, mes turime savą Žaidimo taisyklių knygą. Būtinai tokią irgi gausit.

Elos Milanos akys išsiplėtė.

– Taisyklių knygą? Kokia ji?

Rašytoją Žiemį pralinksmino Milanos nekantrumas, jis pajuto jai šilumą.

Jau buvo pastebėjęs, kad dvidešimtmečiai, bendraudami su vidutinio amžiaus žmonėmis, vienaip ar kitaip veik kas penkias minutes stengiasi priminti amžiaus skirtumą. Jeigu nepabrėžia to kas antru sakiniu, įsigudrina išlaikyti deramos distancijos taktiką. Priešingai nei jos bendraamžiai, Ela Milana vis dėlto buvo linkusi manyti, kad jie abu yra gimę toje pačioje planetoje ir tame pačiame šimtmetyje.

Rašytojas Žiemys ryžosi ją pamėgti.

– Štai tokia.

Jis parodė merginai savo nutrintą knygą. Nešiojosi ją jau trisdešimt metų, daugiau iš įpročio.

– Ar galima pažiūrėti? – gaudė kvapą mergina, čiuopdama viršelį.

Delno dydžio knygelę dengė rudas odinis viršelis. Nugarėlėje buvo įspausta smulki paauksuota antraštė: TRIUŠIOGALOS LITERATŲ DRAUGIJA. ŽAIDIMO TAISYKLĖS. TIK DRAUGIJOS NARIAMS!

– Atsiminkit, niekam negalima jos rodyti ar pasakoti apie Žaidimą nesusijusiems asmenims, – tarė rašytojas Žiemys. – Pati suprasit kodėl, sykį perskaičiusi taisykles. Žaidimas – tai Draugijos būdas keistis naudinga informacija, kurią kitaip sunku įgyti. Čia nėra nieko blogo, tik kai kurios taisyklės gali šiek tiek sugluminti paprastus žmones.

Ela Milana pažvelgė, tada prisimerkė ir nuėjo prie židinio.

– Ar šičia kas nors degino knygas? – paklausė. – Pažiūrėti čia tarsi būtų buvusios knygos.

Žiemys sudirgo, jis nenorėjo pradėti kito nemalonaus pokalbio.

– To reikia paklausti Ingridos Katelės. Mano manymu, ji labai trokšta apie tai pasišnekėti.

Pokylio rengėja pasirodė ant slenksčio, atsikrenkštė, pamindžikavo vietoje ir pranešė, kad šventės šeimininkė netrukus pasirodys.

Rašytojas Žiemys patraukė menės pusėn nelaukdamas merginos.

Orkestras vėl užgrojo. Pokalbiai nutilo. Lūkestis virto tyla. Žvilgsniai nukrypo aukštyn į laiptus.

Ten stovėjo Laura Sniegė.

Ji žvelgė į laukiančiuosius, o jie žiūrėjo į ją.

Žiūrėkite, štai ten ji: pati Laura Sniegė. Mylima autorė, žavinga moteris. Ji išgarsėjo visame pasaulyje, ir štai ji stovi čia, iš kūno ir kraujo, įdėmiai stebėdama visus mus.

Mes regime jos veidą, antakius ir lūpas. Matome jos švelnų smakrą. Jos plaukus. Jos rankas ir kojas, ir liekną figūrą balta suknele. Matome amžiaus ženklus ir smulkius jos grožio trūkumus.

Bet geriausiai matome tą išskirtinumą, nušviečiantį visą jos esybę.

Netrukus ji įsilies tarp mūsų. Galbūt paragaus kavos su pyragaičiu ar šnektelės su mumis. Mes stengsimės tarti ką nors prasminga, ką nors, kas pelnytų jos dėmesį bei susidomėjimą mumis.

Ko gero, mums nepavyks išsiskirti iš minios, tačiau tai nesvarbu, – svarbiausia, kad šį vakarą gavome patirti jos artumą. Būdami menėje knibždančių svečių dalelė, turėjome galimybę paliesti garsiąją rašytoją. Ir niekis, kad po valandėlės ji nebeatsimins mūsų vardų, – galbūt kuri nors detalė išliks jos mintyse ir kitoje jos knygoje rasime dalelytę savęs. Galbūt jos dėka mums bus lemta įgyti krislą nemirtingumo!

IŠTRAUKA IŠ ESKO HARTAVALOS STRAIPSNIO
„LAUROS SNIEGĖS ATVEJIS",
SUOMIJOS ILIUSTRUOTASIS SAVAITRAŠTIS, 2005 / 6

Rašytojas Žiemys matė, kaip naujoji Draugijos narė, praslydusi pro minią, žengtelėjo prie laiptų. Kiti stovėjo it sustingę. Ore tvyrojo didi pagarba. Menėje buvo sunku kvėpuoti.

Visi vaikai rijo „Dyvūnijos" knygas. Suaugusieji irgi jas skaitė. Per televiziją buvo rodoma nauja „Dyvūnijos" animacija, ji buvo žiūrima visame pasaulyje. Rašytojos Sniegės kūrybiškumą jau seniai brandino Triušiogalos dvasinė dirva, su jos knygomis ir televizijos serialais toji kūryba apskriejo visą pasaulį.

Štai ji ten, stovi priešais juos.

Daugelis buvo girdėję, kad ją ištinka sunkūs migrenos priepuoliai. Ėjo kalbos, esą kelissyk priepuolis vos nepribaigė rašytojos. Visiems labai palengvėjo išvydus vakaro šeimininkę laiptų viršuje.

Laura Sniegė buvo vienintelė baltai apsirengusi moteris. Tai buvo viena iš nerašytų taisyklių, kaip ir draudimas į rašytojos namus atnešti mitologinę statulėlę. Damos, kurios per klaidą ateidavo apsitaisiusios baltai, būdavo įspėtos, o jų klaida ištaisoma užmetus spalvotą skraistę ar kitokį aksesuarą.

Lauros Sniegės suknelė nedengė jos laibų rankų ir kojų. Ji šypsojosi, bet buvo aišku, kad tebekenčia galvos skausmą. Skausmas nublausino jos žvilgsnį ir privertė kiek susigūžti.

Sniegė neketino jam leisti sugadinti vakaro. Auditorija atsikvėpė.

Rašytoja pirštų galais palietė kaktą, linktelėjo pokylio svečiams ir ėmė lipti žemyn.

Vėliau rašytojas Žiemys, kaip ir daugelis kitų, vis iš naujo mąstė apie tą penketą žingsnių, kuriuos Laura Sniegė žengė prieš išnykdama.

Pirmąsias dvi pakopas įveikė sėkmingai, visai natūraliai. Kairioji ranka slydo išilgai tamsaus lakuoto turėklo. Galva buvo šiek tiek pakreipta, veide atsispindėjo ironiškas intelektas.

Laura Sniegė šypsojosi svečiams. Pastebėjo laiptų apačioje savo atrastą naują literatūrinį talentą. Ela Milana tuo tarpu jau buvo palypėjusi ant pirmos pakopos, ir rašytojas Žiemys svarstė, ar mergina iškęs laukdama apačioje, ar puls laiptais aukštyn kaip nekantrus vaikas.

Lauros Sniegės dešinioji akis sutrukčiojo, it būtų mirktelėjusi. Paskui plačiai atsimerkė ir galva krūptelėjo lyg nuo ūmaus skausmo.

Moteris staigiai palietė savo plaukus ir vėl nuleido ranką ant turėklo, sudarydama atsainumo įspūdį.

Ties trečia pakopa pasijuto nesaugiai, tartum nematydama apatinio laiptelio. Ji stengėsi šypsotis plačiau nei pirma, bet pro šypseną prasiveržė panika.

Žengdama ketvirtą žingsnį Laura Sniegė suklupo.

Ji ištiesė abi rankas priešais save.

Atrodė it nakviša iš kokio nebylaus farso. Sumirksėjusi staiga plačiai atvėrė akis ir žvilgsniu įsiskverbė į tuštumą viršum svečių galvų.

Kai žengė penktą žingsnį, nutiko tai, ką vėliau visi taip stengėsi suprasti, išsiaiškinti, išnagrinėti.

Staiga visi namai prisipildė sniego ir vėjo.

Pasak įvykio liudytojų, sniego gūsis įnėrė iš antro aukšto kambario už Lauros Sniegės nugaros, stūgaudamas nušvilpė laiptais žemyn ir akimirksniu uždengė visą susirinkusiųjų akiratį.

Greičiausiai antrame aukšte staiga buvo atplėštas langas ir ūmi pūga pro jį įsiveržė namo vidun.

Kai kas tvirtina, esą kažkoks sniego viesulas įlėkęs pro paradinį įėjimą.

Vėliau, policijai apklausiant, būta ir gana abejotinų parodymų, tačiau pavargę žmonės yra linkę sakyti bet ką ir dažniausiai netrukus paneigia savo parodymus.

Vis dėlto visi kaip vienas teigė, kad pusę dešimtos vakaro, kaip tik Laurai Sniegei lipant laiptais žemyn, name ėmė šėlti ūmi vėtra. Ji truko trumpiausiai trisdešimt sekundžių, ilgiausiai – tris ar keturias minutes. Kai ji pagaliau nurimo, Lauros Sniegės nebuvo nė pėdsako.

Į namus įsimetusi pūga iš vieno kambario skriejo į kitą. Ji ligi kraujo čaižė žmonėms veidus. Plėšė drabužius ir užuolaidas, niokojo namų turtą. Orkestro instrumentai buvo sulaužyti, nes ant jų griuvo svečiai.

Vėtra blaškė ir svaidė žmones aplinkui, brovėsi jiems po drabužiais. Apakino ir pritvindė sąmonę tūžmingo stūgavimo. Kai kas stengėsi slėptis už kitų nugarų, dar kiti – už baldų ir po kilimais.

Visi langai ir durys drioksėdami atsivėrė. Langų stiklai pažiro šukėmis. Užuolaidos plazdėjo tamsioje žiemos naktyje, tarsi namas atsisveikindamas būtų mojavęs savo mylimajai.

Viskas baigėsi taip pat greitai ir netikėtai, kaip ir prasidėjo.

IŠTRAUKA IŠ ESKO HARTAVALOS STRAIPSNIO
„LAUROS SNIEGĖS ATVEJIS“,
SUOMIJOS ILIUSTRUOTASIS SAVAITRAŠTIS, 2005 / 6

Pobūvio svečiai žvalgėsi aplinkui.

Namai buvo pilni sniego. Rašytojas Žiemys nesumojo, ką daryti, taigi tik stebėjo, kaip nuvirtusieji klupinėdami keliasi ir tvarkosi drapanas. Skaičiavo sagas, lygino kojines, kaklaraiščius ir marškinius, kratėsi sniegą iš drabužių.

Kažkas paėmė nuo sofos sniego, suritino gniūžtę ir sutriko nežinodamas, kodėl taip padarė.

Viena moteris rado ant grindų mažą veidrodėlį. Ji ėmė taisytis išsidraikiusią šukuoseną ir išskydusį makiažą. Ką tik atrodė lyg žydinti keturiasdešimtmetė. Moteris pakratė galvą veidrodėlio atvaizdui, jį buvo taip sunku atkurti visoje šioje maišatyje.

Kai kurie puolė uždarinėti langų, likusių be stiklų. Tušti rėmai buvo užtraukti portjeromis. Orkestrantai slidinėjo sniege. Bosistas savo instrumento dėkle rado moterį be sąmonės, neryžtingai mėgino jai padėti, bet paskui nusprendė perleisti užduotį profesionalams.

– Kur yra Laura Sniegė? – Ela Milana paklausė Žiemio. Viena ranka mergina prilaikė suknelės liemenį – ploni raišteliai buvo nutrūkę. Jos plaukuose žvilgėjo ledas.

Klausimas, kur yra rašytoja, buvo užduodamas ne kartą. Pobūvio šeimininkės ieškota visuose namo kambariuose. Kelerios durys buvo užrakintos, jas teko išlaužti, tačiau pradingėlės niekur nerado. Jos vardas buvo kartojamas šūkčiojant ir

ūkaujant. Buvo apieškotas balkonas ir kiemas. Atvertos spintų durys. Žiūrėta po baldais.

Kiti stovėjo stebeilydami į laiptus, tartum laukdami, kad Laura Sniegė kažin kaip pasirodys ten, kur ją matė paskutinį kartą. Galbūt jos dingimas tebuvo sumanymo dalis ir pobūvio šeimininkė netrukus pasirodys šypsodama, pasirengusi priimti jų plojimus?

Rašytojas Žiemys slysčiodamas patraukė per kiemą. Šen ir ten zujo žmonės – sutrikę, apglumę ir sukrutę veikti. Jis nežinojo, ką ir manyti. Visa padėtis atrodė juokinga – kaip vienas iš grupinių žaidimų, kuriuos Laura Sniegė kartkartėmis mėgdavo surengti.

Žiemys nebenorėjo dalyvauti jokiame grupiniame ar kitokiame žaidime.

Jis sustojo tvenkinio pakrantėje. Nuo ledo buvo nuvalytas sniegas. Žibintų stulpai ir pakrantės liepos kartu sudarė šviesos ir šešėlių raizginį. Tvenkinys dabar buvo ne tvenkinys, o maža čiuožykla, spinduliuojanti auksinę žibintų šilumą.

Per Lauros Sniegės žiemos šventes visuomet būdavo rengiamas čiuožimas ant Undinių tvenkinio ledo. Svečiai čiuožinėdavo poromis, jie būdavo vaišinami karšta kakava, o jeigu pageidaudavo, netgi su plakta grietinėle. Pakrantėje ir šiuo metu lūkuriavo pora suolų, ilgas stalas ir didelė medinė dėžė, prikrauta pačiūžų.

Tolėliau policijos automobilis žybčiojo mėlynais švyturėliais. Kažkas stengėsi jį patraukti, kad neužstotų kelio greitajai pagalbai, varinėjo automobilį šen ir ten, kriokindamas variklį. Žmonės kalbėjo radijo ir mobiliaisiais telefonais. Buvo sudarytos paieškų grupės ir pirmosios skubėjo šukuoti apylinkių.

Rašytojas Žiemys išalko.

Policija jau kalbėjosi su juo. Jis nežinojo, ką jiems pasakyti, neturėjo nė menkiausio supratimo, kas nutiko. Norėjo eiti namo pavalgyti ir išsimiegoti.

Žiemys atsisėdo ant suolo, nusispyrė išeiginius batus ir surado dėžėje pačiūžas, kurias nuolat naudodavo. Negrabiai atsistojo ant ledo ir svirduliuodamas nučiuožė tolyn.

Tvenkinio ledas trekštelėjo, kai geležtės įsirėžė į jo paviršių. Prieš porą dešimčių metų triušiogalietis istorikas P. Mekelė pokalbyje su „Triušio takais“ papasakojo padavimą apie Undinių tvenkinį. Pasak gandų, devyniolikto šimtmečio pradžioje čia nuskendo nemažai įgudusių plaukikų, taip pat penketas vaikų, ir jame buvo pastebėtas keistas padaras, kuris panėrė į vandenį ir niekada daugiau neiškilo. Istorikas rėmėsi daugeliu šaltinių ir pabrėžė, jog kalbos apie undines tebuvo vertos to paties, kaip ir visos kalbos, tačiau nelaimingi atsitikimai buvo patvirtinti dokumentais.

Tačiau labiausiai istorija stebino todėl, kad tas Undinių tvenkinys buvo iškastas ne anksčiau kaip po karo. Lauros Sniegės tėvas iš pradžių iškasė duobę rūsiui, tačiau statybos darbai nutrūko 1951 metais. Vėliau duobėje ėmė kauptis vanduo.

Rašytojas Žiemys sykį aptarė tą klausimą su vienu vietovardžių tyrėju. Jo manymu, kažkur netoliese turėjo būti kitas, pirmykštis Undinių tvenkinys, kuriame devynioliktame šimtmetyje skendo žmonės. Dėl nežinomos priežasties pirmykštis tvenkinys buvo užmirštas ir jo pavadinimas perėjo Lauros Sniegės tvenkiniui. Manoma, kad vietovardžiams taip dažnai nutinka.

Ledas buvo skaidrus, o po juo – tamsus vanduo. Žiemys čiuožė toliau, nerangiai pasispirdamas didino greitį. Kojos virpėjo. Būdamas dešimties jis šiek tiek bijodavo čiuožinėti ant tvenkinio ledo, nors tada jau nebetikėjo undinėmis. Kai kompaniją jam palaikydavo kiti Triušiogalos literatų draugijos jaunieji, būgštaujantys kaip ir jis pats, baimė tik dar labiau imdavo jaudinti.

Žiemys atminė, kaip sykį susidūrė su Ingrida – juodu parvirto ir jų lūpos nuo smūgio susiliejo.

Atminė, kad Laura Sniegė buvo pratusi ploti jiems nuo kranto, skatindama daryti vis sudėtingesnes figūras.

Čiuožkite! Čiuožkite, mieli pradedantieji rašytojai! Judėkite, kad undinė jūsų nenučiuptų!

Žiemiui apsisuko galva, jis susverdėjo ir parvirto. Spygtelėjęs kaip maža mergaitė, šonu plumptelėjo ant ledo.

Suriko iš skausmo ir žiopčiodamas gaudė orą. Šonkauliai ėmė skelti kibirkštis, siųsdami žaibus nervams. Kulkšnys ištino čiuožimo batuose.

Ledas darėsi vis šaltesnis. Speigas prasiskverbė pro drabužius, pasiekė kūną ir ėmė smelktis į odą. Rašytoją pykino. Jis visas drebėjo. Mėgino atsistoti, bet nepajėgė priversti galūnių paklusti.

Jo skruostas buvo prigludęs prie ledo. Šaltis per odą smelkėsi į dantenas ir dantų nervus.

Akies krašteliu Žiemys išvydo šešėlį. Nunėręs po ledu, jis iškilo priešais rašytoją. Vanduo buvo juodas, o šešėlis dar juodesnis. Vyras negalėjo gerai jo įžiūrėti, tačiau šešėlis vis artėjo, ketindamas prisispausti prie jo, suimti jį per pečius.

Paskui kuštelėjo Žiemiui į ausį gūdžiu dusliu balsu.

– Kas nutiko? – paklausė kažkas.

Rašytojas Žiemys atsimerkė. Jis brinksojo ant paradinių namo laiptų. Du vyriškiai laikė jį už rankų. Vienas ryšėjo geltoną šaliką, šis karojo Žiemiui palei veidą ir plaikstėsi vėjyje.

Už vyrų išdygo pagyvenusi kavinės savininkė Eleonora Kaupinen, perbalusi ir liguista; moteris dirstelėjo į jį, pakratė galvą ir nuėjo savo keliu. Aplinkui nesiliovė šurmuliuoti chaotiškas policijos švyturėlių ir sunerimusių žmonių cirkas.

Krustelėjęs kojas Žiemys pamatė tebesąs su pačiūžomis.

– Susižeidžiau koją, – pasakė.

Vyrai pradėjo traukti batus su pačiūžom.

– Ar aš nualpau?

– Tu šonu parvirtai ten ant ledo, – paaiškino vienas vyriškis. – Ir nebepasikėlei. Kai mes priėjom, buvai be sąmonės. Gal būtų patartina apsilankyti sveikatos centre.

– Nieko čia tokio, – tarė Žiemys.

Vyras su geltonu šaliku atrodė rimtai nusiteikęs:

– Žmogus negali gyventi be smegenų. Tu ką tik susitrenkei galvą į ledą. Mano giminaitis sykį atsitrenkė makaule į burlaivio giką ir pamiršo penkerius savo gyvenimo metus, taip nutiko ir čia. Šaunus vyrukas tapo visišku subingalviu, tiesą sakant.

Pagaliau rašytojas Žiemys galėjo apsiauti savo batais. Žengtelėjęs kieme žingsnį kitą, sustojo apsižvalgyti aplinkui.

Į kiemą įvažiavo daugiau automobilių, o kiti išvažiavo. Mišką šukavo trejetas grupių su sniegaeigiais. Jų šviesos skrodė naktį, kol pagaliau virto pavieniais blyksniais.

Ela Milana nuturseno pro šalį, sustirusi ir tyli. Ingrida Katelė nuskubėjo paskui merginą, tik praeidama šnipštelėjo Žiemiui:

– Aš palydėsiu ją namo. Tikriausiai ji be galo sukrėsta.

8

Ryte paieškos tebesitęsė. Žinia apie Lauros Sniegės dingimą pasklido kaipmat, ji sukrėtė bendruomenės narius.

Savanorių nuolatos vis daugėjo. Miškus apžiūrinėta iš sraigtasparnių ir su termokameromis. Sniegaeigių grupės šukavo tankumynus kartą per naktį iki pat Triušio raisto ir paskui dar kartą dienos šviesoje, naujų savanorių padedamos.

Ieškotojai rado dviejų elnių griaučius, penkis pavogtus dviračius ir kelis senus naminukės varymo aparatus. Įdomiausias radinys buvo apleisto lengvojo automobilio liekanos. Tai buvo baltas „Renault", ketvirtuku vadinamas modelis. Gamta jį nusavino, pro variklio dangtį stiebėsi medis. Vėliau išaiškėjo, kad automobilis buvo nuvarytas iš miestelio centro 1984 metų birželį.

Nuostabą kėlė tai, kad mašina stovėjo vidury tankaus eglyno. Aplinkui nebuvo nieko, kas panėšėtų į miško taką, kuriuo buvo įmanoma čia atvažiuoti.

– Tai sveiku protu nesuvokiama, – pakomentavo vienas paieškos grupės narių, duodamas „Triušio takams" interviu.

Laikraštis taip pat įdėjo kreipimąsi į nežinomą asmenį, kuris kadaise buvo nuvaręs automobilį, kreipimesi buvo prašoma atsiųsti redakcijai laišką, kad ir anoniminį, ir paaiškinti, kaip automobilis grynai techniškai tenai nusigavo. Net automobilio savininkas patikino, kad nebejaučia jokio pykčio, o teisiniu požiūriu nusikaltimui jau seniai įsigalėjęs senaties terminas. Ką

nors apie tai girdėjusiam asmeniui buvo pažadėta nemokama metinė „Triušio takų“ prenumerata.

Ieškotojai taip pat sutiko dešimtis valkataujančių šunų. Dėl kažin kokių priežasčių triušiogaliečių šunys nesilaikė namų. Kai kurie, iki soties prisilakstę po apylinkes, pargrįždavo namo, tačiau kiti, pamėgę laisvę, visiškai užmiršdavo šeimininkus.

Visi žinojo, kad aplinkiniuose miškuose gyvena rujos sulaukėjusių šunų, kurie kartkartėmis atsėlina pasmalsauti prie žmonių trobesių. Kai kas jų bijojo, nors šunys niekada nebuvo padarę žalos. Medžiotojams buvo leista šaudyti valkataujančius šunis, ir kartais vyrai miestelyje pasakodavo nudėję to ar ano kaimyno šunpalaikį.

Vienam ieškotojui, odontologui ir Triušiogalos kamerinio orkestro smuikininkui, pasirodė, kad pamatė Stradivarijų, savo auksaspalvį retriverį, penketo šunų gaujoje. Jis su sniegaeigiu nusivijo šunis ir paskutinę akimirką suvokė tuoj įlėksiąs į tarpeklį.

Odontologui vos per plauką pavyko nušokti, sniegaeigis nubildėjo ant uolų ir virto laužu.

– Ką Triušiogirė pasiima, tą Triušiogirė pasilieka, – tarė bedarbis medkirtys, kuris pagaliau atkako pasiimti odontologo.

Per daugelį metų miške buvo pasiklydę nemažai žmonių ir ne visus pavykdavo surasti. Uogautojus, grybautojus ir medžiotojus nuolat įspėdavo, kad vieni nesileistų per giliai į Triušiogirę, nes netiksliuose tos vietovės žemėlapiuose ne kiekvienas akivaras ar tarpeklis buvo pažymėtas.

Vaikų rašytojos Lauros Sniegės tamsiose miško paskliautėse niekas nerado.

Tas atvejis virto nuolatine laikraščių tema, apie jį kalbėta per radiją ir televiziją. Vakariniai laikraščiai kėlė pardavimų skaičių skandalu kvepiančiomis antraštėmis:

KUR YRA LAURA SNIEGĖ?
AR LAURA SNIEGĖ PAGROBTA?
KAS NUŽUDĖ LAURĄ SNIEGĘ?

Policija piktinosi skubotomis žiniasklaidos išvadomis. Nebuvo jokių įrodymų, jog kas nors būtų surengęs suomių vaikų rašytojos pagrobimą. Apie rašytojos mirtį nebuvo skelbiama nė bažnyčioje, ji apskritai galėjo pabėgti gera valia.

Praėjo mėnesiai, bet apie rašytoją Sniegę nebuvo jokių žinių. Imta manyti, kad Lauros Sniegės palaikai ramiai ilsisi kokioje nors sunkiai prieinamoje vietoje, kaip ir dera Triušiogirėje.

Skaitant Lauros Sniegės knygas Triušiogalos gyventojus apimdavo gana prieštaringi jausmai. Sunku susitelkus mėgautis kūriniu, kai žinai, kad jo autorės kūnas guli kažkur netoliese apgraužtas šunų, po truputį išsiskaidantis į nebūtį.

Vaikus naktimis kankino slogutis. Vienas pradinukas pasakojo kitiems bendraklasiams sapnavęs, kad Lauros Sniegės šmėkla įlipo pro langą į vaikų kambarį ir aptikusi ėmė jam balsu skaityti „Dyvūnijos“ knygas. Kitą naktį visi, kas girdėjo jo pasakojimą, matė savo slogučio atmainą. Mokinių tėvams mokykla išsiuntinėjo prašymą, kad tėvai nuramintų vaikus, ir perspėjo apdairiai kalbėti vaikams girdint. Mokytojai draudė mokiniams pasakoti savo blogus sapnus mokykloje.

Televizijoje retsykiais buvo rodomas policijos pranešimas, kurį policijos atstovas spaudai buvo paskelbęs po dviejų dienų nuo Lauros Sniegės dingimo. Pasak jo, Laura Sniegė bus rasta netrukus arba šiek tiek vėliau – juk žmonės negali progai pasitaikius imti ir išnykti, juo labiau pasaulinio garso vaikų rašytoja, įtikinėjo pareigūnas.

9

Kai Ingrida Katelė iš pobūvio vežė Elą Milaną namo, Ela permąstė savo šlovingą ateitį, kaip dera Lauros Sniegės išugdytai rašytojai.

Ją sudarys liaupsinančios recenzijos, pokalbiai, puikios leidybinės galimybės, stipendijos ir premijos. Svarbiausia – metrai lentynų su knygomis, ant kurių nugarėlių puikuosis jos pavardė. Visa tai ką tik virto stebuklu, kuris didino karčiai saldų šlovės švytėjimą.

Pieš porą valandų ji lūkuriavo prie laiptų, žvelgdama Laurai Sniegei į akis ir rengdamasi pasakyti sveikinimą, kurį parašė ir repetavo visą savaitę, kad skambėtų kuo tikriau:

Rašytoja Sniege, dėkoju už suteiktą man galimybę. Nesuprantu, ką iš tikrųjų įžvelgėte mano novelėje. Tačiau jūs išvydote mane kaip Triušiogalos literatų draugijos dešimtąją narę, ir aš neketinu to svarstyti...

– Ar tave užkniso? – linksmai paklausė Ingrida Katelė, įjungusi posūkio signalą ir sulėtinusi greitį. Sankryžoje mašina ūmai pasuko į kairę.

Kelyje judėjo tamsūs siluetai.

Katelė staigiai nuspaudė stabdžio pedalą. Mašina, šiek tiek pasispyriojusi, sustojo.

Priekinių žibintų šviesoje stovėjo du dideli skalikai ir mažas špicas. Jie žvilgtelėjo į jas, šoko į pusnį ir dingo laukų tamsoje.

Ingrida Katelė nusijuokė, įjungė pavarą ir nuspaudė greičio pedalą. Staigiais gūsiais driuokiantis vėjas nušlavė pakelių sniegą ir baltais miltais nubėrė viską aplinkui.

– Jeigu tave užkniso, taip ir turi būti, – švelniai pasakė Katelė. – Žinok: jeigu tave užknisa, vadinasi, esi gyva.

Ingridos „Forde" kvepėjo saldymedžiu. Žvilgtelėjusi į bibliotekininkę Ela nusprendė verčiau atidėti savigailą.

– Na, Laura Sniegė pradingo, o aš tebesėdžiu čia, – tarė ji. – Neturiu kuo skųstis.

Ingrida Katelė nusijuokė.

– Iš tiesų. Klausyk. Mes visi melsimės už Laurą Sniegę ir deginsime jai žvakes keletą ateinančių savaičių, ir greičiausiai dalyvausim dešimtyje atminimo vakarų. Taip ir dera. Būti užknistam irgi dera. Žinau, kad esi sudirgusi. Nesistenk būti tokia subrendusi, narsi ir sąmoninga. Tai įkyri. Ketinai pasiekti šį tą didinga, bet iš tavęs tai buvo atimta, šį vakarą patyrei gana didelę asmeninę netektį ir turi pagrindą būti užknista. Ištark tai balsiai, ir tau atlėgs. Patikėk manimi.

Ela pakratė galvą.

– Nenorėčiau vartoti tokių žodžių, – pasakė mergina, pati bodėdamasi savo dirbtiniu tonu. – Nieko čia baisaus, bet jie paprasčiausiai netinka mokytojos žodynui. Jeigu svaidysiuos šiurkščiais žodžiais laisvalaikiu, tik laiko klausimas, kada imsiu keiktis klasėje. Ir nors dabar laikinai nedirbu pagal išsilavinimą, tačiau...

Čia jai įkyrėjo klausytis savęs pačios. Nutilusi ėmė galvoti apie dabartinę savo būklę. Būtų galėjusi atsiliepti į dažnus pakaitinių darbo skelbimus ir palikti Triušiogalą. Kaip tik taip ir buvo nutarusi pasielgti iš pat pradžių.

Ir tada jos asmeninė ateitis lėmė jai Draugiją ir galimybę tapti rašytoja, išugdyta Lauros Sniegės, ir mergina apsisprendė, o rašytoja Sniegė atsiuntė jai malonų laišką, žadėdama stipendiją, kol mokysis rašymo įgūdžių.

– Šūdas, ir tiek, – balsiai tarstelėjo Ela.

– Va čia jau kita kalba, – nudžiugo Ingrida Katelė. – Kai gyvenimas pasiūlo slyvų, mokėk išspjauti kauliukus.

Valandėlę tvyrojo tyla.

– Ir jeigu tai tave paguos, – tęsė Katelė, – vieną dalyką privalai atsiminti. Netgi likusi be Lauros Sniegės mokymo, tu vis tiek tapai Triušiogalos literatų draugijos nare. Juk tai jau šis tas, tiesa? Tavo vardas puikuojasi tenai, oficialiame narių sąraše, po devyneto kitų. Aš įrašiau jį šiandien ryte. Ir kai kas nors parašys naują Suomijos literatūros istoriją, jis paminės, kad Triušiogalos literatų draugijos dešimtoji ir kartu paskutinė narė buvo Ela Milana.

Katelė sustabdė „Fordą" ir išjungė variklį. Jos atvažiavo.

– Mama turbūt laukia tavęs, virtuvėje dega šviesa. Pasistenk kaip nors jai išaiškinti, kas nutiko, nors tai ir nebus lengva.

– Kodėl ne, – atsakė Ela. – Namuose buvo pokylis, vidun įsisuko pūga, ir rašytoja Laura Sniegė pradingo nuo laiptų visiems matant, ir dešimt rašytojų nebebus mokomi. Va kaip, glaustai sakant.

– Vis dėlto tu užkopei aukščiau negu tavo velionis tėtis, – tarė Ingrida Katelė.

Ela jau buvo belipanti iš mašinos. Stabtelėjusi vėl nuleido užpakalį ant sėdynės ir įsistebeilijo į moterį.

– Ką pasakėt apie mano tėtį?

Katelė sustingo. Jos dešinė akis nervingai trūkčiojo, kai ją pasiekdavo šviesa.

– Maniau, kad žinai, – tarė ji.

– Ką žinau?

– Kad Pavo Emilis, tavo tėvas, pažinojo Laurą Sniegę kadaise, prieš daug metų. Ir mus, Draugijos narius. Tavo tėtis visur dalyvaudavo su mumis. Smarkus bėgikas, tas skraidantis triušiogalietis. Pavo Emilis kadaise parašė Laurai Sniegei vieną kitą eilėraštį ir norėjo tapti Draugijos nariu. Bet jam nepavyko.

Laura Sniegė iš tikrųjų labai mėgo tavo tėvą ir jo eilėraščius. Tačiau, jos manymu, tikrasis jo pašaukimas vis dėlto buvo bėgti, o ne rašyti.

Ištraukusi maišelį su saldymedžio čiulpinukais Ingrida pavaišino Elą, tačiau toji atsisakė. Ingrida prisikimšo pilną burną saldainių ir ėmė neaiškiai veblenti:

– Tavo tėvas buvo gabus, bet tau pavyko tai, ko jis nesugebėjo: tu padarei įspūdį Laurai Sniegei. Kaip žinoma, šįvakar lieki be mokytojos, kuri būtų paskubinusi įvykių eigą, tačiau ei – vis dar tebesi gabi. Juk didžioji rašytoja ir rašytojų kūrėja ne šiaip sau išsirinko tave iš visų tų, kurie ilgus metus stengėsi patekti Draugijon.

Ela sėdėjo nejudėdama.

– Ar turi visą savo mantą? – dirstelėjusi į užpakalinę sėdynę paklausė Ingrida Katelė. – Argi neturėjai rankinės? Šiaip ar taip, vieną tikrai atnešiau į mašiną…

Ela linktelėjo galvą – ji dabar buvo tokia perpildyta ir apsunkusi nuo minčių, kad mergina negalėjo kalbėti. Parodžiusi Ingridai savo rankinę, ji staiga prisiminė, kad jos viduje tarp nosinės, piniginės smulkiems ir raktų guli maža oda aptaisyta knygelė.

Žaidimo taisyklės.

10

Ela Milana ir Marjata Milana būtų apskritai pamiršusios Kalėdas, jeigu jos nebūtų buvusios pažymėtos visuose kalendoriuose.

Kažkokia vietos bendrovė ėmėsi rūpintis našlių ir našlaičių kalėdiniu džiaugsmu ir atvežė joms prie durų kartoninę dėžę. Joje buvo imbierinių meduolių, naminis tortas, vaisinių pyragaičių, tradicinis griežčių apkepas ir kumpio suktinis, pora žurnalų moterims ir šokoladinis miškinukas. Jos stengėsi valgyti maistą, nenorėdamos būti nedėkingos, tačiau labdaros gavimas teikė valgiams nemalonų prieskonį.

Jiedvi įteikė viena kitai dovanų paketėlius, nebeatmindamos, kas juose įvyniota.

Vėliau Marjata Milana ant sofos sudėjo didelę šūsnį dekoratyvinių pagalvėlių, kadangi pastaruoju metu jos taip keistai atrodė nenaudojamos. Ela įėjo į tamsų kambarį, nugrimzdusi į savo mintis, ir jai pasivaideno, kad ant sofos mato gulintį tėvą.

– Tu, mergyt, nešūkauk, – vamptelėjo motina nuo virtuvinio stalo, ant kurio peržiūrinėjo su tėvo mirtimi susijusius popierius.

Elos šventinę nuotaiką taip pat graužė sapnas, regėtas Kalėdų išvakarėse. Pas jas atėjo Kalėdų Senelis, o po jo barzda buvo matyti Pavo Emilio Milanos trūnijantis veidas. Įteikė joms dovanų maišą – mitologinių statulėlių ir dovanų kortelę su nemokama vietos mitologijos kartografija.

– *Labai atsiprašome, kad Senelis yra truputį negyvas,* – prabilo jis, žybtelėjęs akimis virš barzdos. – *Tie nelemti žeminukai užtvatino Senelį. Komunistai jie visi, bet kuris jų. O dabar Kalėdų Senelis norėtų išgirsti eilėraštį ar net du. Ar kas nors pamena gražių eilėraščių?*

Tuomet sapnas pasikeitė, ir Ela gulėdama lovoje klausėsi, kaip Lauros Sniegės šmėkla lipa kopėčiomis prie jos lango. Sapne žinojo, kad rašytoja paeiliui lankėsi kiekvienuose namuose, kur nujautė esant „Dyvūnijos" knygų. Taip pat žinojo, kad autorė nepadarys jai nieko blogo, ji tik norėjo vis iš naujo skaityti knygas, kurias parašė būdama gyva.

Ant grindų mėtėsi „Triušio takų" numeris, kurio įvadiniame straipsnyje vietos gyventojai buvo įtikinėjami supratingai elgtis, jeigu į jų namus brausis Sniegės palaikai, juk galų gale tai buvo „mylimiausios pasaulyje suomių vaikų literatūros autorės palaikai".

Ela nubudo, tebebuvo naktis. Merginai akimirką pasivaideno, jog kažkas iš tikrųjų krebždina ir barbena į jos langą.

Bet ten tik poškeno speigas. Ji įsikniaubė į pagalvę ir grįžo į sapnus, kurių daugiau nebetrikdė jokie gyvi numirėliai.

Per ilgas Kalėdų šventes Marjata Milana valė sodo takelius, nes tai buvo truputį smagiau, nei verkti virtuvėje. Tuo metu Ela sėdėjo namuose, kur jautėsi esanti svetima, nors buvo jų bendrasavininkė. Kiūtojo prie savo rašomojo stalo susiėmusi už smilkinių ir mąstė. Neketino pajudėti, kol nuodugniai neišnagrinės padėties.

Antrąją Kalėdų naktį, nubudusi savo lovoje, ji atsimerkė. Sapne jai staiga toptelėjo, kad žmogų sudaro ne vien fizinis kūnas ir prisiminimai, bet ir jo ateitis.

Ateitis yra žmogaus dalis – lygiai kaip rankos, kojos ir lytiniai organai. Tačiau asmeninė ateitis laiko požiūriu užima tokią didelę žmogaus dalį, kad jos negali apžvelgti per vieną akimirką, o neturėdamas apie ją tikslių žinių liauniesi spėliojęs, kokia tikroji ateities prasmė.

Remiantis šia teorija, asmenine žmogaus ateitimi gali būti laikoma tam tikra siela, nulemianti galutinį žmogaus buvimą laiko ašyje.

Sugrįžusi į Triušiogalą Ela Milana buvo sudaryta iš dailiai lenktų lūpų, defektinių kiaušidžių ir gimtosios kalbos ir literatūros mokytojos ateities. Paskui jos ateitis buvo išoperuota ir jai buvo nustatyta nauja diagnozė: ji bus Triušiogalos literatų draugijos narė, Lauros Sniegės mokoma rašytoja.

Iš pradžių Ela kratėsi savo naujos ateities, nes ji gerokai sukrėtė jos asmenybę, bet ilgainiui toji ateitis vis labiau masino. „Suomijos literatūros istorijoje" jau buvo susiradusi skiltį, kurioje paminėta Laura Sniegė ir jos suburta Triušogalos rašytojų grupė; tad jau paakstino save vaizduotis, kaip kitame leidime bus paminėta ir Ela Milana, dešimtoji Draugijos narė.

Akivaizdu, kad laiko ašyje išdėstyta jos būties esmė dabar jau iš tiesų pakito. Panašų sukrėtimą buvo patyrusi kadaise, kai maža pirmą kartą apsižiūrėjo tarp dviejų veidrodžių ir pamatė save iš profilio. Ligi tol tarėsi esanti kitokia.

Mūsų asmeninė ateitis niekada nebūna tokia, kokią būsiant įsivaizduojam patys.

Pavyzdžiui, sykį ji įsivaizdavo, kad jos siela, asmeninė ateitis ir jos buvimo esmė – pagimdyti keletą vaikų sulaukus trijų dešimčių. Būtų įdėjusi tai vietoj paso nuotraukos, jei būtų galėjusi. Tačiau paskui ginekologė, panaudojusi veidrodėlius, parodė, kad ji toli gražu ne ta asmenybė, kokia vaizdavosi.

Kartą per estetikos paskaitą Ela susižavėjo nepažįstamuoju, sėdinčiu jai iš kairės. Žiūrėjo į jį visą pusvalandį, svajojo apie tą vyriškį ir net buvo nusprendusi užmegzti su juo pažintį. Čia vyras pasigręžė ir, matomas iš kito taško, pasirodė jai nepatrauklus.

Taigi viso žmogaus paveikslo neįmanoma pamatyti iškart, nes tavo stebėjimo taškas yra vienoje laiko ašies vietoje, o stebėjimo subjektas būna varstomas iš nesuskaičiuojamų stebėjimo

taškų. Kiekviena diena parodo mums naują žmogaus briauną, ir tas, kurį manėm esant gražų, staiga gali virsti nepakeliamai bjauriu.

Įsimylėti momentinį žmogaus buvimą yra taip pat nelogiška, kaip ir jo veido kairiąją pusę arba pakaušį, ar kokią kitą pavienę jo dalį. Todėl Ela negalėjo rimtai kaltinti savo buvusio draugo, nemokėjusio jos ilgiau mylėti, kai išaiškėjo merginos bevaikė asmeninė ateitis.

Tos sudėtingos teorijos išradimo vidury Ela išgirdo garsus. Šįkart ji buvo gana išsibudinusi ir iš tikro pamatė kažką dirsčiojant pro stiklą.

Ant avarinių kopėčių stovėjo tamsi figūra ir bilsnojo į langą.

Ela nepajudėjo. Kruopščiai užsidengė visą veidą, kol liko matyti tik akys. Mėnuo trumpai nušvietė barbenusiojo veidą.

Priešingai nei Elos sapne, už lango smaksojo ne Lauros Sniegės lavonas. Ten buvo gerai pažįstamas apvalainas, žiurkėniškas Arnės C. Alkvisto, kitaip Auros Jokinen, veidas, kurį Ela matė Lauros Sniegės pobūvyje.

Moteris prispaudė veidą prie stiklo, palikdama sustingusias į ledą kvapo žymes. Ela Milana perskaitė Žaidimo taisykles ir suprato, kas čia vyksta.

Mokslinės fantastikos rašytoja panoro mesti iššūkį Elai Milanai dalyvauti Žaidime.

Žaidimo taisyklėse buvo rašoma, kaip mesti iššūkį:

Bet kuris Draugijos narys turi neribotą teisę bet kuriam kitam Draugijos nariui mesti iššūkį dalyvauti Žaidime. Mesti iššūkį reikia nuo 22 iki 6 val. ir patį Žaidimą, abiem žaidėjams laikantis eiliškumo, būtina žaisti iškart, kai tik iššūkis bus mestas. Kvietėjas turi teisę kviečiamajam mesti iššūkį bet kuriuo įmanomu būdu, atsižvelgdamas į tai, kad kviečiamasis nepatirtų nepagrįstos žalos. Iššūkis laikomas priimtas, jeigu kviečia-

masis pastebi kvietėją, o kvietėjas pastebi buvęs pastebėtas. Kai kviečiamajam yra mestas iššūkis, jis neturi teisės atsisakyti Žaidimo, kitaip praras Draugijos narystę.

Ela smarkiai užsimerkė ir nudavė miegančią, tikėdamasi, kad pusamžė šeimyniška moteris neįstengs labai ilgai karoti ant kopėčių per speigą. Vilte vylėsi, kad kitapus koridoriaus miegantі motina nepabus nuo beldimo ir atskubėjusi nesujauks padėties.

Pagaliau šešėlis už lango išnyko ir Ela nurimo.

11

Asmeninės ateities pokyčiai labai nuvylė Elą, ją slėgė ir daug kasdienių rūpesčių: reikėjo mokėti mokesčius ir pirkti maisto. Pakaitinio darbo tikėtis galės tik prieš ateinantį rudenį, ir stipendija pradingo kartu su pūga. Ela ilgai nagrinėjo savo asmeninės ateities esmę ir suprato turinti kažkaip užsidirbti lėšų.

Šiaip ar taip, ji nenorėjo, kad jos ateitis būtų paženklinta nedarbo, kuris visada reiškė puolimą į beprasmę apatiją.

Čia smilktelėjo mintis, kad jai tarsi buvo įduotos kortos. Tereikėjo jomis sulošti.

Kai profesorius Elijas Korpimekis porą dienų iki Lauros Sniegės pobūvio sužinojo, kad buvusi jo mėgstama studentė tapo Triušiogalos literatų draugijos nare, jį apėmė džiugesys.

– Tiesiog neįtikėtina žinia. Būtinai parodyk savo magistro darbą rašytojai Sniegei, tai gana kompetentingas tyrimas. Gal kada nors vėliau sutiksi duoti man interviu apie savo naują patirtį? Netrukus kaip tik ketinu pradėti kitą Lauros Sniegės kūrybos nagrinėjimo etapą. Ačiū, kad paskambinai ir pranešei, tokios žinios visuomet sušildo. Beje, gal perduotum Laurai Sniegei sveikinimus nuo vieno nusižeminusio profesoriaus, kuris vis dar tebėra pagrindinis pasaulyje Lauros Sniegės kūrybos žinovas. Gali paminėti ir tai, kad tasai profesorius kaip tik buvo nuvykęs į Tokijo universitetą skaityti

paskaitų apie jos kūrybą. Jeigu tik ji malonėtų pagaliau duoti man interviu...

Kai žiniasklaida paskelbė Laurą Sniegę dingus be žinios, profesorius paskambino Elai kiek apdujęs, dejuodamas dėl visų susijusių su ja kūrėjų likimo ir linkėdamas savo buvusiai mėgstamai studentei geros kloties.

– Gal šnektelėtume apie tai, kas nutiko, kiek vėliau, kai vėl atsistosi ant kojų? Kol kas neketinu tavęs daugiau trukdyti.

Praėjus porai dienų Ela paskambino profesoriui. Pasiteiravo, ar jis norėtų pasamdyti ją tiriamajam darbui apie Laurą Sniegę ir Triušiogalos literatų draugiją.

Profesorius vos tvardėsi neįstengdamas nuslėpti džiaugsmo. Po dienos kitos paskambinęs pasakė, kad reikalai sutvarkyti kuo puikiausiai:

– Aš parengiau dokumentus dotacijai gauti ir per savo kontaktus iš anksto pasirūpinau, kad tavo darbo rėmimas būtų patvirtintas. Nutarimo ir lėšų paskirstymo teks luktelėti, bet tai jokia bėda – gausi universiteto stipendiją, kuri tau leis dirbti pirmuosius mėnesius. Juk dabar tai itin aktuali tema – sukaupti žinių pastarųjų įvykių fone. Tačiau ar esi visiškai tikra, kad tie Draugijos nariai sutiks su tavimi šnekėtis? Tiesą sakant, ligi šiol visa istorija tesiekia moteriškų žurnalų lygį.

– Jie tikrai kalbės su manimi, – pažadėjo mergina.

Rėmimas bus skirtas dirbti metus. Ela apskaičiavo, kad per Žaidimo metus išgaus visas būtinas žinias iš Draugijos narių. Paskui susiras darbą mokykloje, kur nors toli nuo Triušiogalos.

Ela bijojo Žaidimo, tai iš tiesų nelengvas būdas rinkti informaciją. Tačiau ta mintis ją įkvėpė.

Jeigu Žaidimas vyks taip, kaip ji vaizdavosi perskaičiusi taisykles, galės išsiaiškinti dalykus, kurie be Žaidimo liktų spėlionės visą amžinybę.

Iš Draugijos praeities galės atkasti ką tik panorėjusi.

12

Bibliotekininkė Ingrida Katelė baigė darbą aštuntą ir išleido praktikantę namo.

Užkopė laiptais į trečią aukštą ir apėjo jį, tarsi iš paukščio skrydžio apžiūrėdama visus apatinius aukštus. Apžvalgos ratas buvo veikiau ritualas negu tikrai būtinas veiksmas.

Kaip visuomet bibliotekininkė Katelė priminė sau, kad yra už visa tai atsakinga. Paskui nulipo žemyn.

Diena praėjo neblogai: jai teko išimti iš bibliotekos fondų tik vieną knygą, ir tą dėl pačios paprasčiausios priežasties – skaitytojas išvertė ant jos uogų putėsius.

Ingrida Katelė uždarė laukujes duris, patikrino, ar jos užrakintos, ir trumpai stabtelėjo tarp marmuro kolonų įkvėpti gaivaus oro.

Tarpais šios kolonos leisdavo jai pasijusti šventyklos sergėtoja, vyriausiąja švietimo žyne. Dabar tas pojūtis pranyko. Juk kolonos tebuvo akmenys. Slogiomis akimirkomis net pagalvodavo, kad ir knygos tėra popieriaus pluoštas su išspausdintu jame tekstu.

Ji nužingsniavo už bibliotekos, kur buvo skirtas ketvirtainis jos „Fordui“ statyti, ir atidarė priekines dureles. Šį kartą jos nebuvo prišalusios.

Įsėdo į automobilį, bet variklio dar nejungė. Kaip visuomet išpažino sau visas neigiamas mintis ir permąstė jas po vieną.

Šiandien eilėje laukė pasikartojanti mintis pakeisti darbovietę, palikus biblioteką prižiūrėti kitam darbuotojui. Ji davė

minčiai valią ir teisę kurstyti savo troškimą daryti ką nors kita, kad ir kas tai būtų. Vis dėlto gal ne visai bet ką – moteris suvokė, kad neabejotinai nori rašyti, rašyti laisvai, nori rašyti ką nors reikšminga, tiesiog ką nors rašyti. Galų gale juk dirbo tarp iškilių knygų, tikrame kūrybingumo sode, rimtai pagalvojus, tačiau pati jau daug metų nepajėgė nieko sukurpti. Buvo beveik parašiusi kuklią knygelę vaikams, tačiau ir su ja apgailėtinai įstrigo.

Ir vis dėlto ji *žinojo*, kad sugebėtų parašyti ką nors be galo nuostabaus, jeigu tik susiimtų: didelės apimties romaną, kuris būtų nominuotas bent jau „Finlandia" premijai, gal net pelnytų pasaulinį pripažinimą, taptų visuomenės ir kritikų skaitomiausiu kūriniu ir būtų taip gerai parduodamas, kad ji savo šeimai galėtų pastatyti nuosavą namą prestižiškiausiame Triušiogalos rajone.

Tačiau visos jos jėgos eikvojamos tam, kad užkirstų kelią bibliotekai pavirsti chaosu. Knygos nuolat naikinamos. Taip pat ir vagiamos. Lentynose vis atsiranda defektinių kūrinių. Biudžetas nupjaustomas kasmet, vėl paskubėta atleisti vieną ne visą dieną dirbančią bibliotekininkę ir jos vieton priimti neapmokamą praktikantę, kuri patylom bezda tarp lentynų, kai mano, kad niekas nepastebi.

Čia Ingrida Katelė nutvėrė savo liūdnas mintis, subruko jas į menamą šiukšliadėžę ir išmetė iš galvos.

Paskiau pasikeitė odą. Jau nebebuvo prislėgta bibliotekininkė Ingrida Katelė, dabar ji žmona ir motina Ingrida Katelė, ką tik užbaigusi darbą ir jau panūdusi šyptelėti.

Paleisdama automobilį, ji nužvelgė bibliotekos aplinką. Už medžių dūlavo tamsūs šešėliai, ten galėjo tykoti kas panorėjęs. Jau keletą dienų ją kamavo paranojos priepuoliai, kurių nebuvo patyrusi daugelį metų. Dar kartą dirstelėjusi į galinio vaizdo veidrodėlį įsitikino, kad ant užpakalinės sėdynės nėra jokių netikėtų keleivių.

Katelė gerai suprato, kad jos elgsena yra kelianti nerimą, kita vertus, ji turi tam rimtą pagrindą iš praeities.

Ji nuvažiavo tiesiai namo ir pasveikino savo šeimyną. Turėjo kas vakarą skubėti, kad spėtų paguldytų vaikus. Buvo prisižadėjusi vyrui.

Ingrida Katelė iš viso pagimdė ketvertą vaikų. Pirmųjų dviejų gimimą nulėmė protingas savitarpio supratimas; dvejetas jaunėlių buvo jos dovana vyrui, visada svajojusiam apie didelę šeimą.

Ji pati irgi mėgo vaikus, savaime aišku.

– Tikrasis gyvenimas yra štai čia, – mėgdavo kartoti vyras, kai jie sėdėdavo apsupti savo vaikų.

Sykį Ingrida Katelė atšovė:

– Tu neskaitai knygų.

Jos žodžiai turėjo reikšti kaltinimą, didžiausią įžeidimą. Ji ketino jam įgelti. Vyras tik nusijuokė:

– Vaje vaje, vis dėlto gyvenime yra daug svarbesnių dalykų už knygas, kad ir vaikai.

Šį vakarą vaikai norėjo, kad mama paskaitytų jiems senų pasakų. Ingrida papurtė galvą ir ėmė skaityti savo nebaigtos vaikiškos knygos rankraštį.

Vaikai užmigo taip greitai, jog Ingrida pamanė, ar neturėtų papildyti savo knygos labiau patraukiančiomis scenomis. Ji apklostė vaikus. Grįžusi iš tualeto, apsivilko žieminį paltą ir ėmė ieškoti pirštinių. Buvo palikusi jas palto kišenėje, bet neberado.

– Tai velnias, – Ingrida Katelė sukuždėjo koridoriaus veidrodžiui. Stovėjo ir žiūrėjo į savo atvaizdą. Nuo kada ji virto tokia?

– Širdele, ar ieškai savo pirštinių? – paklausė iš virtuvės vyras. – Jau spėjau padėti jas vonioje ant radiatoriaus, kad sušiltų ligi ryto. Ar vėl ketini eiti pasivaikščioti? Ar prisiminei šiandien išgerti vitaminų? Privalai juos gerti, nes kokia liga dar nuvers tave tarp visų tų knygų.

– Prisiminiau, – sumelavo Ingrida. – Taip, išeinu. Gaila, kad vienas mūsų turi likti prižiūrėti vaikų. Einu į kioską nusipirkti čiulpinukų ir kartu pravėdinsiu knygų dulkes.

Nuo durų dar paklausė:

– Ar nori ko nors iš kiosko?

Ingridos Katelės vyras pagalvojo. Pagaliau atsakė, kad jam nieko nereikia. Ingrida išėjo – jos vyras niekada nieko nenorėjo iš kiosko, ji žinojo ir neklausdama, tačiau ritualas įpareigojo paklausti. Jų santuoką sudarė kruopščiai sudėliotų ritualų visuma, kuri buvo gana svarbi, panašiai kaip Joninės ar Kalėdos.

Buvo devinta vakaro. Jos vakarinio pasivaikščiojimo rutina reikalavo, kad ji būtų namie ne vėliau kaip dešimtą. Paskui jos vyras eina miegoti, ir nors ji pati dar porą valandų skaito knygas, turi palinkėti jam labos nakties. Taip buvo įprasta.

Ingrida skersai išilgai apėjo gerai pažįstamą miestelio rajoną. Jai priešais atbėgo vienas, paskui kitas šuo. Mažas mišrūnas stabtelėjęs suurzgė, tačiau, gana ironiškai prunkštelėjęs, patraukė savo keliais.

Ingrida Katelė mėgo pasivaikščiojimus po Triušiogalą. Ji visada sukdavo ratus apie centrą, tačiau galėjo lengvai įsivaizduoti einanti vidury didelės girios, toli nuo visos civilizacijos.

Išilgai mėgstamos Ingridos trasos stovėjo visas skulptūrų septynetas. Tai buvo triušiogaliečių meno akcijos dalis, jos idėja – visą apylinkę paversti viena didele galerija. Galėjai pamatyti skulptūrų medžių papėdėje, krūmokšniuose ir tvenkinio pakrantėje. Kai kurios jų buvo groteskinės ir net bauginančios, kitos – komiškos, žavios ar net provokuojančios – kaip antai nuogakrūtė undinė ant mažo tvenkinuko kranto.

Krūtiningos undinės modelis buvo paties dailininko Sopaneno duktė, dirbanti pradinių klasių mokytoja Triušiogalos mokykloje. Ingrida pamatė būrelį mažų berniukų, susirinkusių pasigrožėti menininko Sopaneno kūriniu.

Aplenkusi undinę ir berniukus, Ingrida pasiekė savo kelio vienumos ruožą: takas susiaurėjo, tvenkinių buvo mažiau ir medžiai augo tankiau.

Ji apsidairė. Nenorėjo būti užklupta, tik ne tuomet, kai buvo kone apimta paranojos.

Taip pat nenorėjo pernelyg aiškiai matyti visų skulptūrų, šioje trasoje stovėjo du piktavaliai giriniai, nekalbant apie daugybę groteskiškų siluetų, gamtos sutvertų iš sniego ir šešėlių ir įkvėptų jos vaizduotės.

Kvanktelėjusi vaikų rašytojos galvelė lengvai sudėjo dvieilį apie baubą, gąsdinantį net pačią autorę:

Mažoji Ingrida linksma sau traukia taku
ir nežino, koks baubas jos tyko baisus...

Porą kartų ji stabtelėjo po gatvės žibintais pasiklausyti ir apsižvalgyti, ar niekas jos neseka.

Tuomet išvydo spalvotas šviesas tamsumoje. Mažos krautuvėlės iškaba leido Ingridai pasijusti laimingai. Triušiogaloje buvo madingos nostalgiškos senovinės iškabos. „Heli salonas“, – perskaitė vieną, ir Ingrida prisiminė turinti pasiskirti laiką plaukams dažyti ir kirpti.

Tiksliai po valandos nuo tada, kai išėjo, Ingrida Katelė stovėjo prie savo durų. Susiradusi namų raktą, mėgino pataikyti į spyną.

Staiga tamsoje kažkas sujudėjo.

Atsigręžusi ji ilgai stebeilijo į vieną krūmą. Jai pasivaideno, kad jis per pusmetrį pajudėjo. Kvaiša, pamanė, ir tuomet krūmas nusirideno prie jos.

Ji išmetė raktus, širdis pašokusi ėmė daužytis krūtinėje. Dirstelėjo į laikrodį. Rodė 22.01.

Tai pasikartojo ir vėl.

Jai atėmė rankas ir kojas, ėmė svaigti galva, pasijuto išties bjauriai. Užsimerkė ir atsuko nugarą artėjančiajam, prisiversdama tarsi nerūpestingai nusišypsoti.

Čia pajuto kvėpuojant jai į pakaušį ir kažkas sukuždėjo tuos žodžius: *Metu tau iššūkį, Ingrida Katele.*

Moteris lėtai atsisuko – padrėkusiomis akimis, įtempta šypsena lūpose – ir susidūrė su linksmu Elos Milanos žvilgsniu.

Ela Milana stebėjo, kaip Ingrida pamaži atsigaivelėja.

Katelė kiūtojo susigūžusi ant savo namų laiptų, išblyškusi, be kvapo. Bibliotekoje ir pobūvyje moteris buvo kur kas ryžtingesnė ir smarkesnė. Dabar bibliotekininkės ironija suskilo ir nubyrėjo.

Ela dvejojo, ar nebus per toli nuėjusi. Betgi Arnė C. Alkvistas tabalavo jos namuose ant kopėčių ir barbeno į langą paryčiais.

– Atsiprašau, jei nugąsdinau, – pasakė ji. – Tačiau susidariau tokį įspūdį, kad jūs Draugijoje esat pratę šitaip tvarkyti reikalus.

Ingrida Katelė mostelėjo ranka.

– Negaliu paneigti. Su kvietėjo mestu iššūkiu niekad neįmanoma apsiprasti. Beprotiškas sambrūzdis. Baisu, visiška nesąmonė. Nieko nuostabaus, kad apie Žaidimą negalima prasitarti pašaliniams. Mus išjuoktų, kur nors uždarytų visą mūsų šutvę. Tačiau tokios Žaidimo taisyklės, jas nustatė Laura Sniegė ir mums nedera jų keisti.

Murmėdama tuos žodžius, Ingrida ieškojo sniege savo raktų ir akivaizdžiai nudžiugo pagaliau juos radusi.

– Tačiau teoriškai galėtume sutvarkyti reikalą kultūringai, – tęsė ji. – Pavyzdžiui, telefonu. „Sveikas, kalba tavo mielas Draugijos bičiulis tas ir tas. Ar galėtum dalyvauti Žaidime šiandien iškart po vakarienės?“ Tik pastaruoju metu apskritai niekas nežaidžia to Žaidimo. Nuo mano paskutiniojo karto praėjo jau trejetas metų.

Ingrida Katelė truputį pagalvojo ir tarė:

– Surengsiu Žaidimą bibliotekoje, jeigu tinka.

Ingrida barkštelėjo raktais, atvėrė duris ir pasikabino paltą ant gembės.

– Tu metei iššūkį. Turi spręsti, kur mudvi žaisime. Vaikų skyriuje? Ar skaitykloje?

Jos praėjo pro miškinius, elfus ir undines tamsoje, ir Ingrida Katelė parodė kelią tarp lentynų. Tenai buvo įrengtas skaitymo kampelis su stalu ir dviem baro kėdėmis. Vidury stalo stovėjo akmeninė moters figūrėlė su didelėmis krūtimis, plačiomis strėnomis ir peteliškės sparnais.

Elai čia patiko. Ji užsimiršo žvelgdama į viršuje atsiveriančius aukštus ir stoglangį, pro kurį bibliotekon liejosi žiemiškos nakties keturkampiai.

– Ar turi kokią skepetą? – pasidomėjo Ingrida, nusiimdama akinius ir atsargiai dėdama juos į futliarą.

Ela išsitraukė raudoną skarelę ir užrišo ja bibliotekininkei akis, kaip reikalavo Žaidimo taisyklės.

– Ar nespaudžia? – paklausė.

– Ne, – atsakė moteris. – Vadinasi, tu sugebėjai kažkur gauti taisykles?

Ela jai iškvepiant užuodė saldymedį.

– Taip, – tarė ji. – Martis Žiemys man jas paskolino. Žinoma, grąžinsiu, kai tik gausiu savo kopiją. Tai man irgi leistina pagal Žaidimo taisykles: *Kiekvienas Triušiogalos literatų draugijos narys privalo gauti vieną Žaidimo taisyklių egzempliorių ir išmokti, kas ten nurodyta.*

– Na, galiu kaltinti tik save pačią, – patikino Ingrida Katelė. – Juk aš paskatinau tave paprašyti Marčio. Greičiausiai perskaitei taisyklėse ir tai, kaip užduoti klausimus?

– Pasak taisyklių, aš galiu paklausti tavęs, ko tik panorėjusi, o tu privalai atsakyti man visiškai sąžiningai, – išdėstė Ela

Milana. Taisyklių knyga gulėjo jos rankinėje – dėl viso pikto. – Jeigu manęs netenkins tavo atsakymas, vėl klausinėsiu to paties, kol atsakymas nuskambės gana įtikinamai. Iš tavęs laukiama, kad būtum kuo atviresnė ir sąžiningesnė. Jeigu pajusiu, kad nesistengi atsakyti sąžiningai, mano, metusios iššūkį, teisė ir pareiga yra visomis įmanomomis priemonėmis padėti tau atrasti savyje tiesą, susijusią su mano klausimu.

Ingrida valandėlę pamąstė.

– Tu nebuvai mokyta dalyvauti Žaidime, – pagaliau pasakė. – Ar esi įsitikinusi, kad pajėgsi jį žaisti ligi pat galo?

– Kai gausiu atsakymą, tikrai esu pasirengusi atsakyti į bet kurį klausimą, jeigu tai turi mintyje.

Ingrida papurtė galvą.

– Čia grynai mano atsakomybė. Nes man kelia rūpestį, ar įstengsi Žaidimo metu ištraukti iš manęs teisybę, jeigu neatsakysiu gana sąžiningai. Matai, turiu žinoti, ar tu sugebėsi reikšti pagarbą Žaidimo dvasiai ligi pat galo. Privalai suprasti, kad uždavusi klausimą esi atsakinga už mus abi ir privalai pasirūpinti, kad aš išsamiai ir sąžiningai atsakyčiau, ko klausiama. Paprasčiausiai negali pasitenkinti niekuo, išskyrus visą teisybę.

Ela pajuto, kad jos delnai ėmė drėkti.

– Aš tikrai perskaičiau taisykles, – atkirto ji. – Ir supratau jas.

Ingridos lūpos išsiviepė. Ela būtų norėjusi pamatyti jos akis.

– Niekaip negaliu patikėti, kad tu jas perpratai, – pareiškė bibliotekininkė. – Atleisk, bet abejoju, ar gali deramai žaisti Žaidimą. Laura Sniegė tavęs nemokė.

Ela įsikando lūpą.

– Ar iš tiesų verti mane įrodyti, kad suprantu dvidešimt pirmos taisyklės prasmę ir reikalavimus?

Ingrida linktelėjo.

Dvidešimt pirma taisyklė nebuvo iš lengvųjų. Ela ne kartą ją skaitė, kol įsitikino tikrai perpratusi.

Susipažinus su šia taisykle, buvo nesunku suprasti ritualus, susijusius su kvietėjo iššūkiu: nakties metą žmonėms lengviau išsilaisvinti iš įprastinių suvaržymų; ir sykį sučiupęs kitą kaip plėšrūnas, gali papraščiau atsikratyti laikino mandagumo.

Ji stvėrė Ingridą už apatinės lūpos. Ėmė ją sukti, kol moteris šaižiai riktelėjo.

Lašas kraujo nubėgo jos smakru. Ji nustūmė Elos ranką ir spygtelėjo, palietusi lūpą.

– Gerai, – atsakė Ingrida Katelė nurimusi ir kiek būgštaudama. – Tu supranti dvidešimt pirmą taisyklę, pradėkim žaisti.

Ela uždavė klausimą.

Mergina buvo kruopščiai suformulavusi jį iš anksto, kad nebūtų per ilgas ar miglotas ir būtų užduotas lygiai taip, kaip reikalavo taisyklės.

– Noriu sužinoti apie tas suklastotas knygas, kurias sunaikini, išėmusi iš lentynų. Tu nebuvai visiškai sąžininga kalbėdama su manimi. Klok visą tiesą.

Ingrida Katelė tarsi išbalo po skarele. Nervingai sukrutusi, vėl palietė savo ištinusią lūpą ir tarė:

– Stengiausi pernelyg smulkmeniškai į tai nesigilinti. Štai to vieno dalyko Martis Žiemys apie mane nenutuokia, bent jau kiek aš žinau jį nutuokiant – arba tik manau žinanti. Bet viskas gerai, Žaidimas prasidėjo ir aš išsiliedinsiu.

13

INGRIDA KATELĖ IŠSILIEDINA

Ela pertraukė Ingridą Katelę klausdama, ką toji turi mintyje sakydama „išsiliedinsiu".

Moters lūpos vyptelėjo.

– Tai vėlesnis Žaidimo terminas. Aš išsiliedinu, tu išsiliedini, mes išsiliediname. Tam tikram etape norėjom atskirti Žaidimą nuo istorijų pasakojimo, nes pasakojimas yra menas, o Žaidimas – visai kas kita.

Žaidimas nekuria istorijų, jis teikia medžiagos pasakojimams – ir tai iš tikrųjų nutinka, kai perskeli pirminį pasakojimo kiautą ir leidi išsilieti jo nesuformuotiems čiulpams. Čia ir slypi Žaidimo esmė: kiekvieno žmogaus viduje yra vertingos medžiagos, kurią galima išgauti pritaikius Žaidimą.

Net užrištomis akimis Ingrida Katelė turbūt jautė, kaip sutriko Ela.

– Gal truputį neskaniai skamba, – apgailestaudama pasakė Ingrida. – Aš ir buvau pasiūliusi tą terminą. Taisyklių knygoje jo nėra. Pamaniau apie sulos leidimą iš medžių, man regis, tai buvo graži mintis. Eini į mišką, išgręži medyje mažą skylutę ir paimi iš jo kai ką vertinga, nepadaręs jokios žalos. Arnę C. labai sužavėjo terminas, tačiau ji, savaime aišku, turi savų sumanymų, taigi pasiūlė pavadinti Žaidimą *Nosferatu*, bet aš

pareiškiau paliksianti Draugiją tą pat akimirką, kai bus priimtas toks nutarimas.

Ingrida pradėjo išsiliedinti teigdama, kad Ela Milana buvo ne vienintelė knygų vagilė:

– Tau nebūtų šovę į galvą išsėlinti su išimtų iš apyvartos knygų šūsnele, jeigu aš nebūčiau nusikaltusi pavogdama knygas prieš gerus trisdešimt metų.

Bibliotekininkė dvejojo.

– Ar bent man taip atrodo, – pridūrė netvirtai, – dabar, kai savo jausmus išsakau žodžiais. Keista. Anksčiau nesu sau leidusi apmąstyti ligi galo.

Ingrida papasakojo, kad anuomet ji tebuvo dvylikos. Buvo pirmoji liepos savaitė.

– Mudu abu – aš ir Martis Žiemys – ryto metą žaidėme ant mokyklos kalvos. Pasijutom tokie vaikiški, ėmėm kasti upelius ir statyti užtvankas – visa, ką dažniausiai daro vaikai. Turėjom eiti pas Laurą Sniegę, bet pirmiau norėjom išrausti upelius, kalvos žemėje buvo lengva kasinėti vandens vagas. Ir buvo taip smagu, taip nuostabu

matyti, kaip vanduo srovena tenai, kur link norėjome, ir nusprendėm nueiti prie nugaišusios žiurkės kapo prieš keliaudami pas Laurą Sniegę, manėm, kad turim daug laiko. Martis avėjo naujais odiniais batais ir, aišku, visai juos nudrengė. Berniukas stengėsi sumenkinti tai, kas nutiko, – „bene svarbūs tie batai“, – bet aš žinojau, kad jo mama pakels triukšmą. Pažadėjau nusinešti jo batus namo ir paprašyti tėčio kaip nors aptvarkyti. Mano tėtis buvo kurpius, turėjo dirbtuvę, kur vėliau atsirado Brumeruso kioskas...

Na, Martis buvo labai dėkingas, net atsidūsėjo iš palengvėjimo, nors ir stengėsi tai nuo manęs nuslėpti. Ir...

Ingrida Katelė, kurį laiką patylėjusi, tarė:

– Aš gailiuosi. Galbūt tai neturi nieko bendro su ta knygų istorija, nežinau, bet dabar stengiuosi mintimis sugrįžti į tą dieną, nuo vienos smulkmenos pereiti prie kitos ir taip toliau.

Ypač sunku viską prisiminti teisingai. Aš atmenu tą dieną vienaip, tačiau ji, žinoma, mano galvoje neišliko kaip aiškus ir ištisas filmas, kurį galėčiau parodyti tik tau. Filmas kai kur turi spragų, dalis medžiagos – tai blanki maišalynė, kai kurios istorijos susiplakė į tūkstančius mutulų, daugelis jų taip išbluko, kad liko nematomos. Kitos turi alternatyvių atmainų. Dienos susimaišė. Pamenu jausmus, bet ar jie pirmykščiai, o gal tai jausmai, nubudę manyje dabar, kai viską prisimenu?

Tu ir pati greičiausiai pastebėjai, kad pasakodama kokią nors istoriją imi kurti visokiausių priedų, iš dalies norėdama patobulinti pasakojimą, o iš dalies todėl, kad atmintyje visuomet būna spragų. Žaidžiant negalima taip daryti. Žaidimas skirtas ne istorijoms pasakoti, čia tu išliedini visa, kas slypi giliai tavyje, – nei daugiau, nei mažiau. Tačiau tikriausiai apie tai jau skaitei taisyklėse, tad nebeaiškinsiu. Tik vis dėlto būk maloni ir kantri, nebežnaibyk daugiau man apatinės lūpos. Aš čia šnekėdama turiu tuo pat metu raustis savo galvoje ir palaipsniui kastis giliau į atmintį, gal tuo tarpu iškils kokių papildomų dalykų. Na, šiaip ar taip, ją pamenu, tą žiurkę... gavau tada ją

dovanų gimtadieniui, tą nugaišusią žiurkę. Ar bent taip pamaniau iš pradžių, išvyniojusi rastą ant virtuvės stalo ryšulėlį su nugaišusia žiurke. Maniau, kad tai dar viena mano tėvo prasminga pamoka, jis dažnai krėsdavo man tokius pašėlusius pokštus. Vėliau išaiškėjo, kad tėtis surado graužikės griaučius rūsyje, susuko juos į pirmą pakliuvusį po ranka popiergalį, ketindamas išnešti iš namų, o paskui pamiršo ant stalo, kai ėjo į savo dirbtuvę.

Aš mąsčiau, ką galima veikti su nugaišusia žiurke. Įsivaizdavau, kad tėtis vakare paklaus, kaip pasielgiau su jo dovana, ir turėsiu atsakyti ką nors išradingo. Toks buvo mano tėvas. Nuolat

sumanydavo man visokiausių iššūkių ir išbandymų. Taigi nutariau iškelti žiurkei deramas laidotuves. Nuėjau pasikviesti kartu ir Marčio.

Martis užsidegė, atėjęs sumeistravo žiurkei nediduką karstelį, tai buvo gražiausias iš visų mano matytų karstų. Viduj padarė net pamušalą iš tikro audeklo, savo nosinės. Paklausiau jo, ar mama nesupyks, kad brangią nosinę įdėjo į žiurkės karstą, bet Martis nieko neatsakė, buvo toks rimtas.

Taip nutiko ryte. Kai mudu su Marčiu turėjom eiti pas Laurą Sniegę, sumanėm dar kartą aplankyti nugaišusios žiurkės kapą. Pastatėm tenai mažą kryželį. Turbūt padarėm jį iš ledų pagaliukų. Prie kapo Martis pravirko. Išsigandau, kas gi jam nutiko. Jis paaiškino įsivaizdavęs, jog karste po žeme guli jo mama.

Aš jam aiškinau, kad jo mama gyva, skirtingai negu mano mamutė, tačiau jis nesiliovė ašarojęs. Iš visų jėgų smogiau Marčiui kumščiu į ranką. Pasakiau, kad ašaras būtina pasilaikyti tam kartui, kai tikrai jų reikės. Tai buvo viena iš tėvo išminčių. Tad ėmiau mokyti Martį.

Martis supykęs puolė bėgti į Lauros Sniegės namus. Atmenu, kad ilgai ten stovėjau, kol man toptelėjo: „Ei, juk jis teisingai pasielgė palikdamas mane vieną prie nugaišusios žiurkės kapo.“ Paskui nuėjau jam iš paskos.

Kelias man pasirodė be galo ilgas. Atėjusi šiek tiek pasisukinėjau kieme, galvodama, ar apskritai eiti vidun. Atėjau prie tvenkinio, ketindama nusiskalauti veidą šaltu vandeniu, bet staiga persigandau kažkokio nugrimzdusio rąsto ar atspindžio ir puoliau ant laiptų. Tasai tvenkinys Lauros Sniegės kieme mus visus dirgino – žiemą čia buvo smagu čiuožinėti, o vasarą nė nesiartindavome prie jo, nežinia kodėl.

Dabar prisiminusi jį pagalvoju – juk būtume galėję tenai plaukyti. Argi vaikams paprastai nepatinka maudytis? Kažin kodėl mes ten niekada nesimaudėm. Gal dėl pačios Sniegės. Ji nekentė ir bijojo vandens, niekada nėjo maudytis nė irstytis val-

timi, ir šiaip jau nemėgdavo būti prie gilaus vandens, ko gero, jos nusistatymas perėjo ir mums.

Na, pagaliau ir aš ryžausi įeiti vidun, girdėjau balsus iš namo galo, iš kampinio kambario. Ten jie visi ir buvo, garsiai skaitė savo istorijas. Tartum girdėjau Marčio balsą išsiskiriant iš kitų, ir gal tuomet ėmiau jo nekęsti. Be viso kito, man skaudžiai smogė tai, kad tąkart turėjom parašyti ką nors apie savo mamas, o aš nebuvau parašiusi nė eilutės, nors verk.

Sutrikau, nežinojau, ar eiti pas kitus, ar keliauti namo. Matyt, turėjau karščio. Krėtė drebulys. Jaučiausi taip, tarsi būčiau nuo visko atsieta. Ir tuomet nuėjau apžiūrėti namo, nors truputį bijojau ten viena vaikštinėti. Pirmiau niekada nebuvau deramai apžiūrėjusi Lauros Sniegės namo, o čia panūdau tai padaryti, velniai rautų, ir tik todėl, kad rimtai įsikaliau į galvą.

Ingrida Katelė liovėsi šnekėti, rodydama pirštu sau į burną.

– Atsiprašau, ar galėčiau gauti ko atsigerti? Kad ir vandens iš galinio kambario. Burna išdžiūvo nuo to šnekėjimo. Jau seniai perkart nesu tiek kalbėjusi. Juk darbe dažniausiai turiu tylėti, draudimas kalbėti konkrečiai nurodytas net iškabose.

Ela iš galinio kambario atnešė vandens popieriniame puodelyje. Ingrida gurkšnojo, tuo pat metu svarstydama, ką sakyti, ir vėl tęsė:

– Kitas nutikimas, kurį bent pakenčiamai atmenu, – kaip bėgu iš Lauros Sniegės namų, širdis daužosi, rankose laikau dvi knygas. Kiti tebėra tame kampiniame kambaryje su Laura Sniege, o aš

laikau tas knygas. Dieve.

Visa, kas nutiko namo viduje, yra gana blanku ir painu. Aš vaikštinėjau pati sau po namus, varsčiau duris ir žiūrinėjau užkampius. Pamenu kažkokius daiktus, stalčius, į kuriuos dirsčiojau, tokią nuostabią grojančią dėžutę, kurią būčiau norėjusi turėti, joje buvo balerina, ir pamenu tą didelį krėslą, kuriame

sėdėjau kurį laiką, tenai tvyrojo keistas kvapas, toks gižus ir drėgnas, ir dar kažkoks samanų kvapas. Užsimerkiau ir vaizdavausi esanti miške, ir, ko gero, buvau nusnūdusi toje kėdėje. Paskui, man regis, pamenu, kad nuėjau į vieną kambarį, iš kurio turėjau patekti į prieangį, bet grįžau ten pat, iš kur buvau atėjusi. Pasijutau tokia sutrikusi. Nors visada prastai gebėjau orientuotis aplinkoje.

Čia turiu pasakyti, kad dėl tolesnio pasakojimo nesu visiškai tikra. Jis glūdi mano galvoje, tačiau nežinau, ar tai prisiminimas, nes, tiesą sakant, vienodai gerai gali būti koks sapnas ar vaizduotės padarinys. Panaudojau jį vienoje iš savo vaikiškų knygų ir tiek dirbau prie jo, kad iš tikrųjų nebežinau, kokia dalis originalaus prisiminimo man išliko.

Tačiau tarsi menu, kad sienoje buvo įvairiaspalvė dėmė, ant kurios krito keista šviesa, ir aš nudžiugusi pamaniau: „Ei, regis, ten galėtų būti durys.“ Tuomet paliečiau sieną pirštais, ji atsitraukė, ir staiga priešais mane ėmė vertis durys.

Tame kambaryje buvo daug knygų. Žengtelėjau vidun. Vienu metu man pasidarė bloga, ėmė svaiginti, pykinti ir krėsti šaltis.

Nieko nepamenu apie patį kambarį, atsimenu tik sapną, kurį mačiau daug kartų. Tame sapne kambarys pilnas vandens, o aš plaukioju nuo vienos lentynos prie kitos ir žiūrinėju tas knygas. Sapnuodama pamatau lentynoje vieną knygą, kurios seniai ieškojau kur tik įmanoma, ir kitą knygą, kurią būtinai turiu gauti, ir tada plaukiu prie durų, laikydama rankoje abi knygas, regis, tuoj nuskęsiu, nes knygos tokios sunkios.

Ir tuomet visada nubundu.

Ingrida vėl nutyla, iš pažiūros lyg mėgindama susikaupti.

– Daug susipynusių ir velniškai neaiškių prisiminimų, – nusijuokia. – Tai erzina! Tokia maišalynė! Tartum ligi tol būtų susipainioję keli filmai, ir paskui aš išbėgu iš namo su knygomis po pažastim, dangaus pakraštyje ima griaudėti, sykiu jau-

čiuosi linksma ir prasikaltusi, išsigandusi ir sutrikusi, kaip nutinka karščiuojant. Paskui prisiminimai nutrūksta.

Ela pasitrina antakį, stengdamasi perprasti Ingridos pasakojimą.

– Kaip tai susiję su bibliotekos knygomis? – klausia ji.

– Nesu tikra, – atsako bibliotekininkė, – bet giliai viduje jaučiu, kad susiję. Luktelėk, aš dar kai ką prisiminiau. Čia iš lietaus ateinu į biblioteką. Prisimenu, kaip buvo šalta ir šlapia, menu, kaip

nuo manęs bėga vanduo ant bibliotekos grindų, klanai, aš kiaurai peršlapusi, krečia šaltis, pavogtos knygos po mano suknele, prie pilvo, ak, kaip aš noriu jų greičiau atsikratyti.

Jau nebeatmenu, kokios tai buvo knygos, nors žinau, kad jas žiūrinėjau. Regėjau jas sapne, bet vėliau sunku tiksliai prisiminti sapnus, jie visiškai išsisklaido, kai imi į juos gilintis. Vis dėlto pamenu, kad bent jau mano sapne tos knygos reiškė kai ką keista, kai ką, dėl ko man nieku gyvu nebuvo galima jų pasilikti. Viena knyga mane gąsdino, nes ji priklausė mirusiam imperatoriui, – būk gera, neklausk, tikrai nieko nežinau, – o kita buvo kiek pasimiglojusi, liulanti ir vilnijanti, ir pradėjus ją skaityti ėmė pykinti ir dvejintis ar trejintis akyse.

Aš palaukiau, kol tetulė Birgita Striom, senoji bibliotekininkė, kur nors išeis. Tuomet nuėjau į galinį kambarį ir uždariau paskui save duris. Pamaniau, kad ji išėjo išsituštinti ir ilgiau užtruks, mat ji tuštindavosi tualete be galo ilgai ir smarvė pasklisdavo net bibliotekoje, ir aš, šlapia ir pašiurpusi, nubėgau prie vieno knygų vežimėlio. Įkišau knygas tarp kitų knygų, rankos baisiai drebėjo, regis, paskui išėjau, nieko daugiau neatmenu.

Ingrida Katelė išsiviepė ir jos balsas virto plonu senutės balseliu, ji tęsė:

– Į tuos vežimėlius deda knygas, kurios pažymėtos kaip grąžintos, jos tik laukė, kol bus išdėliotos į lentynas po visą biblioteką. Taigi tos mano atneštos knygos užkrėtė daugelį kitų vėžimėlyje gulinčių knygų, o šios lentynose toliau platino užkratą. Va kaip viskas prasidėjo.

Ela palinko į priekį ir įsistebeilijo į sausas bibliotekininkės lūpas.

– Tu kalbi apie „užkratą", – tarė ji. – Kokį užkratą turi galvoje? Tam tikrą pelėsinį grybelį?

Ingrida atrodė sugniuždyta.

– Pati matei, kokia būna užkrėsta knyga. Nežinau, kaip tat pavadinti. Kartais mintyse vadinu „knygų maru" – retkarčiais, kai drįstu apie tai galvoti. O gal verčiau kalbėti apie „knygų mutaciją", jeigu apskritai norėtum šia tema šnekėtis. Galbūt pasaulis kaip tik toks ir yra, jeigu tai tiesa. Kita vertus, apie ką negali kalbėti, geriau patylėti, ir aš tikrai įtraukčiau tą dalyką į šį sąrašą.

Moters veidas įsitempė.

– Nežinau, kas iš tikro dedasi. Knygos pakinta. Jos pasidaro kažin kokios, kaip čia geriau pasakyti, liulančios. Tas tavo Dostojevskis buvo ypač blogas atvejis. Jis dar labiau pasikeitė iki sudeginant knygą.

Moters lūpas iškreipė ironiška šypsena. Elai pasirodė, kad bibliotekos oras išretėjo, o gal jai tik pasivaideno. Jai regėjosi, tarsi Katelė užrištomis akimis būtų vedusi jas abi prie prarajos krašto.

– Būdama gimnazistė pastebėjau, kad Triušiogalos bibliotekos knygos turi kažką antgamtiška. Niekam to nesakiau. Iš pat pradžių maniau, kad klausimas susijęs vien tik su manimi.

Ingrida susimąstė. Tada perėjo prie kitos temos:

– Sykį, būdama jauna, turėjau vieną slegiančią problemėlę, kuri ištinka merginą, šėliojančią su netinkamu vaikinuku. Žinojau ją esant, tačiau neketinau dėl to sukti galvos. Tartum būčiau išjungusi mintis, kol galiausiai nuėjau pas gydytoją ir

nusipirkau vaistų, ir tik tada, kai pradėjau juos vartoti, ėmiau galvoti ir apie visiškai kitus dalykus.

Bibliotekoje stojo akmeninė tyla. Ela pakėlė akis į lubas. Stoglangis atrodė tamsesnis nei pirma, naktis vis tankiau supo biblioteką.

Itin ausylai įsiklausiusi, Ela vaizdavosi girdinti, kaip lentynose tyliai šnara knygos.

– Baigusi gimnaziją, įstojau į universitetą ir studijavau bibliotekininkystę, – išsekusi stingiomis lūpomis dėstė Ingrida. – Atėjau čia kaip praktikantė, o kai Birgita Striom numirė, ėmiau eiti bibliotekininkės pareigas.

Ela prasižiojo kalbėti, bet jos žodžiai išgaravo sausame bibliotekos ore. Mergina pakeitė padėtį, jai nutirpo sėdmenys.

– Aišku, – tarstelėjo pavargusi. – Aš, tiesą sakant, nesupratau, ką tu man pasakojai, tačiau pripažįstu tavo atsakymą.

Ingrida Katelė papurtė galvą.

– Nieko aš tau nepasakojau. Žaidimas – ne pasakojimai. Jeigu tik mes galėtume vieni kitiems pasakoti istorijas! Pasakoti istorijas vienas malonumas. Gali jas visaip pagražinti ir praleisti nesmagias vietas. Istorijas galima paversti logiškomis ir suprantamomis. O jeigu mes žaidžiame teisingai, išorėn išsilieja tik tai, kas yra viduje, – nei mažiau, nei daugiau. Aš išsiliedinu, tu išsiliedini, mes išsiliediname.

Giliai įkvėpusi ji atsistojo.

– Tu tikrai suprasi, kaip veikia Žaidimas, – pasakė Ingrida vėl pagyvėjusiu balsu. Nusirišusi skarelę, padavė ją Elai. – Tavo mintyse yra nesudėtinga, aiški ir racionali įvykių versija. Juk žinai savo pačios pasakojimą, tą, kurį pateiki publikai. Mes visi apsivelkame pasakojimais. Tada imi išsiliedinti ir po akimirkos jau nebesuvoki, apie ką kalbi. Ir pabaigoje visada tai, kas išsiliedinant labiausiai sukrečia, esi tu pati. Tokia tikroji Žaidimo prigimtis. Štai imk, apsirišk ja akis. Dabar tavo eilė. Norėčiau tavo tėvo mirties.

14

Po Žaidimo Ela Milana miegojo savaitę.

Marjata Milana kartkartėmis ateidavo prie jos durų atnešti sumuštinių ir papasakoti dukrai, kas dedasi išoriniame pasaulyje.

Nugriaudėjo fejerverkai. Buvo švenčiami Naujieji metai. Marjata Milana, nuėjusi į miestelį, dalyvavo loterijoje. Direktorius penkis kartus skambino pasiteirauti apie rašinius, likusius pas Elą. Marjata nukasė sniegą nuo naujų sodo takelių ir uoliai prižiūrėjo nukastus pirmiau. Išvarė iš kiemo du piktus šunis, medžiojusius kažkokį mažą gyvūnėlį serbentų krūmuose. Televizija rodė geras laidas, kurias Marjata spėjo pažiūrėti viena. Virtuvėje laukė skalsūs valgiai.

Ingrida Katelė atsiuntė atvirlaiškį. Marjata Milana perskaitė jį balsiai, nusistebėjo, kad jos duktė pamėgo sportą, ir pro plyšį durų apačioje kyštelėjo atviruką į jos kambarį. Atvirlaiškyje buvo parašyta: *Po Žaidimo gali pasijusti nekaip. Taip turi būti ir po kurio laiko praeis.*

Septintą dieną Ela atsikėlė, apsivilko, pasiėmė krepšį ir išėjo. Pirmieji naujo snygio kąsneliai leidosi žemėn. Pusnyse buvo daugybė iškasinėtų takų. Vienu jų Ela nuėjo į sandėlį, surado kanistrą, kurį žinojo ten paliktą vejapjovei, sugrįžo ir apipylė savo krepšį benzinu.

Ji įžiebė degtuką po obelimis. Motina išėjo ant laiptų ir ėmė linguoti pirmyn atgal, pro šakas ir krūmus pamačiusi, ką daro Ela.

Degtukas, nuskriejęs grakščiu lanku, nukrito ant krepšio. Liepsnos šoktelėjo aukščiau, negu Ela įsivaizdavo, ir ji žnektelėjo ant sėdimosios į pusnį.

– Ką tu čia sumanei! – suspigo motina. – Naikini gerą krepšį! Ar tik ne mokinių rašiniai tam krepšyje, tie, kurių klausė direktorius?

– Juose įsiveisė pelėsinis grybelis, – sukosėjo Ela, modama dūmus nuo savęs.

Motina puolė prie jos, sugriebė dukterį už pažastų ir nutempusi pastatė toliau nuo laužo, paskui užbėrė sniego ant jos palto palanko, iš kurio smilko dūmas. Ela Milana patenkinta žvelgė į krepšyje degančius popierius.

– Pastebėjau tai prieš porą dienų. Nežinia, iš kur atsirado, bet negalėjau sąsiuvinių vėl grąžinti į mokyklą ar kam nors atiduoti. Juk žinai, kokią epidemiją jie būtų išplatinę.

Prieš savaitę, kai baigėsi Žaidimas ir Ela išėjo iš bibliotekos kartu su Ingrida Katele, ta atsisakė pavežti Elą aiškindama:

– Man trūksta deguonies. Turiu praskaidrinti mintis. Išsiliedinus atsigauti reikės laiko, o man po kelių valandų teks sugrįžt atidaryti bibliotekos.

Parėjusi namo Ela slankiojo po savo kambarį, paskui mėgino dar kartą įvertinti krepšyje likusius rašinius. Skaitydama nesuprato nieko. Mokinių tekstai buvo painesni ir miglotesni nei paprastai, vietomis tiesiog nesuvokiami. Jau ėmė manyti, kad ją ištiko kažkokia smegenų liga, tačiau įsitikino kitus tekstus skaitanti visai sklandžiai.

Vadinasi, ji niekuo dėta, kalti rašiniai.

Ela žiūrėjo į degantį krepšį, nebegalvodama apie Ingridos Katelės nupasakotą knygų marą. Iš pradžių tai neabejotinai ją trikdė, tačiau paskui ji sukūrė parankią teoriją apie kasdienybės esmę.

Kasdienė tikrovė – tai visų žmonijos narių bendra žaidimų lenta, visų žmonių bendravimo būdų pamatas. Iš principo ją

galima sudėti iš bet kokių dalių, jeigu visi su tuo sutinka. Vis dėlto lengviausia naudoti ketvirtaines, kadangi jos tobulai derės ir tarpusavy sudarys vientisą visumą.

Ketvirtainės dalys tapo standartu. Elos spėjimu, taip nutiko kadaise viduramžiais, o gal plintant Šviečiamojo amžiaus žinioms.

Tiesa, kažkieno rankose tam tikru metu gali atsidurti kitokios dalys, bet žaidimų lenta turi būti sudaryta griežtai laikantis standartų, jei nori išvengti nesutarimų su visu aplinkiniu pasauliu. Nestandartinės dalys atidedamos į šalį ir joms taikomos atitinkamos nuostatos.

Taip Ela Milana traktavo keblų knygų maro klausimą.

Pačiame viršuje liepsnose rangėsi konfiskuota komiksų knygelė. Jos puslapiuose buvo neaiškiai matyti ančiukus primenantys siluetai, kurie keistai elgėsi. Ela atidžiau jų nežiūrinėjo nuo tada, kai parėjo nusibaigusi nuo Žaidimo.

Ji turbūt tik sapnavo, kad knygelės puslapiuose ančiukas jūreiviškais drabužiais kirviu suknežina senajam antinui kaukolę ir daro tą patį kitam po ranka pasitaikiusiam antinui.

Minutėlę lapas vinguriavo liepsnoje, kol ugnis jį prarijo.

Ela Milana atsisėdo prie darbastalio sudaryti savo tiriamojo darbo plano.

Į jos sąskaitą tą dieną įplaukė pirmoji stipendijos dalis, tad mergina buvo paskatinta pradėti. Žvelgdama į savo atspindį lange, formavo pirmąjį rimtą klausimą apie Laurą Sniegę.

Taip pat turėjo apsispręsti, kam dabar mesti iššūkį. Ingridai Katelei mesti negalėjo, kol kas nors nemetė iššūkio jai arba ji – kam nors kitam, išskyrus Ingridą Katelę. Žaidimo taisyklėse buvo pasakyta: *To paties Draugijos nario negalima kviesti žaisti du kartus iš eilės tol, kol tau nemes iššūkio kuris nors kitas Draugijos narys arba tu pats nemesi iššūkio bet kuriam Draugijos nariui.*

Ela nagrinėjo išspausdintą narių sąrašą, gautą iš Ingridos Katelės. Jame buvo kiekvieno Draugijos nario nuotrauka, Elos irgi. Ji buvo padaryta vietos fotoprekių parduotuvėje prieš porą dienų iki Lauros Sniegės pobūvio. Nuotraukoje pati sau atrodė kaip beviltiškai atkakli kvailė.

Narių sąraše taip pat buvo kiekvieno nario duomenys susisiekti. Išskyrus scenaristą Toivo Holmą ir sušvedėjusią Aną Mają Selento, visi šiuo metu gyveno Triušiogaloje, įskaitant pačią Elą.

Sąrašas skelbė, kad Triušiogalos literatų draugijos nariai yra šie asmenys:

MARTIS ŽIEMYS
INGRIDA KATELĖ
HELINA OKSALA
AURA JOKINEN (ARNĖ C. ALKVISTAS)
SILJA SARISTO
ELIJAS KANGASNIEMIS
TOIVO HOLMAS
ONA KARINIEMI
ANA MAJA SELENTO
ELA MILANA

Ela apžiūrėjo nuotraukas.

Ji stabtelėjo prie Marčio Žiemio ir pirmiausia pamanė, kad sąraše įdėtos ne tos nuotraukos. Kaip ir kitų senesnių narių atvaizdai, ji buvo padaryta prieš daug metų: mergina regėjo ne storą pagyvenusį vyriškį, o švelnių bruožų, kone gražų jaunuolį.

Ta pati nuotrauka buvo rašytojo Žiemio knygos viršelio atlanke. Ela staiga prisiminė, kaip būdama gimnazistė perskaitė visą Žiemio kūrinių seriją ir tarpais užsimiršusi žiūrėdavo į juos parašiusio nuostabaus vyro atvaizdą.

Be abejo, visada žinojo, kad rašytojas Žiemys ir kai kurie kiti jos mėgstami autoriai gyvena toje pačioje vietovėje. Nors tai neturėjo jokios reikšmės – lygiai taip pat jie galėjo gyventi ir kitoje planetoje. Triušiogala buvo ne ypač didelis miestelis, tačiau, kaip ir visus miestus, jį sudarė daug socialinių sluoksnių. Draugijos rašytojai ir paprasti žmonės, žinoma, susitikdavo parduotuvėje ar gatvėje, tačiau tai tebuvo optinė apgaulė. Netgi tuomet, kai abi šalys pamatydavo viena kitą ir net pasisveikindavo, jokio susitikimo iš tikrųjų nevykdavo. Triušiogalos rašytojų egzistencijos lygmuo paprasčiausiai skyrėsi nuo visų kitų.

Ela pasiėmė iš lentynos Žiemio romaną „Slaptosios mintys“ ir atvertė jį. Viršelio atlanke buvo nuotrauka – švelniai sumodeliuotas, sumaniai apšviestas ir turbūt netgi retušuotas studijinis atvaizdas.

Portretas sudarė įspūdį, kad rašytojas Žiemys iš tikrųjų nebuvo paprastas žmogus, greičiau įsikūnijęs literatūros dievaitis ar apšviestasis, aukštesnis nei visi kiti asmuo. Ela prisiminė, kaip Silja Saristo pasveikino ją pobūvyje: „Ela, sveika atvykusi į pusdievių būrį!“

Elos smilius slydo sąrašu. Visi čia nurodyti rašytojai pasveikino ją per pokylį. Tikriausiai ji atrodė it nerangus vaikas, mat nebuvo pratusi prie tokio dėmesio.

Prisiminė, kaip Arnė C. Alkvistas ją pasveikino. Kažkas toje sveikinimo kalboje jai kėlė nerimą. Dėl savo išsilavinimo ji atkreipdavo dėmesį į tokius dalykus, kurių daugumai žmonių net nebūtų šovusi mintis pastebėti.

Jau buvo bepradedanti aiškinti apie kablelio vietą mokslinės fantastikos kūrėjos kalboje. Moteris pasakė: „Labai smagu susitikti su nauja dešimtąja Draugijos nare.“

Būdama suomių kalbos specialistė, Ela, savaime aišku, būtų padėjusi kablelį tarp žodžių „nauja“ ir „dešimtąja“. Be pauzės ar loginio kirčio, išreiškiamo kableliu, pastebėjimas iš tiesų

reiškė, kad sakančiajai buvo smagu susitikti su nauja dešimtąja Draugijos nare, tai yra *pakeitusia buvusį dešimtąjį narį*.

Betgi Triušiogalos literatų draugijoje niekuomet nėra buvę daugiau kaip devyneto narių – iki Elos Milanos.

Ela suvokė esanti smulkmeniška, kaipgi ne, tai galėjai palaikyti gimtosios kalbos mokytojų profesine liga, ir ji puikiausiai žinojo, kad žmonės kalba, kas jiems užeina, kalba nebūtinai turi būti tiksli – tai natūralu. Ji ir dabar būtų užmiršusi visa tai, jeigu jos mintyse staiga nebūtų atgimęs antras pastebėtas sveikinimas su pertekliniu prieveiksmiu.

Ona Kariniemi buvo pagarsėjusi savo jausmingomis meilės istorijomis. Pobūvyje ji šnekučiavusi su ketvertu senyvų vyrų ir tada pastebėjo Elą. Ona, pamojavusi ponams, metėsi prie jos.

„Tai tu ir esi toji Ela Milana? – klyktelėjo moteris, laikydama taurę vyno. – Taigi, taip ir maniau! Tikrai puiki ta tavo novelė „Triušio takuose", tu vartoji gražią kalbą. Mūsų būryje niekuomet nėra buvę nė vieno profesionalaus kalbininko, tik gryni rašytojai, kažkaip ligi šiol tvarkėmės, nors, savaime aišku, leidyklos redaktoriai turėjo apsčiai švarinti mūsų kalbą, cha cha. Ei, betgi tikrai smagu, kad Draugijoje radosi šviežio kraujo, tavo dėka mūsų dešimtukas vėl bus pilnas."

Ona Kariniemi aiškiai ištarė žodį *vėl*.

Ela paėmė mobilųjį nuo lovos, susirado Ingridos Katelės numerį, valandėlę padvejojo ir nuspaudė žalią mygtuką. Nutaisė grimasą savo atvaizdui lange.

Ingrida Katelė atsiliepė po penkto signalo.

– Labas vakaras, Ela, – tarė kiek uždususi, turbūt nuo vakarinio pasivaikščiojimo. – Kuo galiu padėti?

– Labas vakaras. Atleisk, kad trukdau, bet gal pasakytum, ar Draugijoje kada nors buvo kitų narių, išskyrus dabartinius?

Bibliotekininkės dūsavimas traškėjo telefone.

– Juk tu, gimtosios kalbos ir literatūros mokytoja, turi lentynoje „Suomių literatūros istoriją“, – nusijuokė ji. – Paskaityk tenai, jeigu nepameni.

– Na, aš ir paskaičiau, ten rašo, kad Draugijos narių skaičius niekad neviršijo devynių. Tačiau ar tikrai taip?

Kelias sekundes buvo tylu. Ela sunerimo.

Skambindama Ingridai ji pasijuto truputį kvailai. Sudvejojo vieša istorija, kadangi mokslinės fantastikos rašytojos pasveikinime einant pro šalį nebuvo kablelio.

Po penkių nesibaigiančių sekundžių bibliotekininkė atsiliepė:

– Jeigu taip parašyta knygoje, turi būti teisybė. Tu esi dešimtoji Draugijos narė. Anksčiau Draugijoje buvo tik devynetas besimokančių rašyti narių ir jų rašymo mokytoja, arba Laura Sniegė.

Elai perdžiūvo burna.

– Juk nesupyksi, jeigu tavim nepatikėsiu, – tarė. – Tu nekokia melagė. Ir kaip tik todėl iš tavo balso girdžiu, kad...

Ingrida Katelė kostelėjo į telefoną, vėl pertraukėlė.

– Klausyk, jeigu tikrai manai, kad nuo tavęs kažką slepiu, būk gera ir pasitikrink Žaidimo metu. Tačiau, tavim dėta, gerokai pagalvočiau prieš mesdama iššūkį ne dėl dievažin kokio dalyko, o dėl trumpos informacijos, kurią bet kas gali rasti bet kuriame literatūros žinyne.

15

Ela Milana trejetą dienų pro žiūroną stebėjo detektyvų rašytojos Siljos Saristo namą. Jis stovėjo rytinėje Triušiogalos dalyje, ant miškingos kalvos viršūnės. Artimiausi kaimynai gyveno už pusantro kilometro. Ela pastatė „Triumphą" tolėliau nuo Siljos Saristo namo ir vykdė operaciją beveik nepalikdama savo priedangos. Valgė sumuštinius ir gėrė kavą iš termoso.

Čia jai toptelėjo dalykas, galintis pasitvirtinti esąs naudingas. Vieną dieną ji atsitraukė nuo seklio veiklos, norėdama patikrinti teoriją, ir perskaitė iki galo romaną, kurį buvo pradėjusi jau anksčiau. Nudžiugo supratusi, kad daugiau nebereikės žaisti slaptosios policijos, nes būtiną informaciją rado knygoje.

Kai privažiavo prie namo su išjungtais žibintais, Silja Saristo stovėjo terasoje, nušviesta lauko lempos. Rašytoja, vilkėdama maudymosi chalatą, rūkė cigaretę ir laikė taurę vyno, kaip ir turėjo būti pagal Elos išsiaiškintą tvarkaraštį. Saristo rengėsi maudytis, kaip ir kasvakar, ir sąmoningai nesibaidė šalčio, kad paskui galėtų dar labiau mėgautis karštu vandeniu.

Terasos duris ji užrakindavo tik prieš eidama miegoti – 23.30 val. Spyna buvo stingi, nepasiduodanti, ir kadangi Silja vakarais rūkydavo maždaug su valandos pertraukomis, buvo patogiau nerakinti durų.

Dabar buvo 22.10.

Kai moteris grįžo vidun, valandėlę luktelėjusi Ela ėmė veikti. Pasišvietė kelią rašiklio žibintuvėliu. Ramiai perėjo skersai

kiemą, per galines duris įsmuko į namo vidų, tyčia palikdama duris atviras, ir nuėjo į tamsų kampą laukti.

Šaltas oras skverbėsi vidun. Silja netrukus pastebės tai iš vonios ir pamanys pati neuždariusi durų.

Ela laukė penkiolika minučių. Stovėjo knygų lentynos šešėlyje, mindžikuodama nuo kojos ant kojos.

Katė atėjusi ėmė trintis jai apie blauzdas.

Silja Saristo atskuodė į svetainę su chalatu, šlapiais plaukais, šaukdama katę ir tikėdamasi, kad ta neišsoko į lauką pro atviras duris. Uždarė duris ir, kad būtų patikimiau, jas užrakino, o tada pro langą įsistebeilijo į pėdas, paliktas sniege ant terasos.

Ten atsirado svetimų pėdsakų.

Moteris sustingo, pakėlė rankas prie skruostų, pažiūrėti įtemptai mąstė.

Kai Silja ėmė gręžtis su prietaringa grimasa veide, Ela sau šyptelėjo tamsoje. Širdis daužėsi, tačiau ji buvo tikra, kad Siljos širdis plaka dar smarkiau. Mergina, įkvėpusi kambario oro, ėmė vaizduotis užuodžianti sekamosios baimę.

Operaciją labai palengvino nuojauta, kad Silja Saristo suplanavo savo pačios nužudymą romane „Velionės rauda“, kaip tik tame, kurį Elai nutiko skaityti prieš porą savaičių. Jame buvo visa: kasvakarinės maudynės, rūkymas iki jų, terasos durų stingi spyna, įsibrovėlio atlapotos durys, išviliojusios namų šeimininkę iš vonios, rūpinimasis kate, pėdos sniege, sukirbęs įtarimas.

Vis dėlto Ela namų šeimininkei nesuknežino kaukolės sunkia staline lempa, stovinčia ant lentynos kaip tik po ranka, – romane lempa buvo pavaizduota su visomis smulkmenomis, tokiomis kaip lipnia juosta apvyniotas laidas.

Užuot tai dariusi, į tamsą kuštelėjo iššūkį.

16

SILJA SARISTO IŠSILIEDINA

Silja Saristo pavaišino Elą Milaną arbata ir tešlainiais su sūriu, saliamiu ir paprika. Suvalgiusios tešlainius, Ela ir Silja nusibraukė trupinius nuo skreito. Tuomet Ela nusišypsojo, pasilenkė prie rašytojos ir mėlyna skarele užrišo jai akis.

– Kaip tik neseniai skaičiau vieną tavo knygą, nors apskritai nesu linkusi skaityti detektyvų, – draugingu tonu tarė Ela.

Ji nusprendė kuo mandagiau elgtis su Žaidimo partneriais. Žaidimas Draugijos nariui davė teisę sutrikdyti kitam nariui namų ramybę ir netgi taikyti smurtą, remiantis dvidešimt pirma taisykle, bet Ela buvo nusiteikusi, kad reikalą, jeigu toks kiltų, norint galima sutvarkyti kultūringai ir mandagiai.

– Ai, – tarstelėjo autorė. – Kurią iš jų?

– „Velionės raudą", – patikslino Ela. – Galbūt imsiu skaityti daugiau detektyvų. Ne stebuklas, kad pelnė tau apdovanojimą.

– Po jos taip nieko ir neparašiau, – atsidūsėjo Silja Saristo. – Ją išleido jau prieš porą metų. O gal nuo tada praėjo ir trejetas metų.

Iš kažkur išnirusi katė užšoko ant sofos atlošo, perėjo visu jos ilgiu su iškelta uodega ir vėl pradingo iš akių.

– Nuo paskutinio Žaidimo praėjo daug laiko, – pasakė Silja. – Tiesą sakant, jau ėmiau jo ilgėtis.

Ela uždavė savo klausimą.

Silja Saristo pakreipė galvą, sučiaupė lūpas į siaurą liniją, šnirpštelėjo nosimi ir galų gale prabilo:

– Na, taip, vienu metu mūsų buvo dešimt, nors niekada apie tai nesam prasitarę. Matyt, mums visiems tebėra gana sunku

dėl to, kas nutiko gabiausiam Draugijos nariui, ir paskiau mes taip gerai supratom vienas kitą, kad stengėmės visa tai pamiršti. Šiaip ar taip, vaiko mirtis visuomet yra toks sunkus išgyvenimas, ypač kitiems vaikams.

Kiek pamenu, aš buvau septinta Draugijos narė. Taigi. Kai buvau pakviesta, Draugijoje jau buvo penki dabartiniai nariai, kaip antai: Ingrida Katelė, Toivo Holmas, Jokinen Aura, Elijas K. ir Selentų Anikė. Ar kažkaip panašiai. Ingrida, Toivo ir Aura atėjo vienu metu, būdami aštuonerių, o vėliau Laura Sniegė kviesdavosi po vieną narį tik tuomet, kai rasdavo vertą, – ji, mano galva, tikrindavo mokykloje rašomus darbus. Tačiau tas šeštasis narys liko visiškai pamirštas.

Po jo mirties su mumis niekas apie tai nekalbėjo, galbūt niekas iš pašalinių nežinojo jį buvus Draugijos narį. Gal kas nors iš mūsiškių vis dėlto buvo jo laidotuvėse, ko gero. Aš ne. Negaliu pakęsti laidotuvių – lavonas medinėje dėžėje, visi šnirpši ir kūkčioja... nenuėjau net į savo močiutės laidotuves, nors šiaip bažnyčioje smagu lankytis, ten taip gražu ir ramu. Visiems pasakiau, kad sergu.

Tas berniukas atėjo iš kažkur kitur, jis nelankė mūsų mokyklos. Gal gyveno kitoje vietovėje, mes greičiausiai niekada nežinojom, kur jis gyvena. Šiaip ar taip, jis ateidavo ir išeidavo, tarsi kada panorėjęs, buvo savitas autsaideris, jei žinai, ką tai reiškia. Kai kurie manė jį esant paslaptingą ir įdomų, tačiau man jis pasirodė tik grasiai įžūlus. Toks savim patenkintas pamaiva.

Kartais mėgindavom kamantinėti jį, kur iš tikro gyvena. Nesakydavo. Būtume galėję palikti tą tipą nuošalyje, bet, deja, jis buvo akivaizdžiai gabiausias iš mūsų visų, tikras vunderkindas.

Martis buvo antras geriausias Draugijos rašytojas, bet anas berniukas buvo kažkoks kitoks, visai ne tos padermės kaip mes visi. Mes buvom tik paprasti vaikai, turbūt gabūs, tačiau vis dėlto tik vaikai. Tas tipas buvo lyg koks sumautas Mocartas, rašė neįtikėtinus dalykus, dar tik būdamas mažas berniūkštis.

Tiesą sakant, nebepamenu, ką jis parašė, bet išgirdusi jį skaitant savo istorijas balsu ten, Lauros Sniegės skaitykloje, tariau sau: „Tai mėšlas, labai ačiū, ši mergaitė tuojau pat liausis rašiusi.“ Ir ne viena aš. Toks įvairialypis talentas gali suknistai slėgti kitus. Čia nejučia smilkteli mintis, kad, po velnių, verčiau jis pražūtų ar ką.

Jis visuomet nešiodavosi užrašinę, žymėdavosi joje visas mintis ir sumanymus. Niekada nesutiko kam nors jos rodyti, sumautas didžiuoklis, šiaip ar taip, bent jau man ne, nors aš porą kartų įkalbinėjau jį parodyti savo užrašinę, žadėdama, kad jeigu duos man ją pažiūrėti, parodysiu jam viską, ko tik panorės.

Visa tai, ko gero, skamba gana pasibaisėtinai, tačiau nebuvau kokia maža žmogėdra, cha cha, aš tik norėjau – labai labai norėjau – pamatyti to tipo užrašinę, juk supranti? Kadangi buvo tokia įslaptinta. Buvome tik vaikai, ir visi vaikai kartais žaidžia gydytojus, daro kitus tarsi nepadorius dalykus, tačiau iš tiesų tai buvo visiškai nekalta.

Tuo metu lankiau sekmadieninę mokyklą, bet turėjau nutraukti dėl Draugijos, – sekmadieniais mes visada rinkdavomės Lauros Sniegės namuose balsu skaityti atliktų namų darbų ir mokytis rašymo meno. Visuomet dėjausi esanti smarki ir patyrusi mergaitė, tačiau galiu prisipažinti, kad oficialiai praradau nekaltybę sulaukusi aštuoniolikos.

Šiuolaikiniai vaikai greičiausiai kitokie. Jie nėra tokie nekalti. Tai tik viena priežastis, kodėl niekada nenorėjau turėti vaikų. Nors kartą buvau nėščia. Tai nuostabu. Nėštumas man tiko. Dažnai nusirengdavau ir apžiūrinėdavau save veidrodyje vien tam, kad įsidėmėčiau. Tik pamanyk: papai pilnėja ir

kūnas ima keistis, ir kurį laiką nebereikia kęsti blogų dienų... Visą laiką gerai žinojau, kad eisiu darytis aborto, kol nevėlu, ir todėl jaučiausi gana bjauriai, šiaip ar taip, norėjau įgyti kuo daugiau nėštumo potyrių. Potyriai labai svarbūs, ypač rašytojui, bet ir tu pati turbūt...

... na, išklydau iš temos. Taigi buvau devynerių, kai patekau į Draugiją. Kartą – pamenu, buvo žiema, – mes visi atžygiavome pas Laurą Sniegę, mūvėdami megztomis kepuraitėmis ir kumštinėmis pirštinėmis, – na, kad ir kaip ten buvo, Sniegė uždavė mums tą darbą, susijusį su žmogžudyste.

Mes turėjom išrinkti vieną iš Draugijos narių ir parašyti istoriją, kaip jį ištinka kas nors bloga. Laura Sniegė sakė, kad galime išsirinkti tą, kuris mums kelia pavydą ar paslapčiom net šiokią tokią neapykantą, ir atsikeršyti jam rašiniu. Ji pabrėžė, kad galų gale tai tik žaidimas ir kad jis niekam nesukels pykčio.

Žiemių Martis tuomet jau buvo narys, atėjo Draugijon netrukus po manęs. Man regis, pamenu, kad Ingrida su Marčiu susitarė tarpusavy sugalvosią vienas kitam ką nors ypač siaubinga, nors nežinau, ar tarp jų tikrai buvo perbėgusi juoda katė. O aš nenorėjau jokio susitarimo, ketinau atlikti namų darbą, kaip buvo užduota.

Tiesiog pašėliškai pavydėjau tam gabiam vaikiui. Tada apie metus buvau Draugijoje. Nusprendžiau savo istorijoje jį nužudyti. Menu, kad vis kikenau, pradėjusi rašyti. Net namiškiai stebėjosi, ko ta Silja ten pati viena krizena savo kambaryje. Jie labai didžiavosi manimi, kad iš tiesų tapau „Lauros Sniegės rašytojų klubo" nare, jie niekada neatsiminė oficialaus Draugijos pavadinimo, o gal nenorėjo atsiminti, nes buvo pernelyg pompastiškas tokiai mažai mergiūkštei.

Galų gale parašiau penkias skirtingas tos istorijos atmainas, kol sumąsčiau, koks turi būti pasakojimas. Nebeprisimenu, kas nutiko pačiame geriausiame pasakojime, bet atmenu, kad vienoje atmestoje versijoje aš pakviečiau tą žvaigždę pasivaikščioti

pabėgiais, primušiau jį, pririšau prie bėgių ir likau laukti traukinio. Panašiai kaip tuose senuose nespalvotuose farso filmuose, „Kistouno policininkai" ar kituose. Cha cha, tipinis vaiko prasimanymas, tiesa? Tačiau neketinau tenkintis tuo, kas atrodė neįtikėtina, todėl sumaniau kai ką geresnio.

Tačiau tos žmogžudysčių istorijos niekada nebuvo balsiai perskaitytos jokioje Triušiogalos literatų draugijos sueigoje. Kadangi tas tipas iš tikrųjų pasimirė. Tai kiek suardė nuotaiką. Aš sudeginau savo apsakymą miške, pasijutau gana nesmagiai, kad ėmiausi jį rašyti.

Jau nebepamenu, ar mes kada nors sužinojom, kaip tas berniukas mirė, šiaip ar taip, Laura Sniegė paskambino Ingridai ir Ingrida kartu su Marčiu vieną sekmadienio rytą atėjo mums pasakyti, kad sueigos kuriam laikui atidėtos ir kad tas gabus berniukas mirė. Draugijos veikla nutrūko kelioms savaitėms, ar bent jau mes nesirinkome pas Laurą Sniegę, o šalta žiema darėsi vis šaltesnė, net negalėjom išeit į lauką, tačiau pavasarėjant ilgainiui tai buvo užmiršta ir viskas vyko po senovei, tarsi nieko nebūtų nutikę. Ir apie tą berniuką mes niekada nė žodžiu nebeužsiminėm.

Ar nori paklausti manęs ko nors dar? Kol kas nieko daugiau negaliu prisiminti apie tą dešimtąjį narį, bet jeigu ko nors paklausi, pasistengsiu.

Tiesą sakant, dar pamenu, kad visa tai mane turbūt iš dalies traumavo. Sykį per kviestinius pietus mama papasakojo neva smagų anekdotą, kaip aš anais laikais ne kartą nubusdavau naktį, apimta panikos ir šaukdama: „Žudo, žudo, jis nužudytas!" Ji norėjo pasakyti, kad manyje jau tada prabudo detektyvų autorė. Aš pati visiškai to nepamenu. Pasak jos, niekada jai nepaaiškinau, nors mama ne kartą garsiai klausė, kas gi čia darosi, kai klykdavau „žudo" vidury nakties.

Tarp kitko, niekas iš mūsų nekėlė jokio didesnio šurmulio, kad tasai miręs berniukas buvo Draugijos narys ar apskritai kad

koks nors mūsų pažįstamas mirė. Specialiai susitarėm to nedaryti. Mes susitikom vienoje vietoje vidury miško praėjus porai dienų nuo to įvykio – nušliuožėme slidėmis tenai ir prisiekėm vieni kitiems apie tai nekalbėti, kad ir kas būtų. Mes bijojom, kad mūsų tėvai, sužinoję, jog vienas iš Draugijos narių mirė, ims manyti Draugiją esant netinkamą vaikams ir uždraus mums tenai lankytis. Kai kurie tėvai iš tiesų jau buvo pareiškę nepasitenkinimą, kad Draugija atima iš mūsų per daug laiko ir dėl to kenčia mokslai, tad nebenorėjom dar pilti žibalo į ugnį. Juk visi mes nieko taip netroškome, kaip tapti rašytojais.

Apie to vunderkindo mirtį Triušiogaloje vis dėlto neturėjo būti daug šnekos. Juk jis nebuvo iš Triušiogalos, galų gale, čia jis nekėlė itin didelio susidomėjimo. Ir tuo pat metu – tam tikra prasme, mūsų laimei, – Lindbergų Jaska, gydytojo ir valsčiaus tarybos nario paauglys sūnus, įsilaužė į parduotuvę, pavogė alaus ir girtas pakliuvo po traukiniu. Visas buvo sutraiškytas į gabaliukus, ir kurį laiką miestelyje tai buvo vienintelė pokalbių tema.

Tiesą sakant, ir aš pati su pora draugų nuėjau prie geležinkelio bėgių ieškoti Jaskos gabalėlių, likusių ten, kaip ėjo gandas, tačiau nieko neradom. Girdėjom kalbas, esą jo tėvai pažadėję tūkstančio markių atlygį tam, kas suras Jaskos veidą. Tai buvo gana groteskiška, turint galvoje, kad buvau mažumėlę įsižiūrėjusi į Jaską, nors jis buvo kur kas vyresnis už mane. Tačiau gandai apie atlygį ir pradingusį veidą, pasirodo, tebuvo „antis“, tai prasimanė kažkokie mažiai. Kažkieno tėvai kalbėjo apie „prarastą veidą“, ir taip paplito tos kalbos, bene gali patikėti!

Beje, ir aš turiu parengusi tau klausimą. Ir soriukas, kad sakau, tai manęs neliečia, bet pati žinai – turėjai teisę Žaidimo metu užduoti bet kokį klausimą, o tavo klausimai iš prisiminimų buvo gana lengvi. Aš gi atkūriau tai, ką įstengiau, ir išliedinau tau tuos trapius prisiminimus. Paprastai lošiame iš didesnių dalykų, labiau iš dabarties nei praeities.

Tikrai liūdna, bet tai, ko ketinu klausti tavęs, toli gražu ne taip paprasta kaip šie prisiminimai.

Silja Saristo nutyla, ji patenkinta ir linksma.

Šliurpčiodama atvėsusią arbatą Ela susikaupia. Moteris teisi: Ela iš tikrųjų žaisdama siekia kuo iš giliau išsiliedinti, o ką ji gauna mainais – miglotus trupinius iš Draugijos istorijos, painius vaikų prisiminimus, trapius memuarus.

Tačiau nors išsiliedinimas pasirodė esąs daug skausmingesnis, nei mergina įsivaizdavo, Žaidimas vis dėlto nejuda į priekį taip, kaip ji būtų norėjusi.

Pavienės dalys gal nėra ypač naudingos literatūrologinio tyrimo atžvilgiu, tačiau palaipsniui iš jų sudaromas paveikslas yra unikali visuma, tokia ypatinga, kurios negalėtų sukaupti niekas kitas, išskyrus Elą Milaną, dešimtą ir paskutinę Draugijos narę – pašalietę, priimtą į vidinį ratą.

Šiaip ar taip, rinkdama žinias ji gautų rėmimą bent jau ateinantiems metams. Tai reiškė daug. Netgi jei niekada nepasiektų ypatingų gelmių, vis dėlto ji galėtų užsidirbti pragyvenimui, sumokėti paveldėjimo mokesčius ir net šiek tiek susitaupyti.

O jeigu darbas seksis gerai, jeigu suras tikrų aukso grynuolių, kas žino, gal jai pavyks visiems laikams palikti gimtosios kalbos ir literatūros mokytojos darbą ir įsitvirtinti akademiniame pasaulyje. Kiek kartų profesorius Korpimekis įtikinėjo ją panirti į literatūros tyrimus:

Ela, tu turi tyrėjos gyslelę, aš nepratęs to sakyti bet kuriai vidutinybei. Tavo baigiamojo darbo nereikia ypač gludinti, kad jis taptų disertacija, ir jeigu nuspręsi tęsti tai, ką puikiai pradėjai savo diplominiame darbe, gali tikėtis mano visokeriopos paramos. Tu teisi, kartais tyrėjų pasaulis arba užkulisių sambrūzdis yra gana kliaudingas, bet mūsų katedroje tu visuomet turėsi draugą tol, kol aš esu čia.

Ela galėjo gerai įsivaizduoti, kaip grįžta į universitetą daryti tyrėjos karjeros. Ji nuolatos mėgdavo dėliones, tiek metaforiškas, tiek konkrečias.

Kartą, būdama šešerių, nesutiko palikti šeimos pažįstamų namų, nes norėjo užbaigti pradėtą dėlionę. Vakaras užsitęsė ligi vėlumos, nes dėlionė buvo jai per sunki, ją sudarė dešimt tūkstančių dalelių. Galų gale ji užmigo ir ją nunešė į mašiną.

Kitą dieną mergaitė pabėgo iš namų, pėdino tris valandas ir pagaliau paskambino į viešnagės namų duris: *Sveiki. Atėjau pabaigti tos dėlionės.*

Ela iš tikrųjų nežinojo, kodėl panūdo būti mokytoja, o ne tyrėja. Galbūt manė, kad mokytojai lengviau turėti vaikų ir juos auginti.

Didžiuma Lauros Sniegės parašytų „Dyvūnijos“ knygų buvo visai paprasti kūriniai vaikams. Veikėjų charakteriai buvo ekscentriški, o nuotykiai juokingi ir jaudinantys. Ir vis dėlto jie kažkuo išsiskyrė. Juk kitaip Triušiogalos gyventoja nebūtų tapusi pasaulinio garso vaikų rašytoja. Tas neįprastumas iš esmės slypėjo kūrinių mitologiniuose sluoksniuose, kaip Ela Milana nurodė savo magistro darbe.

Aiškus dalykas, Lauros Sniegės sėkmę taip pat nulėmė jos gebėjimas išreikšti „vaikišką nuostabą kartu su užslėptomis taikliomis gyvenimo įžvalgomis“, kaip teigiama „Suomijos literatūros istorijos“ straipsnyje. Tačiau „jokiam kitam autoriui nepavyksta panaudoti senos tautosakinės mitologijos tokiais daugialypiais lygmenimis, taip žaismingai ir stebinančiai, kaip Laurai Sniegei savo kūriniuose“, – tvirtina Ela savo darbo įžangoje.

Iš visų „Dyvūnijos“ veikėjų Ela visuomet labiausiai mėgo Karnakukurą, nors apskritai vaikai jo šalinosi. Karnakukuras nebuvo išsamiai pavaizduotas nė viename kūrinyje, bet, matyt, tai yra kažkoks mažas medelis, kuris turi nuolat judėti, tad negali įsišaknyti vienoje vietoje ir pamiršta visą jį supantį pasaulį.

Karnakukuras nekalba ir nesupranta kalbos, tačiau jis mėgaujasi kitų Dyvūnijos gyventojų draugija. Bendrauti su juo galima tik vienu būdu: snustelėti prigulus ant jo šaknų, kadangi jis pasirodo miegančiajam sapne ir išaiškina visus rūpimus dalykus būdinga jam simboline vaizdinių kalba.

Karnakukuro siunčiami sapnų vaizdiniai, kaip teigia Ela baigiamajame darbe, Lauros Sniegės vaikiškoms knygoms teikia „tam tikro gotiško niūrumo, kuris kai kada virsta kone siaubu".

Elos darbe ištisa dalis yra skirta Karnakukurui. Čia jai pavyksta Karnakukurą susieti ne tik su daugeliu finougrų mitologinių motyvų, bet taip pat ir su kai kurių tolimesnių kultūrų, pavyzdžiui, japonų, mitologinėmis sakmėmis. Tam tikri Karnakukuro nuotykiai taip pat sietini su estų padavimais apie klajojančius miškus.

Šlapicku vadinamas padarėlis nuolat plaukiojo kibire. Savo patarimais jis dažnai gelbėdavo kitus Dyvūnijos gyventojus, tačiau net jis turėjo tamsiąją pusę. Prisiviliodavo mažesnius gyvius į savo kibirą, nors knygose niekad nepaaiškinama, ar Šlapickas iš tikrųjų mėgino nuskandinti savo aukas.

Vienoje „Dyvnūnijos" knygų Baltoji Motė sako, kad Šlapickas yra „tik mažas pasimaišiusio proto vandenis, ir mes jį labai mylime". Po aiškinimo eina įvykių seka, kai iš Šlapicko kibiro išgelbėjama pusgyvė lauko pelė, kuri ėjo ieškoti vaistų savo pasiligojusiems mažyliams ir suklydo, klausdama Šlapicko patarimo.

Savo darbe Ela atkreipia dėmesį į tai, kad „vandenis – tai ypatingas atvejis renkantis vaikų literatūros personažą, nes, pasak senovės tikėjimų, vandeniai yra skenduolių vėlės, pavydinčios gyviesiems".

Penktoje „Dyvūnijos" knygoje pačiam Šlapickui irgi nenuskyla. Bobo Riksraksas, pats žmogiškiausias ir kartu kvailiausias iš visų „Dyvūnijos" veikėjų, mėgina gesinti gaisrą ir per

klaidą įmeta Šlapicką į ugnį. Baltoji Motė atvirai pareiškia, kad Šlapicko jau nebėra, ir Bobo Riksraksas likusioje knygos dalyje išgyvena baisias atgailos kančias.

Kai Ela buvo maža, ją sukrėtė Šlapicko likimas. Ji laukė, kad knygos pabaigoje Šlapickas kaip nors parsiras, bet taip nenutinka, – „skaitytojui siūloma laiminga pabaiga tėra Bobo Riksrakso sąžinės raminimas“. Netgi rašydama baigiamąjį darbą Ela Milana manė Šlapicko likimą esant nesąžiningą ir per niūrų vaikų literatūrai, kita vertus, „epizodas teikia patrauklių interpretacinių kriterijų“.

Ji taip pat nemažai svarstė apie Dyvų Dyvo personažą ir jo simboliką. Dyvų Dyvas visą laiką dangstosi skirtingomis kaukėmis ir nori pasirodyti kitoks, nei yra iš tiesų.

Baigiamajame darbe Ela rašo: „Dyvų Dyvo įprotis žinomiems daiktams ir vietoms nuolat prasimanyti naujų pavadinimų greičiausiai turi tam tikrų sąsajų su postmodernizmo eros apraiškomis. Kaip ir šiuolaikinis žmogus, Dyvų Dyvas pasiklysta visur, kur tik eina, ir nesiliaudamas stengiasi paskleisti kitų sąmonėje tokį pat sąmyšį ir susvetimėjimo jausmą, kurį kenčia pats.“

Mažą Elą ypač linksmino pasakojimas, kurio pradžioje Dyvų Dyvas, atsiradęs vidury poilsio dienos, paskelbia: „Gelbėkit! Gelbėkit! Šlykštus ir baisingas Imperatorius Žiurkis seka mano pėdomis ir atsiras čia bet kurią akimirką!“

Dyvūnijos gyventojus apima panika, ir visi strimgalviais puola bėgti į Rytinę Lanką. Ilgainiui vis dėlto išaiškėja, kad Dyvų Dyvas prasimanė tą istoriją tik norėdamas kitiems priminti, kad „apskritai kiekvieną akimirką gali nutikti bet kas“.

Ela kurį laiką užsimiršta, gilindamasi į savo tyrimo mintis, ir šypsosi pati sau, kol Silja Saristo nutraukia jos apmąstymus:

– Ei, Ela, jeigu nebeturi ko manęs klausti, gal mes ta skepeta aprišime tau galvą, ar ne?

– Luktelėk, – trindamasi viršunosę tarė Ela. – Tu įstojai į Draugiją, būdama devynerių, o po metų mirė tas berniukas. Vadinasi, tai nutiko?..

– Aš gimiau 1961 Viešpaties metais, taigi tai nutiko... minutėlę... 1972-aisiais.

– Koks to berniuko vardas?

– Tikrai nepamenu.

– Nepameni nė to, kaip jis mirė?

– Net nepamenu, kad būčiau ką nors girdėjusi apie jo mirtį, – atsakė Silja. – Domėtis visokiais mirties atvejais, regis, pradėjau vėliau.

Ela pirštu glostinėjo lūpos išlinkį.

– Ar jis nuskendo? Eismo nelaimė?

Silja Saristo pakratė galvą.

Ela suraukė kaktą. Paskui šnervėmis giliai traukė orą, pripildydama plaučius.

– Aš vadovaujuosi dvidešimt pirma taisykle, – pasakė ir, pasilenkusi prie Siljos, suėmė jos skruostą nykščiu ir smiliumi, tada taip sugnybo ir pagraižė, kad nustėrusi moteris aiktelėjo ir atšlijo visu kūnu.

Kai Ela paleido, Silja piktai pasitrynė skruostą:

– Dieve saugok. Man visada taikoma dvidešimt pirma taisyklė. Vis tas pat ir tas pat. Kai žaidžiau paskutinį kartą, Jokinenų Aura vos nenuplėšė man ausies. Ką gi aš darau blogai? Ką dar, galų gale, turiu tau pasakyti?

– Kiek suprantu tą jūsų Žaidimą, – ramiai tarė Ela, – neturi man ničnieko pasakyti. Privalai išsiliedinti. Tu išsiliedini, aš išsiliedinu, mes išsiliediname. Tu kuo puikiausiai numanai, kaip vyksta Žaidimas.

Po pertraukėlės tęsė:

– Žinau, kad netrukus mesi man iššūkį ir aš išsiliedinsiu tau kaip perdurta kiaulė, o paskui kelias dienas gaivelėsiuos, ir visa tai gerai, nes tokia yra Žaidimo dvasia. Tačiau pirma norėčiau

pamatyti, kaip tu išsiliedini man. Čia ne malonus pasiplepėjimas prie kavutės. Jis baigėsi tą akimirką, kai užsirišai akis.

– Na, taip, bet aš pasakiau tau viską, ką žinojau, – užprotestavo Silja Saristo. – Nieko daugiau nėra.

Ela atsirėmė į sofos atlošą ir įkvėpė oro taip smarkiai, kad nosyje sušvilpė.

– Tas sapnas, kurį regėjai, – pasakė. – Tas, kai tu nubudai naktį šaukdama, kad berniuką nužudė. Papasakok apie jį.

Silja Saristo ėmė sūpuotis, paskui šniurkštelėjo kaip maža mergaitė.

– Aš pati nieko nepamenu. Mama man papasakojo apie tai.

– Ar turi geltonųjų? – paklausė Ela ir šaltakraujiškai nusišypsojo, valdydama savo balsą. Norėjo nuslėpti, kad buvo nustebinta ir sukrėsta savo žodžių. Juk ketino gerbti Žaidimo partnerius, žaisti kokią nors kultūringą atmainą to Žaidimo, kuris, sprendžiant iš taisyklių, buvo plėšrūniškas sumanymas.

– Geltonųjų? Ar nori, kad išgerčiau geltonųjų? – suglumo Silja. – Argi negana, kad draskei man veidą? Tiesa, aš juk pradėjau vartoti tuos geltonuosius dar būdama maža, bet dabar tai ne pati geriausia idėja.

Ela nieko neatsakė. Silja gerai išmanė Žaidimo taisykles.

– Na taip, – pagaliau atsidūsėjo moteris. – Indelis, jei pamenu, tebėra vonios spintelėje, kažkur viršutinėje lentynoje, gale, už plaukų lako. Kartu paimk tą vyno butelį šalia vonios, kad pirmiau galėčiau išgerti taurę. Jeigu tai tikrai padės man išsiliedinti, kad ir tu būtum patenkinta, viskas gerai.

Ela nieko nebūtų žinojusi apie geltonuosius, jeigu Ingrida Katelė nebūtų apie juos papasakojusi jųdviejų Žaidimo pabaigoje. Oficialiose taisyklėse apie juos neužsimenama.

– Aš tau pasakysiu, kad nenustebtum, jeigu kas nors paprašys tave išgerti geltonųjų, – paaiškino Ingrida ant bibliotekos

laiptų ir pridūrė, kad jai pačiai ta mintis niekada nepatiko, tačiau ji nusileido didžiumos valiai.

Silja Saristo paskleidė tą idėją kažkada devintojo dešimtmečio pradžioje.

Ingrida Katelė pasakė, esą Silja susidūrusi su geltonaisiais keliaudama po Jungtines Valstijas. Triušiogaloje draugijos narius jais aprūpindavo vietos veterinaras, konfidencialiai, žinoma.

Oficialiai geltonieji vadinami sodos pentotaliu. Jis silpnina centrinės nervų sistemos veiklą, lėtina pulsą ir žemina kraujospūdį.

– Jeigu išgersi jo pernelyg daug, užmigsi. Tinkama dozė sukels pliurpimo trydą, kuri, savaime aišku, yra gana paranki savybė žaidžiant mūsų Žaidimą, – dėstė bibliotekininkė.

– Pliurpimo trydą? – nusistebėjo Ela. Jiedvi stovėjo tarp marmurinių kolonų. Elai buvo keista kalbėti apie tuos dalykus vietoje, skirtoje kultūriniam švietimui. – Ar tai nėra...

– Taip. Paprastai vadinamas teisybės serumu. Išmėginau jį kartą. Pasijutau mąstanti balsu. Jis neapsaugo nuo melo, bet tikrai padeda išsakyti teisybę, jeigu sunku kalbėti.

Stiklainiuke buvo smulkių geltonų kristalų. Ela Milana įbėrė vieną į vyną ir padavė stiklą Siljai Saristo. Vis dar užrištomis akimis moteris išlenkė taurę ir pastatė ją ant stalo šalia arbatinio ir dubens su tešlainiais.

Ela stebėjo, kaip ji atsipalaiduoja, tarsi būtų smigusi į sofą. Mergina mąstė, kiek visokių įstatymų jiedvi dabar pažeidžia. Turbūt mokytojai nederėtų daryti tokių dalykų.

Silja Saristo apsnūdusi šypsojosi:

– Aaa, kas čia tokio, nieko baisaus. Jaučiuosi atsipalaidavusi, tikrai atsipalaidavusi. Nespengia ausyse. Ką dar norėjai sužinoti? Apie tą mano sapną? Aš iš tiesų nieko tikro nepamenu, nieko rimto. Menu nubudimą tik iš mamos pasakojimo,

iš kur man žinoti, ar ji neišgalvojo tos istorijos, norėdama palinksminti pobūvio dalyvius. Vis dėlto... ei, vieną dalyką galiu tau pasakyti. Prieš valandėlę nenorėjau apie tai šnekėti, kad neprimalčiau gryno šūdo, nes tikrai nieko nežinau. Čia iš tiesų kalbame tik apie mano pojūčius, kuriais niekaip negaliu logiškai kliautis, arba kalbos apsirikimus, nežinau, eik pasiklaust froidistų, gal jie paaiškins.

Moteris kiek padūsavo pražiojusi burną, ir Ela manė, kad ji užmigo. Čia Silja Saristo vėl prabilo žemu, tęsiamu balsu:

– Ei, tačiau kai imu kalbėti apie to berniuko mirtį ir mėginu sakyti „berniukas mirė“, man iškart susipina liežuvis, tartum per prievartą ketintų ištarti, kad „berniukas buvo nužudytas“.

17

Ela Milana, palikusi Silją Saristo, išsinešė ne vien galvos skausmą, bet ir stiklainį cinamono. Detektyvų rašytoja panūdo padovanoti jai stiklainį cinamono ir žiupsnelį geltonųjų kristalų, reikalingų Žaidimui, sakydama: „Ačiū už įkvepiantį Žaidimą."

Kol Ela Milana rengėsi prieškambaryje, Saristo nuėjo paleisti kompiuterio.

– Man kilo noras rašyti, – paaiškino Silja, nors laikrodis rodė pusę keturių ryto.

Ela Milana išėjo pro duris. Kai ji atsigręžė, moteris jai mojavo, džiaugsmingai šypsodama.

Už kampo laukė aklinai apledėjęs automobilis. Ela mąstė, ką šįkart išgavo per Žaidimą, nors ir kamuojama nuovargio. Ar Triušiogalos literatų draugijos ir Lauros Sniegės istorija iš tiesų slepia vaiko žmogžudystę? Ją atskleidus, žinia neabejotinai pasklistų po visą pasaulį.

Ji nebuvo apsėsta, nė trupučio.

Ela norėjo atlikti literatūros istorijos tyrimą, kuris, galimas daiktas, išvilks dienos švieson vieną kitą mažą skeletą, slaptus santykius, homoseksualumą ir panašius dalykus, malonius skandaliukus, tačiau nužudytųjų lavonų ji nesitikėjo atkasti.

Mėgėjai sekliai grožinėje literatūroje visada erzino Elą neįtikimais dalykais. Ji neketino tapti visur landžiojančia mažo miestelio ponia Marpl ar Beikerio gatvės pareigūnų pigia

atmaina, ir tikrai neužsiims bulvarinių laikraščių paistalais. Tokiu būdu nepadarysi akademinės karjeros. Neketino būti nė teisingumo įrankiu, – tenorėjo atlikti gerą literatūrologinį tyrimą ir užsidirbti pragyvenimui.

Išvargusi, pesimistiškai nusiteikusi ir nualinta, ji pradėjo grandyti ledą nuo velionio tėvo „Triumpho". Galbūt pasitenkins nagrinėdama Lauros Sniegės simbolių kalbą ar išvyks mokytojauti kur nors šiauriau. Ingrida Katelė buvo ją perspėjusi itin neįsižaisti. Ingrida pabrėžė, kad atsigauti nuo Žaidimo visuomet reikia tam tikro laiko ir kad Žaidimas gali pernelyg išsekinti, jeigu pamirši laikytis ilgų pertraukų tarp jo turų.

Ji buvo teisi. Pirmiau Ingrida privertė ją išliedinti Pavo Emilio Milanos mirtį. Paskui Silja Saristo sukrapštė keletą inspiracijų, pasinaudodama Elos sielvartu dėl bevaikystės.

– Perskaičiau tą tavo novelę „Triušio takuose", – pasakė moteris. – Ir nors tai smagi trumpa istorija, parodai joje tik šmėstelėjusią ledkalnio viršūnę. Aš noriu jos visos.

Žmogus neturi per daug kalbėti, Ela tai suprato. Rašydamas gali sukurti ištisus pasaulius, o per daug kalbėdamas – juos sugriauti.

Po keturių dienų Ela Milana nubudo apie vidurdienį ir paskambino į Triušiogalos biblioteką.

Bibliotekos praktikantė paaiškino, kad laikraščių mikrofilmai saugomi tik apskrities bibliotekose.

– Bet jeigu ieškote senų „Triušio takų" numerių, galite pasiteirauti jų redakcijoje.

Paėmusi nuo virtuvės stalo naujausią vietos laikraščio numerį, Ela paskambino jame nurodytu telefonu. Susitarė su redakcijos sekretore, kad dar tą pačią dieną ateis peržiūrėti redakcijos archyvo.

Archyvas buvo laikomas kartoninėse dėžėse, sukrautose galiniame redakcijos kambaryje. 1972 metų dėžė iš šūsnies vi-

durio buvo ištraukta kone lengvai, nors iš pažiūros sunkiai pasiekiama. Ela paėmė laikraščius nuo metų pradžios iki gegužės ir ėmė juos sklaidyti.

Tikėjosi, kad apylinkėje registruoti mirties atvejai bus nurodyti vietos laikraštyje. Balandžio pirmosios numeryje rado nekrologą Jako Juhaniui Lindbergui. Tame pačiame puslapyje buvo Lauros Sniegės nuotrauka ir pranešimas, kad rašytoja ves tautosakinės mitologijos seminarą mokyklos aktų salėje.

Kitų vaikų ar jaunuolių mirties atvejų 1972-aisiais Triušiogaloje nenurodyta, jei galima pasikliauti „Triušio takais". Dėl visa ko Ela peržiūrėjo ir 1971 ir 1970 metų numerius. Nerado nieko.

Padėkojusi redakcijos sekretorei, ji išėjo. „Triušio takų" redakcija buvo įsikūrusi sename karo veteranų name miestelio centre. Kitoje pagrindinės gatvės pusėje buvo bankomatas. Ela išsiėmė truputį grynųjų ir nuėjo į „Triušio gardėsius" nusipirkti maisto.

Pieno skyriuje užšoko ant mokyklos direktoriaus. Jie apsikeitė santūriais pasisveikinimais. Direktorius pasakė gavęs Elos žinutę.

– Išties neįtikėtina, kad mokinių rašiniai galėtų taip supelyti, – tarė direktorius.

– Ir man tai pirmiena, – atsakė Ela. – Tačiau viename krepšyje su tais rašiniais buvo užkrėstas laikraštis ir pelėsis itin greitai persimetė į rašinius. Siaubingas pelėsinis grybelis. Tokio tikrai neverta linkėti mokyklai.

Gera naujiena, kad Triušiogaloje 1972 metais numirė tik vienas nepilnametis – Jako Juhanis Lindbergas. Greičiausiai žmogžudystė tebuvo Siljos Saristo vaizduotės padarinys, o ne nuslopintas prisiminimas.

Ela trumpam atidėjo Draugijos reikalus ir ėmė gaminti valgį. Netrukus iš kaimynystės pargrįžo motina – ji buvo nuėjusi išgerti kavutės su ponia Salmela.

– Pagaminai gerą makaronų apkepą, – pagyrė mama. – Šovė mintis, kad niekad anksčiau nesu mačiusi tavęs virėjaujant. Jau maniau niekuomet nebevalgysianti kitų patiekalų, tik savo gamybos.

Jiedvi valgė kartu. Motina įdėmiai pažvelgė į Elą. Ta šypsojosi.

Sūrio kvapas pasklido viršum stalo. Mergina pastebėjo, kad jos motina kartkartėmis prisimerkusi traukia makaronų apkepo kvapą, tarsi tai būtų geriausi kvepalai.

Motina mėgino klausinėti apie šį bei tą. Ela atsakinėjo, stengdamasi neparodyti, kad galvoja apie Žaidimą. Mamos manymu, ji persidirbo su tuo savo tyrimu. Juk motina nežinojo, kad Elos laukė milžiniškas, neapibrėžtas tyrimo objektas – neįtikėtinai daug įdomių dalykų, kuriuos būtina išsiaiškinti ir su kuriais dirbant irgi lengva prarasti orientaciją.

Žaidimas reikalavo rimtesnio strateginio plano, nei Ela įsivaizdavo. Po pirmojo karto ji sudvejojo, ar tikrai turi tykoti ir stulbinti kiekvieną Draugijos narį, siekdama įtraukti juos į Žaidimą. Tokios buvo Žaidimo taisyklės nuo pat pradžių, čia būta savų motyvų, bet argi Žaidimo nuostatų negalima atnaujinti?

Prieš Žaidimą su Silja Saristo Ela apėjo penkių Draugijos narių namus, skambino į jų duris, įskaitant Siljos.

Visi jie akivaizdžiai buvo namie. Ela matė jų šešėlius languose. Girdėjo balsus. Niekas neatvėrė jai durų.

Ji pasiteiravo apie tai Siljos, kai jos pradėjo Žaidimą.

Moteris vyptelėjo po skepeta.

– Tokia Žaidimo prigimtis. Nieko asmeniško. Mes paprasčiausiai neatveriame durų vieni kitiems po dešimtos vakaro. Nors, šiaip ar taip, abu žaidėjai turi išsiliedinti, bet kur kas geriau mesti iššūkį, nei jį gauti.

Po vakarienės Ela išėmė iš indaplovės švarius indus ir sudėjo į ją nešvarius. Ji privertė motiną likti prie stalo ir išgerti puodelį kavos, visiškai atsipalaiduoti.

Mergina susizgribo mėgstanti čiupinėtis su indais. Ji klausėsi, kaip jie barška, tarška ir kaukši, ir paskui, pažvelgusi į motiną, nustebo pajutusi keistą jausmą, kylantį kažkur iš gelmės lyg besiveržiantis atsiraugėjimas, ir staiga pratrūko juoktis.

– Na, – purkštelėjo motina. – Kas gi čia?

Ela sumirksėjo, pasijutusi rami ir laiminga.

Jausmas truko maždaug dešimt sekundžių.

Jam išnykus, Ela greitomis sukūrė teoriją.

Laimė yra pasitenkinimas – jausmas, kai žmogų tenkina vyraujanti reikalų būklė. Tačiau žmogui būdingas įgimtas poreikis siekti, stengtis ir veikti, nuolatos ką nors kurti. Laimingas asmuo nustoja kūręs, vadinasi, laimė yra pasitenkinimo, o kūryba – nepasitenkinimo padarinys.

Tad laimė yra laikinas raidos trikdys.

Ela gerai suprato, kad jai negresia joks pasitenkinimas. Jos asmeninė ateitis girgždėjo ir siūbavo kaip sutrūnijęs tiltas. Triušiogalos literatų draugijos paslaptys nelauks amžinai, kadangi ji tegali tirti vien prisiminimus, kurie nuolat nyksta ir keičiasi. Jeigu ji neveiks skubiai ir ryžtingai, Lauros Sniegės ir Draugijos praeitis dings, nugrims nebūtin.

Triušiogalos literatų draugijos veikla niekada nebuvo užfiksuota dokumentuose. Tad ir būdas, padėjęs Laurai Sniegei iš devyneto vaikų išugdyti rašytojus, liko apgaubtas paslapties šydu.

Pačios Sniegės personalijas irgi reikėjo papildomai apibūdinti. Profesorius Elijas Korpimekis jau kuris laikas sielvartavo, kad autorė niekad nėra davusi nė vieno doro interviu. Jis įvardijo rašytoją kaip „menkiausiai pagarsėjusią gyvą pasaulio garsenybę".

Trumpas straipsnelis „Suomijos literatūros istorijoje" – tai beveik viskas, kas yra žinoma apie Laurą Sniegę:

Laura Sniegė gimė Triušiogaloje 1945 m. spalį, tą pačią dieną, kai Prancūzijos moterys gavo teisę balsuoti. Jos tėvas Aulis Sniegis buvo verslininkas (atleistas iš pareigų dėl sveikatos), motina Linea Sniegė (Nieminen) – veikli mėgėja tapytoja. Sniegių šeima 1954–1960 m. gyveno Šveicarijoje, paskui sugrįžo į Triušiogalą. Laura Sniegė pirmąją „Dyvūnijos“ knygą išleido būdama aštuoniolikos metų, 1963-iaisiais. Jai buvo skirta mažai dėmesio, bet jau po metų pasirodžiusi antroji „Dyvūnijos“ knyga pelnė didelę sėkmę tiek kritikos, tiek pardavimų srityje. 1965 m. Aulis ir Linea Sniegiai išsikėlė į Prancūzijos provinciją, tačiau Laura Sniegė liko gyventi Triušiogaloje šeimos name ir toliau vadovavo savo įsteigtai Triušiogalos literatų draugijai. Draugija iš viso išugdė devynis šiuolaikinius suomių rašytojus, tarp jų Martį Žiemį, Silją Saristo ir Toivo Holmą.

Ela Milana žinojo, jog, norėdama išsiaiškinti Lauros Sniegės ir Triušiogalos literatų draugijos praeitį, ji turi suskaidyti tyrimo objektą į dalis, suformuluoti ir iškelti tokius klausimus, kad jai būtų išliedintos esminės ir įdomiausios žinios.

Šiuo metu kritiškiausias klausimas buvo apie dešimtą – per anksti mirusį ir akivaizdžiai talentingesnį už kitus – Draugijos narį.

Jeigu išaiškės, kad berniukas tikrai buvo nužudytas, niekas daugiau nebeturės reikšmės. Literatūrologinis tyrimas tuo ir baigsis, o policija ir skandalų tykojantys laikraščiai pareikš pretenzijas pačiam tyrimo objektui. Tai, ko gero, pražudytų visą Draugiją.

Jei Elai pavyktų įrodyti, kad vaikas mirė sava mirtimi, visas nutikimas liktų tragiška, verčianti susimąstyti literatūros istorijos išnaša, ir prasidėtų tikrasis tyrimas.

Elos mobilusis subirbė kaip tik tada, kai ji ėmė migdytis.

Mobiliojo atmintyje ji įsivedė visų Draugijos narių numerius. Ekranas rodė, kad skambina Martis Žiemys.

Ela nusižiovavo ir paspaudė žalią mygtuką.

Jai dar nespėjus ką nors ištarti, rašytojo Žiemio trūkčiojantis balsas sugaudė jos ausyje. Miegai kaipmat išsilakstė.

– *Tas padaras ir vėl ten, lauke, stovi sode ir spokso į namą. Atleisk, kad tave trukdau, tačiau iš tiesų nežinau, ką dabar daryti. Pirma ketinau niekam apie jį nepasakoti, maniau, kad taip lengviau ištverti, bet aš klydau, man būtina su kuo nors pasikalbėti.*

Ela išsižiojo, negalėdama ištarti nė žodžio.

– *Ingrida?* – dvejodamas paklausė balsas. – *Ingrida, alio... Po galais, kam aš čia paskambinau... Atleiskite, ne tas numeris... Tie mano pirštai niekaip neįvaldo tokių mažų mygtukų...*

Pokalbis nutrūko.

TREČIA DALIS

18

Kai Marčiui Žiemiui sukako dvidešimt vieni, jo motina Laila Barbara Žiemė ištekėjo už gatvės žibintų fabrikanto vardu Eino Korkeala ir persikėlė gyventi prie jūros, į Helsinkį.

Martis liko Triušiogaloje, motinai priklausančiame triaukščiame mūriniame name. Namas stovėjo Pilkųjų Kiškių slėnyje, už penkių kilometrų nuo Triušiogalos centro. Iš šiaurinės pusės Pilkųjų Kiškų slėnį supo tamsi Triušiogirė, tačiau pats slėnis anuomet buvo it parkas su šviesoje tarpstančiais lapuočiais ir pievomis. Vėliau jis sulaukėjo ir apžėlė brūzgynais.

Praėjus vienuolikai metų, Marčio Žiemio motina su gatvės žibintų fabrikantu atostogavo Šveicarijos Alpėse, ten ji nušliuožė tiesiai po sniegaeigiu, išlėkusiu iš už kalvos.

Per laidotuves Eino Korkeala papasakojo apie savo žmonos paskutiniąsias dienas ir galantiškai pagyrė paskutinį Marčio romaną, jau tapusį didelio žiniasklaidos susidomėjimo objektu.

Martis Žiemys tuo metu kaip tik raudojo vyrų kambaryje. Jis padėkojo Eino Korkealai už tai, kad pamalonino jo motinai gyvenimą.

Po laidotuvių jie daugiau nebepalaikė jokių ryšių.

Martis niekuomet neturėjo tėvo. Laila, vienintelė pasiturinčios šeimos duktė, pastojo kelionėje Nilo upe. Ji sugulė su berlyniečiu, kai jos tėvai šoko garlaivio denyje.

Apie biologinį tėvą Martis Žiemys težinojo vien tai, kad jo vardas buvo Hansas, jis buvo „gražus kaip puolęs angelas“ ir griežė smuiku.

Būdamas trisdešimt dvejų, rašytojas Žiemys buvo sukaupęs nemenką sumelę už savo populiarias knygas, jų vertimus ir meninio filmo autorines teises. Iš motinos paveldėtas palikimas garantavo jam materialinę nepriklausomybę. Jis atstatė apgriuvusius gimtuosius namus ir aptvėrė sodą trijų metrų aukščio akmeniniu mūru.

Paskui parašė daugiau knygų savo darbo kabinete. Jis buvo trečiame aukšte ir pro jo didelį, padalytą ketvirtainiais langą, be sodo, vėrėsi vaizdas ir į nemažą slėnio ruožą. Kai medžiai likdavo pliki, iš kabineto taip pat buvo matyti penketas aplinkinių namų, kurių tolimiausias ir didžiausias priklausė Laurai Sniegei.

Rašytojas Žiemys dabar buvo dešimčia metų vyresnis ir dukart platesnis nei per namo renovaciją.

Jis kiūtojo ant sofos vienoje iš savo svetainių, čiulpavo prancūziškas pastiles ir atsidūsėjęs ėmė krapštytis su mobiliuoju.

Norėjo paskambinti Ingridai Katelei.

Ne kartą ėmė telefoną. Jeigu paskambins Ingridai, ji gali ne taip suprasti jo ketinimą ir grįžti prie senų įpročių.

Tačiau jeigu jis nepasakys Ingridai, negalės pasakyti niekam.

Kadaise jie buvo meilužiai. Žaidė tarpusavy Žaidimą šimtus kartų, prasiskverbdami į vienas kito tamsiausius užkaborius. Ingrida pažinojo Martį kone visiškai, o Martis pažinojo Ingridą – ar bent jau tą, kokia ji buvo prieš trejetą metų, per jųdviejų paskutinį Žaidimą.

Ingridos Katelės asmenybę anuomet ženklino nenumalšinamas troškimas kontroliuoti rašytojo Žiemio gyvenimą.

Jau kurį laiką Ingrida Katelė stengėsi sužadinti rašytojo Žiemio domėjimąsi jos knygų deginimo veikla. Žiemys spėjo, kad ji mėgino sugundyti jį žaisti: Ingrida greičiausiai norėjo iššniukštinėti, kas naujo jo sąmonėje ir gyvenime vyko pastaruoju metu.

Jo gerovės stebėjimas sudarė svarbų trijų dešimtmečių Ingridos projektą. Ligi pat pastarųjų kelerių metų Ingrida Katelė ne kartą mesdavo jam iššūkį ir priversdavo išsiliedinti. Ji tarėsi gerai išmananti, be kitų dalykų, jo seksualinę patirtį, nuotaikas, nusivylimus, džiaugsmus, gyvenimo būdą, mitybą, susirgimus ir gyvenimo planus.

Ingridos jau ilgą laiką nekamavo pavydas, ji nemėgino atgaivinti ir buvusių jų meilės santykių. Ji taip pat neplanavo rašyti romano; Ingrida Katelė kartkartėm tenorėjo įsitikinti, kad rašytojas Žiemys gerai laikosi.

Rašytojas Žiemys, savo ruožtu, norėjo įsitikinti, kad niekada daugiau neturės dalyvauti Žaidime su Ingrida.

Jis ėmė vengti viešų vietų po dešimtos valandos vakaro ir daugiau niekur nebeišeidavo. Įrengė pačias geriausias spynas namo duryse, kad Ingrida neįsilaužtų, nors Žaidimo taisyklės tai leido.

Sykį naktį Ingrida įsibrovė į sodą, per vėdinimo sistemą įšliaužė vidun, laiptais užkopė aukštyn, priėjo prie jo lovos ir metė jam iššūkį žaisti vidury saldžiausio sapno.

Atsigavęs po Žaidimo, rašytojas Žiemys užblokavo visas galimas prieigas prie namo ir užmūrijo sodo tvoroje rastą plyšį; šis nebuvo didelis, bet smulkių kaulų rašytoja, labai trokšdama, būtų galėjusi pro jį prasisprausti. Siekdamas visiškai apsidrausti, ant mūro tvoros liepė pabarstyti stiklo duženų ir ištempti spygliuotą vielą.

Jis norėjo pasilaikyti vien sau naujas mintis ir potyrius, net jeigu jie nebuvo itin reikšmingi. Nebegalėjo ilgiau pakelti nuolatinio savo minčių zondavimo.

Pasigavęs pavojingą kvėpavimo takų infekciją, rašytojas Žiemys, šiaip ar taip, buvo priverstas duoti Ingridai savo raktus, nes jinai ateidavo jo prižiūrėti ir rūpinosi einamaisiais Žiemio reikalais. Kai pasveikęs padėkojo Ingridai ir paprašė grąžinti raktus, moteris atsisakė.

Matydama jo išgąstį, Ingrida vis dėlto prižadėjo, kad niekada nepanaudos raktų iššūkiui mesti.

Ingrida laikėsi duoto žodžio.

Ji buvo pratusi tarpais užsukti pas jį – pati įeidavo vidun neva pailsinti kojų, tačiau nakties metą niekad netykindavo po namus.

Ingrida ilgai buvo užsiėmusi kažkokia slaptinga veikla. Žiemys nenorėjo žinoti, ką ji veikia. Jeigu nori deginti bibliotekos knygas, tegu sau degina – rašytojas Žiemys gyveno savo gyvenimą ir norėjo likti palaimingoje nežinioje.

Martis Žiemys, išsižadėjęs sekso ir alkoholio, netrukus išsižadėjo ir žmogiško smalsumo, o tada atsidėjo valgymui. Kai pilvas ligi soties pripildytas, nesunku sutelkti dėmesį į esminius dalykus.

Pastaruoju metu jam sekėsi žiūrėti į viską paprastai, išskyrus pagamintus pagal užsakymą tešlainius, kurie turėjo būti barokiškai įmantrūs, patetiški ir gausūs.

Tačiau dabar jo dvasios ramybė buvo sutrikdyta. Jam reikėjo su kuo nors pakalbėti. Jau buvo pasirengęs netgi pradėti Žaidimą su Ingrida Katele, jeigu galėtų atvirai išsakyti savo rūpestį kam nors, kas bent jau gebėtų jį suprasti.

Rašytojas lauke išgirdo triukšmą. Atsidusęs pakilo nuo sofos ir priėjo prie lango.

Priekiniame kieme buvo pilna šunų. Du iš jų pešėsi, paskui vienas nusileido ir viskas aprimo.

Žiemys suskaičiavo, kad vien priešais laiptus tupėjo septyni šunys. Kai vienas pakilęs išnyko iš matymo lauko, jo vietą užėmė dvejetas kitų.

Už pusnių jų buvo daugiau, šalia šiukšlių konteinerio, mūro šešėlyje. Dieną jie pradingdavo, bet su tamsa vėl parsirasdavo.

Rašytojas Žiemys užsisakė internetu „Didžiąją šunų knygą“ ir per pastarąsias savaites mokėsi atskirti jų veisles, o vėliau ir

pavienius šunis. Norėjo žinoti, kurį šunį kaltinti, jeigu jį užpultų. Taip pat išsiaiškinti, kurie šunys buvo ypač pavojingi.

Išstudijavęs dalyką, jis žinojo, kad kieme lankydavosi, be visų kitų, Džeko Raselo terjerai, Anglijos *koker* bei *springer* spanieliai, auksiniai retriveriai, Labradoro retriveriai, suomių špicai, rusų kurtai, vokiečių aviganiai, norvegų briedinės laikos, šnauceriai, taip pat trumpaplaukiai ir ilgaplaukiai taksai, didieji danų dogai ir daugybė įvairaus plauko mišrūnų.

Vyras, sudaręs šunų sąrašą, pranešė apie juos policijai. Telefonu atsiliepęs konsteblis pavargusiu balsu dėstė:

– Triušiogaloje visur laksto palaidi šunys. Mes čia tikrai turime svarbesnių darbų, pavyzdžiui, tirti žymios rašytojos dingimo aplinkybes. Paklausykite: jeigu kuris tų šunų jums įkąs, paskambinkite vėl. Ir ramiai luktelėkite: galų gale jie jus paliks, jei nešersite. Ir, beje, ar tik ne už jūsų namo yra atskiras galinis kiemas, aptvertas aukšta mūro tvora? Būkite jame, jeigu bijote šunų.

Žiemys žvelgė į apačioje judančias gauruotas nugaras. Šunys nepastebėjo jo žiūrint pro langą. O gal ir jis nenorėjo būti pastebėtas. Kita vertus, nė vienas šuo ligi šiol nebuvo agresyvus jo atžvilgiu, nors dieną susidurdavo su kai kuriais jų, kai išnešdavo šiukšles.

Vis dėlto jie kėlė kažkokią grėsmę. Kažką rezgė ar kažko laukė.

Šunys užuodė jo baimę, o jis juto jų norą suleisti dantis į minkštuosius jo kūno audinius. Būdamas jaunesnis rašytojas Žiemys gana gerai kovėsi ir visada mokėjo apsiginti, jeigu jo varžovai būdavo žmonės. Bet ir mažiausias šuo galėjo priversti jį prarasti paskutinius savikliovos likučius.

Kartą jis regėjo kaltinantį sapną. Vokiečių aviganis su kaklaraiščiu pareikalavo parodyti visus Žiemio asmens dokumentus ir apkaltino jį vengiant mokėti mokesčius, nors rašytojas visada tvarkingai juos mokėjo. Jis žeminosi, verkė ir net

bučiavo šuniui leteną, norėdamas jam įsiteikti. Nubudo įsikandęs vilnonę kojinę.

Žiemys užtraukė užuolaidą ir nuėjo į kitą namo galą.

Jo nė kiek nedžiugino priekiniame kieme stovyklaujanti šunų armija. Deja, šunys nebuvo didžiausias jo rūpestis.

Kabineto langas išėjo į sodą, kurį nuo viso pasaulio skyrė mūras. Atsirėmęs į palangę, atsargiai dirstelėjo laukan.

Žiemys per porą metų išleido nemenką pinigų sumą sodui apšviesti. Pavyzdžiui, rugsėjį sode pastatė šešis naujus kiemo žibintus, ryškiausiai šviečiančius iš galimų modelių, todėl tvieskė kaip tuzinas lempų. Be to, šen ir ten tarp skulptūrų ir krūmokšnių įrengė mažesnių lempų. Teoriškai jo sodas tarp mūro sienų buvo geriausiai apšviestas visoje apylinkėje, tikras šviesų vandenynas.

Kai pažvelgė žemyn, apačioje vos žibėjo viena kaitrinė lemputė. Jos šviesa menkai išsiskyrė tamsių brūzgynų ir sniego fone.

Dėl nežinomos priežasties jo žibintai veikė ne itin ilgai. Kaitrinės lemputės apsiblausdavo ir pykštelėdavo, apšvietimas dingdavo. Kad ir kiek pastangų dėjo, snieguotos obelys, ąžuolai ir klevai juodavo vidury tamsybių ir mūro apjuostas sodas tyvuliavo it baseinas, pilnas nakties įsčių syvų.

Rašytojas didžiavosi savo sodu. Vaikštinėjo tarp augalų ir skulptūrų ir sėdinėjo medžių paunksnėje. Kada ne kada čia sumanydavo romaną, kada ne kada – tik mėgaudavosi šiluma, gėlėmis ir vabzdžių kuriamu garsų pasauliu, kurio daugialypiškumas siekė architektonikos masto.

Sodą jis manė esant nerūpestingą žaidimų aikštelę. Parsivesdavo tenai moterų, tarpais vidurdienio kaitroje, tarpais ir naktimis, kai būdavo gana šilta. Atminė daugelį iš jų, gulinčias nuogas tarp spalvų įvairovės. Ypač gerai įsiminė vieną Nacionalinio pensijų fondo tarnautoją. Po akto jinai nustūmė jį nuo savęs, išskėtė kojas, ėmė kraipyti strėnas, leisdama jo sėklai nutekėti žemėn, ir užsimerkusi kuždėjo:

– Tebūnie tai mudviejų atnašaujama auka toms galioms, kurios gyvena po mūsų kojomis.

Jis taip pat atminė savo riksmą, kai leidosi bėgti vidun, – neva surasti jiedviem ko nors atsigerti. Galiausiai iš paskos atėjusi moteris atrodė susigėdusi.

– Tikrai nežinau, kas man užėjo, – tarė ji. – Ko gero, netikėtas įgeidis.

Dar užpraėjusią vasarą dukart per savaitę sodininkas ateidavo prižiūrėti augalų. Rašytojas Žiemys paliepė tarp augalų išdėlioti visokiausių gražių akmenų ir papuošė sodą skulptūromis. Tai buvo dideli ir įspūdingi kūriniai, vietinių skulptorių darbai.

Sykį sode jis pavaišino Ingridą Katelę sidru. Ši apsidairė aplinkui:

– Marti, įsitaisei čia mažą rojų. Ar leisi man pasistatyti lūšnelę tenai, už pelargonijų, ir likti joje gyventi?

Dabar Žiemys nebedrįso išeiti į sodą.

Šunų jame nebuvo, savaime aišku. Mūras neleido jiems įsibrauti; rašytojas norėjo susikurti nuosavą mažą rojų, kuriame nieku gyvu joks šuo nešniukštinėtų, ką jis jaučia, ir neregztų nenuspėjamų užmačių.

Sode slypėjo kai kas baisiau.

Prieš porą metų viskas dar buvo kitaip. Žiemys pasikvietė į svečius atsitiktinai sutiktą moterį, ši pasakė esanti vietos mitologijos kartografė – jam tai pasirodė linksma.

Jis nusivedė moterį į sodą, ir ten ji prigulė pomigio. Tai, girdi, buvusi visos mitologinės kartografijos esmė: moteris pagal užsakymą užmieganti žmonių kiemuose ar statiniuose ir reginti mitologinius sapnus.

Paskui kartografė kažką pasakė apie kliento „asmenines problemas“ – šmėklas, kurias greičiausiai pritraukia jo nuslopintas kaltės jausmas.

– Todėl šio liudijimo nepatartina kabinti garbingiausioje vietoje, – patarė moteris.

Moteriškė nubudo vidury tulpių nuo savo pačios šauksmo ir drebančia ranka parašė jam mitologinės kartografijos liudijimą.

– Kiemo elfai ir kiti padarėliai dažniausiai visiems patinka, tačiau šmėkla, na, ja neverta taip labai džiaugtis.

Jie gėrė ledinę arbatą prie kalvio darbo stalo sode. Rašytojas Žiemys pamanė, kad tulpės pažiūrėti gana apvytusios. Moteris kažką sau plepėjo, vis pabrėždama, kad mitologinė kartografija galų gale tėra smagus nedidelis žaidimas:

– Aš jau nuo pat mažens sapnuoju miškinius, žeminukus ir visus kitus, bet tik tada, kai užmiegu svetimoje vietoje. Taigi prieš porą metų nutariau imtis to verslo. Tačiau net aš, Dievuli mano, nežiūriu į jį visiškai rimtai, tad ir jūs nekreipkit dėmesio, rašytojau Žiemy. Man tik pavyko susapnuoti jūsų sode šmėklą, kuri išstūmė visus kitus padarus. Ir taip rašau štai šiame liudijime.

Rašytojas Žiemys paėmė telefoną. Ištiesė pirštą prie mygtukų, tačiau dar valandėlę pamąstė apie Žaidimo dvasią ir tai, ką ketina daryti.

Triušiogalos literatų draugijoje nieko negalėjai gauti veltui. Dėl visko reikėjo nuolat žaisti, net ir mažiausias potyris turėjo mainų vertę.

Ar tikrai praėjo dešimt metų nuo tada, kai Žiemys sutiko Aurą Jokinen priešais odontologo priimamąjį? Jis pasisveikino su moterim ir ketino eiti savo keliu, tačiau praeidama ji pasakė, kad jai gydė danties kanalą.

Rašytojas Žiemys sustojęs iš gryno mandagumo pasiteiravo, kaip sekėsi danties kanalo gydymas.

Aura Jokinen šyptelėjo:

– Patirtis buvo kankinamai įdomi, ypač kai gydytojas kiek susimovė. Ką pasiūlytum mainais?

Rašytojas Žiemys nusijuokė. Jie įsistebeilijo vienas į kitą, ir jis pajuto moterį laukiant atsakymo. Jisai papurtė galvą, bet

staiga toptelėjo, kad danties kanalo gydymas galėtų būti tinkamas simbolinis elementas romanui, kurį rašė, juk jis iš tikrųjų niekada nebuvo patyręs, kaip gydomas danties kanalas.

Mainais pasiūlė lytiškai plintančią ligą, kurią atkentėjo prieš pusę metų. Aura Jokinen buvo sužavėta ir pažadėjo palikti jam atvirą langą.

Vėliau rašytojas Žiemys susidūrė su savo intymia problema Arnės C. Alkvisto romane „Argi jie šaudo kentaurus?" Ta pačia liga sirgo tragiškas kūrinio didvyris, marsiečių karo vadas K. Horacijus Patonas, genų inžinerijos pasiekimas: pusiau žmogus, pusiau žirgas.

Dabar Žiemys norėjo kalbėti tik su Ingrida Katele. Jeigu ji sutiks, kad jis žaistų ir išsiliedintų, taip ir padarys. Tegu moteris aprašo jo potyrius nors ir gotikiniame romane arba tragikomedijoje, jam tas pat, kad tik galėtų išsipasakoti.

Rašytojas Žiemys surado Ingridos Katelės numerį savo mobiliojo telefono atmintyje ir nuspaudė skambučio mygtuką.

Kažkas atsiliepė. Jis ėmė kalbėti, nežinia ką painiai aiškinti. Staiga susizgribo paskambinęs ne tuo numeriu, pirmas nutilo ir nutraukė pokalbį, vos suradęs tinkamą mygtuką.

Jau ketino vėl skambinti, bet pasijuto alkanas.

Prieš ketvertą metų sunkiai sirgdamas Žiemys patyrė nuskaidrėjimą.

Jis net mąstė apie savižudybę – iš pradžių pasikariant, paskui nusinuodijant dujomis garaže, tačiau tada, kai atsisėdo savo kabinete prie atviro lango ir nejučia ėmėsi nebaigto romano, mintis apie išsilaisvinimą išlėkė jam iš galvos.

Individo gyvenimas buvo pagrįstas valgymu ir paskirtas jam, visa kita buvo antrareikšmiai dalykai – net seksas buvo svarbus tik visuomenės ir giminės pratęsimo požiūriu, o giminės pratęsimas buvo vienas iš tų visuomeninių siekių, už kurį individas vardu Martis Žiemys neprisiėmė atsakomybės.

Jisai nesiilgėjo mirties: jo bėda buvo besaikis protavimas. Jam nuolat viskas darydavos pernelyg sudėtinga. Tai diena iš dienos vis labiau alino rašytoją.

Žvelgdamas į tolį jis matė, kad pasaulyje yra aibė žmonių, kurie ilgisi mirties, kadangi negali atlaikyti savo minčių sunkio. Mąstyti iš pat pradžių dažniausiai būna smagu, paskui užkimbi, žmonės netgi skatinami mąstyti mokykloje ir per daugelį laisvalaikio užsiėmimų. Pagaliau vis dėlto tai padaro tave apgailėtiną.

Rašytojas Žiemys pažinojo nedaug autorių, kurie nesijautė nelaimingi, – o jis pažinojo daugelį rašytojų, be Draugijos narių, kolegas iš viso pasaulio. Didžiuma jų kentėjo nuo alkoholizmo, psichikos sveikatos sutrikimų ir streso. Besaikis galvojimas sugraužbeing rašytojus iš vidaus. Ketvertas rašytojų, Žiemio pažįstamų, neseniai nusižudė; prieš porą dienų jis sužinojo, kad kolega iš Čilės iššovė sau į galvą.

Alkoholis tik dar labiau temdė, urbino mintis, nors ir teikė trumpų įsivaizduojamos pagalbos akimirkų. Išsigelbėjimas buvo valgymas.

Rašytojas Žiemys pastebėjo kai ką svarbaus: patys laimingiausi žmonės ne itin skyrėsi nuo blausios sąmonės virškinimo sistemos, kartkartėmis patiriančios orgazmą.

Intelektas ir protavimas tebuvo reikalingi maistui parūpinti. Kol žmogaus pilvas būdavo pilnas ir maisto atsargos kur nors šalia, mąstymas sumenkdavo ligi minimalaus, rūpesčiai ir reikmės ilgainiui tarsi išnykdavo.

Rašytojas Žiemys nuo pasaulio ir besaikio galvojimo pasislėpė šaldytuve, savo vienuolyne. Jei tik uoliai atsidėtų valgymui, daugiau nebeturėtų rūpintis niekuo – nei neparašytais romanais, nei šunimis, nei moterimis, nei visovės prigimtimi ar gyvenimo prasme.

Ir žinojo, kad galų gale neims gailėtis dėl savo pirštų dešrelių ir netgi penio, palikto vienatvėje kitapus jo pampstančios esybės.

19

Ela Milana nuėjo į maisto parduotuvę ir ten išvydo trejetą rašytojų. Jie nesudarė Triušiogalos literatų draugijos kolegiškos grupės, o kiekvienas vykdė savo misiją.

Ona Kariniemi su didele raudona skrybėle stovėjo vidury vaisių skyriaus. Ji čiupnojo slyvas, kartu stebėdama senutę, jau kurį laiką tyrinėjančią kriaušes. Raukšlėtas senolės veidas tirtėjo iš didžiausio susikaupimo ir įtampos; ji peržiūrėjo iš viso devynias kriaušes, kol surado tobulą vaisių ir įsidėjo krepšin.

Rašytoja Kariniemi šyptelėjo ir nuėjo ieškoti kito subjekto. Ela aplenkė ją, laikydamasi tinkamo atstumo.

Buvo sunku judėti pirmyn, Elą ėmė sloginti. Žmonės sukiojosi tarp lentynų po vieną ir šeimomis, stumdėsi, brovėsi vieni per kitus, spoksojo, kūdikiai rėkė, paleidę gerkles, kniaukdami, klykdami ir pasistūgaudami, vežimėliai su cypiančiais ratais dardėjo spūsty, oras buvo pritvinkęs kvapų, ventiliacijos sistema nepritaikyta tokiai aibei žmonių, grindys buvo aptėkštos kava ir dar kažkuo gličiu; vaikai grumdėsi, iš kažkur vis išpuldavo „Dyvūnijos“ knygų veikėjai ir dalijo vaikams saldumynus: „Čia Bobo Riksraksas ir Dyvų Dyvas, žiūrėkit, vaikai!“ Kai Dyvų Dyvas, nusimovęs galvą, nuėjo parūkyti, jo pakeisti iš galinių patalpų atėjo Baltoji Motė. Ela stengėsi pasitraukti toliau nuo „Dyvūnijos“ personažų, tačiau Bobo Riksraksas išdygo už nugaros ir alkūne lengvai niuktelėjo jai į tarpumentę. Ela atsigręžė, pikta ir perkaitusi, bet jis atkišo jai saldumynų

krepšį, tad ji tepaėmė karamelę, padėkojo Bobo Riksraksui ir nuėjo toliau. Tada pamatė dar vieną Draugijos narį – rašytojas Elijas Kangasniemis, vilkįs brangiu kostiumu, stovėjo kūdikių higienos prekių skyriuje ir atrodė įsigilinęs į savo mobilųjį, o eilėje kaip tik už jo ginčijosi porelė su pilkšvo veido kūdikiu ir vežimėliu, gausiai prikrautu pientraukių ir alaus butelių, vyras niurnėjo, o moteris verkšleno, ir akimirką įdėmiai stebėjusi Kangasniemio veiksmus Ela įsitikino, kad tas įrašinėja poros pokalbį savo mobiliuoju, nes tai puiki medžiaga, nevalia nė žodžio paleisti vėjais, ir kai pora pajudėjo, Kangasniemis nusekė jiems iš paskos su mobiliuoju saujoje, neva apžiūrinėdamas lentynas, ir Ela prisiminė Švitrio Š. Šunakio repliką Marčio Žiemio romane „Slaptosios mintys“: *Ar rašytojai – tai žmonijos deglanešiai? Pati idėja romantiška, bet gryniausia nesąmonė. Mes, rašytojai, esame krokodilai upėje.*

Iš vaisių skyriaus atsklido duslus trinktelėjimas. Ten atskubėjo personalas, nes kažkas sukėlė didelę apelsinų griūtį ir grindis nuklojo oranžiniai kamuoliai, o žmonės spardė juos po parduotuvę.

Ela trumpam užsimerkė ir sukeikė spūstį. Paprastai parduotuvėje būna ramu ir eilės neilgos, tačiau skelbimas ant durų viską paaiškino: „TRIUŠIO GARDĖSIŲ“ 20-METIS! KVIEČIAME PASIVAIŠINTI KAVA IR PYRAGAIČIAIS! Ji matė iškabą ir vis tiek užėjo, mielas Dieve, juk negalėjo pakelti spūsties.

Atsimerkusi ėmė skintis kelią prie kasos, jai gniaužė smilkinius, ji nenorėjo jokios kavos nė pyragaičių, net nebenorėjo apsipirkti, išsekusi ir suprakaitavusi, turėjo nusigauti iki laisvesnės erdvės, priėjo per arti lentynos ir kažkas nuo jos nukrito, mergina neturėjo jėgų žiūrėti, kas tai. Ji nebuvo dorai pavalgiusi, jos kraujyje sumažėjo cukraus kiekis, tad ėmė kišenėje ieškoti Bobo Riksrakso duotos karamelės.

Čia iš po lentynos išriedėjo apelsinas, tyliai ir lemtingai oriai. Jinai it pakerėta stebėjo, kaip jis artėja.

Kojos vis dėlto nesiliovė ėjusios ir Ela užlipo ant apelsino.

Kitą akimirką pastebėjo, kad abi jos kojos atsidūrė ore. Oi, kaip smagu! Pamanė nusileisianti ant grindų ir labai nustebo, kai pasijuto kylanti.

Nubudusi išvydo gulinti kažkur aukštai.

Vėjo gūsiai draskė drabužius. Vėjuje lakiojo sniegas. Ela atsisėdo, apsižvalgė aplinkui ir suprato vis tebesanti „Triušio gardėsiuose". Ji užlėkė ant aukščiausios kepinių lentynos. Pamąsčiusi staiga perprato, kas nutiko: itin veiksminga parduotuvės ventiliacijos sistema sukėlė tokį viesulą, kuris pasičiupo netgi pirkėjus.

Parduotuvės lentynos buvo stebėtinai aukštos, ne žemesnės kaip dešimties metrų. Oras viršuje buvo retas, bet gaivesnis nei palei grindis. Prikimštos lentynos siūbavo vėjuje, Ela jautėsi stovinti laivo denyje. Dirstelėjo žemyn į pirkėjus, stumiančius savo vežimėlius. Niekas nežvilgtelėjo į viršų.

Ela buvo patenkinta. Lentynų viršumi galės greitai nužingsniuoti prie kasos ir dingti iš čia.

Kažkas jai sušvilpė.

Už trijų lentynų, šalia kavos, sėdėjo Ona Kariniemi. Ji sūpavo kojas priešais Kosta Rikos kavos pakelius. Burna išsiviepė į pasitenkinimo grimasą. Balti perliniai dantys žvilgsojo tarp nuraudonintų lūpų. Ona Kariniemi mirktelėjo merginai, ir ji atsakė tuo pačiu.

Aukštai virš jų kažkas skrajojo. Elijas Kangasniemis sklandė tarp šviestuvų išskėtęs rankas; brangaus vilnonio apsiausto skvernai plazdėjo kaip išskleisti paukščio sparnai.

Elijas Kangasniemis pastebėjo Elą, atskriejo arčiau, žaviai nusišypsojo ir nukėlė prieš ją skrybėlę. Tebežiūrėdama aukštyn ji padarė tūpsnį, sakytum, taip ir dera. Gebančiam skraidyti rašytojui norom nenorom jauti pagarbą.

– Ketinau čia parašyti romaną, – iš aukštybių šūktelėjo vyriškis. – Dievas tinginiui nepadeda.

Ela šypsodama linktelėjo. Ji mėgavosi skraidančio vyro reginiu. Jis apsisuko, nujojo oro srove ir meistriškai nulaviravo tarp krintančio sniego.

Čia rašytojas Kangasniemis sunerimo.

Ona Kariniemi sukuždėjo nuo savo lentynos, kad nedera žiūrėti, kaip kolega dirba. Tada atsuko nugarą Kangasniemiui ir mostelėjo Elai, kad irgi nusigręžtų.

Tai dar nespėjus paklusti, vyras išsižiojo ir suspigo kaip vanagas. Nuo riksmo sprogo vienas apšvietimo vamzdelis. Parduotuvėj pritemo ir atšalo. Paskui, ištiesęs rankas į priekį, vyriškis nėrė tarp lentynų.

Ela įsistebeilijo jam įkandin: ar Kangasniemis smigo žemyn?

Netrukus jis vėl atsirado akiratyje, dūsuodamas ir prakaituodamas pakilo ir įsirėžęs tempėsi storą moterį. Rašytojas pakrypavęs atsitrenkė į lentyną, apsuko nedidelį lanką ir pagaliau su savo grobiu nusileido prie Elos. Lentyna sudrebėjo. Sausainių pakeliai pabiro į gilumą, žemyn ant pirkėjų; Ela girdėjo iš apačios nustebusius balsus.

Elijas Kangasniemis pasilygino kaklaraištį ir raiškiai tardamas garsus pasakė:

– Nežinau, ar atkreipėte dėmesį, kad šios ponios įprotis kalbinti kitus yra labai įdomus. Man būtina gauti tik jį. Visa kita turbūt išmesiu.

Išsitraukęs iš po apsiausto didelį medžioklinį peilį, pasilenkė prie pasigrobtos moters, staiga stabtelėjo ir nusišypsojo Elai, reikšdamas mandagų prašymą.

Ji pagaliau prisiminė geras manieras, nusigręžė ir išsigando, kai pajuto prigludus prie skruosto kažkokį didelį, šaltą ir kietą daiktą.

Pasaulis susverdėjo. Ela godžiai nurijo oro, lyg ką tik gimusi.

Ji gulėjo aukštielninka ant grindų. Aplinkui išvydo apelsinus, stovinčiųjų kojas, telkšančius klanus. Kažkas balsu

stebėjosi, ar buvusi pakaitinė mokytoja galėjo nusigerti vidury dienos.

Elai akyse pasirodė Siljos Saristo veidas. Ji mirktelėjo.

– Širdele, turiu tau blogą naujieną, – sušnibždėjo Silja.

Mergina išleido klausiamą garsą.

– Tu mirusi, – pasakė Saristo. – Į tave šovė keturis kartus, dūrė peiliu triskart ir du kartus trinktelėjo per galvą, iš pradžių su Valtari „Sinuhe egiptiečiu", paskui su „Suomijos literatūros istorija". Žudikų greičiausiai buvo devynetas.

Stojo minutėlė tylos.

Ela pažvelgė į moterį. Galvoje spengė tuštuma, merginą krėtė drebulys.

– Mirusi? – nustebo ji.

Moteris sukikeno.

– *Come on*, mergyt. Matyt, tu nualpai, bet dabar atsipeikėjai.

Silja padėjo jai atsistoti. Pirkėjai tarp lentynų tebetraukė savo keliais.

– Gražiai susmukai, – pasakojo rašytoja Saristo. – Lyg kokioje senoje melodramoje. Trūko tik uostomosios druskos. Ne stebuklas, kad nualpai, – tokia grūstis. Nemokama kava ir pyragaičiai išjudino mases labiau už Prisikėlimo dieną.

Ji apsižvalgė aplink, saldžiai nusišypsojo ir tęsė:

– Tačiau jei nori rasti tipažų knygai, čia jų per akis, kaip ir pati pastebėjai. Šiandien radau serijinio žudiko motinos gabalėlių, pusę pagrindinės veikėjos meilužio ir trejetą sveikų šalutinių personažų. Tikrai puikus laimikis.

20

Galiniame bibliotekos kambaryje stovėjo bibliotekininkės Ingridos Katelės darbo stalas su ištraukiamu stalčiumi, kurio spyna nebuvo atrakinama jau porą mėnesių. Stalčiui tiko tik vienas raktas. Jis kabėjo Ingridai Katelei ant kaklo.

Prieš porą mėnesių jos dėmesį prikaustė defektinė knyga – pirmosios „Dyvūnijos" knygos pirmasis leidimas. Ji buvo išleista 1963 metais ir pavadinta tiesiog „Dyvūnija".

Lauros Sniegės kūriniai sugebėjo išvengti knygų maro. Vis dėlto mažas berniukas sykį atnešė grąžinti tą „Dyvūnijos" knygą ir pareiškė, kad žodžių seka joje yra neteisinga. Neįmanoma nieko išskaityti, sakiniai neturi jokios prasmės.

Ingrida Katelė įsitikino, kad knyga labai pažeista. Žodžiai sukeisti vietomis, raidės supainiotos. Ilgai stebeilijant tekstą buvo matyti netgi nedidelių pokyčių.

Ji jau kurį laiką dvejojo, kas nutiktų toms užkrėstoms knygoms, jeigu paliktų jas ramybėje. Metų metais ji nedelsdama sudegindavo visas pažeistas knygas, tačiau sudeginti Lauros Sniegės pirmąjį leidimą neatrodė taip savaime suprantama.

Pagauta akimirkos impulso, suvyniojo „Dyvūniją" į kalėdinį popierių, įdėjo stalčiun ir užrakino.

Stalčiaus dar neatvers nei šiandien, nei rytoj, turbūt net po mėnesio. Atrakins tik tada, kai ateis tinkamas metas, – kai pati įsitikins, kad procesas iš tiesų deramai pribrendo. Kai bus pasirengusi išvysti jo pasekmes.

21

Triušiogaloje vasaris buvo tamsus, pūgotas, šaltas, ir Lauros Sniegės palaikai nebuvo rasti.

Žmonės pradėjo juos sapnuoti ir savo sapnus pasakojo visur kur – eilėse prie kasos, kavinėse, prie kioskų ir bankomatų. Antradienį užbėgusi į „Motės dešimkę" išgerti kavos, Ela išgirdo smulkmenišką ataskaitą, kaip rašytojos lavonas sėdėjęs žmonių virtuvėse, svetainėse, mansardose bei vaikų kambariuose ir balsiai skaitęs savo knygas „sausomis, šnarančiomis it popierius lūpomis", – kaip dėstė toks senas ponas. Mergina pastebėjo, kad vyro kalbos sukrėtė senąją Eleonorą, kuri stovėjo prie kasos ir mėgino sudėlioti sausainius.

Išgėrusi kavą, ji per giraitę sugrįžo į miestelį ir užsuko į knygyną nusipirkti sąsiuvinių bei rašiklių. Knygyno savininkė praėjusios nakties sapną aiškino pardavėjai gana garsiai, tad Ela viską girdėjo, vaikštinėdama tarp lentynų.

Čia išgirdau vaiko riksmą ir nubėgau į vaikų kambarį. Saku su Irina gulėjo lovose, ir iš pradžių aš nepastebėjau nieko ypatingo. Vaikai nepratarė nė žodžio, bet mačiau, kad jie visai perbalę ir sustingę, o jų akys sukasi sukučiu. Tada pamačiau, kad Lauros Sniegės lavonas sėdi ant sienos, tarsi sėdėtų ant grindų, supranti, ką noriu pasakyti. Šmėkla laikė rankose tą „Dyvūnijos" knygą, kurią per paskutines Kalėdas senelė padovanojo Saku, ir balsiai skaitė vaikams. Ir tas balsas buvo baisiausias,

nelygu sausų lapų čežėjimas, ir aš žinojau, kad niekas negalės jo sustabdyti, kol neperskaitys knygos ligi galo.

Nubudau visa suprakaitavusi. Turbūt ir vaikai matė tokį pat sapną, nebedrįsau jų klausti, tačiau pastaruoju metu jie miega degant šviesai. Esu tikra, kad neilgai trukus išaiškės, kas nutiko tai rašytojai...

Priartėjęs kovas neatnešė jokių oro pokyčių. Dangus tebebuvo tamsus ir be perstojo snigo. Triušiogala apsiklėstė alinančia prieblanda, kurios užantyje slypėjo vien blogi sapnai.

Praėjo pora savaičių nuo tos dienos, kai rašytojas Žiemys paskambino Elos numeriu. Nuo tada ji ėmė kurti strategiją.

Kad ir kas būtų, ji privalėjo mesti iššūkį Žiemiui. Galų gale, juk tai žymiausias ir svarbiausias Draugijos narys, tad ir pagrindinis informatorius. Deja, jis irgi nerodė jokio noro su kuo nors susitikti ar žaisti Žaidimo.

Tuo tarpu Ela perskaitė Lauros Sniegės ir Draugijos narių kūrybą, ypač Marčio Žiemio knygas, kadangi norėjo siekti užduoties aukštumų tirdama Draugiją ir pažinti rašytojus iš jų kūrinių.

Ji tris kartus pravažiavo pro Žiemio namą, sustodama panagrinėti aplinkybių. Rašytojas Žiemys po dešimtos vakaro buvo ne mažiau apdairus už kitus Draugijos narius, gal netgi apdairesnis. Jo namai buvo tvirtovė, kurion negali užeiti šiaip sau. Priekinės durys užrakintos net dieną, ir jeigu name buvo užpakalinės durys, jos vedė į galinį kiemą, kurį iš visų pusių saugojo absurdiškai aukštas mūras.

Ela įsidėmėjo, kad namas tartum masina šunis. Negalėjo nuspėti, ką tai reiškia, bet ir tai įsidėjo atmintin. Įvairios smulkiausios detalės gali pasirodyti reikšmingos, tai žino bet kuris tyrėjas.

Ji skyrė daug laiko, mėgindama perprasti anąkart Žiemio ištartus žodžius. *Tas padaras ir vėl ten, lauke, stovi sode ir spokso į namą.* Vyras tai pasakė telefonu.

Galbūt rašytojas turėjo galvoje kokį nors šunį? Ko gero, bet kodėl jis taiko įvardį „tas“, jeigu aplinkui zuja dešimtys šunų? Ir kaip šuo būtų galėjęs nusigauti į sodą, kurį juosia mūras?

O jeigu sode tykojo kas nors iš Draugijos kolegų? Gal mokslinės fantastikos skleidėja namų šeimininkė Arnė C. Alkvistas, kuri kabarojosi kopėčiomis ir už Elos lango?

Vis dėlto Triušiogalos literatai greičiausiai negali perskrieti per mūrus.

Kai Ela išėjo iš knygyno, sniegas ėmė smarkiau drėbti. Didelės snaigės leidosi jai ant veido iškart tirpdamos. Čia jai smilktelėjo, kad būtų taip žavu ir spontaniška iškišti liežuvį ir gaudyti snaiges. Juk taip darė būdama maža – ar ji tik vylėsi taip dariusi, bet mintis pasirodė esanti graži.

Akimirką Ela panūdo būti ta, kuri liežuviu gaudo snaiges. Porą minučių ji rimtai ketino sugauti bent vieną snaigę, rimtų rimčiausiai, siekdama patirti, kokį pojūtį kelia toks spontaniškas gestas.

Paskui suprato, kad apmąsčius dalyką dingo spontaniškumo galimybė. Snaigės galėjo ramiai sau kristi ligi pat žemės.

Mergina nuėjo į „Triušio gardėsius“, kur nebevaišino nemokama kava ir niekas nebesigrūdo. Tai jai labai tiko.

Gardėsių skyriuje mergina pripildė vežimėlį pagal pirkinių sąrašą. Staiga jai šovė mintis, ir suglamžiusi sąrašą ėmė krauti į vežimėlį saldainių dėžutes, marmeladą, šokoladinius batonėlius, nukainotus marcipaninius tešlainius ir pigių sausainių pakelius.

22

Telefono skambutis rašytojui Žiemiui.

„Triušio gardėsių“ klientų vadybininkė skuba pranešti džiugią naujieną: parduotuvės metinių proga „Triušio gardėsiai“ nori pareikšti padėką savo ištikimiausiems pirkėjams ir įteikti išskirtinių skanėstų krepšį. Ar rašytojas Žiemys bus namie ir priims dovaną, kai atvyks siuntų tarnyba?

23

Kai skambutis nuaidėjo penktą kartą, rašytojas Žiemys, pravėręs duris, žvilgtelėjo pro jas.

Vidury laiptų stovėjo mergina iš siuntų tarnybos, užsitraukusi ant akių kepurės snapelį ir laikydama glėbyje skanėstų krepšį. Žiemys plačiai atidarė duris. Vilkėjo angliško stiliaus ilgą naminį švarką. Po palankais buvo matyti gerai sukirptos kelnės ir verstos odos šlepetės. Jo paties manymu, atrodė oriai.

Mergina pasveikino rašytoją ir pareiškė apgailestaujanti, kad teko išvežioti tiek daug krepšių, – antroji kurjerė netikėtai apsirgo ir rašytojo Žiemio krepšys, deja, liko paskutinis.

Ji dirstelėjo į laikrodį:

– Jau po dešimtos, baisiai vėlu! Labai atsiprašau, rašytojau, jūs turbūt jau rengiatės miegoti tokį metą...

Rašytojas Žiemys atlaidžiai šyptelėjo, mostelėjo ranka ir patikino, kad iš tiesų nieko blogo nenutiko.

Kurjerė su palengvėjimu nusišypsojo ir įteikė jam krepšį. Žiemys patenkintas jį priėmė. Padėkojo, palinkėjo merginai gero vakaro ir perspėjo, kad nesiartintų prie šunų, jais negalima pasitikėti.

Kai rašytojas Žiemys apsigręžė eiti vidun, mergina mikliai šoktelėjo dviem laiptais aukščiau, stvėrė jį už rankovės ir susidrovėjusi išsiviepė.

– Na, kas gi dar? – nusistebėjo Žiemys. – Ai, žinoma, atleiskite man, miela drauge. Arbatpinigiai! Savaime aišku!

Pažiūrėkim, ką turiu kišenėje. Na, štai, dešimties eurų banknotas, labai prašom.

Kurjerė nieku gyvu nesutiko imti pinigų, droviai aiškindama, kad visuomet žavėjosi rašytojo Žiemio kūriniais ir vietoj arbatpinigių norėtų prašyti kitos paslaugos:

– Turiu pasiėmusi vieną knygą ir kaip tik dėl jos norėčiau paprašyti jūsų vieno nedidelio dalyko, kurio jūs iš tiesų negalite atsisakyti.

Žiemys kilstelėjo antakius pamalonintas, bet kartu kiek sudirgęs.

– Negaliu? Na, gal ir negaliu. Jūs turite galvoje autografą, tiesa? Duokite šen tą knygą. Rašiklis kaip tik vidinėje kišenėje, štai...

Kurjerė, išsitraukusi knygą iš po apsiausto skverno, padavė Žiemiui. Tas įsistebeilijo į knygą, sutrikęs šypsojosi ir nebežinojo, kur dėti rašiklį.

Knygos viršelyje perskaitė antraštę: TRIUŠIOGALOS LITERATŲ DRAUGIJA. ŽAIDIMO TAISYKLĖS. TIK DRAUGIJOS NARIAMS!

Rašytojas Žiemys purkštelėjo supratęs, kas čia darosi.

Kurjerė nusitraukė nuo galvos kepurę su snapeliu, pakėlė veidą į šviesą ir metė iššūkį rašytojui Žiemiui.

Ela kopė laiptais aukštyn paskui Žiemį. Jisai pūškavo kaip garvežys.

– Tikiuosi, man galima pasilikti tą skanėstų krepšį? Jį gavęs nesijausiu toks nuviltas. Šis iššūkis yra kur kas pranašesnis už kitus, kai kvietėjas slapčiomis įsiropščia pro langą ir užklumpa tave miegamajame arba tualete.

– Be abejo, – atsakė Ela.

Pakopų būta nemažai. Antrame aukšte vyras sudribo ant sofos išmuštas prakaito.

– Kurį laiką nežaidžiau, – kalbėjo Žiemys tarp atodūsių. – Niekas iš mūsų, senųjų narių, ko gero, nežaidžia. Kita vertus, maniau, kad mano Žaidimas jau baigtas.

Jis nusišluostė nuo kaktos prakaitą ir bedė pirštu į Elą.

– Beje, ar žinai, kad Arnė C. Alkvistas tave medžioja? Ji paskambino man prieš porą dienų ir paklausė, ar aš turėjau galimybę žaisti su tavimi. Aura vėl užsimojo žaisti, kai atėjai tu. Jai reikia tavęs kažkokiam naujam romanui. Tiksliai nežinau, ką numatė kiti, tačiau šviežias kraujas neabejotinai gundo.

– Kas gi jums trukdo žaisti tarpusavy? – pasidomėjo Ela.

– Tikrai niekas, išskyrus tai, kad esam vienas kito atžvilgiu ištuštinti uogienės stiklainiai. Sakoma, kad kito žmogaus niekada nepažinsi visiškai. Žaisdamas pažinsi, jeigu remsiesi Žaidimo įstatymais ir dvasia.

Žiemys liūdnai nusišypsojo.

– Vien todėl Žaidimas yra toks reikalingas, bet kartu ir pavojingas įrankis. Matai, žmonės apsitaiso istorijomis, o Žaidimas vos padavus ranką apnuogina mus, nuplėšdamas visus drabužius. Todėl mes, senieji nariai, ne itin mėgstame vienas kito draugiją. Kangasniemių Elijas sykį yra pasakęs, kad Žaidimas – tai striptizo pokeris prie stiklinio stalo.

Kai rašytojas Žiemys vėl atgavo kvapą, jie užlipo į trečią aukštą. Sienos buvo apmuštos brangia mediena. Koridoriuje tvyrojo prieblanda, nors visur degė mažos lemputės.

– Šiaip mes galim domėtis vienas kitu, jeigu kuris įgyja naudingų potyrių, – tarė vyriškis, per petį dirstelėjęs į Elą. – Tarkim, Helina prieš ketvertą metų turėjo rūpesčių dėl sveikatos. Krūties vėžį, trumpai sakant. Ji turbūt patyrė visus būtinus gydymo tarpsnius: radiaciją, chemiją ir chirurgiją. Gera medžiaga. Aš ir sumaniau nueiti iškviesti jos žaisti praėjus porai dienų nuo tada, kai ji paliko ligoninę. Užtikau Helinos kieme jau šniukštinėjančius dvejetą kolegų – vienas sėdėjo ant stogo krašto, belsdamas pagaliu į langą, kitas išsukinėjo varžtus iš rūsio langelio. Palikau juos ten darbuotis ir grįžau namo.

Laiptai girgždėjo po Žiemio kojomis. Jis šnopavo, siūbavo ir ramstėsi į sienas. Rašytojas Žiemys, be abejo, turėjo akivaizdų antsvorį, tačiau atrodė stebėtinai elegantiškas, vilkėdamas stilingas, siūdintas pagal užsakymą kelnes ir pažiūrėti brangų naminį švarką, – bent jau iki tol, kol tekdavo veikti ypač ekstremaliomis sąlygomis.

Ela pagalvojo apie nuotrauką knygos viršelio atlanke. Priešais ją kopiantis laiptais vyriškis neturėjo nieko bendro su jaunuoliu iš nuotraukos. Ji niekada nebūtų patikėjusi, kad asmuo iš fotografijos būtų galėjęs pranykti.

Galbūt kaip tik reikėjo žiūrėti į tą, koks jis buvo iš tiesų.

Jie atsidūrė prie mėlynai dažytų durų. Vyras atvėrė jas ir mostelėjo Elai užeiti.

– Mano kabinetas, – pasakė jis.

Kambaryje viskas buvo mėlyna.

Užuolaidos buvo pasiūtos iš storo mėlyno audeklo. Kilimėliai mėlyni. Sienos išklijuotos skirtingų mėlio atspalvių tapetais. Kampe stūksojo trijų mėlynų fotelių guotas. Mėlynoje lentynoje buvo išrikiuotos knygos tik mėlynais viršeliais. Netgi kompiuteris ant mėlyno rašomojo stalo buvo mėlynas.

– Mėlyna spalva mane ramina, – paaiškino Žiemys. – Sunku rašyti romaną, kai būni labai sudirgęs.

Juodu atsisėdo į mėlynus fotelius. Rašytojas Žiemys parodė į stovintį kampe mėlyną gėrimų automatą.

– Šitą užsisakiau iš Japonijos praėjusią vasarą. Dėžės viršus padarytas pagal užsakymą, nes jie neturėjo gatavo mėlyno modelio. Jeigu netingi, šliukštelėk mums ko nors atsigerti. Puodeliai ten, ant automato. Prašau man kakavos su pienu, tu, aišku, pasirink pati, ko nori. Gali rinktis iš dvidešimt aštuonių skirtingų gėrimų.

Ela pripylė vyrui kakavos su pienu, o sau – kapučino. Puodeliai buvo mėlyni.

– Dėl manęs, – pareiškė rašytojas Žiemys, – galime pradėti kad ir dabar. Liepk man išsiliedinti.

Mergina atsikrenkštė ir pasijuto raudonuojanti.

– Na, taip, – pradėjo ji, – mano klausimas yra...

Žiemys pakėlė ranką.

– Ar mes nieko nepamiršome?

Ela sutriko dar labiau. Silpnai šyptelėjusi atvėrė rankinę ir išėmė skepetą. Paskui ištiesė rankas ir prikišo ją prie masyvios it uola vyro galvos, tartum ta būtų galėjusi pati atsidurti ten, kur reikia.

– Koks smagus sutapimas, – tarstelėjo sudirgusi, – kad mano raištis mėlynas.

Žiemio veide nušvito šypsena.

– Šaunu. Tikiuosi, nebus per mažas. Būk gera, užrišk man jį.

Elos pirštai virpėjo, kai ji vyniojo skepetą vyrui apie galvą ir rišo mazgą. Rašytojo Žiemio smilkinių karštis šildė jai delnus.

24

MARTIS ŽIEMYS IŠSILIEDINA

Martis Žiemys sėdėjo priešais Elą kaip didelis atvestas skersti galvijas: plikas ir bejėgis, laukiantis lemtingo smūgio į galvą. Ela kiūtojo vyro šešėlyje, kartodama mintyse ilgai gludintus klausimus.

Sukaupusi mintis, prisivertė ramiai kvėpuoti ir sugebėjo išlaikyti stebėtinai tvirtą balsą.

– Taigi jūsų, senųjų Draugijos narių, yra devynetas. Tačiau vienu metu buvo pilnas dešimtukas. Aš noriu išgirsti visa, ką žinote apie dešimtąjį narį – tą mirusį berniuką.

Rašytojas Žiemys iš pradžių nė nekrustelėjo.

Pagaliau pakreipė galvą ir tarė:

– Ak, *jis*. Gabiausias pirmykštis Draugijos narys. Tu jį atkasei. Šaunuolė. Jokių tuščių tauškalų, tiesiai į paslapties šerdį.

Vyras pritariamai nusišypsojo. Vis dėlto kvėpavo sunkiai, skausmingai šnarpšdamas lyg sužeistas jautis. Akimirką pasirodė, kad tuojau sugrius.

Tuomet pradėjo išsiliedinti.

– Kai mane pakvietė Draugijon, visi kiti dabartiniai nariai jai jau priklausė, išskyrus Oną. Draugija gyvavo

dvejetą metų, Laura Sniegė įsteigė ją 1968-aisiais. Oną priėmė po manęs, praėjus keliems mėnesiams, tuomet likome visi

kartu ligi dabar, ir naujų narių nebuvo, kol prisidėjai tu. Aš buvau devynerių, tą rudenį pradėjau lankyti Triušiogalos pagrindinės mokyklos trečią klasę. Kvietimas atėjo pavasarį, kai dar buvau antrokas. Kvietimas stoti į Draugiją mano gyvenimą beveik išmušė iš vėžių. Mat, būdamas vaikas, buvau pagrindinės mokyklos futbolo žvaigždė, tikri prigimtiniai gabumai valdyti kamuolį, nors dabar, manyčiau, tau gal sunkoka tuo patikėti. Žaisdamas futbolą kaip niekur nieko įveikdavau keleriais metais vyresnius ir didesnius berniukus, ir mūsų klasės auklėtojas Vara entuziastingai tvirtino, esą tas Žiemių Martis tikrai tapsiąs ryškiausia Triušiogalos futbolo lygos žvaigžde.

Anuomet buvo tokie smagūs laikai. Mokslai sekėsi gana gerai, ir aš buvau garbinamas, kaip mokykloje būna garbinami visi futbolo virtuozai. Visad atminsiu, kaip kartą per tikybos pamoką klasės auklėtojas Vara pasakė, esą Dievas gal ir sukūręs žemę ir dangų, tačiau futbolo aikštėje Viešpats neišsiverstų be Marčio. Vienos mergaitės tėvas buvo pastorius, ir turbūt auklėtojo sąmojis pasiekė jo ausis. Tada mokytojas Vara gavo įspėjimą iš direktoriaus, kuris pareigingai lankė bažnyčią, bet tai neturėjo reikšmės, nes galų gale visi žinojo: aš žaidžiau futbolą geriau ir už Dievą.

Kartais tebesapnuoju: lakstau mokyklos kieme ir kamuolys aklai paklūsta kiekvienam mano norui, aš spardau, varausi kamuolį, mušu jį galva, valdau visus įmanomus judesius, ir kai imu artėti prie vartų, niekas negali sustabdyti, čia mušu kamuolį kiaurai vartų, jis skrenda aukštyn į dangų ir niekuomet nebenukrinta...

Na taip, dabar sau postringauju, bet viskas baigėsi tuo, kad vieną gražią gegužės dieną mokytojas paprašė mane po pamokų likti klasėje. Visiems išėjus, mokytojas pranešė, kad štai dabar rašytoja Laura Sniegė patvirtino Martį Triušiogalos literatų draugijos tikruoju nariu.

Buvau užkluptas iš netyčių, savaime aišku. Patvirtino mane – kokio galo, kiek pamenu, aš nesiprašiau priimamas į jo-

kią draugiją. Mokytojas, labai rimtai pažvelgęs, paklausė: „Ar žinai, Marti, kas iš tikrųjų yra toji rašytoja Laura Sniegė?" Taip, aš žinojau, Laura Sniegė buvo moteris, parašiusi „Dyvūnijos" knygas. Mokytojas aiškino, girdi, Laura Sniegė esanti iškili autorė ir nuostabi asmenybė, puikiai išmananti žmonių galvoseną. Ir visi suprantantys, kad tie, kas patenka į Triušogalos literatų draugiją, taps žymiais žmonėmis, tad aš turįs būti be galo laimingas tenai pakviestas.

Ničnieko nesupratau. Mokytojas pliauškė visokiausius niekus apie didingą literatūros kelią, kuriuo man buvo lemta žengti. Jis net nuvarvino ašarą, man regis, o aš niekad anksčiau nebuvau matęs suaugusio vyro verkiant. Tada auklėtojas Vara paėmė mūsų rašinių sąsiuvinius, tuos geltonais viršeliais, ir pamojavo ore jų šūsnimi sakydamas, kad dabar, šiaip ar taip, Marčiui reikės duoti naują sąsiuvinį, nes Laura Sniegė išsinešė buvusį. Seniokas Vara buvo įsižiūrėjęs rašytoją, visi tai žinojo. Tad juokėsi jam už nugaros. Ėjo kalbos, kad sykį įgėręs jis mėgino apkabinti Laurą Sniegę kažin kokiam pobūvyje, bet netikėtai tarp jų įsimaišė vapsva ir įgėlė jam į lūpą. Taip jį apkalbinėjo mokykloje, kai atėjo su ištinusia lūpa. Mes vos nenumirėm iš juoko, o jis baisiausiai įniršo.

Taigi Vara džiūgavo, aš ne, bent jau iš pradžių. Nuėjęs namo papasakojau mamai, ką sakė mokytojas. Tačiau mama jau žinojo, mokytojas paskambino jai tiesiai į namus ir mama švytėjo iš laimės, virė džiaugsmu ir glėbesčiavo mane, tvirtindama visada nujautusi, kad jos sūnus taps didžiu žmogumi.

Mama niekad anksčiau taip manimi nesididžiavo. Žinoma, jai patiko kalbos, kad esu geras futbolininkas, bet, jos manymu, futbolas iš esmės buvo tik žaidimas. O dabar mama be galo nudžiugo, kad buvau pripažintas gabiu, daug žadančiu rašytoju.

Savaime aišku, aš įstojau į Draugiją.

Iš matymo pažinojau visus Draugijos narius, o jie pažinojo mane. Šešetas Draugijos mergaičių ir berniukų per pertrauką galėdavo sėdėti klasėje ir rašyti, kai kiti net lyjant būdavo išpra-

šomi į lauką. Visi manė juos esant keistokus ir pasipūtusius, bet kadangi jie buvo tarsi pranašesni, niekas nedrįso šaipytis. Jie, kaip buvo teigiama, turėję tapti kažkokiais didžiais ir svarbiais asmenimis. Ir, be abejo, visi pažinojo gražuolę, vadovaujančią rašymo būreliui.

Mus, berniukus, Laura Sniegė buvo apžavėjusi. Sutikę ją miestelyje imdavom išsidirbinėti, tikėdamiesi, kad ji pažvelgs į mus, dūkom ir vaipėmės, ir kai sykį susidūriau su ja akis į akį, nustėrau.

Tiesą sakant, nieko neatmenu iš pirmo mudviejų susitikimo. Turbūt tai rodo, koks buvau suglumęs. Pamenu, mama nuvežė mane automobiliu į Lauros Sniegės namus, išlipęs iš mašinos palei tvenkinį nuėjau prie durų, saulė degino man nugarą, pabeldžiau ir Laura Sniegė šūktelėjo, kad durys atviros.

Įžengiau vidun, perėjau per kelis kambarius ir išvydau ją su balta suknele sėdint tarp pintų baldų.

„Eikš gert arbatos, Marti", – tarė, ir aš kliuvinėdamas žengiau tiesiai į jos šypseną.

Kitas prisiminimas. Pakylėtas bėgu namo – būsiu rašytojas. Pamenu, kaip galvojau: tapsiu žmogum, kuris rašo knygas, tokias kaip bibliotekoje ir knygyne, ir visi jas skaitys!

Aš apskritai niekad nebuvau perskaitęs nė vienos knygos ligi galo, skaitymas mane ne itin domino, bet parėjęs namo nuskubėjau prie knygų lentynos, paėmiau pirmą pakliuvusią knygą ir pradėjau skaityti. Ir kai pabaigiau skaityti tą pirmąją, pradėjau antrą, o paskui ir trečią.

Tada gerai nepažinojau kitų narių. Ingridos Katelės vardą įsidėmėjau pirmiausia, netgi paerzinau ją dėl pavardės. Pašaukiau: „Kac kac kac, Katele!"

Tačiau Ingrida anuomet buvo truputį aukštesnė, ji prirėmė mane kažkur už durų ir, prikišusi lūpas man prie ausies, karštai sukuždėjo, girdi, tu, berniuk, daugiau nemėgink, nes gali blogai baigtis.

Ji visuomet mokėjo mane sutrikdyti, ir daugiau nesierzinau. Savo ruožtu mes tapom draugais, nes išmokau gerbti Ingridą.

Iš pradžių priklausyti Draugijai atrodė paprasčiausias dalykas – kaip bet kokiam būreliui. Laura Sniegė užduodavo mums namų darbų, mes rašėm istorijas visą savaitę, paskui sekmadienį balsiai skaitydavom savo rašinius ir klausydavom, ką Laura Sniegė apie juos mano. Kartais juos komentuodavo, kartais ne. Tarpais Laura paprašydavo kurį nors mūsų pasilikti išklausyt nurodymų, tada smulkiau paaiškindavo, kodėl rašinys buvo geras ir kaip dar jį galima patobulinti. Ir gana dažnai klausdavo visokiausių dalykų, susijusių su rašinio tema, siekdama savo klausimais padėti mums geriau perprasti tekstą.

Vis dėlto čia juk nieko nuostabaus. Laura Sniegė pati gerai rašė ir gebėjo mus mokyti rašymo meno. Svarbiausias dalykas buvo tas, kad ji paskatino mus tapti rašytojais, troškome to labiau už viską – taip smarkiai, kaip vaikams, tiesą sakant, buvo neįprasta, – dabar taip mąstau prisimindamas anuos laikus.

Jeigu kuris mūsų tam tikru metu sudvejodavo dėl savo pašaukimo, aplinkiniai pasirūpindavo, kad niekas nepaliktų Draugijos gretų. Suaugusieji elgėsi su mumis kone pagarbiai, visai ne taip kaip su kitais vaikais. Laura Sniegė mokėjo paveikti žmones. Kai ji visiems paskelbė, kad mes esam pradedantieji rašytojai, su mumis imta atitinkamai elgtis.

Triušiogalos Kooperacijos bankas padovanojo kiekvienam po nuosavą kompiuterį, ir, mūsų manymu, tai buvo nuostabiausi daiktai, kokius tik teko matyti. Maniškis dar tebestovi kažkur garaže, juo perrašiau savo pirmojo romano švarraštį, laikau dėl sentimentų, nes per tą laiką jau teko dirbti su naujesniu modeliu.

Tačiau, be kita ko, buvo ir vienas nevykęs kirtis – aš praradau savąją futbolininko šlovę.

Kamuolys daugiau nepaklusdavo mano valiai. Jis lėkdavo į priešingą pusę, ir kai sykį per pertrauką tarp pamokų variau

jį į vartus, jis šoktelėjo kažkam po kojų, o aš kaip kvailys likau stypsoti be kamuolio.

Man tai buvo sunkus išgyvenimas. Vis tebeatmenu kai kurių žiūrovų minas, kai tie iš aikštės pakraščio stebėjo, koks aš atgrubnagis. Jie buvo nusivylę, liūdni, kiti net pašaipūs.

Mano šlovės dienos nuėjo į praeitį, likau vienas. Buvę bičiuliai vis rečiau kviesdavo mane paplaukioti ar važinėti dviračiu, ir galų gale, kai pamėginau prisidėti prie jų nekviestas, jie viską išklojo tiesiai šviesiai. Buvęs geriausias mano draugas Jansonų Peka tarė: „Eik tu, Marti, žaisti pas tuos suknistus savo draugelius literatus, jeigu būsi toks jau žymus rašytojas."

Trenkiau jam ir sukruvinau nosį, ir dar pratrūkau verkti. Berniukai susižvalgė tarpusavy, pakratė galvas ir, nieko netarę, nuėjo. Ir tada padariau, kaip buvau lieptas Pekos, – palikęs juos patraukiau pas savo rašymo draugus, ką gi daugiau turėjau daryti.

– Tai iš tiesų įdomu, – įsiterpė Ela, – tačiau aš klausiau apie dešimtąjį narį.

– Taigi jau prie jo artėju, – atsakė Žiemys išsiblaškęs ir atitolęs, netekęs įprastos laikysenos.

Ela supranta, kad išsiliedinant taip ir turi būti. Išsiliedinti – ne pasakoti, išsiliedindamas tu liaunies kurti žodinę istoriją ir užmiršti deramus papročius, o visų pirma tą, kad turi smaginti klausytoją.

– Dalykai susidėstys reikiama seka, – sako jis. – Na, vadinasi, tuomet buvau

geresnis už Dievą futbolininkas, tačiau Draugijoje padėtis susiklostė kitaip. Iš pat pradžių tikrai rašydavau geriau už daugelį, ir ne vienas Draugijos narys man pavydėjo, Silja Saristo ypač, bet kai atėjo tasai dešimtasis, šalia jo pasijutau esąs niekas. Visiškai niekam vertas.

Kai garsiai skaitydavau savo rašinius, kiti pavydėdami ir žavėdamiesi dūsaudavo, bet jų žavėjimasis man buvo tuščias, nes žinojau, kad nuo tos akimirkos, kai naujokas ims skaityti savąjį, mano tekstas virs vien žemės dulkėmis, gryniausiu mėšlu, kurio niekas net neprisimins.

Tikriausiai esi girdėjusi apie vunderkindus, jie dar maži turi įgimtų gebėjimų, kuriems įvaldyti didžiumai žmonių prireikia viso gyvenimo. Tas berniukas buvo toks.

Visi mūsiškiai mokėsi Triušiogalos pagrindinėje mokykloje, o tas mažasis genijus buvo iš kažkur kitur. Kartais jis ilgai nesirodydavo, o paskui atsiradęs skaitydavo mums balsiai savo kūrinius. Jis ne itin bendraudavo su kitais mūsiškiais ir turbūt ne taip dažnai šnekučiuodavosi, nors visi mes netrukus susibičiuliavome ir viską darėme kartu daugelį metų.

Ir savo ruožtu tai buvo suprantama: mes, devynetas Draugijos narių, tarėmės esą geresni už kitus, tokie iškilūs, jauni dievai, stebuklinga literatūros ateitis, – ai, po galais, atsiprašau, kad juokiuosi vidury Žaidimo, tačiau būdami vaikai tikrai buvom velniškai pasipūtę tipeliai. Ir kadangi tas naujokas, dešimtasis narys, buvo gerokai pranašesnis už mus, vadinasi, turėjo išlaikyti orumą ir atstu lenktis mūsų, ne tokių pasižymėjusių rašytojų.

Taip mes manėme.

Ir, be to, taip velniškai pavydėjome tam berniukui, kad vargu ar būtume jį pakvietę į savo būrį. Jis tikriausiai jautė, kad mes jo šalinamės. Mes net nenorėjom žiūrėti jam į akis.

Taigi, kokių žinau faktų apie tą berniuką. Miglotai menu jo veidą, o gal tik įspūdį, kurį man paliko jo veidas. Sykį, pavyzdžiui, aš žvelgiau į Ingridą, kai ji sėdėjo ant Lauros Sniegės laiptų, buvau šiek tiek ją įsižiūrėjęs. Vėliau sužinojau, kad ir Ingrida buvo rimtai įsimylėjusi mane, bet negalėjo to parodyti, nes buvo metais vyresnė, – o tokiame amžiuje metų skirtumas yra baisi praraja. Pats sau mąsčiau, koks gražus Ingridos veidas, ir

tada iš kažkur prie jos staiga atsirado tas berniukas ir pažvelgė į mane taip savotiškai.

Ir čia aš pamaniau, kad šalia to berniuko Ingrida buvo paprasčiausiai bjauri. Jeigu Ingrida buvo graži, tuomet tas vaikis – tikras angelas, tokio nežemiško grožio.

Išskyrus tą atvejį, vengiau berniuko žvilgsnio, jis buvo kažkoks trikdantis.

Nepamenu jo vardo, nors visaip stengiausi jį prisiminti metams bėgant. Esu tikras, kad visi mes, būdami vaikai, žinojom, kuo jis vardu, tačiau jam mirus sutarėme niekada daugiau apie jį nekalbėti, o dalykai, apie kuriuos nekalbi, yra linkę išnykti iš atminties.

Kartais regiu sapną: jis ateina pas mane, tasai berniukas, ir apsikabina per pečius, ir pabučiuoja mane į skruostą, ir kužda savo vardą man į ausį, bet niekad gerai neišgirstu. Ir kaskart pabundu iš to sapno išpiltas prakaito, tarsi būčiau matęs visų baisiausią slogutį.

Tas berniukas numirė ankstyvą 1972-ųjų pavasarį. Tuomet buvau vienuolikos metų. Ingrida atėjo pas mus vieną rytą ir pranešė man. Laura Sniegė buvo užėjusi pas ją ir pasakiusi, kad jo jau nebėra ir kad Draugijos sueigos kuriam laikui bus atidėtos.

Nežinau, ar Ingrida minėjo, kaip tas berniukas mirė, galbūt niekada jos to neklausiau. Man regis, jis nuskendo tame tvenkinyje Lauros Sniegės kieme. Neturiu supratimo, iš kur man šovė ta mintis. Tik pamenu, kad netrukus po jo mirties nuėjau prie tvenkinio, jame buvo eketė, ir aš pamaniau, kad tas berniukas įkrito į eketę ir joje nuskendo – jisai pats ir jo neatskiriama užrašinė.

Žiemio kalba darėsi vis mažiau suprantama, tarsi jis būtų kalbėjęs per miegus. Čia jis truputį atkuto, siurbtelėjo kakavos, kuri jau buvo spėjusi atvėsti, minutėlę pagalvojo ir tęsė:

– Ar sakiau, kad Laura Sniegė iš pat pradžių išmokė mus visus nešiotis tokias ypatingas užrašines? Turėjome rašyti jose savo mintis apie stebimus žmones, gyvenimą ir pasaulį. Laura Sniegė visuomet pabrėždavo, kad rašytojas privalo mokėt stebėti du dalykus: nereikšmingas smulkmenas ir visovę. Ji taip pat sakė: „Jeigu jūs norite deramai ką nors išsakyti, turite atsižadėti žodžių ir pamiršti save.“

Vyro burna atvipo, jis lyžtelėjo perdžiūvusią apatinę lūpą.

– Vienos sueigos pabaigoje Laura prakalbo maždaug taip: „Malonūs pradedantieji rašytojai, mieli bičiuliai, galiausiai turite išmokti žiūrėti į viską taip, tarsi jūs patys niekada nebūtumėt priklausę žmonių padermei.“ Ji davė mums užduotis – kiekvienam skirtingą. Man buvo skirta savaitė įsivaizduoti, kad esu marsietis, stebintis dvikojį padarą, vadinamą „motina“. Tiesa, man teko užbaigti užduotį jau trečią dieną, kai susirūpinusi mama pasiuntė mane pas gydytoją.

Taigi užrašinėje mes žymėjomės visokiausius dalykus, jei apskritai žymėjomės, paprastai visų banaliausias istorijas. Kaip antai: „kartais mama slapčiomis verkia“, „mama klozete palieka keistų kraujo dėmių“ ir „per pamoką mokytojas paleido bjaurius bezdalus, bet visi nudavė nieko negirdintys ir neužuodžiantys“.

Gana tingiai leidom pirmuosius metus. Išmokti stebėti mums prireikė laiko – išskyrus, savaime aišku, dešimtąjį narį, tas nuolatos viską žymėjosi savo užrašinėje, kad ir kur būtų, uoliai ir pasiaukojamai, tasai mažasis Mocartas, tas talentingas šiknius.

Rašytojas Žiemys saviironiškai šyptelėjo po raisčiu, nusišypsojo ir Ela.

Iš lauko atsklido riksmas.

Nuo sodo pusės, šiapus mūro.

Ela pasigręžė: koks nežmoniškas balsas. Žiemos naktis apsčiai plūstelėjo jai į venas.

25

Rašytojas Žiemys išgirdo, kaip puodelis iškrito merginai iš rankų ir nuriedėjo po kėde.

Savo puodelio turinį jis ką tik išsipylė sterblėn.

– Kaimynų katė, – paaiškino jis, stengdamasis nepaisyti atvėsusios kakavos, įsigėrusios jam į apatines.

Mergina neatsakė.

– Bene išsigandai? Mažo gyvūnėlio baisingas balsas, – nusijuokė Žiemys. – Jei neprieštarauji, tęskime Žaidimą.

Tyla.

Minutėlę luktelėjęs, jis nusitraukė nuo veido skepetą.

Viešnia buvo dingusi. Nuo laiptų atsklido tapsenimas. Priekinės durys nesugirgždėjo, buvo girdėti žingsniai iš namo gilumos.

Mergina per žemutinio aukšto kambarius ėjo į terasą, sodo link.

Name buvo pernelyg daug laiptų, kad kūningas pusamžis vyriškis galėtų prisivyti jauną lengvakoję merginą.

Galų gale rašytojas Žiemys nusigavo į pirmą aukštą. Jo plaučiai ūžavo kaip burė vėtroje, paširdžius ėmė tampyti mėšlungis. Jis atsispyrė norui sustoti atokvėpio ir patraukė toliau į menę su pianinu.

Eidamas stvarstėsi sienų ir stalų, nušveitė ant grindų vazą, stalinę lempą ir kelias šokoladinių saldainių dėžutes, jis dū-

savo, krenkščiojo, gergždė ir gargaliavo, veikiau krisdamas į priekį nei bėgdamas.

Stabtelėjo pianino menėje.

Didelės dvivėrės durys galinėje sienoje buvo plačiai atlapotos, į vidų skverbėsi šaltis. Aplinkui girgždeno baldai – pianinas, kėdės, sofa ir maži staliukai krūpčiojo nuo ūmaus šalčio kaip išgąsdinti gyvūnai.

Pats Žiemys irgi šastelėjo nuo atvirų durų ir už jų slypinčios tamsos. Panūdo šokti piestu kaip žirgas ir lėkti, kol viskas aptems.

Jis išsikrenkštė, prisivertė aprimti ir žengtelėjo pro duris į terasą.

Iš pradžių vaizdas panėšėjo į plyną juodo speigo sustingdytą ketvirtainį. Pasaulis baigėsi ties terasos riba. Tamsa buvo per tiršta net kūrėjui, tad čia kūrybą paliko vos įpusėtą.

Šiaip ar taip, mergina buvo kažkur ten, kur dienos metą tebebuvo sodas ir skulptūros, ir visa supantis aukštas mūras. Ilgiau įsižiūrėjęs į tamsą, jis pagaliau galėjo atskirti juodos spalvos skirtingus atspalvius – nakties dangų, apsnigtus medžius ir skulptūrų kontūrus tarp medžių.

Terasa buvo apledėjusi. Ją dengė stogas, todėl terasos paviršių buvo apklojęs tik plonas sniego sluoksnis. Jame buvo žymu merginos pėdsakų, paliktų šen ir ten bėgiojant po terasą. Žiemys irgi iš pradžių nuėjo dešinėn, paskui pasuko į kairę, tapnodamas su šlepetėmis trumpais, atsargiais, lėtais žingsneliais.

Pamatė įtryptą pusnį tarp dviejų skulptūrų. Akmeninės laumės šypsojo: *Ji jau nebegrįš. Mergina nužengė žemyn į tamsą, ir tu niekada jos nebepamatysi.*

Pėdos vedė į akliną juodumą tarp liepų. Terasą gaubė tyla.

Rašytojas Žiemys pasijuto gerokai apsunkęs ir nuvargęs. Stebeilijosi pėdsakų pusėn ir laukė, kol akys įpras prie tamsos.

– Ei! – šūktelėjo jis.

Aidas atšoko nuo mūro sienos. Kūną nubėrė žąsies oda. Tas padaras tikriausiai pastebėjo rašytoją.

– Ei, mergyt!

Kažkur trekštelėjo šaka.

Nuo pusnies atsklido tankus dūsavimas ir šnirpštimas. Kažkas – gal koks gyvis – klampojo per sniegą terasos link.

Žiemys nuėjo prie ledinio terasos grindinio krašto. Judėjo lyg nemokantis plaukti vaikas, kuris bijo įkristi į vandenį. Viena ranka laikėsi metalinio turėklo, kitą ištiesė į tamsą ir užsimerkė. Sustojo laukdamas, kol jam į ranką įsikabins šilta dvikojė būtybė vardu Ela Milana. Visas kitas galimybes visiškai atkirto nuo savo sąmonės.

– Tai kažkoks mažas gyvūnėlis, – tarė mergina.

Balsas pasigirdo už kelių metrų, apačioje iš šono. Žiemys su palengvėjimu atsidūsėjo ir atsimerkė, bet tamsoje dar negalėjo įžvelgti merginos.

– Voverė ar paukštis – nežinau, čia nieko nematyti. Vargšas mažius. Jis sužeistas. Turbūt pakliuvo katei į nagus.

Dabar ėmė ryškėti išblyškęs Elos veidas, paskui ir tamsūs drabužiai. Ji išsiskyrė sodo tamsoje, tarsi būtų pakilusi iš juodo vandens, ir laikė rankose gniutulą. Sekundę Ela panėšėjo į Švenčiausiąją Mergelę su Kūdikėliu Jėzumi ant rankų.

Žiemys pasilenkė, sugriebė merginą už pažastų ir trūktelėjo ją su jos nešuliu į terasą. Lyg susitarę jie skubiai paėjo keletą žingsnių toliau nuo terasos pakraščio ir stabtelėjo vienas priešais kitą, padrąsinti krintančios iš namo šviesos artumo.

Jų kvapas susiliejo į vieną didelį garo debesį. Jis neleido Žiemiui iš karto pamatyti, ką mergina laiko rankose.

Gniutulas buvo plunksnuotas. Tai buvo – ar kadaise turėjo būti – šarka. Buvo sunku pavadinti ją gyva, nors dar tebekvėpavo. Ji neturėjo akių. Tuščios akiduobės garavo.

Sparnų vietoje kyšojo balti kaulai, kuriais šarka švylavo aukštyn ir žemyn, tartum įsivaizduodama siekianti ribą tos trikdančios tamsos, kurion buvo nupuolusi.

– Ak, mažoji drauge, – kuštelėjo rašytojas Žiemys, dėdamas ranką Elai Milanai ant peties.

Jinai negalėjo atplėšti žvilgsnio nuo paukščio kūnelio, kuris per stebuklą vis laikėsi įsikibęs gyvybės likučių. Žiemys pajuto kylant pasipiktinimą – koksai padaras, vis dar gyvas, šitaip sumaitotas! Šlykštu, absoliučiai nešvanku!

Tada paukštis liovėsi mojavęs sparnų griaučiais. Pakreipė aklą galvą, pražiojo snapą ir silpnai knirktelėjo. Tarsi klausiamai knirkiantis kūdikis.

Mergina plačiu lanku skėstelėjo rankomis ir dunkst! – paleido gniutulą ant terasos. Rašytojas Žiemys uždėjo šlepetę ant paukščio, staigiai perkėlė visą svorį į tą koją ir, išgirdęs trekštelėjimą, žengė porą žingsnių atgal.

Juodu valandėlę pastovėjo priešpriešiais, iš pradžių žiūrėdami į terasos lede įtryptą šlapią šarką, paskui vienas į kitą. Ela Milana nusigręžusi pažvelgė į tamsą, iš kurios atėjo, nešdama gaištantį paukštį.

– Kas galėjo taip padaryti? – paklausė ji dalykinio pašnekesio tonu, bet mirtinai išblyškęs veidas rodė jos būseną.

Rašytojas Žiemys pasitrynė rankas. Speigas, ko gero, vis glausčiau siaustėsi apie juos.

– Katė, – atsakė Žiemys. – Jos kažkaip pralenda ir pro mūrą. O galbūt pelėda. Čia daugybė pelėdų. Kartais pelėdos puola kates ir priešingai.

Mergina atsigręžė, nepatikliai žvelgdama į jį, bet paskui linktelėjo.

– Katė ar pelėda, – paantrino ji. – Kas gi dar.

Martis Žiemys pakėlė griaučius ir nusviedė juos atgal į tamsą, kuo toliau nuo terasos ir namo.

Jie pasigręžė eiti. Tarp jųdviejų iš sodo pralėkė juodas gniutulas. Abu atšoko, o negyva šarka stebeilijo į juos tuščiomis akiduobėmis.

– Oi! – aiktelėjo Ela Milana.

Rašytojas Žiemys pajuto, kad riktelėjo.

Mergina lyg šokyje pakėlė kairę koją, apsisuko ant dešinės ir smalsaudama, netekusi nuovokos žengtelėjo keletą žingsnių sodo linkui.

Sodas atsidusęs sučežėjo nuo staigaus vėjo gūsio.

Kažkur kitapus mūro šunys ėmė sutartinai stūgauti.

Žiemys įtraukė pilnus plaučius šalto oro, stvėrė merginą po pažastim ir šmurkštelėjo namo vidun. Numetęs merginą ant grindų, užtrenkė stiklines duris, užrakino ir užtraukė jas storomis užuolaidomis. Paskui nusisuko nuo durų ir ėmė lygintis kelnes.

– Ak, – atsiliepė mergina, gulėdama ant grindų ir trindamasi klubakaulį.

– Ar galėčiau pasiūlyti dar kavos? – paslaugiai pasiteiravo rašytojas Žiemys. – Gal kakavos? Mes, regis, palikom Žaidimą nebaigtą, tad...

Ela Milana pasikeberiodama atsistojo, persibraukė pirštais gražiai lenktas lūpas ir pagręžė galvą į užrakintas terasos duris.

– Argi mudu neturėtume šnektelėti apie tai, kas ten nutiko?

Rašytojas Žiemys šnipštelėjęs nuklibikščiavo prie pianino. Atsisėdo ant per mažos kėdutės, porąkart atsistojo ją prisiderinti, pakėlė žvilgsnį į lubas ir pokštelėjo klavišais pirmuosius „Mėnesienos sonatos“ akordus.

Paskui perėjo prie regtaimo.

– Kas gi ten tokio nutiko? – paklausė lyg tarp kitko, išsišiepęs kaip baro pianistas. – Bloga pelėda nudaigojo vargšelę šarką. O gal tai katės darbas. Din dan. Gamta būna žiauri.

– Pelėda ar katė! Ten buvo kažkas kitas, – atsakė mergina. – Pelėdos nesimėto negyvomis šarkomis.

Žiemys tebeskambino.

– Nauja „senosios baržos“ variacija, – rūgščiai tarė ji, dėdama ranką ant pianino.

Rašytojas Žiemys minutėlę užsimiršo, žiūrėdamas į merginą ir ypač į jos juslius liaunus pirštus, barbenančius į pianino paviršių.

Čia jis supainiojo natas, staiga stipriai pajutęs kerinčią merginos trauką.

Žiemys prisiminė keistą pastraipą, kurią kadaise buvo perskaitęs, o gal netgi parašęs pats: *Ji nėra graži, ne tokia kaip merginos žurnalų viršeliuose, kurios žiūrinčiajam kelia geidulį, pavydą ir troškimą užvaldyti. Jos žavesys prilygsta skendinčiai ryto rasoje gėlėtai lankai su visais kvapais ir garsais. Jos negali nutverti, tačiau ji žadina didžiulį nenumaldomą ilgesį.*

– Gerai, – sutiko ji, pliaukštelėjusi liežuviu. – Daugiau apie tai nekalbėsim, to nebesvarstysim. Tačiau juk tikrai palikom Žaidimą įpusėtą.

Žiemys sumirksėjo, pakėlė savo dešrinius pirštus nuo klavišų ir nuleido ant kelių.

– Aš baigiau išsiliedinti tada, kai tu puolei į sodą, – paaiškino, stebeilydamas į savo pirštus. – Dabar tavo eilė.

– Taip ir maniau, – atsakė ji.

Juodu vėl užlipo į trečią aukštą ir nuėjo į mėlynąjį kambarį. Dabar skepetą ant akių ryšėjo Ela Milana, ir prasidėjo antrasis Žaidimo kėlinys.

– Aš galvoju... – pradėjo Žiemys ir nutilo.

Padvejojo sekundę kitą. Tuomet nusprendė tęsti jau pradėtą manevrą, kurį jie išrado kadaise vos pradėję Žaidimą. Dėl akivaizdžios priežasties ėmė tai vadinti „peršviesti rentgenu".

– Numanau, jog tarpais tu visiškai nusirengi ir nuoga atsistoji priešais veidrodį apsižiūrėti. Noriu žinoti viską, ką jame regi ir ką galvoji, žiūrėdama į save.

26

Kai Ela Milana prieškambaryje taisėsi išeiti, Martis Žiemys pažvelgė į ją susirūpinęs ir ėmė aiškinti „rentgeno“ manevro esmę:

– Viena, tai gana bjaurus žaidimas, antra, kraštutinis žodinis striptizas, jaudrinantis ir žeminantis, su visais potyriais, galimais tarp dviejų žaidėjų. Silja Saristo pasinaudojo juo pirmą kartą 1978 metais, jos subjektas buvo Ingrida Katelė. Ingrida pritaikė jį Elijui Kangasniemiui, o Elijas man, taip viskas ir prasidėjo. Protingiausia manyti jį esant tam tikrą iniciacijos ritualą. Mes jį išgalvojome, todėl naudojame. Ar pageidautum, kad tavęs atsiprašyčiau? Galiu tai padaryti. Atleisk man, kad pritaikiau tau rentgeno manevrą.

Ela neatsakė. Ieškojo savo pirštinių ant brangmedžio lentynos skrybėlėms pasidėti, tačiau susirado palto šoninėje kišenėje.

– Šiuo atžvilgiu tau vertėtų sužinoti, kad Žaidime leidžiama naudoti daug kitokių triukų. Jeigu jauti, kad tau viso to per daug, baik žaisti.

Vyras pažvelgė į ją, akyse šmėstelėjo blyksnis ir staiga ištirpo nuoširdžioje atgailoje.

– Ak, mažyle Ela, greičiausiai visa tat tau buvo velniškai sunku, puolei į Žaidimą nė trupučio neapšilusi. Mes visi kiti vis dėlto galėjome įaugti į jį palengva. Iš pradžių Žaidimas buvo visiškai nekaltas, Laura Sniegė ketino sukurti jį ne tokį. Pirma

mes buvom vaikai, mums keičiantis, keitėsi Žaidimas. Kai mes pakitom, Žaidimas irgi pakito. Beje, ar tau kas siūlė geltonųjų?

Ela linktelėjo. Ji buvo ką tik išgėrusi sodos pentotalio ir vis tebejautė jo poveikį. Kietai sučiaupusi lūpas, turėjo įkalinti liežuvį tarp dantų, kad liautųsi malęs, – besiveržiančios į laisvę mintys spietėsi jos burnoje kaip žuvėdros.

Kai Ela jau vėrė duris, Žiemys tarsi kažką prisiminė. Paprašė, kad jinai jo palauktų, valandėlę dingo namo gilumoje, sugrįžo dūsuodamas ir įbruko jai į rankas nuotraukų albumą.

– Štai, išknisau jį prieš porą savaičių, kaip tik tau, kad turėtum šiokį tokį supratimą apie Triušiogalos literatų draugiją. Pasiimk jį, galiu paskolinti, tiktai nepamesk nuotraukų. Nieku gyvu neduok jų spaudai. Niekas mūsų netrokšta jų pamatyti vakariniuose laikraščiuose. Prie kai kurių nuotraukų priklijavau geltonus lapelius, tad patirsi savitą kelionę Draugijos istorijon.

Ela pasikišo albumą po pažastim, linktelėjo ir išėjo pro duris. Šunys tamsoje pagyvėjo.

– Ir jeigu norėsi ko nors paklausti apie kurią nuotrauką, – pridūrė Žiemys, – būtinai skambink. Arba užsuk dienos metą, galėsim pasikavinti ir šnektelėti, juk paprastam pašnekesiui nereikia Žaidimo.

Ela nulipo laiptais ir sutrepsėjo, kad šunys pasitrauktų.

– Dalmantinas, korgis, Labradoro retriveris ir stačiaausis mišrius, tikriausiai norvegų briedinės laikos ir suomių špico mišrūnas, – rašytojas Žiemys ėmė vardyti jai už nugaros, didžiuodamasis savo išmanymu.

Šunys liko tamsos pakraštyje.

Ela nebijojo šunų. Vis dėlto jautėsi nesmagiai, kai jie smerkdami žiūrėjo į ją, tarsi ji būtų buvusi kokia įsibrovėlė.

Martis Žiemys šūktelėjo:

– Tikrai suprasiu, jeigu nenorėsi ateiti! Toks Žaidimo poveikis. Kai su kuo nors sočiai prisižaidi, paskui jo negali net

dorai pasveikinti. Tik pamaniau, kad kol mudu dar nenuėjome taip toli, būtų smagu pasišnekučiuoti.

Ela stabtelėjusi pagalvojo apie dvasinę būseną, suskambusią vyro balse.

– Aš tikrai dar ateisiu, – tarė neatsigręždama.

Ela Milana gulėjo savo kambaryje penketą dienų. Motina tris kartus mėgino išmatuoti jai temperatūrą. Mergina pasakė esanti išvargusi ir turinti kurį laiką įkrauti savo baterijas.

Dažniausiai ji negalvojo apie nieką. Tik gulėjo, žiūrėdama į lubas, ir sielojosi dėl savo būvio tuštumos. Ji buvo molio vaza, kuriai įskilus radosi plyšys. Jos viduje slypėjo kai kas, o dabar, kai ji išsiliedino, perleidusi tai naudoti kitam asmeniui, jai teliko tik įtrūkęs, išdžiūvęs kiautas.

Tarpais mintys nuslysdavo kartoti Žaidimo – ankstesnio Žaidimo, kurį ji žaidė su Ingrida Katele, paskui – su rašytoju Žiemiu, kartkartėmis prisimindavo, kaip Siljai Saristo išsiliedino apie savo bevaikystę ir kokia bjauri ir defektinė pasijuto, klausydama savo žodžių.

Tai, ką išsiliedino apie tėvo mirtį, dabar priklausė Ingridai Katelei: jos pačios šlykščiausios, baisiausios ir niekingiausios mintys. Būtų norėjusi palikti jas dūlėti savo atminties dugne, tačiau jos iškilo bemat po gražių minčių, ir kai iš jų susikristalizavo žodžiai, ėmė savimi bodėtis.

Ji sugebėjo nuslėpti nuo savęs savo abejingumą, tačiau Žaidimo metu visa tai išvėmė. Girdėjo save kalbant, kad tėvo laidotuvės, jo mirtis reiškė jai ne daugiau nei ilgą laiką blogai veikusio buitinio prietaiso visiškas lūžimas, – veikiau palengvėjimą negu netektį. Ela lyg iš šalies klausėsi savo žodžių, kad stengėsi gedėti kaip dera, netgi verkė, bet ne savo tėvo, o kažko kito. Ji paprasčiausiai nežinojo, kaip gedėti to keliančio rūpesčių, erzinančio pašaliečio, vadinto Pavo Emiliu Milana.

Laidotuvėse irgi mąstė apie visai kitus dalykus, dėdama ant karsto vainiką galvojo, kad reikia nusiskusti blauzdas ir nusipirkti nuosavą puodelį į mokytojų kambarį. Visa tai buvo išliedinta ne vien Ingridai Katelei, bet ir Elos Milanos ausims, o tai, kas sykį buvo iškasta, sunku pakasti vėl.

Ji išsiliedino ir tai, kad tarpais turi įsitempti, norėdama prisiminti, kaip iš tikrųjų numirė jos tėvas, – nuo širdies smūgio sodo viduryje. Kur kas geriau atsiminė sapną, kurį pamatė praėjus porai dienų po tėvo mirties.

Sapne toks vyras, panašus į sudžiūvusį lapą, erzinamai aižiai šiugždėjo vėjyje. Pro šalį ėjo žmonės, jie užsidengdavo delnais ausis ir piktai dėbsojo į vyrą. Tada vėjas ėmė kilti, galų gale įsisiautėjo ir nusinešė šiugždantį vyriškį. Praeiviai sustoję ėmė ploti, ir Ela nubudo, pati karštai plodama rankomis.

Rašytojas Žiemys privertė ją išliedinti savo nuogumą tokį, koks buvo jos pačios galvoje. Ela niekuomet nebuvo taip apsinuoginusi, net pas ginekologą. Supratusi, ko iš jos laukiama, ji nudavė kosulio priepuolį ir slapčiomis nurijo geltonųjų kristalų, tik tada pajėgė atlaikyti rentgeno manevrą.

Tada išsiliedino vyriškiui apie viską: glotnius pečius ir mažumėlę per plačius, bet gražiai apvalainus sėdmenis, suerzintą paraudusią strėnų odą, pusmėnulio pavidalo apgamą kairiosios šlaunies vidinėje pusėje, žvitrius rožinius spenelius, kurie niekada nežindys kūdikio, ir apie juos per odą persišviečiančias venas, komiškai nedrausmingus gaktiplaukius ir lytinių lūpų švelnią asimetriją, ir taškelius tose vietose, kurias ji nuskuto senu skustuvu.

Išliedino netgi tą tobulai lenktą liniją, kurią suformavo pakreipdama viršutinę liemens dalį keturiasdešimt penkių laipsnių kampu; sykį būdama viena ji per ilgai žiūrėjo į ją veidrodyje ir krūptelėjo nuo savo žvilgsnio skaidrumo.

Papasakojo net tai, kaip kartkartėmis, stebėdama save, leisdavo žvilgsniui prasiskverbti po oda, nulupti ją ir perplėšti

raumenis, kol pamatydavo savo defektinius dauginimosi organus, kurie niekada neduos gyvybės ir kurių buvimo neįstengė pamiršti nė akimirkos.

Paprasti žmonės niekada negalėjo perleisti savęs vieni kitiems tiek, kiek Draugijos nariai, – netgi aistringiausi meilužiai, nors dažnai teigia, kad susilieja vienas su kitu, tampa vienove. Draugijos nariai rašo istorijas, tačiau jie nesidangsto jomis vieni prieš kitus, ir tą nuogumą sunku perprasti.

Ela gulėjo savo kambaryje ir pamažėle pynė savyje naujas gležnas istorijas išplėštųjų vieton, ir jos būklė ėmė gerėti.

Motina kažką padėjo jai į lovos kojūgalį, ant apkloto, ir tarė:

– Palikai tą daiktą tėvo automobilyje.

Ji neatsimerkė, bet, motinai išėjus, pakrutino kojas, ir kažkas sunkiai pumptelėjo ant grindų.

Atvertusi albumą, Ela nesitvėrė savo kailyje. Sklaidė jį šen ir ten, dirsčiojo po geltonais lapeliais, neįstengdama sutelkti dėmesio į kurią nors vieną nuotrauką.

Iš pradžių nuotraukos buvo nespalvotos, vėliau spalvotos. Fotografuotos daugelio žmonių. Kai kurios buvo kruopščiai sukomponuotos ir vykusios, o kitos negrabios, miglotos, per trumpai ar per ilgai išlaikytos.

Pagaliau Ela prisivertė kvėpteleti ir pradėjo žiūrinėti nuotraukas vieną po kitos. Pasiėmusi rašiklį ir popieriaus, atidžiai įsižiūrėdavo į kiekvieną nuotrauką, nagrinėdama ir žymėdamasi pastebėjimus, kaip ir dera tyrėjai, analizuojančiai savo medžiagą.

Ji dar nieko nesiuntė profesoriui Korpimekiui, nes medžiaga kol kas buvo pernelyg neapibrėžta, kad galėtų ja pagrįsti bent pirminę ataskaitą. Galbūt iš nuotraukų kas nors paaiškės.

Pirmajame puslapyje buvo Lauros Sniegės ir trejeto vaikų nuotrauka. Jie stovėjo ant Lauros namo laiptų. Moters veide

gana santūri šypsena, vaikai švytėjo pasididžiavimu. Rašytoja vilkėjo baltą vasarinę suknelę trumpomis rankovėmis. Viena jos ranka gulėjo ant peties berniukui, mūvinčiam kepurę su snapeliu. Mergaitės tamsiomis suknelėmis laikėsi susiėmusios už rankų.

Geltoname lapelyje perskaitė: *Ingrida, Toivo ir Aura su L. S. praėjus porai dienų po Draugijos įsteigimo 1968 m. gegužę. Fotografavo mokytojas Vara, kuris buvo pratęs netikėtai užsukti pas Laurą Sniegę „kolegiškais sumetimais", kol L. S. greičiausiai paaiškino jam, kad jis trukdo vaikams mokytis.*

Puslapio apačioje buvo Lauros Sniegės nuotrauka, kurioje įamžinta vasariškoje pievoje besisukanti rašytoja, iškėlusi į dangų rankas. Moters siluetas tarsi virto grynu judesiu, ir bruožai liko neaiškūs: per staigiai besisukančios Lauros veidą persišvietė medžių šakos.

Mano galva, tą nuotrauką padarė profesionalus Triušiogalos fotografas vardu Karlė Kelokumpus, – skelbė Marčio Žiemio prierašas geltoname lapelyje. – *Matyt, L. S. buvimas šalia susuko fotografui galvą ir jam pavyko priderinti savo kamerą taip, kad rašytojos figūra išsklido ir tapo iš dalies perregima.*

Albume buvo daug nuotraukų, vaizduojančių Draugijos vaikus gamtoje, kai kuriose jie tyrinėjo upes, šaltinius ir didelius riedulius. Ela pažino Martį Žiemį, maždaug dešimtmetį berniuką, išsišiepusį sėdintį ant beržo šakos, o įsitvėrusi jam už kulnų mergaitė, žinoma, buvo Ingrida Katelė. Geltoname lapelyje įrašas: *Triušiogalos literatų draugija iškyloje. Mes surengėme tūkstančius išvykų, per jas užkandžiaudavom ir rašydavom nedidelius pratimus, ir kartais nuklysdavome Triušiogalos gilumon. Nuostabios išvykos, pamatėm daug gražių ir keistų dalykų. Vėliau ne kartą mėgindavau surasti tas vietas, kur L. S. mus buvo nusivedusi, bet, labai gaila, niekad neberasdavau.*

Vienoje per trumpai išlaikytoje nespalvotoje nuotraukoje Laura Sniegė eina per rudenėjantį mišką svajingu veidu, jai iš

paskos seka devyni jaunieji Draugijos nariai, iš kurių tik pirmojo trejeto bruožai buvo lengvai atpažįstami – tai buvo Ingrida Katelė, Aura Jokinen ir rodanti liežuvį Silja Saristo. Geltoname lapelyje Žiemys aiškina pats daręs nuotrauką 1971-ųjų liepą.

Ela prisidengė burną, kad garsiai nesušuktų. Nuotraukoje buvo matyti devynetas vaikų, o vienas – Martis Žiemys – fotografavo.

Vadinasi, kartu buvo dešimt vaikų.

Taigi akivaizdu, kad vienas jų buvo tas gabus berniukas, kuris numirė beveik po pusmečio, kai buvo padaryta nuotrauka.

Ela dar kartą po vieną peržiūrėjo vaikus nuotraukoje ir beveik tikrai nustatė dar keturis: Aną Mają Selento, Toivo Holmą, Heliną Oksalą ir Oną Kariniemi. Liko dvi neryškios žmogystos šešėlyje, vieną kurių buvo galima spėti esant Eliją Kangasniemį.

Antras buvo dešimtasis, miręs Draugijos narys.

Ela ėmė ieškoti jo kitose nuotraukose. Kažkur turėjo būti aiškesnis jo atvaizdas! Panaudojus nuotrauką, jai būtų lengviau išsiaiškinti berniuko tapatybę ir mirties priežastį.

Ji žinojo, kad berniukas mirė 1972 metais. Anuomet Draugijos nariams buvo nuo vienuolikos iki trylikos metų. Įpusėjus albumą jie ėmė panėšėti į paauglius. Paskutinės nuotraukos akivaizdžiai rodo jau suaugusius rašytojus, pozuojančius tarp savo išleistų knygų su šampano taure ir cigarete rankoje. Vienoje nuotraukoje Ingrida Katelė ir Silja Saristo stovi vandenyje, apsinuoginusios krūtinę, o tolėliau, irgi stovėdamas vandenyje, Elijas Kangasniemis kasosi tarpukojį.

Vėlesnės nuotraukos taip pat teikė naudingų žinių, tačiau kol kas ji turėjo susilaikyti nuo jų apžiūros, nes tai, ko ieškojo, galėjo būti tik ankstesnėse.

Ela, savaime aišku, nesitikėjo rasianti tokios nuotraukos, kurioje būtų aiškiai matyti dešimtasis Draugijos narys. Likę gyvi Draugijos nariai nusprendė užmiršti mirusį draugą ir net

ištrinti atmintį apie jį iš Draugijos istorijos. Buvo beveik tikra, kad albume tikslingai nebuvo palikta paskelbto nepageidautinu berniuko nuotraukų.

Ji pasikliovė nuojauta, kad įstengs rasti ką nors, ko nepastebėjo Žiemys ir kiti Draugijos nariai. Juk galų gale įgijo tyrėjos kvalifikaciją. Draugijos nariai nėra tikri tyrėjai, gebantys sistemingai analizuoti tiriamąjį dalyką. Jie veikiau buvo savotiški Pisaro konkistadorai, vykdę žygius į vienas kito mintis, nepaisydami sukeliamos žalos.

Tokie žmonės daro klaidų.

Žiemys irgi padarė klaidą, palikdamas tarp kitų nuotraukų kadrą, kuriame buvo matyti neryškus dešimtojo nario siluetas.

Ji ėmė nagrinėti nuotraukas su lupa. Nutraukdavo darbą tik kaskart atsikalbinėdama, kai motina mėgindavo nusitempti ją žemyn išgerti kavos ar suvalgyti mėsiškos sriubos. Įsitaisė tvinkčiojantį galvos skausmą, nugaros raumenų ir kojų kraujo apytaka kone sustojo, bet nepajėgė liautis.

Pagaliau Ela knarktelėjo. Lupa nusirito ant grindų. Kilstelėjusi nuleido sustingusias medines kojas ir nuklibikščiavo į kambario vidurį.

Lauke buvo diena. Kada pradingo naktis?

Paskui, sugrįžusi prie albumo, paėmė lupą nuo grindų ir vėl ėmė žiūrinėti nuotraukas. Vienoje Laura Sniegė sėdi pievoje su Marčiu Žiemiu ir Aura Jokinen. Geltoname lapelyje įrašas: *Pratybų valandėlė L. S. sode. L. S. randa daug žadančių teksto gabaliukų jaunojo Žiemio sąsiuvinyje, o būsimajai mokslinės fantastikos autorei tai pakyri.*

Užpakaliniame plane Lauros Sniegės namas. Sienomis karstosi vynvytis, namą supa spalvoti gėlynai. Saulė aukštai danguje, šešėliai trumpi. Laura Sniegė ir Martis Žiemys sėdi tvenkinio pakrantėje, abu įsigilinę nagrinėja sąsiuvinį berniuko rankose, o Sniegė kažką jam aiškina. Aura Jokinen žvelgia į tolį.

Ela pirštu nubrėžė Auros Jokinen žvilgsnio kryptį, pakartojo ir vėl.

Mergaitė žiūrėjo į namo vidų. Laukujės durys buvo pusiau praviros. Priemenėje, šviesos ir šešėlių dangstomas, stovėjo vaikas, kuris arba šliejosi ranka į sieną, arba mojo Aurai Jokinen. Ji pati vos nepraleido tos detalės.

Per didinamąjį stiklą buvo matyti švelnus berniuko veidas.

Tai nebuvo nė vienas iš devynių pažįstamų Draugijos narių.

– Smagu susipažinti, – Ela Milana kuštelėjo nuotraukoje stovinčiam berniukui – buvusiam dešimtajam nariui.

27

Minkšta pagalvė, karšti lašai ant šlaunų – geidulingo sapno žymės. Akys lėtai atsimerkia. Užplūdo nuo sienų ir lubų atsispindinti šviesa, pernelyg ryški.

Pusiaukelėje tarp tamsos ir šviesos švytuoja vaizdai. Pakirdusioji mėgina nusitverti jų, tačiau vaizdai įpinti prieblandoje ir nepakelia prisilietimo.

Ji vėl atsimerkia. Akimis apeina kambarį ir stabteli prie drabužių. Ant kėdės atlošo kabo kelnės, palaidinė, marškinėliai, balta liemenėlė, storos kojinės su juodais ir raudonais dryžiais, pėdkelnės.

Burna išsiviepia taip plačiai, net trekšteli žandikauliai, oras siūbteli plaučių vidun ir atgal. Dvasios dvelksmas čiuopė kūną, pripažino jį vertą apsigyventi, apmetė jo kontūrus ir sferas ir patikslino atvaizdą. Svarbiausios dalys buvo vietoje: Ela Amanda Milana – dailiai lenktos lūpos, tapybiški speneliai, defektinės kiaušidės.

Susirankiojusi save, Ela Milana nustatė savo buvimą laiko ir vietos požiūriu ir vaizdavosi jaučianti, kaip jos asmeninė ateitis spragt ir įsmilksta jai į stuburo smegenis.

Ji švystelėjo kojas ant grindų, ketindama atnaujinti savo literatūrologijos tyrimus.

Nulipusi žemyn, Ela Milana rado laišką – pranešimą, kad jinai tapo velionės rašytojos įpėdine.

Laiškas laukė jos ant virtuvinio stalo, ant naujausių reklaminių brošiūrų šūsnies, netoli sviestinės ir duonos krepšelio. Jo siuntėjas buvo teisės magistras Oto Bergmanas, o laiškas buvo adresuotas „Elai Milanai, Triušiogalos literatų draugijos narei".

– Čia tie tavo Draugijos reikalai, – pastebėjo motina iš už laikraščio. Virtuvė kvepėjo skrudinta duona. – Atplėšk jį dabar ir pasakyk, geros ar blogos naujienos.

Ela atplėšė voką. Pačioje laiško pradžioje buvo pranešimas, kad toks pat laiškas išsiųstas ir kitiems Triušiogalos literatų draugijos nariams. Su advokatų kontoros antspaudu. Laiško popierius buvo storesnis už įprastą, jo paviršius liečiant pirštais pasirodė ypatingas.

Mergina įsipylė kavos ir atsisėdo prie stalo skaityti laiško.

– Čia sakoma, kad Laura Sniegė testamente visą savo nuosavybę užrašė Triušiogalos literatų draugijos nariams, išskyrus sumą, skirtą kasmetinei rašytojų stipendijai įsteigti. Namas bus perduotas ypatingajam fondui valdyti iškart, kai bus pripažinta Draugijos narių teisė naudotis namu neribotą laiką.

– Na, gerai, – tarė motina. – Tačiau ką tai reiškia?

Ela skaitė toliau.

Laiške buvo rašoma, kad kiekvienam Draugijos nariui bus išmokėta ženkli pinigų suma, kai testamentas įsigalios. Taip pat pabrėžiama, kad Laura Sniegė nebūtinai bus pripažinta mirusia artimiausiu laiku:

Asmuo paskelbiamas mirusiu remiantis teisės aktais, reglamentuojančiais reikalavimus, kurie leidžia dingusį be žinios asmenį pripažinti mirusiu. Pagrindinis reikalavimas – asmuo yra ilgą laiką dingęs ir neduoda apie save jokių žinių arba minėtas asmuo greičiausiai yra miręs, nes žuvo gaisro ar kito netikėtai sukėlusio grėsmę gyvybei nelaimingo atsitikimo metu. Kadangi Laura Sniegė pagal nurodyto teisės akto reglamentą negali būti laikoma nelaimingo atsitikimo auka, tačiau pradingo per pobūvį, ir nėra neginčijamų įrodymų, kad ji nepasitraukė iš pobū-

vio savo valia ir kad dabar savais sumetimais nėra nežinomoje vietoje, remiantis teisės aktais, ją bus galima pripažinti mirusia radus jos palaikus arba praėjus penkeriems metams nuo dienos, kai iš jos buvo gauta paskutinė žinia.

Ela vaizdavosi girdinti, kaip jos asmeninės ateities tolimiausia dalis trekši, kaukia ir pokši, dar kartą keisdama savo pavidalą, ir paskui suvirpo kažkur stubure. Ją truputį svaigino.

Atvėręs duris rašytojas Žiemys pirmiausia nužvelgė šunis kieme. Kai Ela Milana, pamojusi ranka, pasakė, kad atėjo kavos, jis akivaizdžiai pralinksmėjo.

– Nuostabu! – pasakė, įleido Elą vidun, stumtelėjęs į nugarą, ir, prieš uždarydamas duris, patikrino šunų padėtį. – Užkaisiu mudviem kavos, tuomet galėsim paskanauti pyrago ir šnektelėti!

Pro langą sunkėsi blausi žiemiškos dienos šviesa. Ela pastebėjo, kad dienos šviesoje Marčio Žiemio namai panėšėjo į šokoladinių saldainių dėžutę – didžiuma baldų savo spalva ir pavidalu panėšėjo į saldainius, tarsi iš tamsaus ar šviesaus šokolado.

Vyras nusivedė ją į vieną nediduką pirmojo aukšto kambarį. Čia buvo apskritas stalas su kėdėmis, vanilinių ledų spalvos kilimas ir keletas mažų tapybos darbų. Ela atsisėdo prie stalo ir padėjo rankinę šalia kėdės.

Ant stalo stovėjo keraminis arbatinis, didelis šokoladinis pyragas ir daugybė sausainių, bandelių ir pyragaičių.

– Vis dėlto turėjai mintyje, kad ateisiu, – šyptelėjusi pastebėjo Ela.

Žiemys klausiamai kilstelėjo antakius.

– Juk ir stalas, kaip matyti, padengtas, – paaiškino ji, rodydama į indus su skanėstais.

Vyras sutrikęs linktelėjo ir nuėjo atnešti Elai puodelio su lėkštute.

Juodu šnekučiavosi apie orą, bėgantį laiką, lakstančius benamius šunis, šokoladinio pyrago skonį ir mitologines skulptūras, įkurdintas Žiemio namuose, – kambario kampe stovėjo maždaug iki kelių aukščio akmeninis elfas ir piktai šiepėsi, o šalia durų riogsojo drožinėta moters figūra, akinamai pilnakrūtė, apatinę kūno dalį prisidengusi ilgais mediniais plaukais.

– Pats jų nepirkau, – tarė Žiemys. – Gyvenant Triušiogaloje neįmanoma išvengti tokių dovanų.

Ela, sukrimtusi morengą, šnektelėjo šį bei tą apie Lauros Sniegės namą ir čia paklausė – tarsi tik dabar apie tai pagalvojusi – ar būtų įmanoma kaip nors patekti į Sniegės namus apsižiūrėti iš arčiau.

– Juk turėjau su ja susitikti, o paskui šit kaip nutiko, – kalbėjo Ela. – Būtų taip įdomu patekti tenai, kur viskas prasidėjo.

Rašytojas Žiemys apsvarstė klausimą tarp dviejų braškinių vaflių ir vieno karamelinio pyragaičio.

– Taigi, aš gerai suprantu. Tu irgi gavai to advokato laišką. Ir man aišku, kad užsidegei noru patekti į namą. Mes kiti praleidome nemažai laiko Lauros Sniegės namuose.

– Jūs tikriausiai skersai išilgai juos išnaršėte, – atsidūsėjo Ela.

Žiemys papurtė galvą.

– Ne, mes nenaršėm skersai išilgai. Tame name yra daug užkaborių, kuriuose niekada nesilankėm. Mes nelakstėme po visą namą, apie tai nė kalbos negalėjo būti. Nuo pat pradžių žinojom, kur dera eiti ir kur ne. Eidavom tik ten, kur mums leisdavo Laura Sniegė.

Jis trumpai paniro mintyse ir paskui tęsė:

– Tad gali būti visiškai tikra, kad mūsų Draugijos narių dešimtukas susipažins su namu tuoj pat, kai įsigalios testamentas, savaime aišku, ir tu pati. Tiesa, ligi tol gali praeiti net dešimt metų, kaip rašė tas advokatas.

– Taip, dešimt metų, – paantrino Ela. – Tad ir maniau, kad, ko gero, galėtume anksčiau nuėję tenai dirstelėti į namą. Juk pagaliau kažkam reikia pasidomėti, ar ten viskas gerai.

Žiemys šyptelėjo iš jos užsidegimo ir paaiškino it kantrus dėdė, kad namus prižiūri Sniegės nusamdytas patikėtinis „seniokas Bohmas“, gyvenantis netoliese ir kartkartėmis užsukantis patikrinti, ar vamzdžiai nesprogo ir nepavertė viso namo baseinu.

– Ir greičiausiai niekas iš mūsiškių neturi namo rakto, – pridūrė baigdamas.

Susitaikiusi su pralaimėjimu Ela nukreipė pokalbį atgal prie pikantiško šokoladinio pyrago skonio, ir Žiemys visiškai su ja sutiko. Vis dėlto ji neįstengė negalvoti apie visa tai, kas turėjo būti name, – laiškai, užrašinės, nuotraukos, nebaigti rankraščiai, kažin, gal net pačios Lauros Sniegės asmeninis dienoraštis.

– Norėčiau paklausti apie vieną nuotrauką, – tarė Ela. Ji kyštelėjo vyrui nuotrauką, kur jisai buvo Auros Jokinen ir Lauros Sniegės draugijoje. – Gal pastebėjai berniuką, stovintį priemenėje?

Rašytojas Žiemys pakėlė antakius.

– Na, kaipgi.

– Ar ten galėtų būti dešimtasis Draugijos narys? – paklausė mergina. – Tasai ankstesnis dešimtasis.

Vyriškis prisikišęs iš arti apžiūrinėjo nuotrauką, suraukęs antakius ir truputį pražiojęs burną.

– Galimas daiktas. Turėtų būti. Lauros Sniegės namuose, kiek pamenu, niekuomet nesilankė jokie kiti vaikai, išskyrus Draugijos narius. Savo ruožtu, ji ne itin mėgo vaikus. Žinoma, mėgo mūsų dešimtuką, tačiau mus manė esant ypatingus, jos nuomone, mes buvom kitokie, išskirtiniai. Sykį net pasakė, girdi, vaikai – išskyrus anuomečius Draugijos narius – esą varginamai triukšmingi, kvaili ir bedvasiai padarai, keliantys galvos skausmą.

Martis Žiemys nusišypsojo.

– To, žinoma, negalima skelbti „Dyvūnijos“ knygų ketvirtajame viršelyje. Ji tik nenorėjo turėti nieko bendro su vaikais, išskyrus savo knygas. Kita vertus, sykį pati nustebusi pasakė, jog kaip tik vaikai skaito jos knygas, ji nieku gyvu nerašė specialiai jiems.

Ela pasiteiravo, ar nuotrauka padėjo jam prisiminti ką nors daugiau apie mirusį berniuką. Martis Žiemys atsipjovė ketvirtą pyrago gabalą ir įpylė jiedviem daugiau kavos. Paskui nužvelgė viešnią gudriai šypsodamas ir nusišluostė lūpas. Ant tamsių marškinių krūtinės nubyrėjo pyrago trupinių.

– Manai, kad galėtume dabar, per kavos pertraukėlę, tęsti Žaidimą nuo tos vietos, kuria, tavo galva, jį baigėm?

Ela sutriko nuo švelnios jo pašaipos. Kaipmat susigriebė, kad jos nuogumas buvo atiduotas jo valiai. Vyro žvilgsnis tą akimirką čiuopė jos apgamus ir kitus orientacinius taškus taip akivaizdžiai, kad suklysti buvo neįmanoma.

Ji pasijuto nugalėta. Iš pradžių truputį suglumo, bet netrukus šaltu analitišku žvilgsniu žiūrėjo į vyrą, išlošusį iš merginos jos nuogumą.

Koks didelis griozdiškas padaras su savo rankomis it bandelės, moliūgo galva ir imbierinio tešlainio šypsena! Tegul turi jos kūno geografinį žemėlapį, jeigu jam taip smagu. Ji tebuvo nurengta lėlė didelio negrabaus stuobrio prakaituotose rankose, kuris nė pats nežinojo, kam jos reikia.

Palengva Ela pasijuto atgaunanti jėgas, kurias jam buvo pavykę trumpam nugvelbti. Jis pastebėjo pokytį, mergina matė iš jo akių, tokių pat kaip gražaus vaikino knygos viršelio atlanke.

Ji pajuto peršint mintis. Tai ženklas, kad jos galvoje užgimė teorija, šįkart apie žmogaus būties pokyčio principus.

Tada švelniai prabilo:

– Šiaip ar taip, maniau, kad pakalbėsim apie tai kaip du normalūs žmonės.

– Na, taip, – nustebo vyras. – Galiu tave ir vėl patikinti, kad kol kas neprisiminiau to berniuko vardo.

– Ar tikrai?

– Tikrai. Mes iš tiesų niekada nenorėjom jo pažinti. Nors ir priklausė Draugijai, jis niekuomet nebuvo *mūsiškis*. Mūsų nedomino, kuo jis vardu. Nenorėjom apie jį nė girdėti.

Ela kilstelėjo antakius.

– Na, tu pagalvok, – dėstė rašytojas Žiemys, – tą patį pradedančiojo rašytojo kelią kartu su mumis rengėsi nueiti žmogus, kuris tiek lenkė mus, kad negalėjom net jo pamėgdžioti. Kaip galėjome jį mėgti?

– Vadinasi, jūs ne itin sielvartavote, kai jis numirė?

– Žodis sielvartas čia netinka, – atsakė Žiemys ir jo akys apsiblausė. – Žinoma, mes buvom sukrėsti. Tačiau nesielvartavome. Iš savo patirties galiu pasakyti, kad nors nedžiūgavau tam berniukui mirus, aš, savo ruožtu, pasijutau išlaisvėjęs. Pagaliau išsivadavau iš to dešimtojo šešėlio.

Ela žvilgtelėjo į šokoladinio pyrago sluoksnius. Jai šovė trikdanti mintis.

– Gal paleisti muziką? – paklausė vyras.

– Ne. Nebent pats nori.

– Argi tu nemėgsti muzikos?

Ela šyptelėjo.

– Muzika man yra tik skirtingo tembro garsai. Jie sutrupa man ausyse kaip traškučiai. Be to, atėjau čia ne muzikos klausytis.

– O ko?

– Kavintis ir šnekučiuotis, – atkirto Ela. – Tu pats mane pakvietei, gal jau nepameni.

Ji pažvelgė į vyrą. Jo mėnuliškame veide radosi nuostabos šypsena, kuri dirgino merginą.

– Na, kas dar? – paklausė ji.

– Tu nuraudai.

– Nuraudau? Nesąmonė. Kurių galų turėčiau raudonuoti prie kavos stalo, kai...

Čia ji pajuto, kad jos skruostai iš tiesų iškaito.

– Tartum maža mergaitė, – paerzino vyras. – Ką tuomet pagalvojai? Pasakyk. Gausi šokoladinį tešlainį.

– Nieko aš negalvojau, – šaltai atsakė Ela, išsigandusi, kad nuraudo dar labiau. Dabar su kankinamomis smulkmenomis prisiminė sapną, kurį matė praėjusią naktį.

Juodu ilgai žiūrėjo vienas į kitą – jauna mergina su lenktomis lūpomis ir defektine dalimi kūno centre ir masyvus vyriškis su senos nuotraukos akimis mėnuliškame veide, laikantis saujoj pusiau nuvalgytą dešrelę.

– Toje filmo vietoje mergina visada atsistoja ir išeina, – pagaliau prabilo rašytojas Žiemys. – Kaip tik todėl, kad iš tikrųjų nežino, ką daryti.

Ela įsimetė nuotrauką atgal į rankinę ir pakilo eiti.

– Sudie, rašytojau Žiemy. Ačiū už kavą ir pyragą.

Žiemys palydėjo ją iki laukujų durų.

Mergina atsargiai lipo apledėjusiais laiptais, vos pastebimai šypsodama, kol pamatė vokiečių aviganį ir spanielį, lūkuriuojančius kitapus snieguotos pievos.

– Kas gi juos čia traukia? – paklausė ji, maudamasi pirštines.

– Šito aš nežinau, – tarė vyras, – bet tu ateik ir vėl pasikavinti, šnektelėti. Kol mudu žaisdami visiškai neištuštinome vienas kito ir nesiliovėme sveikintis susitikę. Taip ir nutiks galų gale, bet kol kas prie to nepriėjome.

Ela Milana grįždavo pas rašytoją Žiemį penkias ateinančias dienas iš eilės.

Jie gurkšnojo kavą, valgė gardėsius prie kavos ir šnekučiavosi. Ela smagiai leido laiką, bet neužmiršo ir savo tiriamojo darbo – kiekvienos viešnagės metu surinkdavo vertingų žinių.

Martis Žiemys tęsė prisiminimus, kaip Laura Sniegė mokė viską stebėti pašaliečio akimis.

– Lygiai taip turėjom stebėti ir save, – pasakojo vyras. – Ji statydavo mus priešais veidrodį ir liepdavo stebeilyti į savo atvaizdą tol, kol jis pasirodydavo svetimas ir keistas. Paskui turėdavom aprašyti save, įsivaizduodami, kad rašo kažkas, apskritai niekad anksčiau nematęs žmogaus veido. Ji sudraskė mano penkis pirmuosius rašinius. Tik šeštajame aš pagaliau gebėjau parašyti tai, ko ji reikalavo.

Kai perskaičiau jį balsu kitiems, Silja Saristo išbėgo į lauką ir susivėmė. Laura Sniegė žiūrėjo į mane pagauta ekstazės, jos akys spindėjo, ji suplojo. „Pažvelkite į Martį, – šūktelėjo kitiems. – Martis turi rašytojo akis."

Motinai šito rašinio neparodžiau. Ji apsiverkė net tada, kai sykį nutaisiau grimasą ir išverčiau akis. „Tu toks dailus berniukas, – ji buvo pratusi sakyti. – Nebjaurok savęs tyčia." Jeigu mama būtų perskaičiusi tokį mano atvaizdavimą, jai būtų plyšusi širdis.

Elą ypač paveikė drugio istorija.

– Kartą Laura Sniegė paprašė mane pasilikti, kai kiti ėjo namo. Davė man vikšrą, sakydama, kad pirmoji mano užduotis išauginti iš jo drugį. Įdėjau vikšrą į stiklainį nuo agurkų ir kasdien atnešdavau jam šviežių lapų. Kiekvieną dieną eidavau į Lauros Sniegės namus vien prižiūrėti vikšro. Tuomet vikšras, savaime aišku, tapo kokonu, ir vieną dieną iš kokono išsirito drugelis. Tai buvo dilgėlinukas. Be galo juo didžiavausi, tartum pats būčiau jį sukūręs.

Čia Laura padėjo stiklainį ant stalo tarp mūsų ir paklausė, ką iš tikrųjų jaučiau tam drugiui. Kiek pagalvojęs atsakiau, kad jis man labai patinka ir rūpi, nes pats jį užauginau. Ji linktelėjo. Tada padavė man mažą rudą buteliuką. Pasakė, kad tai eteris. Ir liepė man įlašinti šlaką į drugio stiklainį.

Žinoma, aš paklusau. Drugys ėmė keistai elgtis, jis brinktelėjo aukštielninkas ir čiupnojo stiklo sienelę savo straub-

liuku. Laura tarė: „Dabar žiūrėk, kaip drugelis miršta." Ir aš žiūrėjau.

Verkiau ir gėdijausi, tas mano drugelis galų gale liko gulėti negyvas stiklainio dugne, o aš taip ir nesuvokiau, ko, tiesą sakant, iš manęs buvo laukiama.

Paskui Laura uždavė man namų darbų. Liepė ką nors parašyti. Aš paklausiau, ką būtent. Ji atsakė – bet ką. Svarbiausia, kad parašyčiau ne mažiau kaip penkis šimtus žodžių – apie ką tik norėsiu.

Namuose sėdėjau prie tuščio popieriaus lapo visą amžinybę. Paskui pradėjau rašyti. Rašiau tą istoriją keletą dienų. Vos ne vos apsikęsdavau užkąsti ir pamiegoti. Tarpais nubusdavau naktį ir rašydavau slapčiomis nuo motinos. Pabaigęs rašyti nuėjau pas mamą, sode skaitančią knygą, ir įteikiau jai rašinį.

Rašytojas Žiemys užsimerkęs nusišypsojo.

– Tai buvo pasakojimas apie kaubojų vardu Bilis Džeimsas, kurio žirgas susižalojo koją. Galiausiai vyras turėjo nušauti žirgą iš revolverio. Mama ašarodama perskaitė, sugriebė mane į glėbį ir tarė: „Dieve mano, Marti, juk čia tikras apsakymas."

Ela Milana palinko pirmyn. Pamiršusi pusiau suvalgytą pyragaitį.

– Ką Laura Sniegė pasakė apie tavo rašinį?

Buvo sužavėta kur kas labiau, nei derėjo tyrėjai analitikei.

– Pasakė, kad turiu jį perrašyti. Ji liepė man viską perrašyti dar tris kartus. Ketvirtą variantą jau galėjau perskaityti visiems balsiai.

Juodu sėdėjo kurį laiką nieko nesakydami. Suprantama, kad abudu tą akimirką gliaudė savas mintis.

Ela apsižvalgė aplinkui. Kambarys buvo aukštas, lubas puošė tamsaus šokolado spalvos plokštės su meistriškai išdrožinėtais reljefais, vaizduojančiais žaidžiančias girios laumes. Žiemys papasakojo, kad užsisakė juos iš vietos dailidės už

pirmo sėkmingo savo romano honorarą. Drožinių tema buvo pagrįsta sapnais, kuriuos rašytojas dažnai sapnuodavo.

– Jos visuomet vilioja mane šokti kartu ir paklaidina girios tankmėje. Tokia jų prigimtis. Jos nori sugundyti ir pražudyti, bet labiausiai trokšta būti matomos. Nujaučiau iš pradžių, kad užsakęs tą darbą liausiuosi jas sapnavęs, taip ir nutiko. Bet kai vėliau sutikau drožėją, jis pasisakė regįs sapne tuos drožinius. Kertu lažybų, kad jo sapnai taip pat buvo drėgni ir klaikūs.

Dirstelėjusi į laikrodį, Ela pakilo nuo stalo.

Rašytojas Žiemys tarė:

– Ela Milana, miela mergyt, ar ateisi rytoj ir vėl? Mėgaujuosi tuo, kad galiu su kuo nors pasišnekučiuoti po ilgo laiko. Jau buvau pamiršęs, kaip smagu šnekučiuojantis gerti kavą. Nežinia kodėl tu manęs taip nedirgini kaip daugelis.

– Greičiausiai negalėsiu, – atsakė ji. – Pažadėjau motinai kartu nuvykti į Tamperę, mano teta ten gyvena.

Duoto pažado Ela netesėjo.

– Turiu daug darbo, – paaiškino ji kitą rytą. – Žinoma, pamėtėsiu tave į stotį. Ir jeigu ketini pagyventi pas tetą visą savaitę, turbūt atvažiuosiu ten „Triumphu" po poros dienų, kai tik daugmaž apsidirbsiu.

– Na, tuomet taip ir sutarkim, – atsiduso motina. – Betgi puikiai žinau, kad tie tavo darbai per porą dienų niekur nedings. Tau labai praverstų sutikti kokį šaunų vaikiną ir mažumėlę paflirtuoti, kol visiškai nepamiršai, kaip tai daroma. Juk auginau tave ne senmerge, o geiduliai net pilkoms peliukėms užeina.

Ela peržiūrėjo savo užrašus.

Ji džiaugėsi, kiek daug žinių surinko vien tik šnekučiuodamasi su rašytoju Žiemiu prie kavos su pyragu. Jeigu profesorius Korpimekis dabar paklaustų, ar turinti informacijos, susijusios

su Lauros Sniegės tyrimu, ji jau šio to pateiktų. Ela būtų menka tyrėja, jei nepasinaudotų laisvai prieinamomis žiniomis.

Kai Ela atvažiavo į Žiemio kiemą jau septintą dieną paeiliui ir nuėjo prie jo durų kažką sau niūniuodama, pamatė, kad laukujų durų spynoje kyšo paliktas raktas.

Į laiptus buvo atremtas dviratis, žvilgus nuo ledo. Merginai pasirodė, kad pažino dviratį.

Pati įėjusi vidun, minutėlę įsiklausė į tylą. Ant priemenės grindų gulėjo „Triušio gardėsių" plastikinis maišelis, pilnas šokolado ir kitų saldumynų. Vidury grindų stovėjo moteriški aulinukai su snieguotais užkulniais.

Iš viršaus sklido tylus pokalbis.

Ela užlipo į antrą aukštą. Išgirdo moters balsą iš kambario, kuriame, kaip žinojo, Martis Žiemys priguldavo dienos pogulio, – jis parodė jai kambarį prieš porą dienų.

Ji stumtelėjo duris.

Žaliuzės karpė saulės šviesą plonomis juostelėmis ir nudryžino kambarį. Oras buvo priplėkęs ir atsidavė kažkokiu ypatingu kvapu, kurio Ela iškart neatpažino. Vidury kambario stovėjo masyvi lova, kurioje sunkiai kvėpuodamas gulėjo rašytojas Žiemys. Ingrida Katelė buvo palinkusi viršum vyro ir grabinėjosi kaip šmėkla, ištroškusi kraujo.

– Ar jis serga? – žengdama per slenkstį paklausė Ela.

– Va, ir Draugijos naujokėlė, – tarstelėjo Ingrida Katelė. – Sveika gyva. Čia jau darosi grūstis.

Ingrida Katelė ir rašytojas Žiemys buvo beveik nematomi, šešėliai dengė juos lyg šūsnis juodų apklotų. Ela prisimerkė, mėgindama suvokti, kas čia vyksta. Jai dingtelėjo, kad Ingrida kankina, galbūt net lėtai žudo Martį Žiemį.

– Laba diena, bibliotekininke Katele, – pasisveikino perdėtai oficialiai.

Moteris purkštelėjo.

– Nėra čia jokių bibliotekininkių, yra tik rašytoja Katelė iš Triušiogalos literatų draugijos. Atėjau pažiūrėti, kaip gyvuoja Draugijos bičiulis, ar kolega Martis iš tiesų gerai jaučiasi.

Rašytojas Žiemys aiktelėjo, tarsi apimtas kankinamos agonijos.

Ingrida Katelė šyptelėjusi guviai dirstelėjo į Elą.

– Mielas bičiulis rašytojas valgydamas mažumėlę išpampo ir nebegali pats atlikti įprastų reikalų. Pažįstu jį kaip savo penkis pirštus, taigi jaučiuosi įpareigota prisiimti tam tikrą atsakomybę. Pažįstu jį turbūt geriau nei save pačią. Ir, žinoma, atvirkščiai, jis pažįsta mane, argi ne, Marti?

Moteris nusišypsojo su ašaromis akyse ir kuštelėjo:

– Aš žinau, kas verčia jį tiksėti, tarsi pati būčiau sukūrusi. Kai išmoksti kiaurai perprasti kito reikmes ir mintis, niekada nebegalėsi jo visiškai palikti.

Rašytojas Žiemys sušnibždėjo:

– Ingrida, tas mano skambutis praėjusią naktį – tai silpnybės akimirka, buvau išsigandęs ir vienišas. Jeigu būtum atsiliepusi, aš tikrai būčiau pasakęs, kad tai klaida. Tu daugiau nebeturi vaikščioti čia su savo raktu. Kaip buvom sutarę. Manai, kad pažįsti mane, tačiau jau nebe.

– Argi?

– Nebe, – pergalingai sukuždėjo vyriškis. – Mano viduje jau yra naujų dalykų.

Tada jis aiktelėjo. Dabar Ela pamatė, kad moteris laiko savo ranką po antklode, ir suprato, ką Ingrida Katelė darė Žiemiui.

Ela būtų turėjusi pasišalinti. Visi ten esantieji, įskaitant ją pačią, žinojo tai buvus vienintelį protingą veikimo būdą. Jos batams magėjo išeiti, ir miegamojo durys laukė, kada bus užvertos. Bet ji nesitraukė.

Stovėjo tamsiame kambaryje, stebėdama keistą sceną, kuriai Elos buvimas pažiūrėti nedarė jokios įtakos.

– Mat tavo viduje besą naujų dalykų, – Ingrida Katelė tarė pusiau pašaipiai, pusiau liūdnai. – Vadinasi, tau daugiau nebereikės Ingridos?

– Ne, – žioptelėjo vyras. – Ne. Nenoriu. Jau nebe.

– Va, kaip jis dabar kalba, – moteris kreipėsi į Elą. – Kai vargšelė Ingrida jau padarė savo darbą.

– Taigi reikėjo sėkmingai užbaigti tai, ką pradėjai be mano sutikimo ir vidury dienos pogulio, tačiau daugiau neteik man tokių paslaugų, Ingrida.

Ingrida Katelė ištraukė ranką iš po antklodės ir iš lėto nusivalė ją servetėle.

– Jeigu sugebėsi atlikti savo reikalus be manęs, – pasakė Ingrida Katelė, – aiškus dalykas, paliksiu tave ramybėje, apgailestauju dėl to incidento. Aš tik maniau…

– Tuomet ačiū ir sudie, – tarė Žiemys.

Moteris linktelėjo.

– Vis dėlto aš turiu savo gyvenimą, šeimą ir vaikus ir esu gana gera motina. Tam gyvenimui stengiuosi atsidėti kuo labiau. Išskyrus atvejus, kai kas nors įtraukia mane į Žaidimą, kaip neseniai padarė mūsų naujokėlė. Ir kartais pasirūpinu tavimi. Žinai, sapnavau tave bloguose sapnuose. Mudu visą amžių nesimatėm, aš ir tu, taigi kai paskambinai, pamaniau, kad...

– Tu neprivalai manim rūpintis, – švelniai pasakė vyras. – Ramiai sugrįžk pas savo šeimą ir bibliotekon. Bet pirmiau paduok man kelias servetėles.

Ingrida Katelė pažvelgė į Elą įdėmiai, kiek įtariai.

– Marti, ar tai mergaitei tu tikrai rūpi?

– Šito turėtum paklausti pačios mergaitės, – pavargusiu balsu atsakė rašytojas Žiemys. – Tik būk gera, neklausk.

Ingrida Katelė du kartus apėjo lovą ir paskui sustojo kojūgalyje, įrėmusi rankas į klubus.

– Gerai, Marti, dabar paliksiu tave ramybėje. Tačiau turi prižadėti, kad su viskuo susitvarkysi. O jeigu nepajėgsi susi-

tvarkyti, nedelsdamas duok man žinią. Man tavęs nereikia, tik turiu žinoti, kad tau gerai klojasi.

– Na, tuomet sudie, – tarė ji Elai su kasdieniu draugingumu, tartum būtų atėjusi tik gėlių palieti.

Tada moteris ramiai išėjo, šypsodama pati sau.

Ela su rašytoju Žiemiu liko vienudu.

Jis tebevirtėjo lovoje nejudėdamas. Ką tik vykęs pokalbis tarp Katelės ir Žiemio Elai pasirodė dirbtinis, popierinis. Tartum ji būtų įžengusi į vaidinimą jam įpusėjus.

Gal taip ir turi būti, kai žmonės yra rašytojai ir pažįsta vienas kitą taip gerai, kad nebereikia žodžių. Įprastinį bendravimą staiga pakeičia parašyta drama.

Mergina kilstelėjo žaliuzes ir įleido į kambarį daugiau šviesos. Būtų ir langą atvėrusi, bet neįveikė rankenos mechanizmo.

Ant sienos kabojo nespalvota nuotrauka: Martis Žiemys ir Ingrida Katelė, maždaug dešimtmečiai. Jie buvo susikibę už rankų. Fone buvo matyti Lauros Sniegės namas ir kiemo sūpuoklės. Sūpuoklėse sėdėjo pati rašytoja Sniegė, laikydama rašiklį ir bloknotą.

Ela vaikštinėjo šen ir ten apie lovą ir stebėjo rašytoją Žiemį iš skirtingų kampų, stengdamasi įpratinti akis matyti jo esybę nauju žvilgsniu.

Tuo pat metu jos galvoje jau brėško teorija apie žmonių patrauklumo skirtingus šaltinius: patrauklūs žmonės buvo dviejų rūšių. Pirmos rūšies atstovai traukė tuo, kad panėšėjo į gražius daiktus, teikiančius estetinį pasitenkinimą ir iš to kylančią reikmę juos turėti, būti matomam jų draugijoje. O tokie žmonės kaip rašytojas Žiemys masino tarsi muziejai, rūmai ar kiti akį traukiantys architektūriniai statiniai, kuriuos, ko gero, maga lankyti nuolatos, vaikštinėti ten ir mėgautis jų aplinka.

– Vadinasi, tu atėjai ir šiandien, – prabilo vyras, pagręždamas didelę galvą ant pagalvės, kad galėtų matyti Elą.

– Turėčiau išlieti ant tavęs tą stiklinę vandens, – tarė Ela.

Ji norėjo, kad jos balsas padvelktų šalčiu, tačiau žodžiai nuskambėjo kaip vidurvasario vėjo dvelksmas. Atsidususi ištiesė ranką į šešėlių tankmę, ji norėjo paliesti vyro veidą, atgręžti jį į šviesą ir pamatyti akis, kurios žvelgė iš Marčio Žiemio romano viršelio atlanko. Tačiau vyras suėmė ją už riešo, minutėlę palaikė ir papurtė galvą.

– Dabar jau eik. Sugrįžk vakare apie dešimtą.

Ela linktelėjusi išėjo.

Tą patį vakarą jie pradėjo kitą Žaidimo kėlinį, kuris iš naujo nušvietė visą Draugijos istoriją ar veikiau panardino ją į dar tamsesnį šešėlį, vėliau sėdėdama prie savo darbo stalo mąstė Ela, ištikta dvasinio svaigulio ir pošokinės būsenos.

Ela paspaudė durų skambutį. Rašytojas Žiemys atidarė duris. Vyriškis nedėvėjo ničnieko, išskyrus rankinį laikrodį. Pažiūrėti brangų ir stilingą. Ela pamanė, kad laikrodis kainuoja ne mažiau nei vidutinio dydžio automobilis.

Ji pasijuto kažkur pametusi žodžius.

Žiemys, dirstelėjęs į laikrodį, kurį mergina susitelkusi stebeilijo, nustatė, kad jau pora minučių po dešimtos, ir metė Elai iššūkį.

Mergina linktelėjo ir sudirgusi nužvelgė šunis, dėbsančius į juodu iš visų kiemo kerčių. Vyro nuogumas turbūt erzino ir juos. Šunų buvo daugiau nei pirma. Kai jie įėjo vidun ir šunų ruja liko už tvirtų laukujų durų, Ela lengviau atsikvėpė.

Ji vėl pasijuto kebliai, kai Martis Žiemys ėmė kopti laiptais aukštyn. Vyriškio kūnas užpildė visą jos regėjimo lauką. Mergina sekė jam iš paskos, įsmeigusi akis į vyro užkulnius. Jie nuėjo į mėlynąjį kambarį, ten atsisėdo savo įprastose vietose.

– *Ecce homo*, – tarė Žiemys, skėstelėjęs rankomis.

Ela klusniai pažvelgė į jį, nors būtų norėjusi nugręžti žvilgsnį kitur. Kambaryje buvo per šviesu. Vyras buvo atnešęs į kambarį daugiau lempų.

Padėtis panėšėjo į kažką pornografiška. Mergina panoro verkti. Tada paėmęs nuo stalo skepetą Žiemys padavė jai, kad aprištų jam akis.

– Išmokysiu tave naujo manevro. Jis vadinamas veidrodžiu. Skiriasi nuo kitų Žaidimo veiksmų tuo, kad akys aprišamos ne išsiliedinančiam asmeniui, bet pačiam kvietėjui.

– Kodėl? – prislėgtu balsu paklausė Ela.

Rašytojo Žiemio lūpos niūriai išsiviepė.

– Viską suprasi, pradėjusi žaisti. Aš paversiu tave savo veidrodžiu. Iš anksto prašau už tai atleisti, bet...

– Žaidimas yra žaidimas, – užbaigė vyro mintį Ela.

Jis linktelėjo, dabar jau pats išsigandęs.

– Aš noriu, – tarė rašytojas Žiemys, – kad tu žiūrėtum į mane, tarsi būtum mano veidrodis, paverstum mano atvaizdą žodžiais ir išliedintum viską, ką manai žvelgdama į mane.

28

ELA MILANA IŠSILIEDINA

Ela sėdėjo šalia didžiojo nuogumo, maža ir persigandusi. Rašytojas Žiemys patarė:

– Jeigu turi geltonųjų, dabar tinkamas metas jų išgerti. Jei neturi savų, apatiniame aukšte vaistinėlės dėžutėje rasi buteliuką. Jie veiksmingai nuskaidrina veidrodį. Čia po stalu stovi mažytis šaldytuvas. Jame yra limonado.

Elos žvilgsnis klaidžiojo vyro kūnu. Ji jautėsi nekaip. Atidarė mažą mėlyną šaldytuvą, išėmė buteliuką geltono gėrimo „Jaffa" ir, susiieškojusi rankinėje trejetą geltonų kristalų, įmetė juos į buteliuką. Tada pusę išgėrė.

– Išsiliedink, – sukuždėjo vyras. – Būk mano veidrodis. Pasitarnauk savo kolegai literatui, kaip reikalauja Žaidimo taisyklės.

– Aš matau nuogą vyrą, – pradėjo Ela, paskui išsikosėjo gerklę.

Ji susikaupė. Užvėrė mintis viskam, išskyrus Žaidimo taisykles. Niekas neturi reikšmės, svarbu vien tai, kad ji privalo gerbti taisykles. Reikėjo sąmonėje sukurti be galo tikslų vyro nuogybės atvaizdą ir apvilkti jį žodžiais – absoliučiai visą, nenuslepiant nė vienos minties.

Ela pasijuto laisvai, kai sodos pentotalis ėmė veikti. Žodžiai formavosi burnoje, skiemenų virtinės riedėjo liežuviu kaip

kalnų geležinkelio vagonai. Ji išgėrė likusį gėrimą ir pajuto, kad pradeda kalbėti:

– Tu esi didelis, toks didelis. Tave dengia stulbinamai daug odos, tarsi vasarnamio palapinė, kurioje būdama maža nakvodavau su tėvu ir mama, o tu vienas kažkaip sugebi užpildyti ją visą. Tavo kūnas tirta kaip šaltiena, kai tu kvėpuoji. Žiūrėdama į tave dabar, įsivaizduoju kažkokį didelį ir minkštą padarą, iškilusį žemėn iš jūros gelmių. Tu nesi skirtas žmonių akims. Tu esi ne

toks plaukuotas, kaip aš maniau. Maniau, kad esi apžėlęs plaukais, bet, Dieve mano, tu glotnus kaip vaikas. Nebent skustumeisi plaukus ant krūtinės... tačiau kurių galų turėtum tai daryti, juk, šiaip ar taip, tau neberūpi, kaip atrodai. Toji tavo oda, ji visai kaip kūdikio, tokia putli, liulanti kūdikio oda, ir abejoju, ar net pats pastebėjai, kad po tavo dviguba pasmakre yra šokolado ruožas, turbūt jis ten užsilikęs jau nuo kažin kada.

Tavo krūtys didesnės už mano, tačiau jų speneliai lyg mažo berniuko, juos net sunku įžiūrėti, tai savaip graudina.

Tavo galva tarsi didelis riedulys, sunkus ir grublėtas, o veidas lyg vaiko ant imbierinio tešlainio. Turi dailius plaukus, tokius kaip senose nuotraukose, – greičiausiai tu juos gerai prižiūri. Tačiau jie auga ant didžiulės galvos, ir tai gana absurdiška. Tavo plaukai visai nedera prie kūno.

Tavo nosis gerąja prasme yra berniukiška. Truputį riesta, maža ir švelni.

Burna gana jusli, tačiau tas juslumas sumišęs su silpnumu ir nuosmukiu. Kai žiūriu į tavo burną kiek ilgėliau, man užeina noras suduoti taip, kad čiurkštelėtų kraujas.

Tavo burna kaip to godaus vaiko, išpaikinto šokoladu ir ledais, tokio vaiko, kurio slapčiomis visi nekenčia, netgi jo motina. Blogiausia tai, kad tose senose nuotraukose tavo lūpos buvo gražios ir juslios, tačiau dabar veide tiek riebalų, kad pirmykščiai bruožai nugrimzdo juose ir išnyko.

Tačiau kartu tos juslios, dekadentiškos lūpos savaip erzina. Ar pameni, kaip aš nuraudau, kai mudu gėrėm kavą ir šnekučiavomės? Tuo metu prisiminiau vieną sapną, kuriame regėjau tave, tikriau, tavo burną. Ak, Dieve mano, koksai sapnas!

Aš buvau pokylyje ir nuoga gulėjau ant vaišių stalo tarp pyragų, tešlainių ir suktinukų su žąsų kepenėlių paštetu, ir tu atėjęs ėmei mane ragauti iš visų pusių ta savo burna, paskui, man regis, atsikandai gabalą manęs.

Ela toliau stebėjo ir dėstė.

Perėjo jo rankas ir kojas, smulkiai apžvelgė ausis ir pavienius mažus odos lopinėlius, pastebėjo baltą randą ant blauzdos, kartkartėmis sugrįždama prie riebalų klosčių, kurių beformis perteklius vienu metu ir trikdė, ir žavėjo.

Kažkur širdies gelmėje jautė, kokie žiaurūs jos žodžiai, tačiau geltonieji ir atsidavimas Žaidimui padarė savo.

Martis Žiemys visą laiką sėdėjo ant kėdės nuogas ir nejudėdamas klausėsi.

Tačiau šie kontūrai susilieja su kitais kontūrais. Oda ir kūnas – tai tik trumpi šmėstelėjimai, jie nuolat kinta keičiantis stebėjimo taškui. Kaip tik dabar į mane atgręžta tavo kūno dalis, panaši į palapinę su pilnais kibirais riebalų. Vis dėlto tavo visybė plačiau išsklinda laiko ašyje. Chronologiškai toji ašis yra keturiasdešimt trejų metų ilgio, ir jeigu gebėčiau kiek atsitraukti, jei nors per plauką žengtelėčiau į šalį nuo dabartinio stebėjimo taško, aš pamatyčiau, koks tu gražus vyras, tas pats, žvelgiantis į mane iš tavo romano viršelio atlanko ir šito senų nuotraukų albumo.

Tvirti krūtinės raumenys, plokščias pilvas – visa tai yra tokia pat tikroviška tavo dalis kaip ir toji, poros metų laikotarpio, kuriame aš atsidūriau, stebėdama tave iš laiko ašies.

Išsiliedindama Ela atsistojo nuo kėdės ir slystelėjo prie rašytojo Žiemio, – veiksmais irgi galima išsiliedinti, neaiškiai samprotavo. Atsirėmusi ranka jam į krūtinę, truputį palinko į priekį ir pabučiavo rašytoją Žiemį.

Jautė, kad vyras atsakė į jos bučinį iš kažkur labai toli.

Tuomet Ela paklausė, ar jį patenkino jos atsakymas. Jis linktelėjo, palietė merginai skruostą ir paprašė, kad ji užduotų savo klausimą.

Ši mėgino trauktis minkštomis nuo geltonųjų kojomis.

Susverdėjusi kluptelėjo Žiemio pusėn. Rankos ligi riešų nugrimzdo į jo pilvo klostes. Ji persigando, pabandė atsistoti, vėl neteko pusiausvyros ir virto vyro glėbin veidu į jį.

– Opapa, – murmtelėjo tas. – Šiandien aš turbūt ne pačios geriausios formos.

Po valandėlės, grįžusi ant savo kėdės ir susitvardžiusi, Ela paklausė:

– Ar būtinai turime baigti Žaidimą šiandien? Geltonieji išvargino. Gal verčiau užduosiu savo klausimus kitą kartą.

– Ne, – atsakė rašytojas Žiemys. Nusirišęs raištį įsistebeilijo į ją. – Jeigu mudu nesužaisime abiejų kėlinių šiandien, kaip numatyta Žaidimo taisyklėse, nebebūsim Draugijos nariai.

Elai palengvėjo, kai jis nuėjo apsirengti. Ji jau ėmė priprasti prie vyro sėdmaišio pavidalo, bet apsivilkęs jis patiko jai labiau.

Rašytojas Žiemys sugrįžo su aukso spalvos šlepetėmis ir juodomis kojinėmis, ant kurių krito tiesios kelnių klešnės. Ela prisiminė jį anksčiau kalbėjus apie savo siuvėją. Po prabangiu minkštu naminiu švarku buvo matyti balta apykaklė su brangiu šilkiniu kaklaraiščiu.

– Na va, – pasakė jis. – Liepk man išsiliedinti. Ar man ir vėl reikės užrišti akis, o gal tu pati nori išmėginti „veidrodį“?

Pakračiusi galvą Ela ėmė rišti Žiemiui akis.

– Aš noriu paklausti tavęs paprastų paprasčiausio dalyko, kad paskui galėtume eiti miegoti. Juk turiu tokią teisę, ar ne?

Privalau įsitikinti, kad išliedinsi man visą tiesą, tačiau klausimas bus lengvas ir paprastas, gerai?

Vyras patvirtino sutinkąs.

Mergina tęsė:

– Tiesą sakant, pernai tu atsakei į tuos pačius klausimus viename žurnale. Taigi, garbusis rašytojau Žiemy, kur jūs pasisėmėte idėjų savo knygoms?

Ji nusišypsojo.

Pamanė, kad ir rašytoją Žiemį pralinksmins jos klausimo nerūpestingas paviršutiniškumas.

Vyriškis po raiščiu išbalo.

29

RAŠYTOJAS ŽIEMYS IŠSILIEDINA

– Idėjų savo knygoms randu, kai apmąstau gyvenimą ir kartu klausausi Mocarto.

Atsakymas gražus ir paprastas, nors grynas melas, tačiau žurnalai moterims tik ir mėgsta tokius atsakymus. Kaip tikras profesionalas rašytojas Žiemys pagražina aiškinimą. Pasakoja, kaip klasikinės muzikos motyvai paakstina jo galvoje procesą, kuris iš literatūrinių, visuotinių temų iškristalizuoja mintis, toliau žadinančias atitinkamas refleksijas. Taip pat neiškentė nepridūręs pikantiškų smulkių detalių, nes pasakojant ir meluojant smulkmenos yra itin svarbios: sakosi sykį net mėginęs klausytis Bacho, tačiau tas pastūmėjęs jį į teologines meditacijas, ir Žiemys, užuot generavęs rašymą, ėmęs mąstyti apie sielos dalykus.

Ela Milana juo netikėjo. Užsitęsusi tyla iš pradžių kėlė nerimastį, paskui – pasibaisėjimą. Rašytojas Žiemys pajuto nuotaikos pokytį: mergina jau nebeskubėjo namo.

Vyras ima prakaituoti.

Galų gale ji kažką tarsteli.

– Atleisk, ką pasakei?

– Dvidešimt pirma taisyklė, – pakartoja mergina.

Dabar ji stovi prie pat jo, Žiemys jaučia jos kvapą ant savo skruosto ir sudreba. „Šauni žaidėja“, – pamano švelniai ir pasirengia kęsti skausmą.

– Pradėsiu nuo tavo skruostų, – sukužda mergina, – į juos taip gera įsikibti.

Jokių paslapčių tarp žaidėjų. Toks buvo posakis, kurį rašytojas Žiemys mėgdavo kartoti, kai Žaidimas tebevienijo Draugijos narius ir jie dar nesibaugino vienas kito.

Kai Ela Milana, keturis kartus gavusi prasimanytą atsakymą, penktą kartą rašytojui Žiemiui pritaikė dvidešimt pirmą taisyklę, šis nusprendė baigti pradėtą farsą.

Paprašė stiklinės gėrimo ir pridūrė:

– Būk gera, šiuptelėk negailėdama geltonųjų.

Kalbėjo neaiškiai, nes jo viena lūpa ir skruostas buvo ištinę.

Žodžiai iš Žiemio lūpų ėmė lietis į Elos Milanos klausančias ausis.

Jokių paslapčių tarp žaidėjų.

Rašytojas Žiemys patyrė nuoširdaus išsiliedinimo džiaugsmą. Žodžiai pavirto paukščiais, o gal bitėmis karštą vasaros dieną. Jis šypsojosi įsikalbėdamas gilyn į savo atminties vaizdinius, kuriuos manė esant jau pradingusius.

Raištis dengė jam akis, ir praeities įvykių vaizdai ėmė švysčioti apie jį. Tarsi būtų atsišliejęs į laiko ašį, kurią minėjo mergina, ir galva stuktelėjęs į tą akimirką, kai vienuolikmetis Martis Žiemys garsiai skaito savo rašinio, pavadinto „Mano mama“, paskutinius žodžius:

Ir kai mama vakarais mane apkloja ir paglosto man galvą, aš prisimenu, kad vieną dieną ji mirs ir ją palaidos Triušiogalos kapinėse, ir tuomet turėsiu atiduoti ją kirmėlėms.

Kiti šeši Draugijos nariai ploja.

Elijas Kangasniemis mojuoja jam kumščiu ir juokiasi:

– Velniai griebtų, Marti, tu galiausiai priversi mane pasikarti su tomis savo istorijomis!

Kiti juokiasi, norėdami nuslėpti nejaukumą. Visi žino, kad Elijo tėvas pasikorė, kai Elijas buvo ketverių, ir sūnus vis nesiliauna puoselėjęs kartuvių humoro, betgi niekam kitam neleidžiama užsiminti net apie virvę. Elijas, nusišnypštęs nosį, įsistebeilija pro langą.

Jie sėdi erdviame skaityklos erkeryje pietiniame namo kampe. Patalpa nudažyta baltai. Maudosi trykštančioje, išsiliejančioje per kraštus, netgi užimančioje kvapą šviesoje, kadangi iš visų pusių juos supa langai, taip pat lubose. Vaikams už nugaros žioruoja 1972-ųjų vasara. Stoglangis įsirėžia danguje mėlynu lanku, jame šmėkščiojo paukščiai. Už kitų langų sodas.

Jos sodas – tai šėlstanti spalvų jūra. Ingrida praėjusią savaitę taip parašė eilėraštyje, ir Laura Sniegė labai gyrė, Ingrida „puikiai išmokusi metaforų pagrindus". Martis dabar pamanė: jeigu sodas – spalvų jūra, tai gal namas yra burlaivis, kuriuo jis su kitais vaikais, savo kapitonės vedamas, plaukia į tolimą tikslą.

Pro lango stiklą Martis mato, kaip sode karštose oro srovėse apsvilusiais sparnais ir kiek paklaikę sukasi vabzdžiai. Sniegės name truputį vėsiau. Rašytoja išpilsto į stiklines aviečių sultis, įmeta ledo kubelių. Lubose sukasi ventiliatoriaus sraigtas. Toivo tvirtina, kad sraigtas – tai numušto rusų sraigtasparnio propeleris, kurį kažkoks karys padovanojo rašytojai Sniegei.

Laura Sniegė linkčioja, klausydamasi Marčio istorijos. Sėdi pintoje kėdėje, užmetusi vieną koją ant kitos, vilki baltais drabužiais, ir prakaito lašai rieda jai per kaklą. Ji gurkšteli kavos, padeda puodelį ant lėkštutės, palinksi ir taria Marčiui:

– Tavo aprašymai labai ištobulėjo, tu stebėjai savo mamą itin įdėmiai. Man ypač patiko, kaip vaizduoji savo jausmus. Na,

gal kiek per daug pasikartojančių apibūdinimų. Helina, dabar tu gali perskaityti savo darbą.

Martis neklauso Helinos pasakojimo. Jis nori ramiai mėgautis gautu pagyrimu.

Tačiau kur galėjo užtrukti Ingrida, juk ji dar neatėjo? Jis jau nebepyksta ant jos, kad užgavo jam ranką ir ten greičiausiai atsiras mėlynė.

Dabar gailėjosi, kad nuėjo, palikęs ją prie nugaišusios žiurkės kapo. Jie vėl kelias dienas bus susipykę, juk tai kvaila, nes abudu žino, kad galų gale vis tiek susitaikys.

Be to, Ingrida sirgo. Ryte Martis palietė jos kaktą, ji buvo karšta, o Ingrida – išbalusi ir suprakaitavusi. Martis liepė jai eiti namo išsisirgti, bet ji nepaklausė jo, jinai niekada neprisipažindavo serganti. Prieš penketą metų Ingridos motina apsirgo ir numirė per dvi savaites.

Martis kužda Laurai Sniegei, kad jam reikia į tualetą. Helina balsiai tebeskaito, o jis ištipena iš skaityklos ir išėjęs atsargiai uždaro stiklines duris. Pereina kelis tamsius kambarius. Keblus jausmas, nes Sniegės namuose lengva pasiklysti.

Kažkas žengia priešais jį, atveria duris ir įeina į vieną iš tų kambarių, kurie jiems buvo uždrausti.

Iš tikrųjų jiems nebuvo draudžiama vaikštinėti po namą. Kai kuriuose namuose gal netgi galima lakstyti, tačiau tamsiame Lauros Sniegės name reikėjo vaikščioti oriai ir elgtis deramai.

Po pirmojo susitikimo su Sniege Martis paprašė mamos pamokyti jį gero elgesio:

– Laura Sniegė yra šauni moteris, ir jeigu man teks lankytis jos namuose kas savaitę, norėčiau žinoti, kaip reikia elgtis, kad nesusimaučiau.

Motina nupirko jam „Auksinę etiketo knygą“. Laura Sniegė irgi turėjo tokią pačią. Tarpais, kai Draugijos vaikai jos namuose rašė savo darbus, sėdėdama šalia rašytoja nagrinėjo

savo „Auksinę etiketo knygą“. Martis manė, kad Sniegė yra gero elgesio žinovė. Kartkartėmis rašytoja skaitydavo ir tokias negrožines knygas, kuriose buvo rašoma, kaip sutvarkytos žmogaus smegenys.

Žmogus yra labai įvairialypė ir sunkiai perprantama būtybė, – sykį pasakė Laura Sniegė. – *Mūsų, rašytojų, užduotis ir yra stebėti bei tirti žmogų, kol išmoksime suprasti jį ir jo gyvenimą. Tačiau turim atminti, kad tuo metu būtina laikytis tinkamo nuotolio, kitaip nepamatysim jo labai aiškiai.*

Martis dabar aiškiai regi nueinančiąją – tai mergaitė, aukšta ir liekna, vilkinti dailią raudoną suknelę, gimtadienį gautą dovanų ir išpurvintą šįryt žaidžiant.

Ak, Ingrida...

Martis nubėgo iš paskos, stengdamasis likti nepastebėtas. Norėjo pamatyti, ką ji ketina daryti.

Mergaitė ėjo netvirtai ir susverdėjo. Laibos kojos sušvytravo iš po padurkų. Martis pamanė, kad ji turbūt dar labiau sukarščiavo: netrukus nualps ir prasiskels galvą.

Tačiau Ingrida nenualpo, o vis vaikštinėjo, sugrįžo į kambarį, kuriame jau buvo, apsigręžė, vidury kambario pakeitė kryptį ir staigiai nubėgo atgal, tad Martis turėjo pulti į plyšį už lenktakojės sofos.

Čia ji dingo be pėdsako.

Martis nusekė paskui Ingridą, bet ten buvo tuščia. Nubėgo į kitą kambarį ir dar kitą, ir dar kitą.

Jau buvo begrįžtąs į skaityklą, kai durys iš dešinės staiga atsilapojo ir pro jas išpuolė Ingrida. Ji buvo susitaršiusi, veidu žliaugė prakaitas. Koridoriaus prieblandoje pamatė, kad raudona mergaitės suknelė buvo kiaurai peršlapusi nuo prakaito, jis lašėjo ant grindų.

Ingrida kažką spaudė prie krūtinės.

Martis pašaukė ją, jam ėmė riesti pilvą. Mergaitė nuklibikščiavo į kitą pusę – iš pradžių į koridorių, paskui į prieangį – ir išbėgo iš namo. Jis – iš paskos.

Iš tamsaus namo Martis išlėkė į ryškią terasos šviesą, ir kai vėl atgavo regėjimą, Ingrida bėgo keliu, skersai kertančiu slėnį.

Ji parvirto, repečkomis atsistojo ir svirduliuodama nubėgo toliau.

Paukščių balsai ir vabzdžių dūzgesys supo Martį, kai stovėdamas priešais Lauros Sniegės namą jis mąstė, ką daryti. Sodo skaistumoje ėmė slysčioti šešėliai, oras keitėsi. Debesys susimetė tamsiomis kaugėmis, kurios akiratyje liejosi išvien, susitelkdamos audrai.

Ingrida ką tik kažką nugvelbė iš Lauros Sniegės namų, Martis matė savo akimis.

Iš visų pasaulio žmonių kaip tik jo Ingrida nuėjo ir kažką pavogė Lauros Sniegės namuose.

Laura Sniegė buvo ypač reikli dėl knygų. Jie galėjo skaityti jos knygas, bet pirmiausia turėjo paprašyti leidimo ir nieku gyvu negalėjo pasiimti knygų namo.

Iš nuogirdų žinojome, kad jos kolekcijoje yra tokių retų egzempliorių, kurių neturi netgi didžiausios Amerikos bibliotekos. Sykį Sniegė tiesiog užsidegė, kalbėdama apie savo knygas, ir kalbėjo taip ūmiai, kad nė vienas vaikas jos nesuprato. Juk baisu, kai suaugusieji taip puldinėja, kažką tankiai maldami.

Tą pjesę Aleksis Kivis, mano manymu, parašė 1873 metais, jeigu ne dar anksčiau, ir aš radau ją lentynoje, kur kadaise laikiau katekizmą. Be galo įdomus procesas, nors visiškai negaliu suprasti, kas jį paskatino.

Galų gale Laurą Sniegę ištiko baisus galvos skausmas ir ji nuėjo į antrą aukštą pailsėti.

Kai Ingrida norėjo pasiskolinti iš rašytojos Sniegės kažkokią knygą, apie kurią, kaip sakė, Triušiogalos biblioteka net ne-

buvo girdėjusi, Laura nesutiko. Priežastis ilgam užvaldė jų visų mintis, nors jie buvo kone tikri, kad rašytoja juokauja.

Apgailestauju, Ingrida, miela mergyte, tačiau tai mano besąlygiška nuostata. Knygos apsikrečia bakterijomis, kai imi jas skaityti. Kiekvienoje knygoje yra savų, visiškai skirtingų bakterijų atmainų, kurios šiek tiek pakinta, kai naujas asmuo ima ją skaityti. Tikiuosi, tu mane supranti.

Moteris, pažvelgusi į savo rankas, rimtai tarė:

– *Jūs visi matėte tą lentelę bibliotekoje su raginimu pasakyti bibliotekininkei, jeigu namuose kas nors serga užkrečiamomis ligomis. Ten gerai žino, kaip bakterijos gali pakenkti knygai. Skirtingų žmonių turimos knygos nieku gyvu neturi būti laikomos vienoje vietoje, kitaip įvairios bakterijų atmainos gali susimaišyti. Net ir knygos negali atlaikyti visko.*

Biblioteka, beje, yra gana pavojinga vieta, nors ir skirta kilniems tikslams. Visuomet plaukitės rankas, skaitydami knygas iš bibliotekos, ir laikykite jas atskirai nuo savo knygų.

Tos bakterijos ilgai kėlė jiems nerimą. Jie norėjo paklausti, ar rašytoja kalba rimtai, tačiau nedrįso. Kai sykį jie ėmė klausinėti Sniegės apie vaikystę, toji į porą klausimų atsakė noriai, tuomet staiga pakėlė rankas prie smilkinių ir kone alpdama susmuko ant antikvarinės sofos.

– *Oi, vaikai,* – *sušnibždėjo moteris, visa išpilta šalto prakaito,* – *man skelte skelia galvą, pasistenkite valandėlę visai patylėti, bet neišeikite. Prieikite arčiau, palaikykite mane už rankos, ir viskas netruks praeiti. Mielas, Marti, ar galėtum uždėti savo vėsų delną man ant kaktos? Tai padės. Nebijokite. Aš dabar mažumėlę pasiligojau, bet netrukus vėl viskas bus gerai.*

Penketą ar šešetą kartų jie buvo tokių Sniegės priepuolių liudininkai. Ir niekad apie tai nekalbėjo, net tarpusavyje.

Į medį atremtas dviratis. Toivo dviratis, toks su ilga sėdyne. Martis nusivarė jį paskui Ingridą į kelią, kuris kaip žvyruota

gyvatė rangėsi per Pilkųjų Kiškių slėnį. Ingridos nerado nei namie, nei jos tėvo dirbtuvėje.

Numynęs pakrantėn, Martis skverbėsi per tankius gluosnių sąžalynus į jų slaptą žūklavimo kampelį. Smėlyje matyti abiejų pėdsakai, bendra meškerė stovi atremta į beržą. Beržo tošyje išraižyti jų vardaženkliai širdies viduje. Martis išraižė medyje savo monogramą, Ingrida pridėjo savąją ir širdį aplinkui.

Čia Martis palietė nuogą Ingridos krūtinę, kai ji slapčiom perskaitė suaugusiųjų knygą „Ledi Čaterli meilužis“ ir norėjo parašyti ką nors panašaus. *Turiu sužinoti, ką tuomet jauti, kitaip negalėsiu apie tai rašyti,* – pasakė Ingrida. Nuo tada praėjo penkios dienos. Ji nusiėmė palaidinę Marčio akyse; vidurdienio saulės raiškūs atšvaitai krito jai ant odos.

Ingridos krūtinė buvo maža, oda – it šilta guma, kai jis ją bakstelėjo, o paskui atsargiai sugniaužė.

Dabar mergaitės čia nėra.

Martis ropščiasi ant vandenbokščio kalno, tai magiška Ingridos vieta. Kalnas – žole apžėlęs kūgis, jo viršūnėje yra tvora apjuosta aikštelė. Joje stovi betoninė būdelė, kurios plieninės durys nuolat užrakintos.

Ingrida vis prasimano baisių dalykų apie tą būdelę: joje esama grandinėmis supančiotų miškinių, pakvaišusi ragana, šmėklų ir baubų, įkalintų vaikų, karo belaisvių rusų. Juodu mėgsta čia paiškylauti, kai būna gražus oras, ir valgo saldymedžio saldainius, nupirktus pakrantės kioske. Vėjuotu oru ateina aikštelėn skraidinti modelinių lėktuvų į visas Triušiogalos puses.

Čia jie taip pat mėgino bučiuotis praėjusią žiemą, kai turėjo parašyti Laurai Sniegei ką nors apie meilę. Pasibučiavęs Martis prispaudė lūpas prie geležinio turėklo, o kai jas atplėšė, plūstelėjo kraujas.

Ingridos niekur nematyti.

Galų gale berniukas randa ją rytinėje žaidimų aikštelėje. Dulksnoja. Ingrida sėdi ant sūpuoklių pusiau nusigręžusi ir

maskatuoja kojomis. Kai Martis ima leistis žolėta nuokalne, pamato, ką mergaitė pavogė iš Sniegės namų.

Ingrida sklaido knygą, o ant vejos guli kita, užrašinė kietais viršeliais, – iš tų, kurias Laura Sniegė išdalijo jiems visiems ir liepė saugoti labiau nei savo sielą. Martis irgi turi tokią, mėlyname viršelyje įspaustos auksinės raidės: TRIUŠIOGALOS LITERATŲ DRAUGIJA.

Viena užrašinė buvo veikiau žalia nei mėlyna. Ją gavo tas išdidus tylenis, tas geriausias, kuris numirė žiemą ir kurio jie nusprendė niekada nebeminėti.

Slaptoje sueigoje dalyvavo visas jų devynetas: Martis, Ingrida, Silja, Helina, Ona, Elijas, Toivo, Ana Maja ir Aura.

Laura Sniegė laikėsi nuomonės, kad rašytojai apie savo reikalus gali pasakoti kitiems tik vaizduodami knygose. Apie berniuko mirtį Laura Sniegė nepranešė gyvųjų Draugijos narių tėvams.

Vaikai žino, kad neminint kokio nors dalyko jis ilgainiui nustoja buvęs tikrove. Per keletą mėnesių jiems pavyko kone ištrinti iš tikrovės tą berniuką. Tai buvo lengva, kadangi niekas jų nežinojo, kaip jis numirė, jie netgi nenorėjo žinoti.

Mirusio berniuko užrašinė gulėjo vejoje, prie Ingridos Katelės kojų.

Martis nesupranta, kaip Ingrida gavo užrašinę.

Miręs berniukas nuolatos viską žymėjosi savo užrašinėje ir nesutiko niekam jos parodyti, gal tik išskyrus Laurą Sniegę. Berniukas greičiausiai sukaupė užrašinėje bent jau tūkstantį knygų idėjų, tūkstantį nuostabių knygų idėjų. Bet kuris jų būtų kažin ką atidavęs tik už vienui vieną dirstelėjimą į tą žalią užrašinę.

Elijas sykį mėgino ją atimti jėga. Berniukas baisiausiai įniršo, ir Elijas taip persigando, kad privarė į kelnes.

Ar matėt jo akis, kai mėginau atimti iš jo knygelę? Jis iš tikrųjų būtų mane pribaigęs, jeigu nebūčiau nusileidęs.

Marčiui staiga smilkteli, kad jo pareiga yra apsaugoti Draugiją. Ingridai nuo karščio pasimaišė protas, ji pikta ir gali bet ką iškrėsti. Martis vaizduojasi, kaip tėvai įsiveržia į Lauros Sniegės namus tuo metu, kai vienas narių balsiai skaito savo istoriją, ir išsitempia savo vaikus.

Mūsų vaikas nelankys tokios draugijos, kurioje vaikai miršta nei iš šio, nei iš to. Yra ir kitų pomėgių, be rašymo, – nupirksim smuiką arba akordeoną ir leisim vaiką į muzikos pamokas!

Jis pakelia rankas, nori šaukti Ingridą, bet paslysta, bumbteli aukštielninkas ir nušliuožia tarp dagių.

Dangus atsiveria ir lietus subarbena į žemę.

Kai Martis pašoka ant kojų, išvysta raudoną suknelę, mergaitė su knygomis nubėga parko taku, vedančiu į biblioteką.

Ingridai išėjus iš bibliotekos, Martis slapstosi už medžio. Žiūri, kaip ji stovi priešais biblioteką, šlapia ir drebanti.

Jis prisimena, ką Laura Sniegė kalbėjo apie biblioteką: *Gana gražus pastatas, beveik vertas visų tų knygų, saugomų jame.*

Rašytojos žodžiai taip pat pasiekė Lindgrenų Tuomo, akmens tašyklos savininko, ausis. Prieš porą dienų Martis vakare nuėjo į kioską nupirkti motinai cigarečių. Ten Lindgrenas įkaušęs puikavosi savo draugams, girdi, jisai dar parodysiąs panelei Sniegei – apstulbinsiąs ją taip, kad jai akys išsprogs ir kelnės nukris.

Šimts velnių, aš vis dėlto turiu nuosavą akmens tašyklą ir galiu prasimanyti pinigų, kai tik panoriu, ir esu tokio būdo, jog kai jau sumanau ką, nė pats pondievas negali manęs sutūrėti! Nė vienos knygos kaip gyvas nesu perskaitęs ir neketinu skaityti, tačiau, ei, jeigu ta gražiakelnė rašytoja nori ką nors pamatyti bibliotekos pastate, vadinasi, šitas va vyrukas tai padarys, aišku kaip dieną. Ar žinote, kiek kainuoja atplukdyti nuo pat Italijos tas nelemtas marmuro plokštes? Ėgi? O aš žinau, kadangi ką tik buvau užsukęs į banką apmokėti gana gražios sąskaitos už marmurą ir net nemirktelėjau! Cha!

Mergaitė stovi priešais biblioteką, jos rankos tuščios.

Ingrida paliko Lauros Sniegės knygas bibliotekoje.

Martis bėga prie Ingridos, jo batai teškena lietaus vandenį. Mergaitės pečiai nudegina jam pirštus.

– Ingrida! Ingrida! Tos knygos! Ir dar užrašinė! Kodėl taip padarei?

Ingridos akys karštligiškai spindi. Ji atsidūsta, visa suglemba ir susmunka ant kelių.

– Dabar man kiek negera, – murmteli Ingrida. – Tačiau neketinu susirgti. Tik pailsėsiu valandėlę.

Ją palikęs Martis bėga bibliotekon.

Priešais aptarnavimo stalą stovi knygų vežimėlis.

Prisimerkęs berniukas pamato tarp kitų knygų ir užrašinę žaliais viršeliais. Tai svarbiausia. Jis turi mikliai veikti.

Žvilgteli atgal, mergaitė kieme jau nebeklūpo, o tįso kniūbsčiomis, jos veidas klane.

Neįmanoma vienu metu bėgti dviem kryptimis, Martis tai gerai žino. Nugvelbti knygą reikėtų tik poros sekundžių – tad spėtų nubėgti gelbėti Ingridos, kol toji neprigėrė.

Jisai puola prie knygų vežimėlio ir sustoja, tartum būtų atsitrenkęs į sieną.

Priešais išnyra pilkas pailgas veidas, kurį puošia akiniai storais stiklais.

Senoji bibliotekininkė Birgita Striom – draugiška žmogysta, ji kaip niekas kitas pripažino Triušiogalos literatų draugijos jaunuosius narius. Kita vertus, Birgita Striom yra negailestinga tiems, kuriuos mano keliant grėsmę knygų gerovei.

Martis mena gandą, sklidusį miestelyje. Esą pats apylinkės seniūnas sykį sumanęs apsilankyti bibliotekoje su vaniliniais „Eskimo“ ledais saujoje. Birgita Striom persisvėrė per pertvarą, stvėrė ledus vyrui iš rankos, tėškė į šiukšliadėžę ir pasveikino apylinkės seniūną: „Sveiki atvykę į knygų apšvietos pasaulį.“

– Ponaitis pradedantysis rašytojas kiaurai peršlapęs, – tarė Birgita Striom, tiesdama į jį ilgą ranką, tarsi ketindama apglėbti. – Gal plunksnos brolis pats apsižiūrėtų, kaip nuo jo kapsi vanduo. Kap kap kap! O knygos, žinoma, nemėgsta vandens. Siūlyčiau ponaičiui pradedančiajam rašytojui sugrįžti, kai bus kiek apdžiūvęs. Kažkas visas sumirkęs jau ir čia perbėgo, palikdamas klanus ant grindų. Ai ai.

Berniukas stebeilija į bibliotekininkės krūtis, nukarusias kaip pailgos pagalvėlės. Jisai apsigręžia ir išbėga padėti krenkščiančiai Ingridai pakilti iš balos. Paskui parveda mergaitę namo.

Martis ieškojo užrašinės bibliotekoje ketvertą dienų.

Jis sistemingai perėjo visas lentynas, kiekvieną knygą atskirai. Kartais pradėdavo iš naujo, pastebėjęs, kad nebuvo gana atidus. Jau sukirbo neviltis ir nuovargis, jis net pamanė, kad turi paprašyti bibliotekininkės pagalbos.

Vis dėlto nuvijo tą mintį, nes tuomet visų Draugijos narių ateičiai kiltų grėsmė.

Kiaurą ketvirtadienį ir penktadienį paskyrė paieškoms ir buvo nuėjęs namo tik pavalgyti. Birgita Striom jį stebėjo, bet greičiausiai tarėsi, kad berniukas vykdo Lauros Sniegės užduotį, tad nieko nesakė.

Paskui prasidėjo savaitgalis ir biblioteką uždarė. Pirmadienį jis sugrįžo ir pagaliau antradienį, pradėjęs ieškoti nuo „T“ raidės, pamatė užrašinę, kurios nugarėlėje perskaitė: TRIUŠIOGALOS LITERATŲ DRAUGIJA, žalia nugarėlė glūdėjo tarp dviejų storų knygų. Martis vos susilaikė nesušukęs.

Įsitikinęs, kad Birgitos Striom nėra akiratyje, ėmė traukti knygą iš lentynos. Jos viršeliai buvo sulipę su gretimų knygų viršeliais. Kai ėmė skirti, pasigirdo grasus garsas, ir ant vienos knygos viršelio nuo užrašinės liko žalio audeklo.

Jis apsižvalgė kairėn ir dešinėn, ir dar aukštyn, į viršutinius aukštus, kur auksinė šviesa šokdino dulkeles. Martis pasikišo užrašinę po marškiniais ir išėjo iš bibliotekos.

Atmintis nutrūksta ties šia vieta. Nešantis knygą berniukas sustoja, palinksta pirmyn laiko ašyje, pasensta trimis dešimtmečiais ir sėdi mėlyname kambaryje su raiščiu ant akių.

Rašytojas Žiemys liaunasi kalbėjęs. Valandėlė atokvėpio. Žodžiai išseko.

– Ar galiu paprašyti dar gėrimo, – sako jis iš tamsos, kurią keistai pamėgo. – Ir krislelį geltonųjų jame.

Jo rankoje atsiranda buteliukas, vyras geria iš jo.

– Kas nutiko paskui? – pasigirsta merginos balsas.

– Aš neatverčiau tos užrašinės, – girdi Žiemys save kalbant. – Neišdrįsau. Žinojau, kad turi dalyvauti visa Draugija. Knygos apskritai nereikėjo atversti, arba turime ją atskleisti kartu ir visiškai sunaikinti. Taip maniau. Ir nuėjau

pasakyti Toivo ir Elijui, kad mums būtina susirinkti. Nusiunčiau Toivo pranešti žinią Onai, Helinai ir Siljai, o Eliją – Aurai ir Anai Majai. Perdaviau visiems, kad Ingridos negalima trukdyti, ji namie, smarkiai karščiuoja.

Mes susitikome ant vandenbokščio kalno. Buvo vėlus vakaras, daugelis turėjo prasimanyti visokių išsisukinėjimų namiškiams, kodėl taip vėlai išeina iš namų.

Saulė leidosi ir tik mūsų kalno viršūnė buvo labiau apšviesta, žemutinė Triušiogalos dalis skendėjo tamsoje. Pasakiau kitiems, kad turiu mirusio berniuko užrašinę. Nė žodžiu neprasitariau, kaip ją gavau. Jiems nereikėjo žinoti, kad Ingrida apsivogė Lauros Sniegės namuose.

Visi labai nustebo, susijaudino ir išsigando. Aš tikriausiai bijojau labiausiai, bet nudaviau šaltakraujį vedlį. Pabrėžiau, kad apie užrašinę ir slaptą sueigą nevalia užsiminti niekam, ko čia nėra. Nei Laurai Sniegei, nei tėvams, nei Ingridai, kuriai nune-

šiau didelę dėžutę saldymedžio saldainių kaip slaptą atlygį už tai, ką buvau sumanęs padaryti.

Ingrida vėliau pasakė, kad paskutinis dalykas, kurį ji mena iš anos dienos, buvo mūsų kivirčas prie nugaišusios žiurkės kapo, ir aš nemačiau jokio reikalo jai pasakoti, ką ji padarė ištikta karštinės.

Prisaikdinau savo draugus. Visi nusispjovė žemėn toje pačioje vietoje. Tuomet sumaišėm seiles ir kiekvienas, įbedęs į jas pirštą, įsikišo bendrų seilių sau į burną. Dabar tai atrodo kvaila ir pasibjaurėtina, tačiau visi žiūrėjo į ritualą labai rimtai, net Elijas nesišaipė.

Pasakiau, kad, mano manymu, užrašinę būtina sunaikinti dėl Draugijos saugumo ir to klausimo daugiau nesvarstysim. Tačiau turime aptarti, ar perskaitysime užrašinę prieš sunaikindami.

Mes žinojome, jog gabiausias Draugijos narys uoliai pildė savo užrašinę. Ir kokias istorijas mums skaitė balsiai. Jisai buvo ne ką vyresnis už mus, tačiau jo pasakojimai buvo tokie stiprūs, ir išmanėm apie juos tik tai, kad jie buvo be galo geri ir prasmingi. Klausantis, kaip jis juos skaito, kiekvieną mūsų apimdavo šventa pagarba, nors mes niekinom jį patį.

Puikiai supratom, kad užrašinėje buvo idėjų ne mažiau kaip tūkstančiui knygų.

Aš paklausiau, kas norėtų perskaityti mirusio berniuko užrašinę, tačiau niekas neišdrįso pažvelgt į mane.

Tuomet paklausiau, kas norėtų grįžti namo ir viską pamiršti, bet niekas nieko nesakė.

Man toptelėjo mintis, tad pasakiau kitiems: „Gerai, tuomet padarysim štai ką.“ Paklausiau, ar visi turi laikrodžius. Turi, gerai. Paaiškinau, kad paliksiu užrašinę čia, ant vandenbokščio kalno visai nakčiai ir pats eisiu namo. Kiekvienam bus skirta valanda, kai jis galės ateiti paskaityt mirusio berniuko užrašinės arba, jeigu nepanorės, galės neateiti. Aš ateisiu paskutinis, saulei

tekant, ir sunaikinsiu užrašinę. Sudeginsiu kad ir pirties krosnyje, nes kitą dieną mama kurs pirtį.

Taip ir padarėm. Užrašinė liko ant vandenbokščio kalno. Rytui brėkštant nubudau ant Bažnyčios kalvos, kur permiegojau brūzgynuose, ir nuėjau ant vandenbokščio kalno paimti užrašinės, kaip buvom sutarę.

Mes iš tikrųjų nesužinojom, ar kiti skaitė užrašinę, ar ne, ir sutarėm, kad to klausimo niekuomet negalėsime užduoti Žaidimo metu. Bet vėliau mačiau iš kitų akių, kad jie perskaitė užrašinę, kiekvienas jų. Aš nieko nepamenu apie pačią knygą, tik menu, kad tenai būta nepaprastų dalykų, kurių anuomet nepajėgiau nė deramai suprasti.

Ir kas naktį, ligi dabar, aš sapnuoju tą užrašinę. Ilgą laiką stengiausi ją užmiršti, gailėjausi, kad perskaičiau. Galų gale man pavyko užmiršti jos turinį, šiaip ar taip, bent nemiegodamas jau nebepamenu, kas ten buvo, nors porą kartų mėginau prisiminti.

Tačiau kasnakt sapne skaitau tą užrašinę, kurią parašė miręs vunderkindas, kurią iš pradžių pavogė Ingrida Katelė, o paskui ir aš, kurios kiti ėjo skaityti vandenbokščio kalne aną naktį. Ir visad, kai nubundu, turiu bent porą naujų idėjų.

Visos mano idėjos kilo iš tos užrašinės. Porą idėjų maniau esant nuosavas ir džiugiai užsimojau jas panaudoti knygoje, tačiau kai Silja Saristo sugebėjo anksčiau išleisti romaną, kuriame buvo ta idėja, o Elijas Kangasniemis kiek vėliau, galutinai įsitikinau. Aš neturiu savo sumanymų. Greičiausiai jų neturi niekas iš mūsų. Turime tik tą tūkstantį idėjų, kurias mes pavogėme iš mirusio berniuko.

Štai iš kur semiuosi minčių savo knygoms.

30

Žaidimas baigėsi, kai didis rašytojas Martis Žiemys užsnūdo kėdėje, priveiktas geltonųjų.

Ela susikėlė kojas ant kėdės, apsivijo rankomis kelius, pagalvojo valandėlę ir tarė:

– Aš priimu atsakymą.

Juodu sėdėjo mėlynėje nekrustelėdami ir tylėdami penketą minučių. Paskui rašytojas Žiemys pakeitė pozą, čeptelėjo ir ganėtinai pakirdęs atsidūsėjo:

– Ir vis dėlto nepajėgiau sunaikinti tos užrašinės. Suvyniojau ją į aliejuotą skarmalą ir užkasiau vidury sodo. Kaip paaiškinti, kad ji atsirado čionai.

Ela įsitempė:

– Kas atsirado?

Vyriškis vėl užsnūdo.

Mergina paėmė iš gretimo kambario keturias antklodes ir apklojo jomis Žiemį. Jau buvo beeinanti, kai jisai ištiesė tuščią ranką į ją, tartum laikydamas kažkokį vertingą ir trapų daiktą, ir sukuždėjo:

– Tenai, pirmame puslapyje, yra jo vardas. Še, pažiūrėk. Koks gražus, itin meniškas braižas. *Oskaras*, parašyta ten. *Oskaras Siodergranas*.

Ela nulipo į pianino menę. Atvėrusi terasos duris ketino išeiti laukan. Išgirdo už mūro lojant ir stūgaujant šunų rują ir nusprendė likti viduje.

Uždariusi duris, prisispaudė veidu prie stiklo. Sode nedegė nė viena lemputė.

Ela mąstė, ar Triušiogaloje įmanoma rasti žmogų, kurį tą nakties valandą galėtų iškviesti sutvarkyti sodo lempučių. *Atleiskite, gerai žinau, kad jau vėlu, bet mums tuojau pat reikia apšviesti rašytojo Žiemio sodą, kur skulptūros šoka savo stingius šokius ir medžiai skleidžia šakas lyg kokio istorinio slogučio galvakojai, – ar galite nedelsdami atvykti?*

Braidžiodama sode per sniegą ji staiga pajuto, kad visai arti tyko kažin kokia piktybiška būtybė.

Sode buvo ir mirusio berniuko Oskaro Siodergrano užrašinė.

Ela susigriebė pykstanti dėl tokio įvykių posūkio. Įslaptinti nariai, pavogtos užrašinės, pagrobtos literatūrinės idėjos – kaip juokinga!

Ela Milana prilietė nosimi lango stiklą, sutelkė žvilgsnį į savo atspindį ir pamanė, kad jei toliau šitaip tęs tiriamąjį darbą, sode būtinai atras bent jau Lauros Sniegės palaikus ir masinę kapavietę su kitais palaikais, bombą iš karo laikų, ne vieną užkastą lobį ir visą raizginį požeminių tunelių, vedančių į neįtikėtinas slaptingas vietas.

Užtraukusi užuolaidas ant terasos langų, ėmė nagrinėti antikvarinę knygų lentyną, už kurios stiklinių durelių buvo išrikiuoti visi rašytojo Žiemio kūriniai. Jų būta dvidešimt keturių. Atvėrusi dureles, paėmė iš lentynos romaną „Ponas Drugys“ ir ilgai stebeilijo nuotrauką viršelio atlanke.

Kiek paieškojusi, rado rašiklį, kažką įrašė knygoje ir padėjo ant pianino.

Kai ėjo į kiemą pro priekines duris, šunys tylėjo.

Visur buvo pilna šunų, jie net buvo apsupę jos automobilį. Daugiausia jų zujo palei namo šoną, visai prie pat sienos. Atrodė, kad jie stebi visas duris ir langus. Sekė jos žingsnius juodomis akimis, pastatę ausis.

Ela atpažino vieną jų. Tai buvo jos kaimynės senukas biglis, kurį atskyrė iš žvaigždės pavidalo dėmės šone. Mergina dažnai jį paglostydavo.

– Tipliuk, – pašnekino šunį. – Tavo šeimininkė labai nerimauja dėl tavęs.

Biglis nusigręžė.

Kiti šunys pastatė ausis, sujudo. Didelis vokiečių aviganis stabtelėjo po sodo šviestuvu, tada valdingai žengtelėjo jos pusėn.

Ela dabar pasijuto ne vien apmaudžiai, bet ir kvailai. Vakaras būtų visiškai tobulas, jeigu dar pavyktų sušerdinti save šunims!

Atvėrusi velionio tėvo „Triumpho" dureles, įsėdo į automobilį ir užtrenkė jas paskui save. Langas jau ėmė ledėti, tačiau ji sustos nuvalyti, kai paspruks iš kiemo, apgulto šunų armijos.

Ela Milana visada manė rašytoją Žiemį esant genijų.

Pasirodo, jo romanų idėjos buvo pavogtos iš mirusio vunderkindo užrašinės ir tas pats šešėlis, žinoma, krito ant kitų Draugijos narių. Ingrida Katelė irgi galėjo perskaityti mirusio berniuko užrašinę pirmiau nei jos draugai.

– Šūdas, ir tiek, – tarstelėjo kelis kartus, kaip ją buvo pamokiusi Ingrida Katelė tą vakarą, dingus rašytojai Sniegei.

Ela atsisėdo prie darbo stalo ir mąstė, ką sužinojo ir kas nutiks, kai paviešins savo tyrimo rezultatus. Ji nubraižė popieriuje schemą. Turėjo susikaupti.

Savaime aišku, tai sukels skandalą. Kiek Ela gaudėsi, skandalas tikrai nesumažins pačių kūrinių vertės – jie liks tokie, kokie buvo, nesvarbu, ar juos parašė viršelyje nurodytas autorius, ar kas kitas. Tačiau literatūros istoriją, šiaip ar taip, ištiks sukrėtimas.

Ji parašė: LITERATŪROS ISTORIJOS PERVERTINIMAS. KŪRINIAI IŠSAUGO SAVO VERTĘ. SKANDALAS! PARDAVIMŲ SKAIČIUS AUGA?

Žaidimo taisyklės nurodo: *Žaidimo metu atskleistas paslaptis leidžiama naudoti kaip literatūros žaliavą, tačiau šios medžiagos negalima spausdinti jokiu kitu pavidalu nė viešinti niekam, išskyrus Draugijos narius. Bet kuris Draugijos narys, pažeidžiantis taisykles ir nesilaikantis konfidencialumo, bus baudžiamas visam laikui šalinant iš Draugijos.*

Be to, Ela išduotų rašytoją Žiemį ir visą Triušiogalos literatų draugiją, kuriai dabar priklauso pati. Tiesą sakant, panardintų Draugijos narius į tokias tamsias gelmes, kad jie niekada nebeiškiltų atgal į šviesą. Idėjų vagystė neišvengiamai sugriautų jų patikimumą. Žiniasklaida sudraskytų juos į skutus.

Stingiais pirštais ji iškeverzojo popieriuje: AŠ DAUGIAU NEBEŽAIDŽIU – IFORMACIJOS NEBEGAUNU! LIEKU BE SNIEGĖS PALIKIMO DALIES. RYŠIAI SU RAŠYTOJAIS NUTRAUKTI. DRAUGIJA SUNAIKINTA. IŠDAVYSTĖ.

Tada Elos sąmonės pakraščiuose ėmė smelktis kažkas trikdančio. Ji stengėsi nuvyti mintį, kol ta galutinai nuskaidrės, tačiau merginos ranka sujudo it savaime ir popieriuje atsirado dar vienas sakinys:

KAIP NUMIRĖ OSKARAS SIODERGRANAS?

Ela sumirksėjo. O kas, jeigu kuris Draugijos narių buvo kaltas dėl Oskaro Siodergrano mirties?

Mergina gniaužė šaltus pirštus ir svarstė, kiek iš tikrųjų kitų Draugijos vaikų neapkentė Oskaro Siodergrano ir pavydėjo jam. Šiaip ar taip, užteko norinčių pavogti jo idėjas ir pasinaudoti jomis garantuojant sau karjerą, visiškai aišku. Tačiau ar buvo geidžiančių jo mirties? Nužudyti kur kas pranašesnį varžovą?

Elai ėmė gnaibyti vidurius.

Dėl savo pačios ramybės ji turėjo tarti, kad Draugijos nariai nebuvo susiję su Oskaro Siodergrano mirtimi, – bent jau ligi tol, kol bus priversta daryti priešingą išvadą.

Ji peržvelgė savo prirašytus popierius. Tai kėlė jai graudulį.

Kokį džiaugsmą apskritai teikia tiriamasis darbas? – studijų laikais kažkas balsiai nusistebėjo per metodologijos kursą. Mokslinio sekretoriaus atsakymas anuomet labai paveikė Elą Milaną: *Tiriamasis darbas užtikrina pasaulio tvarką. Jis išaiškina dalykus ir padeda mums juos suprasti. Argi gali būti didesnis džiaugsmas už šį! Ar būdami vaikai žaidėt su dėlionėmis? Visatą sudaro centilijonai dėlionės dalelių. Sudėlioti jas išvien yra aukščiausia bendra žmonijos pareiga, teisė ir džiaugsmas – taip pat ir riba, skirianti mus nuo kitų gyvų padarų, išskyrus, aišku, vieną kitą išimtį.*

Mergina užsidengė veidą rankomis ir sušnarpštė.

Sapne Ela Milana ropštėsi į vandenbokščio kalną.

Betoniniai laiptai buvo statūs ir siauri, tad kopė atsargiai. Nukristi būtų buvusi lemtinga klaida. Saulė tuoj patekės. Nuo žolėtos įkalnės kilo rūkas. Ela galvojo, ar spės laiku, o gal žalioji užrašinė jau pakasta Žiemių sode. Jai būtina nusigauti vieton, nusirašyti medžiagą savo tyrimui. Turi nusirašyti kuo daugiau, nes tai, ko neužsirašys, pranyks amžiams.

Raudonas ruožas dangaus pakrašty skelbė saulėtekį. Triušiogala dar skendėjo šešėlyje ir žmonės miegojo.

Išgirdusi girgždėjimą, ji pasisuko. Plieninės betoninės būdelės durys buvo praviros.

Ela dirstelėjo vidun.

Kambaryje stovėjo mažas staliukas. Apie jį – dešimt mažų kėdučių, jos buvo skirtingo dydžio ir pavidalo, be galo keistos kėdutės, ir Ela netilpo nė vienoje iš jų.

Ant stalo gulėjo knyga. Tai ne žalia užrašinė, o išspausdintas romanas. Jo viršelyje buvo įrašas: IMPERATORIUS ŽIURKIS GRĮŽTA. AUTORĖ LAURA SNIEGĖ. NEBAIGTAS IR NEPATVIRTINTAS LEIDIMAS.

Ela ištiesė ranką prie knygos, bet staiga krūptelėjo, nes kažkas jai už nugaros tarė:

– *Jisai ateina, o ji išeina.*

Kampe stovėjo kabykla skrybėlėms. Ant jos tupėjo žalia papūga ir stebėjo Elą. Mergina ėmė šnekinti ją, tačiau išgirdo lauke tapsėjimą.

Žvilgtelėjusi pro duris, pamatė Lauros Sniegės lavoną liuoksint nuokalne lyg pabaidytą baltą triušį.

– *Jisai ateina,* – pakartojo papūga.

– *Kas?* – paklausė Ela. – *Kas ateina?*

– *Imperatorius Žiurkis. Jisai ateina, o ji išeina.*

Praėjus dviem dienoms po Žaidimo profesorius Korpimekis paskambino Elai Milanai ir paklausė, kaip sekasi kaupti duomenis.

– Labai gerai, – Ela šūktelėjo kupinu įkarščio balsu. – Tyrimas įsibėgėja kaip traukinys. Kaip tik rengiausi išsiųsti medžiagą paštu.

Baigusi pokalbį, ji ligi galo pažiūrėjo pradėtą televizijos laidą. Paskui užlipo laiptais į savo kambarį, greitai perrašė į švarraštį kai kuriuos duomenis apie Laurą Sniegę ir Draugijos veiklą ir išsiuntė juos profesoriui.

Ji dar nepridėjo medžiagos, sukauptos Žaidimo metu. Profesorių Korpimekį nudžiugins ir tie trupiniai, kuriuos ji surinko, šnekučiuodamasi su rašytoju Žiemiu.

Ela regėjo ir kitą sapną.

Ji nuoga guli lovoje, o aplink ją miegamajame stovi šimtas literatūros profesorių, tarp jų ir profesorius Korpimekis. Jisai palinksta virš jos, išsiblaškęs pešioja jai gaktiplaukius ir šnibžda:

– *Mes labai susirūpinę. Juk tu supranti, kad mums būtina gauti tą užrašinę.*

– *Tikrai suprantu,* – sako Ela, mėgindama prisidengti antklode. Antklodė buvo nosinės dydžio, visa prirašyta jos slaptų pastabą, kurių ji nenorėjo rodyti profesoriui.

– *Aš tikiu tavimi, tikrai tikiu, tačiau tie kiti nėra tokie tikri dėl tavo gebėjimų atlikti užduotį,* – pasakė profesorius, tuomet išsitraukė pistoletą iš kišenės prie krūtinės ir nusitaikė jai į galvą. Paskui ištiesė jai ginklą, atkišęs pistoleto rankeną.

– *Paimk jį. Nedvejodama pasinaudok, jeigu to reikalaus aplinkybės.*

Nubudusi Ela nesudėjo bluosto visą likusią naktį.

Ryte priėjo tam tikrą kompromisą.

Aišku, ji galėtų papildomai padirbėti prie tyrimo. Galėtų naudotis Žaidimu, nes geresnės priemonės Draugijos reikalams ištirti nė neįsivaizdavo. Jai dar nebūtina galutinai apsispręsti, kurią kryptį pasirinks. Ji kol kas neatskleis profesoriui jokių bauginančių ar sukrečiančių aplinkybių. Taip pat kitiems Draugijos nariams neišsiduos, ką daranti.

Jeigu galų gale nuspręs pažeisti Žaidimo taisykles ir apgauti Draugiją, užbaigusi literatūros istorijos dėlionę, pasielgs taip tik tuomet, kai bus sukaupusi visus įmanomus duomenis.

Ela paskambino Marčiui Žiemiui, iš pradžių šnektelėjo bendromis frazėmis apie orą ir tada metė:

– Mes turime pakalbėti apie tą užrašinę, užkastą tavo sode.

Rašytojas Žiemys sukrėstas paklausė, iš kur ji sužinojo apie užrašinę.

Mergina išdėstė, ką Žiemys pasakojo, kai nusnūdęs vėl išsiliedino.

– Turbūt dar būdamas vaikas nujautei, kad kai kurie dalykai yra pernelyg vertingi sunaikinti, netgi siekiant apsaugoti Triušiogalos literatų draugiją. Ir dabar mudu turėsim iškasti užrašinę. Jeigu ji tikrai buvo visų jūsų kūrinių šaltinis, tai yra be galo vertingas literatūros istorijos dokumentas.

Žiemys ėmė įrodinėti, esą užrašinė buvusi pakasta prieš trisdešimtį metų ir, be abejo, jau sudūlėjo. Ela pastebėjo, kad, pasak vyro žodžių, knyga buvo suvyniota į aliejuotą skarmalą.

– Ir mudu iškasime ją, vos tik bus tinkama akimirka.

Rašytojas Žiemys nesiliovė priešgyniauti:

– Kai kuriems dalykams verčiau likti užkastiems. Paklausk manęs kiek vėliau, aš turiu tai apmąstyti.

Ji pasisiūlė paskambinti rytoj.

– Rytoj? Dar pagalvosiu. Ne, rytoj negalėsiu. Rytoj ketinu mažumėlę ko nors užkrimsti ir pasimėgauti, kad tebesu laikomas tikru rašytoju. Pakviesk mane vėl po trisdešimties metų arba kiek vėliau, geriausia praėjus porai dienų po mano laidotuvių.

Tyla tvyrojo minutę.

Tuomet mergina tarė:

– Turėk omeny, mielasai rašytojau Žiemy, jog aš žinau, kas buvo dešimtasis Draugijos narys. Sužinojau jo vardą.

– Iš kur, jeigu net aš jo nežinau? – sušuko Žiemys.

Ela atsakė gavusi vardą lygiai taip, kaip ir duomenis apie užrašinę. Kai Martis Žiemys, kaip ji ir tikėjosi, paprašė pasakyti vardą, mergina nusijuokė.

– Tai, kad garbusis rašytojas Žiemys atskleidė jį man, manęs visiškai neįpareigoja vėl atkartoti tą vardą.

– Gerai, – atšovė Žiemys. – Iš tiesų aš ir nenoriu jo žinoti. Būk gera, neminėk man jo. Nesakyk man jo niekada, arba... uch, aš pasistengsiu, kad tave nužudytų. Turiu pinigų, ir už pinigus visad galėsiu užsakyti vieną žmogžudystę. Žinai, niekas neprisiminė to berniuko ar jo užrašinės metų metais. Ir aš ketinu vėl viską užmiršti. Tad būk gerutė – niekada daugiau man jo neminėk.

Šiek tiek luktelėjusi Ela paklausė:

– Kuriam tu dabar kambary?

Vyras atsakė, kad jis pianino menėje.

– Ant pianino guli knyga, – tarė mergina. – Atversk ją. Pasakyk man, kas ten, pirmame puslapyje, parašyta.

– Galgi aš žinau, kas mano knygoje, – suirzęs atrėžė rašytojas Žiemys. – Kas čia atlanke. Pasenusi mano nuotrauka.

Paskui du tušti puslapiai. Ketvirtame puslapyje mano kūrinių sąrašas. Įspūdingas. Na ir triūslus buvau. Penktame puslapyje knygos pavadinimas „Ponas Drugys“ ir autoriaus vardas – arba Martis Žiemys. *C'est moi.* Ir čia dar kažkas prikeverzota rašikliu – kas per velniava...

– Aš po tavąja įrašiau mirusio berniuko pavardę, – paaiškino Ela. – Mano galva, ji turi tenai būti.

31

Stojo ilga tyla.

Ela pamanė, kad pokalbis nutrūko, tada rašytojas Žiemys prašneko:

– Klausyk. Turiu čia vyšnių pyrago. Ir kavos. Kviečiu į svečius. Tačiau privalėsi išeiti namo ligi dešimtos – mudviejų abiejų labui. Žaidimas mums ne į naudą. Tik išgersime kavos ir šnektelėsime. Arba kartu pažiūrėsim „Finansinę ataskaitą". Geras serialas. Aš jį visą turiu diskelyje.

Mergina išjungė telefoną, nuėjo į svetainę ir įjungė televizorių.

Paskesnėmis dienomis Ela buvo nustebinta, kokias įdomias programas rodė televizija. Jai ypač patiko du suomių serialai: „Šešiasdešimt paskutiniųjų mūsų gyvenimo metų" ir rašytojo Žiemio išgirtoji „Finansinė ataskaita" – nuo abiejų mergina netrukus tapo priklausoma.

Vieną pilką rytą, išnešusi šiukšlių maišą, Ela pusnyje aptiko pėdų. Kažkas, tikriausiai Aura Jokinen, šniukštinėjo aplink namus. Kad ir kas tai būtų buvęs, šniukštinėtojas negalėjo užkopti iki Elos kambario lango, nes mergina prieš porą dienų buvo nuėmusi kopėčias nuo sienos. Taigi suplanavo savo veiksmus taip, kad galėtų ramiai parengti naujas strategijas, kol leisis vėl įtraukiama į Žaidimą.

Vakarais ji užrakindavo duris ir uždangstydavo langus, ir neatsakydavo į telefono skambučius, jeigu skambindavo ne

profesorius ar jos motina. Dienomis lankydavosi kavinėse, blusturgiuose, dailės parodose, kioskuose ir parduotuvėse. Užšnekindavo sutiktus paprastus triušiogaliečius, ypač tuos, kurie būdavo gana seni ir atminė, kas nutiko prieš trisdešimt metų. Beveik visi vietos gyventojai buvo pasirengę leistis į kalbas, jeigu pokalbį pradėdavo kaip dera:

– Geras pokštininkas tas vykdomasis direktorius Petris Šeferis „Finansinėje ataskaitoje"...

Ela sukaupė labiau paplitusių pasakojimų apie Draugiją ir Laurą Sniegę, kurie, jos manymu, pralinksmins profesorių.

Šnekučiuodamasi mergina lyg tarp kitko paklausdavo žmonių, ar jie atmena aštuntojo dešimtmečio pradžioje gyvenusį berniuką vardu Oskaras Siodergranas. Niekas Triušiogaloje nepažinojo dabar gyvenančių Siodergranų ir neatminė, jog kada nors tokie čia būtų gyvenę.

Ela stabtelėjo susirišti batų raištelių prie apvalaus medinio kioskelio, Triušiogalos centre naudojamo skelbimams kabinti. Ant sienos buvo pritvirtintas Triušiogalos plunksnos brolių sąjungos skelbimas:

POPULIARIŲ SERIALŲ „FINANSINĖ ATASKAITA" IR „ŠEŠIASDEŠIMT PASKUTINIŲJŲ MŪSŲ GYVENIMO METŲ" PAGRINDINIS SCENARISTAS TOIVO HOLMAS SKAITYS PRANEŠIMĄ MOKYKLOS AKTŲ SALĖJE. TEMA: „KAIP RAŠYTI TELEVIZIJOS SCENARIJUS".

Žemiau nurodyta data ir laikas. Dvi paskaitos jau įvyko. Paskutinioji bus šįvakar.

Grįžusi namo, Ela nustatė vaizdo grotuvą vakare įrašyti naują „Finansinės ataskaitos" seriją bei porą kitų laidų ir kelias valandas perrašinėjo sukauptus pasakojimus.

Vakare ji „Triumphu“ nuvažiavo mokyklon, užlipo į trečią aukštą ir nuėjo į aktų salę, kupiną balsų gaudesio. Norėjo atsisėsti salės gale, tačiau laisvų vietų liko tik pirmoje eilėje. Oras buvo troškus. Kažkas savo pažįstamam aiškino, kad mokykloje buvo aptiktas pelėsis ir biblioteka paskelbta nenaudotina, o jeigu blogai klosis, reikės griauti visą mokyklą.

Toivo Holmas įžengė į sceną, pamatė Elą ir linktelėjo jai sveikindamasis.

Paskaita buvo įdomi. Ji turėjo baigtis devintą valandą, bet Toivo Holmas vis kalbėjo. Ela sunerimo, ėmė dirsčioti aplinkui, – jeigu dar kas nors kiltų eiti, ji nusektų iš paskos. Pasakojimai apie televizijos serialų aktorius ir intrigų raizginius vis dėlto buvo tokie spalvingi, kad, ko gero, niekas nerodė nepasitenkinimo dėl užsitęsusio renginio.

Publika sudūzgė, kai Toivo Holmas atskleidė, kad rengia populiaraus amerikiečių serialo suomišką versiją apie jaunų moterų seksualumą.

– Aiškus dalykas, turiu uoliai studijuoti tą dalyką, prieš rašydamas nors eilutę, – pareiškė.

Kai aktų salės laikrodis rodė dešimtą valandą, Toivo Holmas nušoko nuo scenos per vidurį sakinio, pasilenkė prie Elos ir, prikišęs lūpas jai prie ausies, metė iššūkį.

32

TOIVO HOLMAS IŠSILIEDINA

Ela išsiliedino per keturias valandas.

Toivo Holmui patiko jos erotiniai sapnai, vaizdiniai ir visi vadinamieji seksualiniai potyriai, apie kuriuos mergina kalbėjo, kaip nustatyta Žaidimo taisyklėse, kol galų gale liko pražiojusi burną it sausumon išmesta žuvis. Vyras, įdėmiai pažvelgęs į ją, suprato, kad ji išsisėmė, liko bergždžia, ir pareiškė, jog atsakymas jį patenkino.

Ela nusirišo raištį, lyg vyniotų tvarstį nuo šlapiuojančios žaizdos.

Šviesa skaudžiai nudilgė akis. Ją pykino, svaigo galva.

– Tu gerai išsiliedinai, – patvirtino vyriškis, užsidegdamas cigaretę. – Gavau aibę naudingos medžiagos naujam serialui.

Juodu sėdėjo „Triušio“ baro viršutiniame aukšte. Toivo Holmas buvo išsinuomojęs patalpą keturioms dienoms. Tai buvo sudvisusi skylė. Sienas dengė purvini tapetai. Hakaraineno turizmo bazė būtų tinkamesnė vieta, tačiau – kaip paprastai – ji buvo pilna turistų iš Japonijos, atvykusių ieškoti Lauros Sniegės palaikų ir grožėtis jos gimtine.

– Ar ir toliau taip tęsime antrą kėlinį, o gal nulipsime žemyn išgerti alaus? – paklausė vyras, persibraukdamas šeriuotą viršugalvį.

Mergina padavė raištį Toivo Holmui ir tas jį užsirišo.

Jis apgraibomis surado peleninę, užgesino joje nuorūką ir paprašė Elą užduoti klausimą.

Ela *buvo* numačiusi klausimą Toivo Holmui, strategiškai taiklų klausimą apie Oskarą Siodergraną ir užrašinę. Žaidimas, galų gale, tebuvo tariamas instrumentas literatūros istorijai tirti, kaip ji pati nuolat turėdavo sau priminti.

Vis dėlto atminė, jog kartais Žaidimas pasinaudodavo žaidėjais.

Prisivertusi nusišypsoti, paprašė vyrą papasakoti savo patį gėdingiausią seksualinį išgyvenimą.

Toivo Holmas krūptelėjo. Jo laikysena tapo juslesnė, dingo atsipalaidavimas ir savikliova, jis įsitempė.

Vyrui pradėjus kalbėti, jo balsas skambėjo tyliai ir baikščiai:

– Ilgą laiką tariausi esąs malonus žmogus. Įsijaučiantis ir jautrus – net pernelyg minkšto būdo. Likau kadaise atstumtas todėl, kad buvau per geras. Tačiau prieš šešerius metus

susižadėjau su viena aktore, mudu ketinome susituokti. Tu tikriausiai pameni tą mano pirmąjį serialą „Tamsūs gyvenimo posūkiai" ir moterį, kuri vaidino Inką Ilves. Tai buvo ji. Tuo metu ji buvo populiarumo viršūnėje, „TV naujienos" dar ir dabar stebisi, kas iš tikrųjų jai nutiko, kad pastaruoju metu jos nematyti televizijoje.

Jau seniai ketinau statyti televizijos filmą apie Laurą Sniegę ir rengiau visokius jo apmatus, rašiau įvairias bandomąsias ištraukas – kai kurios buvo tikroviškos ir rėmėsi faktais, o kitos – gryna fantazija. Tačiau tema vis nesivėrė.

Vienu metu supratau, kad toji mano mylima aktorė tinkamoje šviesoje galėtų panėšėti į jauną Laurą Sniegę, ypač kiek pakeitus šukuoseną.

Preliminariai jau buvau pardavęs tą projektą ir dar išgavęs pažadą, kad mano sužadėtinei teks Lauros Sniegės vaidmuo. Ji

pati labai užsidegė, kai jai apdairiai pasiūliau, o prodiuseris irgi neprieštaravo, kad pagrindinį vaidmenį atliktų viena iš populiariausių šalies aktorių.

Taigi kartu pradėjom doroti scenarijų. Abu turėjome savo darbus, bet mums patiko iš šalies kurti bendrą projektą. Dėl įvairumo ir aš galėjau leisti laiką namie su savo sužadėtine, buvau pernelyg ją apleidęs – pati žinai, kaip būna, kai imi rašyti. Mano patariama jinai nuėjo pas kirpėją su jaunos Lauros Sniegės nuotrauka ir net nusipirko keletą tokių pat baltų suknelių – vieną jų aš pats užsakiau siuvykloje.

Visa tat jai puikiai tiko, nes ji buvo profesionali aktorė ir nuodugniai įsijausdavo į savo vaidmenis. Nupasakojau jai pagrindines Sniegės savybes, ir ji lavinosi, kartodama rašytojos gestus ir mimiką, kol buvo tikra, kad tobulai išmoko. Netgi perskaitė visą Sniegės kūrybą, kad galėtų susilieti su personažu.

Ji visuomet suvaidindavo man, ką būdavau parašęs, ir šitaip po truputį rasdavau tinkamų žodžių bei intrigą ir suderindavau visumą. Galų gale ji geriau už mane žinojo, kas labiau dera Laurai Sniegei, ir teikdavo savo siūlymus. Kai kurios istorijos tiko, kai kurios ne, procesas buvo sunkus mums abiem, tačiau palaipsniui scenarijus ėmė rutuliotis.

Vienu metu Lauros Sniegės vaidmuo mano sužadėtinei tapo tokia pat įkyria ar net dar įkyresne idėja kaip man filmas. Iš dalies supratau ją pernelyg įsijaučiant į vaidmenį, bet nesikišau, nes projektas puikiai klojosi ir mes jau planavome filmavimo tvarkaraštį.

Vieną vakarą išvydau ją sėdint prie rašomosios mašinėlės. Buvo išmokusi mintinai vieną „Dyvūnijos" knygą ir nudavė pati ją rašanti. Kai mėginau priversti sužadėtinę tai baigti, ji labai sudirgo ir ėmė šaukti, esą jos nevalia trukdyti, kai dirba, – ji turinti užbaigti naują „Dyvūnijos" knygą, kurios laukia leidėjas ir skaitytojai.

Tą akimirką ji buvo tobula Lauros Sniegės kopija, ligi pačių menkiausių gestų ir balso intonacijų, nors turiu pripažinti,

jog pats parengiau ją tam vaidmeniui. Buvo visiškai aišku, kad čia kažkas ne taip. Pamaniau turįs jai padėti – ir tada ėmiau ją krušti.

Sugriebęs ją už rankų pasakiau, kad jos per šiltos, juk Lauros Sniegės rankos buvusios šaltos. Ji nė nesipriešino, kai nutempiau ją virtuvėn ir priverčiau įkišti rankas į šaldiklį tarp daržovių maišelių, kol sušalo it ledas. Nuplėšiau nuo jos baltą suknelę, tiesą sakant, sudraskiau suknelę į skutus, ir tada iškrušau merginą. Krušau. Kitu žodžiu to nepavadinsi. Krušau krušau krušau, velniai rautų.

Ji visą laiką laikėsi savo vaidmens: mėgino atstumti mane šaltomis rankomis, koneveikė ir stengėsi ramiai paaiškinti, kad nedera taip elgtis su gerbtina vaikų rašytoja ir kad jos pačios visai nedomina seksas, kadangi ne vien jos rankos atšalo, bet ir visa kita. Šiaip ar taip, ji tebevaidino savo vaidmenį, dievaži, ją buvo apėmusi psichozė. O aš kartojau: „Laura, Laura, Laura“, krušdamas ją burnon, pizėn ir šiknon kaip gyvulį, ir krušau ją visą amžių, ir kažkurią to sumauto krušimo akimirką mes abu paplūdom kraujais, tai pizė, marios kraujo, o aš tik krušau krušau krušau, kol pagaliau užbaigiau.

Dvėsavau tenai, sumuręs ir karštas, o toji mano sužadėtinė atsistojo nuo grindų nuoga, visa apsitaškiusi krauju ir sperma, ir sugrįžo prie savo rašomosios mašinėlės, atkakliai mėgindama rašyti tom savo stingiomis plaštakomis, kurios maskatavo nuo riešų lyg tuščios kumštinės.

Čia man galų gale toptelėjo pasirūpinti ja. Kaip mylintis, dėmesingas jaunikis, aš nuvaliau bjauriausius glitėsius jai nuo odos ir verkiau, ir apvilkau ją, ir meldžiau atleisti, tačiau ji nieko nesuprato, tada nuvežiau ją į psichiatrijos skyrių.

Ir jeigu nori žinoti, kas čia buvo visų baisiausia, turbūt štai kas: dar ir dabar visiškai sąžiningai prisipažįstu, kad tai buvo geriausias kartas mano gyvenime.

33

Išmiegojusi trejetą parų, Ela nubudo suskambus telefonui. Bemat prisiminė, kaip baigėsi Žaidimas.

Kai mergina pranešė Toivo Holmui, kad ją patenkino jo atsakymas, vyras susmuko ir verkdamas bumbtelėjo nuo kėdės ant grindų, o mergina išbėgo iš baro ir nuvažiavo namo.

Dabar ji nubudo, ir jos motina telefonu aiškino, kaip jai puikiai klojasi pas seserį ir kaip čia dabar Ela atsiliepė tokia apsimiegojusi, ar tik vėl neužmigo pačioje šviesios dienos akyje? Motina ketino pratęsti viešnagę keliems mėnesiams, o gal suvis likti gyventi pas seserį.

– Toks didelis Emės namas stovi tuščias, juk jos vaikai gyvena savo gyvenimą ir net Tauno patraukė savais keliais. Ir tu galėtum čia ramiai tęsti savo tiriamąjį darbą.

Ela klausėsi motinos aiškinimų, paskui atsakė, girdi, kad dėl jos motina galinti gyventi pas tetą Emę kiek tik panorėjusi, duktė puikiai susitvarkys, didelė mergaitė.

Čia jai smilktelėjo:

– Klausyk, mama, ar Oskaro Siodergrano vardas tau girdėtas? Kalbu apie vieną dvylikametį ar galbūt vyrėlesnį berniuką, kuris lankydavosi Triušiogaloje aštuntąjį dešimtmetį.

– Palauk minutėlę. Kažkur tikrai girdėtas... verčiau paklausiu Emės, nes ji su Tauno anuomet kurį laiką gyveno Pilkųjų Kiškių slėnyje, luktelėk truputį.

Po akimirkos Emė priėjo prie telefono.

– Klausau, Ela. Taigi, mūsų kaimynystėje ar kiek tolėliau tais laikais gyveno tokia senučiukė Nakala. Regis, vardu Stina. Sena kaip žemė, tačiau vasarą važinėdavo dviračiu, o žiemą – rogėmis paspirtukėmis. Ir, man regis, tikrai menu, jog kartkartėmis pas senąją Nakalą išties lankydavosi ilgaplaukis berniukas. Gerai nepažinojom jų, Tauno nemėgo artimiau bendrauti su kaimynais. Tačiau tas vaikis galėjo būti senosios Nakalos anūkas, jos vyresnėlio sūnus, iš Helsinkio ar kažkur iš pietų. Toks angeliško veido berniukas, jo vardas iš tikrųjų galėjo būti Oskaras ar Osku, ar panašiai.

Ela paklausė, ar teta Emė atmenanti, kad berniukui kas būtų nutikę.

Tetulė Emė, truputį padvejojusi, galų gale prisiminė, kad jam išties nutikę kažkas bloga:

– Sykį, kai susiruošiau eiti prie pašto dėžutės, susitikau priešais spūdinančią senąją Nakalą, ji raudojo. Murmėjo, kad Oskaras daugiau nebeatvažiuos paviešėti pas močiutę, niekada neatvažiuos. Nes Oskaras su mama pateko į automobilio avariją. Daugiau nieko nepamenu... Oi, palauk, dar toks dalykas. Tavo mama prašo išsiųsti kažin kokį laišką, sako pamiršusi jį ant prieskonių lentynos ar kur ten. Girdi, išsiuntus laišką galima laimėti „Triušio takų“ metinę prenumeratą.

Vos padėjusi telefoną Ela kaipmat pamiršo motinos laišką, nes jai labai palengvėjo.

Nors rašytojas Žiemys ir kiti Draugijos nariai buvo šarkos vagilės ir darė gėdą savo profesijai, vis dėlto jie nebuvo kalti dėl vaiko mirties.

Elos nuotaika pasitaisė. Pirmadienį ji paskambino į pastorato raštinę pasiteirauti duomenų apie Stiną Nakalą. Atsiliepęs į skambutį pastorius Karhunenas tarėsi pamenantis moterį. Jie sutarė susitikti pastorato raštinėje ateinančią dieną keturioliktą valandą.

Ela išėjo į miestelį anksčiau, nei buvo sutarta. Nuėjo į blusturgį, paskui į kavinę „Motės dešimkė“, kurion tarpais

užeidavo slapčiom pasiklausyti pokalbių, o kada ne kada ir pati paplepėti.

Nors „Motės dešimkė“ buvo beveik miestelio centre, ją supo gana tankus eglynas, išraižytas vingiuotų takelių, kurie galėjo lengvai paklaidinti.

„Motės dešimkės“ bendras vaizdas išliko nepakitęs. Kavinėje iš viso stovėjo vienuolika stalų. Vienas jų buvo vienvietis staliukas su stikliniu stalviršiu, atskirtas prie kolonų pritvirtintais lynais. Jis buvo rezervuotas išskirtinai naudotis rašytojai Sniegei. Ant stalo gulėjo sena „Dyvūnijos“ knyga, vertingas pirmasis leidimas, kurį, be kavinės savininkės, saugojo akmeninės „Dyvūnijos“ veikėjų skulptūros.

Dešimt kitų stalų buvo didesni, skirti lankytojams. Jie buvo dedikuoti Triušiogalos literatų draugijos nariams. Ant stalų gulėjo Draugijos autorių kūriniai, tik dešimtasis stalas buvo tuščias. Ant sienos ryškėjo didelė iškaba: SKAITYTI PRIE STALO NEPRIVALOMA, TAČIAU PATARTINA.

Rašytojo Žiemio stalas stovėjo arčiausiai stiklinės kepinių vitrinos. Auros Jokinen stalą dažniausiai būdavo apsėdęs tas pats jaunimas, jų draugėje kartais galėjai matyti ir vyresnių mokslinės fantastikos gerbėjų.

Šeimos su vaikais rinkdavosi prie Ingridos Katelės stalo, ant jo kūpsojo šūsnis vaikiškų knygų, o šalia stovėjo maitinimo kėdutės.

Dešimtas stalas buvo skirtas dešimtajam Draugijos nariui, kurio visa Triušiogala taip ilgai laukė – netgi nenujausdama, kad dešimtasis Draugijos narys numirė ir buvo apiplėštas, slapčiomis išleidus jo kūrybą.

Kai Ela, nauja dešimtoji narė, pasirodė kavinėje, senoji Eleonora, paspaudusi jai ranką, nurodė dešimtą stalą ir pasakė apgailestaujanti, kad ant jo nėra nieko paskaityti.

– Tačiau kas žino, gal jau netrukus? – šypsodama tarė moteriškė. – Pamenu tave, kai būdama maža mergaitė sekmadie-

niais nuolat ateidavai čia nusipirkti ledų. Kiekvieną mielą sykį vartydavai tas knygas, ir aš jau tuomet maniau, kad greičiausiai pati mergaitė irgi bus rašytoja. Striomų Birgita nesiliovė šnekėjusi, kad mažoji Ela tikrai pateisintų lūkesčius, jeigu tik pasišautų pati rašyti.

Kai Laurai Sniegei dingus Ela apsilankė kavinėje, tyli ir rimta Eleonora atnešė jai kavos puodelį su bandele ir sukuždėjo:

– Ela Milana, dešimtas stalas vis dar tebėra tavo ir pažiūrėti toks be galo tuščias.

Šiandien Ela irgi atsisėdo prie stalo be knygų. Ji gėrė kavą ir skaitė laikraščius. Tarpais dirsčiojo į knygas ant kitų stalų ir niūriai svarstė, kiek jų iš tikro turėjo būti ant dešimto stalo, priklausiusio Oskarui Siodergranui.

„Helsinkio žinios“ ir vėl pateikė naujų nuomonių apie Lauros Sniegės dingimą, „tragišką šimtmečio mįslę“. Straipsnyje per du puslapius policija spėliojo, kad atėjus pavasariui ir ištirpus sniegui koks nors atsitiktinis klajoklis suras rašytojos palaikus, tikriausiai kur nors lomoje ar griovoje. Straipsnyje vis dėlto buvo pateikti „vietos žinovų“ žodžiai, esą ir anksčiau Triušiogirėje ne vienas negrįžtamai pradingęs. *Ką Triušiogirė pasiima, tą Triušiogirė pasilieka.* Čia taip pat buvo interviu su vyru, dalyvavusiu paieškose dingimo vakarą ir vos neįlėkusiu su sniegaeigiu į tarpeklį.

Apatiniame puslapio pakraštyje buvo rašoma apie turistus, plūstančius Triušiogalon iš viso pasaulio. Netgi iš Japonijos ir Vokietijos žiemos metą atvyko dešimtys rašytojos Sniegės gerbėjų. Laikraštyje buvo dviejų jaunų japonų nuotrauka, jie stovėjo Triušiogirės pakraštyje su sniegbačiais ir kuprinėmis. Po nuotrauka užrašas: *Vaikinai iš Osakos užsimojo surasti Lauros Sniegės palaikus.*

Elai jau pakyrėjo rašytojos dingimo vajus. Juk jinai rinko duomenis apie autorės gyvenimą ir kūrybą, ir dingimas, savaime aišku, su visa tuo neturėjo nieko bendro.

Ji atsivertė kultūros puslapį. Aura Jokinen šypsojo jai iš laikraščio. Čia buvo sakoma, kad naujasis Auros Jokinen romanas pelnė autoritetingą tarptautinį apdovanojimą. Po nuotrauka užrašas: NAMŲ ŠEIMININKĖ IR MOKSLINĖS FANTASTIKOS RAŠYTOJA ARNĖ C. ALKVISTAS VISKĄ MATO KITAIP.

Ela sklaidė lapus ir nejučiomis ėmė slapčia klausytis, ką kalba nedidelė draugija prie Siljos Saristo stalo.

Pusamžis vyriškis, sklaidantis Siljos Saristo naujausią detektyvą, kažką kalbėjo apie painią nužudymo mįslę ir staiga pareiškė jau ilgą laiką prastai miegąs.

Jauna moteris paklausė, ar jis regi blogus sapnus. Vyriškis atsakė:

– Aš vis tebesapnuoju tą rašytoją. Žinoma, suaugęs vyras gali ištverti slogučius, tačiau vaikai irgi juos mato ir rėkdami prikelia visus namus.

Vyresnioji moteris uoliai perėmė temą, aiškindama, kaip jos šeimoje visos „Dyvūnijos" knygos buvo išmestos matant vaikams, kad tie nusiramintų.

– Ir tuomet mažiai pamatė sapną, kaip Lauros Sniegės lavonas įsiropščia pro langą, sudeda tas knygas atgal į lentyną ir ima balsiai jas skaityti. Tiesiog neįmanoma.

Vyras tęsė toliau lėkštu iš nuovargio balsu:

– Dar viena bėda nesibaigia: televizija nuolat kartoja „Dyvūniją" ir dokumentiką apie Laurą Sniegę. Aš netikiu, jog kas nors kada nors suras jos kūną, nors atvyktų ieškoti visa Japonija. Jis liks dūlėti miške.

Jauna moteris nereikalingai balsiai patikino:

– Kad tas Lauros Sniegės lavonas niekur miške nesimėto. Tik sliūkinėja mūsų sapnuose.

Draugija nutilo. Senajai Eleonorai užėjo kosulio priepuolis.

Tyla tebetvyrojo.

Vyras atsikrenkštė, pakilo ir nuėjo atnešti moterims dar kavos. Moterys ėmė su įkarščiu kalbėti apie pirkinius, anksčiau įsigytus blusturgyje.

Ela išėjo iš kavinės. Buvo 13.40. Stabtelėjo ant laiptų susisagstyti juodo palto ir apsivynioti kaklo baltu šaliku, kurį nusipirko blusturgyje. Pažvelgė į snieguotus medžius, už kurių slypėjo Triušiogalos biblioteka ir mokykla. Ant ūksmingų šakų šen bei ten tupėjo šarkos. Jos stebėjo kavinę. Pastorato raštinė buvo įsikūrusi sename pastate. Elą priėmė nedidukas gležnas vyriškis, kurio barzda, reta ir ilga, styrojo kaip žiemos pakąsti vijokliai. Jis nusiskundė dėl apstaus sniego, nuklojusio taką, paprašė Elos nusivalyti kojas į kilimėlį ir paabejojo, kiek dar sniego Dangiškasis Tėvas malonės pasiųsti Triušiogalai, kai pusnys kieme tokios aukštos, kad senasis pastorato ūkvedys jau nebeįstengia su jomis kovoti.

Ela paspaudė pastoriui Mikaeliui Karhunenui ranką ir juodu nuėjo į raštinę.

– Panele, malonėkite atsisėsti.

Pastorius Karhunenas sakėsi nepažinojęs senosios Stinos itin gerai, kaip ir visi kiti. Tačiau per Stinos laidotuves susitiko su jos suaugusiais sūnumis: Iro, Eino ir Olaviu.

– Aš turiu nemažai ydų, – prašneko pastorius, – ir Viešpats jas maloningai užmiršta kiekvieną vakarą, nebent pats turiu jas atmintyje. Prisiminti vardus – tai vienintelis dalykas, niekad nekėlęs man rūpesčių.

Jis pasakojo, kad Olavis Siodergranas buvo laidotuvėse su žmona Mirja. Elegantiška ponia neįgaliųjų vežimėlyje. Jos stuburas buvo sužalotas automobilio avarijoje.

– Jie sakė toje pačioje avarijoje netekę vaiko. Labai inteligentiška ir patraukli pora. Ar jau minėjau, kad Olavis Siodergranas buvo aklas? Jis pats pajuokavo prie kavos, girdi, aklas luošą veda, ir ponia nuoširdžiai šypsojosi, aišku, vyro juokeliai jos neįžeidė.

Pastorius pasiūlė Elai šokoladinių saldainių ir šypsojosi sau, galvodamas apie Olavio Siodergrano humorą.

– Rašytoja Sniegė, beje, irgi dalyvavo močiutės Siodergran laidotuvėse, atėjusi draugiškai paspaudė rankas Olaviui ir kitiems

senutės sūnums, pasakė šiek tiek pažinojusi Stiną per mažąjį Oskarą. Su Olaviu ir jo žmona ilgėliau šnektelėjau apie literatūrą ir slėpiningus Viešpaties sumanymus. Pastebėjau, kad tas jų humoras slepia tam tikrą niūrumą, kuris ypač sunkiai slegia netikinčius žmones. Tad pažadėjau pasiųsti jiems tokią Biblijos ištrauką, kuri būtų ir puiki meninė literatūra, ir guodžiantis Viešpaties žodis, jeigu jie panorės.

– Tu, kaip literatūros žmogus, tarki man, argi Biblijoje nėra fragmentų, kuriuos literatūros mylėtojai privalo vertinti, net jeigu nedomina tikybos dalykai. Imkim kad ir Jobo knygą. Didelė mistika ir nuostabiai vaizdinga kalba. Nieko panašaus į tą blizgiai iliustruotą prozą.

Pastorius lūkuriuodamas įsistebeilijo į Elą, ir kai mergina pažadėjo susipažinti su Biblijos literatūriniu lygmeniu, patenkintas linktelėjo.

Jis kalbėjo toliau. Nors Siodergranai pasisakė esą agnostikai, jie vis dėlto davė savo adresą ir pastorius išsiuntė parinktus Biblijos fragmentus.

Paėmęs nuo stalo popieriaus lapelį, padavė jį merginai.

– Tu sakai, kad turi ką papasakoti Siodergranams apie jų amžinatilsį vaiką? Deja, aš neturiu jų telefono numerio. Tačiau turiu adresą, va čia. Dar prieš šešetą metų jie gyveno tenai. Ko gero, ir dabar tebegyvena.

Tą patį vakarą Ela parašė laišką Olaviui Siodergranui ir jo žmonai Mirjai.

Pradėjo laišką mandagiu pasveikinimu. Paskui pridūrė apgailestaujanti, kad tokiu būdu primena Siodergranams tragišką įvykį iš jų praeities. Vis dėlto ji tikisi šią žinią būsiant iš tų, kurią jie norėtų išgirsti, juolab kad esantys dideli literatūros bičiuliai, kaip jai žinoma.

Aš esu Ela Milana, Triušiogalos literatų draugijos naujoji ir paskutinė narė. Sužinojau, kad jūsų sūnus Oskaras prieš mirtį

priklausė tai pačiai literatų draugijai. Atlikdama literatūrologijos tyrimus, susijusius su Draugija, išgirdau tokių dalykų, apie kuriuos ir jūs, būdami Oskaro tėvai, mano manymu, turite būti informuoti.

Ji stengėsi iškalbingai, nieko tiesiogiai nekaltindama pavaizduoti, kaip Oskaro literatūrinės idėjos įsikūnijo Draugijos rašytojų kūriniuose.

Sužinojau, kad kiti Draugijos vaikai – tie, kurie dabar yra suomių literatūros įžymybės, – susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, turėjo galimybę Oskarui mirus perskaityti jo užrašinę ir jos įkvėpti ilgą laiką rašė didžiumą savo reikšmingiausių kūrinių.

Laiško pabaigoje pridėjo savo duomenis susisiekti ir viltį, kad turės galimybę pasidalyti su Siodergranais mintimis apie jų sūnų Oskarą ir laikotarpį, kurį jis praleido Triušiogalos literatų draugijoje. Savo pageidavimui išreikšti Ela rinko žodžius trejetą valandų. Galų gale sukūrė prašymą, kurio, nors mandagaus, jautraus ir subtilaus, praktiškai buvo neįmanoma palikti nepastebėto.

Parašiusi laišką, Ela ėmė ieškoti pašto ženklų. Jų nerado, tačiau nuo prieskonių lentynos nukrito vokas – kaip tik tas, kurį jos motina paprašė išsiųsti.

Vienintelis ir paskutinis švarus pašto ženklas namuose buvo prilipdytas ant voko, adresuoto „Triušio takų“ redakcijai. Mergina, pasiėmusi žirkles ir klijų, perkėlė ženklą nuo mamos konkursinio rašinio ant voko, adresuoto Siodergranams. Tada nuėjo ir įmetė laišką į artimiausią pašto dėžutę.

Ela jautė didelį pasitenkinimą, nors žinojo, kad jis netruks išnykti. Vis dėlto leido sau pasimėgauti suvokimu, kad ji ką tik atkūrė svarbią praeities dalelę. Tai buvo nedidelė pergalė kovoje prieš tikrovės skaidymą.

Kai buvo maža, Elai Milanai atrodė savaime aišku, jog kažkur yra milžiniškas archyvas, kuriame kaupiami visi įmanomi duomenys apie kiekvieną Suomijos gyventoją.

Ji girdėjo kalbant apie vietą, vadinamą Valstybės archyvu, ir ja pasidomėjo. Enciklopedijoje buvo parašyta: *Centrinis valstybės archyvas – tai Švietimo ministerijai pavaldi centrinė įstaiga, vadovaujanti ir prižiūrinti šalies valstybinių archyvų veiklą, valdymą, plėtrą ir veikianti kaip šalies nacionalinis archyvas bei jungtinis archyvų tyrimų centras.*

Ela suprato, kad ten yra kaupiama ir įrašoma visa kas, ypač visos svarbiausios žmonių gyvenimo akimirkos. Juk tai savaime aišku.

Pirmą kartą prisiminė galvojanti apie tai, kai buvo šešerių.

Paežerėj ji vejasi paplūdimio kamuolį, kurį kažkas jai nuspyrė. Jos kojos sulig kiekvienu žingsniu grimzta karštame smėlyje, bet ji jaučiasi esanti lengva, kone skrieja. Ji traukia į save ežero dvelksmą ir labai aiškiai, stipriai jaučia, jog kažkur kažkas įrašo visa tai dėl jos, kad niekas iš ją supančios aplinkos niekuomet neišnyktų, – nei tėtis su mama, kurie sau juokiasi, nei ledų kioskas, nei jos lakus džiaugsmas.

Ela niekada netikėjo, kad egzistuoja Kalėdų Senelis, Velykų Zuikis ar Dievas; jėgų jai teikė tikėjimas visais amžinybės įrašais.

Mergina įmetė dantų šepetėlį prausyklėn ir prisispaudė veidu prie veidrodžio.

Ji nagrinėjo savo bruožus iš taip arti, kad akys sužvairėjo. Tuomet užkopė viršun, stengdamasi neužlipti ant penkto ir keturiolikto laiptelio, nusirengė, įžiebė lempą ir atvėrė drabužinės duris.

Vidinėje durų pusėje buvo pritvirtintas viso ūgio veidrodis.

Ela metų metais slapčiomis nusivilkdavo prieš veidrodį. Maivėsi, mankštinosi ir nagrinėjo savo atvaizdą kritišku, susižavėjusiu, žvalinančiu žvilgsniu.

Dabar veidrodis rodė jai subrendusios moters siluetą. Tokį siluetą ji išliedino Marčiui Žiemiui.

Ela suvokė, kad tikisi rašytoją Žiemį panaudosiant jos siluetą, įamžinsiant jį kurioje nors knygoje, o skaitytojai net po daugelio metų vis atgamins jos paveikslą tokį, koks buvo dabar.

Mintis nuskaidrino moters iš veidrodžio žvilgsnį.

Pagaliau Elai įkyrėjo ir ji uždarė drabužinę.

Pajuto sąžinės priekaištą dėl pašto ženklo. Užsivilkusi naktinius, nulipo žemyn ir nurašė „Triušio takų" redakcijos adresą ant naujo voko.

Paskui perskaitė mamos konkursinį rašinį:

Kadangi mano vyro nebėra, manau šiuo gyvenimo tarpsniu turinti teisę ir netgi privalanti atskleisti tą išskirtinį įvykį, kad Jums redakcijoje nebereikėtų sukti dėl jo galvos. Tikiuosi, kad už savo vargą gausiu „Triušio takų" nemokamą metinę prenumeratą. Atsiųskite patvirtinimą laiško pabaigoje nurodytu adresu.

Spręskite patys, kokiu pavidalu norėtumėte paviešinti šį atsivėrimą. Prašau neatskleisti mano vyro tapatybės, apibūdinkite jį tiesiog kaip „vietos gyventoją". Taip pat tikiuosi, kad pranešite automobilio netekusiam asmeniui, kaip viskas nutiko, kad ir jam tai nebedrumstų ramybės. Prašau perduoti savininkui mano nuoširdžiausią atsiprašymą, kad šitiek metų slėpiau teisybę.

Birželio vakarą, kai visa tai nutiko, mano vyras buvo viename mūsų miestelio name surengtame pobūvyje, kuriame dalyvavo ir grupė jo pažįstamų triušiogaliečių rašytojų, įskaitant Laurą Sniegę. (Aš pati likau namie prižiūrėti dukrelės, tad negalėjau dalyvauti.) Vyras parėjo namo ryte gerokai įgėręs, su kraujuota kakta ir trumpai papasakojo, kas atsitiko per tą vakarėlį, paskui, jam pageidaujant, mudu niekad apie tai nekalbėjome.

Kaip sužinojau, rašytoja Sniegė pobūvyje šiek tiek kauštelėjo ir galiausiai dėl kažin ko labai sudirgo. Mano vyras su ten

buvusia mokslinės fantastikos kūrėja apramino Sniegę ir nusivedė pasivaikščioti, kad jai praskaidrėtų sąmonė. Vis dėlto autorė paspruko nuo jų ir, nubėgusi į miestelio centrą, nuvarė paliktą priešais bakalėjos kioską baltą „Renault". Automobilis buvo neužrakintas, o raktelis paliktas spynelėje. Sniegė puolė į mašiną ir įjungė variklį. Mėgindami ją sulaikyti, mano vyras ir mokslinės fantastikos kūrėja irgi įlipo į mašiną, tačiau jiems nepavyko sustabdyti rašytojos Sniegės, – jie negalėjo taikyti prievartos, mėgindami ją sudrausti, tik stengėsi nuraminti moterį kalbomis.

Pasak mano vyro, rašytoja Sniegė nuvarė „Renault" į siaurą miško keliuką, kuris netrukus baigėsi. Sniegė nesustabdė automobilio, tačiau, lydima pasakiškos sėkmės, važiavo gilyn į mišką siaurais skruzdžių takais ir kitais gamtos siūlomais vingiais. Be galo nustebau išgirdusi, kaip toli nuo vieškelio neseniai buvo rastas tas senas laužas, deja, negaliu pasiūlyti kito paaiškinimo, kaip neįtikėtiną rašytojos gebėjimą vairuoti ir kartu laimingų atsitiktinumų virtinę.

Pagaliau vis dėlto rašytojos sėkmė baigėsi ir „Renault" trenkėsi į medį. Susidūrimo metu mano vyras prasiskėlė kaktą. Tiek jis, tiek ir abi minėtos moterys paliko mašiną ir, minčių sąmyšio apimti, sugrįžo į vieškelį ir į savo namus.

Pagarbiai
Marjata Milana
Sodų kelias 31
58625 Triušiogala

34

Ela gulėjo savo buvusio kambario lovoje, kuri jai buvo per trumpa, ir krutino kojų pirštus. Tvirtai sumerkusi akis, veltui tikėjosi užmigsianti, – gulėjo lovoje jau porą valandų, mąstydama apie perskaitytą laišką.

– Ak, Dievulėli, mama, – sukuždėjo ji kambario tamsybėn. – Tu ir tavo nemokama „Triušio takų“ prenumerata...

Kopiant laiptais penkta ir keturiolikta pakopa girgžteli, kai ant jų užlipi.

Kažkas užlipo ant penktos pakopos.

Ela atsimerkė.

Keturiolikta pakopa irgi sugirgždėjo.

Kai durys į jos kambarį ėmė vertis, Ela stovėjo šalia vyrių nugara į sieną. Ji užgniaužė kvapą ir laikė iškėlusi virš galvos sunkią vazą.

Ėmė mausti rankas. Vaza drebėjo, tačiau mergina dar negalėjo jos padėti.

Į kambarį įsmuko šešėlis ir nusėlino prie lovos.

Ela šūktelėjusi sviedė vazą įsibrovėlio pusėn.

Vaza suskilo į šipulius ant grindų.

Neaiškus pavidalas pašoko, atsitrenkė į rašomąjį stalą, parvirto ir nutraukė daiktus nuo stalo. Ela triskart sudavė į sieną, kol surado elektros jungiklį.

Iš už rašomojo stalo išsiropštė rožinė žmogysta: nedidukė apvalaina moterytė, vilkinti rožinį slidinėjimo kostiumą. Žiurkėniškas veidas išsiviepė.

„Helsinkio žinių" straipsnyje literatūros premijos laimėtoja Aura Jokinen buvo apibūdinta taip:

Aura Jokinen, kitaip žinoma kaip Arnė C. Alkvistas, yra viena žymiausių šiuolaikinių mokslinės fantastikos autorių. Rašytoja yra pelniusi ir tarptautinių apdovanojimų, fantastės kūriniai garsėja ligi Holivudo.

Štai ji stovi Elos Milanos kambaryje, kratosi vazos šukes nuo kojų ir trinasi sunertas rankas.

– Na, sveikutė, – tarė ji. – Jaukus kambarys. Uch uch. Na ir išgąsdinai mane. Jeigu ta puodynė būtų kliudžiusi, būtum galėjusi visiems pasakyti, kas iš tikrųjų yra mokslinės fantastikos rašytojos galvoje, to ne vienas klausė, cha cha...

Jiedvi žvelgia viena kitai į akis. Ela susizgribo dar nespėjusi suvokti, ką daro:

– Aura Jokinen, aš metu tau Žaidimo iššūkį.

Moteris šyptelėjo.

– Va, gražumėlis. Taip sunkiai išlaužiau spyną ir vos nelikau su perskelta galva, ir po šito tu meti man iššūkį? Ai ai, Ela Milana.

Ela atsakė, kad taisyklės nedraudžia iškviesti užpuoliko, juolab visad geriau pačiai mesti iššūkį, nei jį gauti.

Aura Jokinen pastebėjo, kad mergina, ko gero, teisi, tačiau pridūrė atėjusi čia ne dėl Žaidimo, o dėl visai kito dalyko. Staiga nutilusi moteris pakvietė Elą sėstis. Tai, ką ji ketinanti pasakyti, tikrai nebus malonu išgirsti.

Nelaukdama Elos reakcijos, moteris sukuždėjo:

– Atėjau tavęs įspėti, Ela. Ir suklaidinti su tuo susijusius kitus aštuonis Draugijos narius, tad visa kas ne taip paprasta.

Ela sumirksėjo.

Aura Jokinen šyptelėjusi nykščiu nubraukė merginai nuo akių plaukus.

– Ela, mažute, mes visi žinome, kad tau reikia tos užrašinės. Matai, Martis mums visiems paskambino ir pranešė, ką esi sumaniusi. Sužinojau, kad panaudojusi Žaidimą tu išgavai Draugijos paslaptis. Ir dabar ketini iškasti dienos švieson tai, ką verčiau palikti užkasta.

Auros Jokinen akis užplūdo ašaros, sūrūs upeliai pasruvo putliais skruostais. Ji nusivilko prie lovos, atsisėdo ant jos krašto ir, sunėrusi rankas ant krūtinės, prašneko tarsi pati sau:

– Ak tu, Ela. Ak. Jeigu tik būtum laiku supratusi, kad toji užrašinė labiau priklauso tau nei literatūros istorijai. Ji visada buvo privati Draugijos nuosavybė ir priklausys jai tol, kol gyvuos Draugija.

Mergina nutirpo. Pritūpusi ėmė trintis smilkinius.

– Iš mirusio vaiko pagrobta užrašinė yra privati Draugijos nuosavybė? Neturite teisės nieko vogti ir slėpti, ir dar paskelbti tai privačia nuosavybe. Užrašinė priklauso literatūrologiniams tyrimams ir mirusio berniuko tėvams.

– Taip, tačiau Draugija laikosi kitos nuomonės, – pastebėjo Jokinen.

Ela atsakė, kad Draugija nebuvo įgaliota to spręsti, ir nors Draugija buvo kalta dėl vagystės, Draugijos nariai anuomet buvo tik vaikai, be to, tai nutiko seniau nei prieš tris dešimtmečius.

– Jums nereikia nieko bijoti, gal tik...

Auros Jokinen akimis nuslydo šešėlis, ir Ela nutilo vidury sakinio.

– Gal tikrai mums nėra ko baimintis, išskyrus tai, kad neteksime savo reputacijos, – sušnibždėjo moteris, – tačiau tau vertėtų susirūpinti. Tave šiąnakt kaip tik ketinama nužudyti. Kaip tai praktiškai bus vykdoma, dar ne visai aišku.

Ela išsižiojo, bet neįstengė nieko pasakyti. Pažvelgė į sėdinčią ant lovos mažą moterytę, ieškodama ženklo, kad čia tik savitas humoras.

– Tau nereikia manęs bijoti, – tarė Jokinen. – Atėjau čia tavęs išgelbėti. Aš vienintelė noriu, kad tu išgyventum dar ligi ryto. Kiti Draugijos nariai labai sudirgę.

Čia moteris dirstelėjo į sieninį laikrodį.

– Ar jis gerai eina? Turėtum žinoti, kad po keturiasdešimties minučių, antrą valandą dvidešimt, į šiuos namus ateis keturi Draugijos nariai ir...

Moteris ėmė gurkti seiles, susiėmė smakrą ir negalėjo tęsti.

Ela laukė prasižiojusi, tačiau Jokinen pakėlė ranką, sakydama neketinanti atskleisti, kas sudaro ketvertą, numačiusį ją nužudyti.

– Atsidūriau tarp kūjo ir priekalo. Žudikė arba išdavikė, štai ką turiu rinktis. Nenoriu būti žudikė, tačiau Draugija ketina tave nutildyti. Galutinai. Bumbt. Ir baigta. Pampt.

Elai pakirto kojas.

– Taigi jie ateis manęs nužudyti, kad neišduočiau jūsų paslapties, – tarė ji. – Kodėl tu stojai prieš kitus?

Aura Jokinen paaiškino:

– Išskyrus Ingridą, aš esu vienintelė Draugijos narė, kuri tą naktį nenuėjo ant vandenbokščio kalno. Būčiau nuėjusi, juk ne šventoji, bet užmigau, o kai nubudau, buvo rytas ir Martis jau buvo paėmęs užrašinę.

Moteris išsitraukė nosinaitę su mažu veidrodėliu ir nusivalė paburkusį veidą.

– Savo knygose visada naudojau tik savo pačios idėjas, tad neturiu ko bijoti, – nusišypsojo ji. – Tiesa, mano galva, visa tat būtina laikyti paslaptyje. Nereikia erzinti miegančių šunų. Šiuo klausimu laikausi tos pačios nuomonės kaip ir kiti.

Mokslinės fantastikos autorės žvilgsnis tapo griežtesnis.

– Tačiau negaliu pritarti sumanymui tave nužudyti. Nors jeigu anuomet būčiau spėjusi ant vandenbokščio kalno, šią naktį prisidėčiau prie kitų.

Ela stengėsi suvokti padėtį.

– Na taip, kone visą istoriją čia išdėstei, – pradėjo apsimestinai žvaliai. – Tarkime, kad aš patikėjau tavimi...

Aura Jokinen stulbinamai žvaliai pašoko, nulėkė per visą kambarį, stvėrė Elą už lūpų kampučių, ištempė juos į juokdario šypseną ir tyliai kuštelėjo:

– Ela, mažute, greičiausiai ir pati pastebėjai, kokią grupę sudaro ta nedidukė literatų draugija. Malonūs ir gabūs rašytojai – tikrai, iškilūs kultūros puoselėtojai – neabejotinai! Tegyvuoja Triušiogalos literatų mokykla!

Elai suskaudo lūpas. Moters veide ūmiai švystelėjo šypsena, ji paleido lūpų kampučius, tada suėmė merginą už smilkinių ir kalbėjo toliau žėrinčiomis akimis.

– Tavoji literatūros istorija turbūt nemini, kad mums, kai kuriems seniesiems, ilgą laiką buvo trikdomas protas. Din dan. Matai, Laurai Sniegei tikrai pavyko sumaišyti mūsų mažus protelius per tuos metus, kai lankėm jos literatūros mokyklą. Taip, ji žinojo, kaip atsiranda literatūra.

– Ką turi galvoje?

Aura Jokinen nusijuokė ir kone šūktelėjo:

– Juk visiems dabar aišku, kad joks sveiko proto žmogus nesiims rašyti romanų. Sveiki dirba sveikus darbus. Visa ta sumauta literatūra, apie kurią toks sambrūzdis ir pataikavimas, – tai ne kas kita, kaip per spausdinimo mašinas pervarytas protinis pakrikimas. Ir kai parašai tiek romanų apie žmogžudystes ir desperatiškus veiksmus kaip mes, Draugijos nariai, ne itin nukrypsti manydamas, kad pats sugebėsi įvykdyti visus tuos dalykus. Akivaizdžiai lengviau ką nors nuveikti, nei įtikėtinai pavaizduoti.

– Ir dabar čia susiruošė apsilankyti keturios literatūros garsenybės, – atsidūsėjo Aura Jokinen, persibraukusi skruostą virpančiais pirštais. – Gal nori sužinoti, kuo jie pasirūpino, susirengę viešnagėn? Per tą laiką išgėrė ligi dugno gerą butelį brangaus viskio, pasiėmė dvi beisbolo lazdas, du metrus metalinės vielos, didelį ritinį tvirtos lipniosios juostos ir tinkamo dydžio šiukšlių maišą. Ritinį sidabrinės lipniosios juostos atnešiau aš, paėmusi iš vaikų darbelių dėžės, nes man liepė jos atnešti. Kad tu pernelyg netriukšmautum, kai jie ims tave smaugti metaline viela ir daužyti beisbolo lazdomis.

Ela pritūpė vidury grindų, nebeklausydama, ką kalba mokslinės fantastikos autorė; ji pradėjo analizuoti padėtį, į kurią ją įstūmė aplinkybės.

Nužudymo apibrėžtis, be kitų, tai „nusikalstama veika, dėl kurios numatytas subjektas netenka gyvybės“. Dabar viena iš šiųmečių žmogžudysčių įvyks Triušiogaloje, o jos subjektas bus Ela Milana.

Kaip ir visi žmonės, Ela gyveno sutelkusi dėmesį į save. Štai kodėl buvo linkusi manyti esanti išimtis, kai susidurdavo su akivaizdžia statistika. Teoriškai suprato, kad gali tapti žmogžudystės auka – lygiai kaip ir bet kas kitas.

Tačiau jai nė nesmilktelėjo, kad literatūrologijos tyrimai gali kelti pavojų būti nužudytai.

Žmogžudystė buvo kriminogeninis, etinis ir fiziologinis reiškinys. Draugija pamynė etiką jau prieš trisdešimtį metų, kai visa tat gavo pradžią. Fiziologine prasme žmogžudystė tebuvo vienkartinis mechaninis procesas, kai kūnas žalojamas tol, kol nebetenka gyvybės. Tai gali padaryti senoliai, maži vaikai ir namų šeimininkės, kodėl gi ne rašytojai, patys pasijutę esą aukos.

Mokslinės fantastikos rašytoja Aura Jokinen išjungė šviesą, ir Elos tikrovė suskilo į dalis. Dalys susikeitė vietomis: naujoji

Elos tikrovė apskritai panėšėjo į buvusiąją, tačiau šioje tikrovėje Ela Milana negalėjo toliau sapnuoti, kadangi po akimirkos pasirodys jos žudikai su lipniąja juosta, viela ir beisbolo lazdomis.

Elos širdis sumušė tris kartus, ir tada ji pasijuto tarsi vėl gimusi – gimusi tikrovėje, kurioje *iš tiesų* galėjo mirti. Kaip ir visi naujagimiai, Ela įtraukė į plaučius oro ir suklykė.

Tai labai išgąsdino Aurą Jokinen, dirsčiojančią pro langą.

Ela išlemeno pirmuosius žodžius naujoje tikrovėje:

– Sidabrinė lipnioji juosta. Sidabrinė lipnioji juosta. Mėšlas, ir tiek. Kaip tat nutiko?

Mergina žiūrėjo į mokslinės fantastikos autorę, dar niekada nesijautė tokia bejėgė. Aura Jokinen nužvelgė ją, tada paėmė šūsnį drabužių nuo kėdės atlošo, sviedė juos merginai į glėbį ir liepė mikliai vilktis.

– Man regis, jie jau čia. Pamačiau kažką judant miške. Mums reikia eiti.

Jos nubėgo per kiemą prie automobilio.

Aura Jokinen atbulomis išvairavo į kelią savo seną „Volvo“ ir taip nuspaudė greitį, kad mašinos bagažinė nušlavė visą pašto dėžučių virtinę.

– Ar matai juos? – paklausė ji.

Prakaito išmušta kakta perjungė pavarą, ir mašina šoktelėjo pirmyn.

– Kad galbūt ne, – atsakė Ela. – Nė nežinau. Gal tūno kur pasislėpę.

– Matomi tikrai nestovės.

Aura Jokinen vargais negalais suvaldė automobilį kelyje.

– Mes tykome vieni kitų jau trisdešimt penkerius metus. Beveik apkvaisti nuo adrenalino antplūdžio, kai prisėlini nematomas ir negirdimas. Oi oi. Žaiskim, miela bičiule, išsiliedinkim, kol liksim šaltos ir tuščios. *Nosferatu* žaidimas tikrai

sužadina priklausomybę. Žaidimą gali nutraukti kuriam laikui, bet tik kuriam laikui.

– Nematomi ir negirdimi, – tyliai tarė Ela. – Aš irgi tai patyriau porą kartų. Tačiau tu šiandien nebuvai negirdima. Aš tave girdėjau.

– Taip, tie laiptai, – atsidūsėjo Aura Jokinen. – Kai Marčio namuose rengėm planą, kaip tave nužudyti, Ingrida Katelė pasakė, kad laiptų negirdėti. Prastas parengiamasis darbas. Beje, ar tau pavyko priveikti knygų marą savo namuose? Ingrida minėjo, kad jis tau kelia kažkokių rūpesčių. Pas mus jis išplito vaikų kambario knygose, kai parnešiau iš Ingridos vieną knygą ir vaikai įgrūdo ją į lentyną. Tą Bremo Stokerio klasiką, juk žinai. Ji ilgainiui keitėsi, ir pagaliau teko ją sudeginti. Taip pat ir kitas apkrėstas vaikiškas knygas, kadangi Kuka Kalinen ir Pepė Ilgakojinė nepataisomai susimaišė...

Mergina paklausė, ar Ingrida Katelė iš tiesų dalyvavo planuojant ją nužudyti. Ela sunkiai įsivaizdavo bibliotekininkę, pritariančią siūlymui žudyti.

Auros Jokinen garbiniai kretėjo nuo juoko.

– Na, Ingrida pati pirma ir pasiūlė. Visi norėjo tave nužudyti. Ir aš balsiai nesipriešinau, supratusi, kokie jie vieningi. Pamaniau, kad tuomet pati neišnešiu sveiko kailio ir neperspėsiu tavęs.

Elą pradėjo pykinti.

– O rašytojas Žiemys? Taip pat norėjo?..

Jokinen linktelėjo.

– *Kill your darlings* – tokia svarbiausia rašytojo nuostata. Marčiui tu rimtai patikai, tačiau galėjai viską sugadinti. „Literatūra yra amžina, o žmonės – drugiai vienadieniai, tad įmeskim merginą į stiklainį“, – taip pasakė Martis, prieš balsuodamas už nužudymą. Vis dėlto jam nebuvo lengva.

Moteris žvilgtelėjo į Elą ir nusišypsojo.

– Ar paklausysim muzikos? Ji atitrauks mintis nuo liūdnų dalykų.

Ji įjungė radiją. Automobilį užpildė pranešimas apie Dostojevskį, ir Ela iš balso pažino profesorių Eliją Korpimekį. Moteris ėmė perjunginėti kanalus, kol rado užsieninės popmuzikos.

Jos nuvažiavo apie šimtą metrų nedideliu medžių apkraštuotu keliu. Ela suprato, kad jiedvi atvyko į Pilkųjų Kiškių slėnį.

Užsimerkusi stengėsi susikaupti. Ar tik rožinė moteris neveža jos į rašytojo Žiemio namus? O gal tai tik pokštas? Galimas dalykas, bet ką jai daryti?

Tada mokslinės fantastikos autorė išjungė variklį. Ela atsimerkė. Tamsoje bolavo Lauros Sniegės namas.

– Ką mes čia veiksime? – pasidomėjo Ela.

– Ne kažin ką, tiktai pabūsim kurį laiką saugios, – atsakė moteris. – Čia jie nesusipras mūsų ieškoti. Ir sužaisim tą Žaidimą, dėl kurio metei man iššūkį.

– Žaidimas gali palaukti, – purkštelėjo Ela. – Verčiau pamąstykime, kaip man išlikt gyvai.

– *Niet*. Jeigu mes nesužaisim šiąnakt, jau nebebūsim Draugijos narės. Tokios jau tos taisyklės. Tikrai apmaudu, kad taisyklėse nebuvo numatytas punktas, išskirtinai draudžiantis Draugijos nariams žudyti vieniems kitus.

– Suomijos įstatymai draudžia žudyti žmones, – tarė Ela.

– Taip, ko gero. Tačiau pažeidus Žaidimo taisykles bus panaikinta Draugijos narystė. Jeigu mudvi atsidursime už Draugijos ribų, niekuomet negalėsim patekti atgal, mes viską prarasim.

– Narystė man visai nėra tokia jau svarbi, – atsakė Ela. – Kita vertus, dabar norėčiau niekada nebūti buvusi...

Jokinen patapšnojo merginai per petį, nutaisiusi žvalią šypseną.

– Taigi, tu iš tiesų dabar blogai jautiesi. Bet juk neatsižadėsi narystės Draugijoje vien dėl to. Visko nutinka netgi geriausiose draugijose. Eikime vidun. Žinoma, namo šeimininkės nėra namie, tačiau esam jos paveldėtojos – jei tik išliksime Draugijos narės ir žaisime Žaidimą.

Jos nuėjo prie paradinių durų. Sniegas siekė kelius. Priešais kūpsojo namo fasadas, uždaras ir tamsus.

Eidama į pobūvį, Ela Milana nesitvėrė džiaugsmu – žavėjosi dideliu pastatu ir manė, kad jis lyg didelis pramoginis laivas iš seno kino filmo, kupinas linksmybės, šviesos, gyvybės ir galimybių, pilnas įdomių žmonių ir protingų pašnekesių. Dabar namas panėšėjo į mauzoliejų. Prieš porą naktų ji regėjo sapną.

Lauros Sniegės namas buvo pičpilnis juodo vandens. Dingusios rašytojos baldai plūduriavo nešami sūkurio. Ela plaukiojo tarp besisukiojančių kėdžių, serviravimo stalų ir indų, ieškodama laukujų durų.

Akiratyje atsirado lova. Ant jos sėdėjo išbalęs Lauros Sniegės lavonas ir tarškino kompiuterio klaviatūrą.

Nubudusi Ela dar įsivaizdavo girdinti klavišų barškesį. Paskui suprato, kad garsai sklinda iš vandentiekio.

Jos užlipo snieguotais laiptais. Pagrindinės durys buvo užrakintos, ir Aura Jokinen išsiėmė iš kišenės storos vielos vija.

– Visraktis, – tarė ji. – Įeisime vidun pro šonines duris, jeigu spynos nepakeistos.

Jokinen minutę pakrapštinėjo šoninių durų spyną, nusišypsojo ir timptelėjusi atvėrė duris. Jos patrepsenusios nusikratė sniegą nuo batų ir perėjo per visą namą. Šviesų nedegė, nes būtų iš tolo matomos Pilkųjų Kiškių slėnyje, kuriame stovėjo rašytojo Žiemio namas, apgultas šunų.

Aura Jokinen rodė kelią kišeniniu žibintuvėliu. Spindulys šokčiodamas lietė dulkinus baldus, paveikslus ir tuščias knygų lentynas.

Jiedvi sustojo prie laiptų, nuo kurių pradingo rašytoja. Pakopos buvo dulkėtos, tačiau dulkėse ryškėjo mažos pėdos. Jokinen nagrinėjo žymes:

– Kuri nors iš Draugijos moterų, manyčiau. Nebuvau čia nuo pobūvio.

Jos užkopė laiptais.

– Parodysiu tau kambarį, kuriame Laura Sniegė rašė. Ji ten sėdėjo ir pobūvio vakarą, kai svečiai laukė. Štai čia!

Aura Jokinen atvėrė duris. Už jų Ela išvydo tamsią patalpą. Moteris įžiebė šviesą, nes rašytojos Sniegės kabinete nebuvo nė vieno lango.

Kambarys buvo stulbinamai mažas. Ant sienų kabojo dešimtys paveikslų. Visi nutapyti skirtingų dailininkų. Kiekvienas portretas vaizdavo Laurą Sniegę.

– Jinai įkvėpdavo tapytojus, – pasakė Aura Jokinen. – Ar bent kiek išmanai tapybą? Čia yra vienas kitas garsus vardas. Laura Sniegė nevertino nuotraukų. Sakė norinti gerai atrodyti, kai taps atvaizdu. Mikli ir negyva kameros akis, jos manymu, buvo pamėkliška.

Ant stalo stovėjo sena rašomoji mašinėlė. Joje įdėtas popieriaus lapas su užrašais.

Elos krūtinėje suspurdėjo kielė. Lape buvo trejetas eilučių. Pirmos dvi skelbė:

IMPERATORIUS ŽIURKIS GRĮŽTA
AUTORĖ LAURA SNIEGĖ

Trečioje eilutėje tebuvo du žodžiai:

Aš mačiau

– Gana neįprasta kūrinio pradžia, – tarė Aura Jokinen, sėsdamasi į rokoko kėdę.

Ela manė supratusi, ką moteris turėjo mintyje. Jokioje „Dyvūnijos“ knygoje niekad nebuvo kalbama pirmuoju asmeniu.

Jokinen tęsė:

– Aš buvau čia tą vakarą du kartus. Pirmą kartą atėjau porą valandų iki triuko su dingimu. Ketinau priminti autorei apie

pobūvio pradžią ir svečius. Tada pamačiau tuos žodžius. Užėjau darsyk praėjus pusvalandžiui, kai visa jau buvo virtę chaosu. Man rūpėjo ateiti žvilgtelėti, ar ji spėjo užbaigti tą sakinį. Tikriausiai ji labai stengėsi, bet dėl tam tikrų priežasčių devintasis žodis jai tapo nenugalima kliūtimi.

Ela žvelgė į portretus. Kai kuriuose rašytoja buvo dvidešimties, kituose – gerokai vyresnė. Tarp jų buvo ir tapytų aktų. Iš potėpių galėjai spėti, kad tapytojai troško ją paliesti, pergulėti su ja. Vis dėlto moters veidas rodė atsiribojimą ir uždarumą, ir Ela netikėjo, jog kuris nors dailininkas būtų drįsęs tai mėginti.

Mergina pamanė, kad vėliau turės ateiti nufotografuoti paveikslų.

Aura Jokinen tęsė:

– Pabeldžiau į duris ir užėjau be kvietimo. Netgi atsistojau Laurai Sniegei už nugaros, kai ji rašė. Mačiau, kas buvo išspausdinta, ir paklausiau, na... ką ji iš tiesų pamatė.

Ji pašoko taip ūmiai, kad kėdė apvirto, ir mane kone mirtinai išgąsdino. Paprašiau atleisti, tačiau šventė jau prasidėjo, o ji tebestovėjo perblyškusi ir liguista, pasakė tuojau ateisianti. Laura labai prakaitavo. Nuo jos trenkė liga. Suvokiau, kad blogai jaučiasi, tačiau ji patikino mane netrukus nulipsianti žemyn, paprašė grįžti pas kitus svečius ir pasirūpinti, kad naujoji Draugijos mergaitė jaustųsi maloniai laukiama.

Mokslinės fantastikos rašytoja atsistojo, užgesino šviesą ir atvėrė kambario duris.

– Eikim, Ela. Man skauda galvą. Čia tebetvyro tas pat keistas tvaikas kaip ir aną vakarą. Tąkart maniau užuodusi Lauros Sniegės nerimo prakaitą.

Ela ėmė uosti orą. Patalpoje silpnai, bet juntamai atsidavė kažkokia rūgščia, suplėkusia drėgme.

Ji skubriai išėjo iš kambario.

Ela kopė tais pačiais laiptais, kuriais Laura Sniegė lipo prieš pat užeinant pūgai.

Mergina žvelgė žemyn, atmindama, kaip laukė susitikimo su rašytoja, ir apstulbo, koks bereikšmis atrodė tas potyris.

Iš pradžių vaizdavosi išgyvensianti kažką ypatingo ir sukrečiančio, galėdama užlipti tais pačiais laiptais ir pamatyti menę iš tos pačios vietos, kur stovėjo Laura Sniegė.

Tačiau laiptai tebuvo tik paprasti laiptai, o namas – vien tamsus namas. Ela negalvojo apie Sniegės misteriją, susikaupusi, kad nesukluptų tamsoje ir neprasiskeltų pakaušio. Būtinai turėjo sugrįžti čia atlikti literatūrologijos tiriamųjų darbų.

Būdama Draugijos narė žinojo čia pateksianti – jei tik nebus nužudyta. Visur pilna dulkių, bet namas daugmaž sutvarkytas. Pūgos padariniai pašalinti. Baldai sustatyti, išdaužyti langų keturkampiai įstiklinti, grindys iššluotos.

Tačiau Aura Jokinen ėmė balsiai stebėtis, kad dingo knygos. Anksčiau jų buvo pilni namai. Čia buvusi viena lentyna, ten kita, o dabar lentynos tuščios. Jiedvi ėmė ieškoti knygų. Tamsiems kambariams be knygų nebuvo galo.

Pagaliau įžengė į kambarį su daugybe langų. Net lubose langas. Dienos metą čia, be abejo, buvo šviesos lopšys, tačiau dabar kambarys regėjos it užgulusios žiemos nakties sugniuždytas.

Vienas iš didesnių langų buvo atplėštas. Apačioje matyti neseniai įmintos pėdos. Kiek tolėliau pusnyje žiojėjo negili juodų juodžiausia duobė.

Aura Jokinen žibintuvėliu apšvietė duobę. Dugne įžvelgė suanglėjusių popierių ir knygų viršelių likučių.

– Čia buvo Ingrida, – pasakė ji. – Taip, be abejo. Ingrida tebetęsia šventąjį karą su knygų maru. Tarp kitko, ta moteris yra visiška kietagalvė, nors verk.

Jos dar valandėlę stebeilijo į tą vietą, kurioje nuostabi Lauros Sniegės biblioteka buvo sudeginta į pelenus.

Paskiau Aura Jokinen atsidūsėjo, nusigręžė nuo lango ir ėmė pasakoti Elai rutiniška muziejaus gidės maniera. Kalbėdama ji lėtai suko ratą apie kambarį, jos rožinis slidinėjimo kostiumas čežėjo.

– Taigi, čia tas kambarys, kuriame mes balsiai skaitydavome savo rašinius. Ar žinai – joks žmogus niekada taip nesidomėjo mano mintimis kaip Laura Sniegė. Nei mano tėvai, nei draugai ar meilužiai. Laurai be galo rūpėjo suprasti, ką mes manom, jaučiam ir darom.

Ela žvelgė į garbiniuotą namų šeimininkę lengvai pralinksmėjusi. Jos parašytų knygų atvarte buvo vyro nuotrauka. Ela Milana girdėjo, kad nuotrauka vaizdavo Auros Jokinen senelį, kuris kadaise prekiavo enciklopedijomis, nešiodamas jas nuo vienų durų prie kitų.

Ant tamsių grindų stovėjo lygiai vienuolika kėdžių. Dešimt iš jų – puslankiu. Skyriumi stovinti kėdė buvo su aukštesniu atlošu ir labiau išdailinta drožinėtais raštais. Atsisėdusi puslankyje Aura Jokinen įsispoksojo į kėdę, kur anuomet sėdėdavo Laura Sniegė.

Įsmeigusi akis į kėdę, tartum kalbėdama iš tolimų laikų moteris dėstė:

– Mūsų namuose tėvas su mama nuolat kartodavo, esą Aura privalanti mandagiai tylėti, kai šneka suaugusieji. Tad ir šnekėjo be perstojo, dažniausiai apie obligacijas ir socialdemokratus, ir einamąsias sąskaitas, ir Vokietijos Demokratinę Respubliką. O Aura sėdėdavo sau kampelyje.

Tačiau Laura Sniegė išklausydavo kiekvieną mano mintį. Netgi perklausdavo, kol įsitikindavo, ką tikrai turiu galvoje. Tai svaigino.

Maniau, kad ji iš tiesų mus labai myli ir mano esant ypač svarbius asmenis. Nusprendžiau ligi gyvos galvos būti jai dėkinga ir ištikima, daryti viską, kad būčiau verta jos meilės.

Ela stovėjo toliau, stebėdama mokslinės fantastikos rašytojos profilį. Kėdė po moterim girgžtelėjo, jai sujudėjus.

Merginos žvilgsnis klaidžiojo viršum tuščių kėdžių; tirštoje tamsoje lengvai įsivaizdavo tuos vaikus ir svarbiausioje vietoje sėdinčią moterį, apie kurią kalbėjo Jokinen. Jos žodžiai buvo lengvi it snaigės, bet ilgainiui kaupėsi į vis sunkesnę naštą.

– Galiausiai supratau, kad per tą laiką, kol mokė mus, ji savo ruožtu visus tyrė. Domėjosi mumis, tačiau mes tebuvom jai maži vabalėliai po didinamuoju stiklu. Išmokė žaisti Žaidimą ir pamatyti, kad dedasi kito viduje, aprašyti, ką ten rasdavom. Ir šitaip mus perpratusi, galų gale visus sukišo į savo „Dyvūnijos" knygas.

Aura Jokinen nusijuokė.

– Tu greičiausiai nė nežinojai, nors ir studijavai literatūrą. Martis anuomet buvo toks iškilus ir gražus, kad net širdį vėrė, ir, aišku, manė esąs labai svarbus. Kai Laura Sniegė iš pagrindų jį pažino, vėliau „Dyvūnijos" knygose Martis tapo Bobo Riksrakso personažu, kuris anksčiau tebuvo tik vardas ar šešėlis, tuščias luobas. Jeigu Martis būtų supratęs, ko gero, būtų likęs visiškai sugniuždytas. Martis nesiliovė šaipęsis iš Bobo Riksrakso, sakydamas, kad tai neabejotinai pats kvailiausias, pats bjauriausias tipas visose serijos knygose. Vargšelis niekada iš tiesų nesuvokė, kodėl Laura Sniegė pavaizdavo tokį atgrasų veikėją.

Išsirinkusi vieną iš kėdžių Ela atsisėdo, nes turėjo teisę į nuosavą kėdę tame kambaryje.

– Koks gi veikėjas esi tu? – paklausė.

Abidvi pažvelgė į Lauros kėdę.

– Tai va, – tarė Jokinen. – Kai įsisąmoninau, kad Laura Sniegė vaizduoja knygose mūsų antrininkus, stengiausi nuslėpti tikrąją savo asmenybę. Ėmiau visaip dangstytis, vieną dieną nudaviau vienokią, o kitą – kitokią. Klojau vieną po kito skirtingus jausmus, kol galų gale nė pati nebesupaisiau, ką iš tikro jaučiu ir galvoju. Vis dėlto Laura Sniegė ilgainiui „nulaužė" mano kodą.

Moteris atsigręžė pažiūrėti į Elą skersai tamsaus kambario, gudriai šypsodama.

– Kaip tu manai? Tu nagrinėjai tas knygas. Kuris „Dyvūnijos“ veikėjų labiausiai primena pasaulinio garso mokslinės fantastikos rašytoją Arnę C. Alkvistą, dar žinomą kaip namų šeimininkę Aurą Jokinen?

Ela įdėmiai pažvelgė į ją. Jokinen nukreipė žibintuvėlio šviesą sau į veidą, tad mergina galėjo matyti jos besikaitaliojančias grimasas. Auros Jokinen veide atsispindėjo ekspresyvūs, prieštaringi jausmai.

– Knygoje yra vienas veikėjas, galintis tave atitikti, – pagaliau pasakė. – Jis stengiasi užsislaptinti, nuduoti visiškai kitokį, nei yra iš tikrųjų. Tad prasimano žinomiems daiktams bei vietoms naujų vardų, kad visa, kas įprasta, atrodytų keista, o kas keista – įprasta, siekdamas sugluminti kitus lygiai kaip save patį.

– Taigi?

Ela atsikvėpė ir tarė:

– Tu esi Dyvų Dyvas, dar vadinamas Hercogu Pinkliumi.

Mokslinės fantastikos rašytoja Jokinen suplojusi linktelėjo. Ela nepatikliai pažvelgė į moterį. Toji atsistojo ir nuėjusi prie Lauros Sniegės kėdės tęsė savo pirmykštį pasirodymą:

– Kai supratau, kad Laura Sniegė tiria mus, savo ruožtu pati ėmiau tirti Laurą Sniegę. Visi kiti ją garbino – oi, pažiūrėkit, čia eina Triušiogalos pažiba. Stengiausi įžvelgti giliau ir vertinti kiek kitaip. Norėjau išsiaiškinti, kokia iš tiesų yra Laura Sniegė ir visų pirma – *kas* ji yra.

Auros Jokinen rankos virpėjo, kai rodydama į savo galvą ji sukuždėjo:

– Jau per trisdešimt metų kaupiu pastebėjimus apie Laurą Sniegę. Visa tat slypi mano galvoje. Kaip tik todėl, atsiprašant, joje susikaupė kratinys, baisesnis už įprastą netvarką. Tarsi mūsų vaikų miegamasis. O sujaukti kambariai dirgina nervus – tiesiog siutina.

Moteris atsiduso.

– Aš nesakau, kad Laura Sniegė nebuvo puiki mokytoja. Tačiau pagrindinis tikslas juk ne mokyti, bet mokytis. Ji išmokė mus vieno ypač svarbaus dalyko, kurį panaudojau kaip ginklą prieš ją pačią. Sakė, kad rašytojas privalo galvoti apie viską, kas galvotina, netgi tada, kai visi kiti sutelkia dėmesį į tai, kas yra tikėtina ar įmanoma. Ir tai velniškai gerai pasakyta.

Tai buvo mano kelrodė mintis, apmąstant Lauros Sniegės prigimtį. Ir visa, ką buvau parašiusi ir išleidusi metams bėgant, – visi ne kartą apdovanoti romanai ir audringai pripažinti apsakymai, visas tas išliaupsintas holivudinis šlamštas, – tebuvo mano siekimas pasirengti suprasti tai, ką ketinau atrasti.

Čia Aura Jokinen vyptelėjo Elai ir atsisėdo ant Lauros Sniegės kėdės. Nusirišusi kaklaskarę, pasidėjo ją ant kelių ir, išsitraukusi iš kišenės buteliuką geltonųjų, pasakė:

– Žinoma, sumokėjau tam tikrą kainą už savo proto lavinimą. Kas linkęs žavėtis, žavisi net savo šūdu. Imkim kad ir vaikus. Aš turiu vaikų. Ar bent jau tariamų vaikų, tačiau kas jie yra iš tikrųjų? Ką tai reiškia? Jie atėjo į pasaulį per mano tarpkojį ir iš pradžių mito mano kūno syvais, pradėjusiais sunktis iš krūtų. Dabar jie mano namuose vykdo nesibaigiančią ritualų seriją, kurią vadina „žaidimu". Taria žodžius, kurie man svetimi. Kai žiūri į mane, niekada negaliu suprasti, ką slepia jų akys. Lygiai taip pat galėtų būti ateiviai iš kitos planetos.

Kambaryje pro atplėštą langą ėjo šaltis, ir Ela trynėsi šlaunis. Aura Jokinen balsu nusijuokė, atlošė galvą ir taip pūstelėjo garą, tarsi jos viduriai būtų liepsnoję.

– Manau jaučianti jiems kai ką, jeigu reikėtų, tikriausiai net numirčiau dėl jų. Šokčiau gelbėti jų iš ugnies ar panašiai. Tačiau, rimtai pagalvojus, juk tai ne meilė, o paveldėta, biologiškai nulemta elektrocheminės sistemos reakcija. Jeigu tam tikros medžiagos išsiskirs per daug ar per mažai, ar tik toji meilė tenai nedings – paukšt? Ar vaikai nepasirodys man besą parazitai arba

maži plėšrūnai? Ar motinystės esmė remiasi ne tuo, kad organizmo chemija apkvaitinusi verčia mane įsivaizduoti, esą vaikų priežiūra – svarbiausia gyvenimo paskirtis? Galų gale jie mane paliks ir taps man svetimi, kokie iš esmės ir yra.

Moteris pažiūrėti laukė atsakymo. Ela tarstelėjo nieko neišmananti apie tuos dalykus.

– Taigi esmė – atsisakyti suvokimo, kad visa kas yra savaime suprantama, – aiškino Aura Jokinen. – Tai baugina, tačiau, kita vertus, išlaisvina. Kai išmoksti dvejoti dėl įprastiniais laikomų dalykų, sugebi išlaikyti blaivią galvą, net jeigu tavo kelyje atsiduria kai kas ne visai įprasta.

Jos tyliai sėdi Lauros Sniegės namo šaltame ir tamsiame erkeryje, stebeilydamos viena į kitą blankioje mėnesienos šviesoje. Žibintuvėlis mėtosi ant grindų, jo baterijos ima sekti. Mokslinės fantastikos rašytojos minčių konstrukcijos kaip spiralė vejasi apie jas, žavėdamos ir kartu baugindamos Elą Milaną.

– Norėčiau paprašyti paslaugos, – patylėjusi prašneko Aura Jokinen. – Atvedžiau tave kaip tik šion vieton, nes čia gyveno Laura Sniegė ir čia užgimė bei išpruso Triušiogalos literatų draugija. Ir atvedžiau čionai būtent tave, nes įgijai tyrėjos išsilavinimą, – ir todėl man reikia tavo pagalbos.

Ela pakėlė ranką, palietė pirštų galais lūpas ir pajuto, kaip susitraukė raumenys. Ji dirgliai tarė:

– Vadinasi, tikra laimė mudviem abiem, kad tu šiąnakt išgelbėjai man gyvybę.

Mokslinės fantastikos rašytoja linktelėjo ir šypsodama tęsė:

– Prašau tave užduoti man aiškų klausimą apie Lauros Sniegės prigimtines savybes. Ir prižiūrėk, kad išsiliedinčiau tol, kol būsi tikra, kad gavai visiškai išsamų atsakymą. Laisvai taikyk dvidešimt pirmą taisyklę, jeigu reikės. Kitaip nieku gyvu nepajėgsiu pati visko perteikti. Stengiausi, bet man nepavyko, kažkas trukdo, kad ir kiek tam rengiausi. Ir paskiau...

– Nagi?

– Paskiau, – užbaigė Jokinen, – aš paklausiu tavęs, kokias išvadas iš pateiktos medžiagos gali padaryti inteligentiška, neturinti išankstinių nuostatų jauna tyrėja.

Ela atsistojo, lėtai žengė Aurai Jokinen už nugaros ir uždėjo rankas jai ant pečių.

– Taigi mes turėsim žaisti visą Žaidimą pagal tavo sąlygas, – pasakė mergina. – Ir aš mielai padarysiu tau paslaugą, nes tu išgelbėjai man gyvybę, dėl manęs apgaudama savo senus bičiulius. Juk taip?

– Jeigu nori, manyk taip, – klusniai sutiko Aura Jokinen.

Ela žvelgė į kambario tamsoje iškvepiamus garus. Nusišypsojo, pasilenkė, prikišo burną moteriai prie ausies ir sukuždėjo:

– Gelbėkit! Gelbėkit! Nuožmus ir grasus Imperatorius Žiurkis seka paskui mane ir bus čia bet kurią akimirką!

Aura Jokinen pasigręžė dirstelėti į ją. Pagriebusi jai už nosies Ela sugniaužė taip, kad moteris net suspigo.

– Kai dabar žvelgiu į tave, – šnibždėjo mergina, – matau tikrų tikriausią Dyvų Dyvą arba Hercogą Pinklių. Pasakyk man tiesą, ir nenuplėšiu tau nosies, o padarysiu tai, ko prašai. Ar Draugija iš tiesų nutarė nužudyti mane šiąnakt?

Ela vėl sugniaužė jai nosį, žiūrėdama į akis penkių centimetrų atstumu. Moters lūpų kertelės pakilo ir atskleidė apgaulę.

– Atleisk man, širdute, – Jokinen kuštelėjo pro užgultą nosį.

Paleidusi jos kruviną nosį Ela nusivalė pirštus į moters slidinėjimo kostiumą.

– O kaip tas Draugijos susirinkimas? Kuriame jūs nutarėt nužudyti mane dėl užrašinės...

– Nebuvo jokio susirinkimo, – nusijuokė Aura Jokinen, atsargiai čiuopdama nosį. – Mes nevirškinam vienas kito, ir tegu kipšas man bemat nusuka galvą, jeigu kas galėtų vėl suburti mūsų šutvę. Aš mečiau iššūkį Ingridai ir – po ilgo tykojimo –

taip pat Marčiui, nes tie nelemti šunys vis taikėsi įkąsti. Žaisdama sužinojau visa, apie ką su tavim kalbėjo Ingrida ir Martis.

Ela atsivėdėjusi skėlė moteriai į sprandą. Toji suklykusi tarė:

– Tai, žinoma, buvo prasisunkusi informacija, kurios nieku gyvu negalima kaupti žaidžiant. Tačiau tik taip sugebėjau įsitikinti, kad tai tikra.

Moteris žiūrėjo Elai į akis, sakydama, kad nuo pat pradžių norėjo sužaisti su ja Žaidimą, kuris atskleistų Lauros Sniegės prigimtines savybes.

– Savaime aišku, galėjau mesti tau iššūkį kaip įprasta. Tačiau visų pirma – rašau apie pabėgimą. Tikėjausi išsiaiškinti, kaip žmonės iš tikrųjų elgiasi tokiomis aplinkybėmis. Betgi kita priežastis dar svarbesnė. Aš, be abejo, atsiprašau, kad sukėliau tau šoką, tik negalima teigti, jog šį vakarą tu nesuvokei vieno dalyko, kurį būtinai turėjai suvokti.

– Kokio dalyko?

Aura Jokinen šyptelėjo.

– To, kad bet kurią akimirką gali nutikti bet kas. Taigi – apsirišau akis skarele, išgėriau geltonųjų. Galim pradėti Žaidimą.

35

ARNĖ C. ALKVISTAS IŠSILIEDINA

– Judu su mano tėvu buvot pažįstami, – tarė Ela. – Kartu su Laura Sniege važiavot tuo automobiliu, kuris buvo rastas miško tankmėje.

Auros Jokinen garbiniai sudirgusiai švysteli.

– Neklausinėk čia apie savo tėvą. Po galais, papasakosiu tau apie tėvą ir tą važiavimą po Žaidimo visai veltui ir taip smulkiai, kaip pageidausi. Dabar klausk apie Laurą Sniegę.

Ela atsikrenkščia.

– Ką? – atsidūsėja Jokinen. – Neišgirdau, ką sakei.

– Aš dar nieko nesakiau.

– Oi. Kodėl gi nieko nesakai? Žaidimas juk prasidėjo. Akys užrištos ir geltonieji viduriuose. Po galais. Esu pasirengusi. Užduok man pagrindinį klausimą apie Laurą Sniegę.

Ela neatsako, stengiasi pirmiausia susikaupti. Aura Jokinen šnopuoja ir treškina pirštus.

– Prieš porą naktų susapnavau tokį sapną, – pagaliau pradeda. – Kai buvau maža, gal dešimties metų, gavau iš tėčio dovanų dėlionę. Dėžutės viršelyje buvo surinktos dėlionės paveikslėlis. Jis vaizdavo Dyvūnijos gyventojus – Bobo Riksraksą, Šlapicką, Karnakukurą, Baltąją Motę ir visus kitus – vidury miško. Tą dėlionę mačiau sapne.

Aura Jokinen linkteli.

– Ir tuomet?..

– Tačiau sapne, – šnekėjo Ela, – dėlionės dalys buvo kitokios, nei galėjai tikėtis iš paveikslėlio dėžutės viršelyje. Ėmiau dėlioti kibukus ir išvydau netinkamą paveikslą. Viename kampe buvo ranka, balta ir akivaizdžiai negyva, ir aš žinojau, kad ji priklauso Lauros Sniegės palaikams. Ir Dyvūnijos gyventojai, kurie šypsojosi dėžutės viršelyje, iš pažiūros buvo persigandę. Žiūrėjo kažkur už medžių. Suvokiau, kad, nukreipusi akis jų žvilgsnio kryptimi, sudėliotame paveikslėlyje išvysiu Imperatorių Žiurkį.

Mergina nutyla, daugiau nebeatmena, Aura Jokinen irgi nieko nesako. Moteris gunkso ant Lauros Sniegės kėdės aprištomis akimis ir nė nekrusteli. Pro keturkampiais nepadalytą langą Ela mato mėnulį ir jo šviesoje skendintį sodą. Tolumoje mėlynuoja apžėlęs Pilkųjų Kiškių slėnis, kuris kadaise, pasak gandų, buvo ypač graži vieta.

Viršum slėnio aidi šunų balsai. Elai vaidenasi, kad lojimas girdėti iš rašytojo Žiemio kiemo, – turbūt šunys loja ant pilno vyro, dirsčiojančio pro langą, o gal juos erzina keliaujantis savo nematomu taku mėnuo.

– Dabar tu tikrai galėtum užduoti tą klausimą, – irzliai prabyla Aura Jokinen, – kol neprisiminei kito įdomaus sapno, kurį ketini man papasakoti. Mudvi privalom žaisti šį Žaidimą. Antraip nė viena mūsų nebepriklausys Draugijai. Atleisk už nekantrumą, bet man velniškai skauda galvą. Kraujospūdis tebekyla, o vaistai liko namie. Ir čia pašėlusiai šalta. Esu pasirengusi atsiverti kaip drebanti skaisti mergelė, man plyšta galva, tad būk maloni ir leisk man viską išsiliedinti, ir pasakyk, kokia velniava, tavo manymu, čia dedasi?

Moters veidas išblyškęs, įsitempęs ir prakaituotas. Ji virpančiomis rankomis laikosi už smilkinių, tartum jos galva iš tikro plyštų nuo minčių įtampos. Baltos garbanos styro tarp mėšlungiškai sugniaužtų pirštų, lyg pati tąsytų save už plaukų.

Elai pagailo mokslinės fantastikos rašytojos, ir ji uždavė klausimą:

– Ką turėčiau žinoti, norėdama išsiaiškinti rašytojos Lauros Sniegės prigimtines savybes?

Mergina laukia žodžių papliūpos, tačiau Jokinen tartum nežino, ką sakyti.

Praeina minutė kita.

Lauros Sniegės kėdė dirgliai sugirgžda, kai mokslinės fantastikos rašytoja ima suptis ten ir atgal.

Ela mąsto apie šį namą. Galvoja apie sienas ir grindis, laikančiąsias konstrukcijas, neapšviestus laiptus ir dešimtis kambarių. Dabar namas yra tuščias, tačiau mergina jaučia, kad Draugijos praeitis slypi čia pat už kampo, ji kone juntama.

Ela papučia į pirštus, ima juos trinti. Už langų žvaigždės lėtai gręžiasi į naują padėtį.

Aura Jokinen kresteli atgal garbanas, lengvai atsidūsėja ir ima kalbėti, iš pradžių labai sutelktai ir dėmesingai, paskui vis greičiau:

– Lauros Sniegės gyvenimo aprašymas buvo toks: „Laura Sniegė sukūrė knygas apie Dyvūniją, įsteigė Triušiogalos literatų draugiją ir išprusino devynetą vaikų, kurie tapo žymiais rašytojais.“ Labai geras pasakojimas apie mylimos ir gerbiamos rašytojos Lauros Sniegės veiklą. Tačiau pradėjus ieškoti atsakymų į klausimą, kas ar kokia Laura Sniegė buvo iš tikrųjų, galime rasti visokiausių nedidelių savotiškų

istorijų, kurias sunku pritaikyti nuosaikiam pasakojimui. Telieka užmiršti jas, kadangi mes dažniausiai taip elgiamės su panašiais dalykais. Žmonės nemėgsta, kai kas nors neatitinka tam tikros formos arba gatavo šablono. Kai kurių dalykų neįmanoma visiškai išaiškinti.

Metų metais aš rinkau tas atmestas kasdienes keistenybes, drauge su kitais patirdama istoriją, kuri buvo kuriama apie

mus. Tam tikrą laiką mokiausi literatūros Draugijoje, paskui rašiau knygas, nes tai virto mano prigimtim ir to iš manęs tikėjosi kiti. Vėliau, kai atėjo metas, pradėjau lytinius santykius ir gimdžiau vaikus, ir buvau jiems motina – tai irgi dera šiai didelei istorijai, kurią mes visi išgyvename. Kartu patyriau daug vargo, mokydamasi matyti daiktus tokius, kokie jie yra, be jokių koštuvų ar šablonų. Tai paliko žymių visur, kad ir ko ėmiausi. Knygose irgi. Viena knygos recenzija teigė, esą „Arnė Alkvistas literatūros virtuvėje vėl iškepė skanių imbiero meduolių, išmetęs bet kokias kepimo formas“, cha cha...

Dabar papasakosiu tau, oi ne, atsiprašau, – išliedinsiu tau dalykus, kurie sudaro Lauros Sniegės portretą, kaip ir visa kita, ką žinome apie jos asmenybę.

Jos kūryba tau pažįstama. Velnioniškai keista, niekuomet ligi galo jos neperpratau. Žinau tik viena – kai kurios Lauros Sniegės knygos kažkokios nepastovios, ima keistis, ir toks pat reiškinys apėmė Triušiogalos bibliotekos knygas, dideliam Ingridos džiaugsmui. Pati Sniegė minėjo užkratą, bet kažin. Ko gero, ieškoti aiškinimų galima vienodai gerai taikant kvantinę mechaniką, kaip tik apie tai parašiau nemažai pasakojimų, kurie padėjo man suvokti tą reiškinį. Ar galbūt tose knygose lankosi šmėklos, nežinia. Šiaip ar taip, manau, jog kartais tikrovė ima rauktis ir gumburiuotis apie Laurą Sniegę, tartum rašytoja nebūtų visiškai pritikusi tai tikrovei, kad ir kaip stengėsi.

Tie nutikimai, jų tiek daug ir... na, vieną sykį, kai buvau gal devynerių ar dešimties, nejučiom užėjau į Lauros Sniegės kambarį, kai ši miegojo. Ji buvo neįtikėtinai graži, gulėdama ten, savo lovoje, lyg iš kokio paveikslo ar pasakos. Vilkėjo baltą suknelę ir langas buvo atvertas, lauke rudenėjo.

Suvokiau, kad turiu išeiti, tačiau tyliai atsisėdau ant lovos krašto ir slapčiomis stebėjau ją miegančią. Netgi atsargiai uodžiau jos plaukus ir kūną, ir atokvėpius, jie taip rudeniškai dvelkė vystančiais žiedais ir nukritusiais lapais, taip liūdnai

dvelkė, ir tuomet pamaniau, kad be galo myliu Laurą Sniegę, kur kas labiau nei savo mamą.

Čia išgirdau Laurą kažką kuždant. Jos lūpos judėjo. Betgi ji nieko nešnekėjo, tarp jos lūpų išropojo vapsva – jos dūzgimas ir buvo tasai balsas.

Tai mane sutrikdė, krūptelėjau ir gerai nebepamenu, kas dėjosi toliau. Atmenu tik tai, kaip vapsva zvimbė, skraidydama po kambarį, ir staiga atsidūrė man ant veido, įgėlė į skruostą ir jį labai suskaudo.

Išbėgau laukan ir parėjau namo. Pamenu, kaip tvinkčiojo skruostas, kaip paleidau dūdas. Kai kitą kartą pamačiau Laurą Sniegę, ji nusistebėjo: „Vaje, Aurai į skruostą įgėlė kažkoks gyvis“, o aš tik atsakiau, kad tikrai, pievoje įgėlė vapsva. Niekad niekam to nepasakojau, tau pirmai.

Aišku, iš dalies tai galėjo būti ir sapnas, vaiko samprata negalima beatodairiškai pasikliauti. Turbūt ir tu taip manai. Taip manyti norėjau ir aš. Šitaip susidaro panašūs nuokrypiai.

Tokių nedidelių keistenybių kartkartėmis vis nutikdavo, bet niekas nekreidavo į jas dėmesio. Bene priėjusi kam nors gali pasakyti, girdi, „Laura Sniegė ką tik nusičiaudėjo, eidama per lietų, ir pusę sekundės aš mačiau kiaurai ją“? Tokių atvejų gana daug, jie iš tikrųjų baugina, tačiau patys baisiausi – tai imbierinių tešlainių formelėms netinkami nutikimai, apie juos bus toliau.

Ir dar – prieš pereidama prie jų, privalau paminėti vieną atvejį, kuriam turėtum skirti ypač daug dėmesio, formuodama teoriją apie Lauros Sniegės prigimtį. Mat rašytojai vaikystėje nutiko toks dalykas, kuris... na, gal verčiau šnektelėk, jei tik galėsi, su vienu išėjusiu į pensiją daktaru – jo pavardė Jansonas, jis geriau išmano. Nežinau, ar buvote supažindinti per pobūvį, bet jis tikrai ten dalyvavo – gal atsimeni žilabarzdį liesą poną, gana garbaus amžiaus? Šiaip ar taip, Jansonas buvo daktaras, gydęs Laurą Sniegę, kai ją mažą ištiko ta nelaimė. Vis dėlto toks atvejis, kai...

Ela sunerimo.

Aura Jokinen vis kalbėjo ar bent jau stengėsi kalbėti. Tačiau jos šneka tapo nebesuprantama: ji trūkinėjo, garsai susiliejo, galų gale virto tik veblenimu.

Mokslinės fantastikos rašytoja sušnirpštė porą kartų, stengėsi atsisėsti tiesiai, plačiai išsižiojo ir, palinkusi į šoną, sudribo ant grindų.

Ela pašoko nuo kėdės ir, pasilenkusi prie moters, nurišo skraistę jai nuo akių. Ji pamatė bejėgišką Auros Jokinen žvilgsnį ir beformę ištižusią kairiąją veido pusę.

– Nusiramink, miela bičiule, – sukuždėjo Ela, glostydama Jokinen plaukus. Moteriai iš lūpų kertelės driekėsi seilės. – Tai gana rimta priežastis atidėti Žaidimą kitam kartui. Ir tu netrukus atsigausi. Greičiausiai mėginai sykiu išliedinti pernelyg sudėtingus dalykus.

Ela paskambino pagalbos numeriu ir pranešė, kad pusamžę moterį ištiko apopleksija priešais Lauros Sniegės namą.

Paskui išvilko Aurą Jokinen į lauką, kad nereikėtų aiškintis ir jiedvi nebūtų apkaltintos įsilaužimu.

Jos liko ant laiptų laukti greitosios pagalbos, Ela laikė glėbyje mokslinės fantastikos rašytoją. Kairė moters akis buvo užmerkta, o dešinioji budriai stebeilijo.

Moteris nesiliovė žiopčiojusi, tartum iš paskutiniųjų stengtųsi išsiliedinti.

36

Kitą rytą profesorius Korpimekis paskambino Elai, palinkėjo geros dienos ir, nelaukdamas atsakymo, ėmė komentuoti jos istorijas, nugirstas prie kavos.

– Labai įdomu. Gryna teisybė. Kaip tik tokie pasakojimai Lauros Sniegės kūrinius ir Draugijos rašytojų darbus parodo visiškai naujoje, kerinčioje šviesoje. Kai kuriuos jų įtraukiau į savo paskaitas. Vargu ar turiu sakyti, kad auditorijos dabar sausakimšos. Lauros Sniegės tema masina klausytojus. Betgi čia tavo ankstesni atradimai ar sukaupei ko nors naujesnio?

– Žinoma, – atsakė Ela, – naujų istorijų vis daugėja. Tačiau...

Ji persibraukė plaukus ir stengėsi susikaupti. Mat budėjo kone visą naktį.

– Taip? – viltingai paklausė profesorius.

– Taigi, ar galėtume panaudoti tokią... na, sakyčiau, tokią išskirtinę medžiagą?

Profesorius švilptelėjo.

– Ar turi mintyje medžiagą, susijusią su rašytojos seksualumu? Ar užtikai kokių sensacijų arba skandalų?

– Turiu omeny istorijas apie šmėklas, – atsakė Ela, kartu svarstydama, kaip išreikšti savo mintis laikantis akademinių kanonų. – Vakar vieną mano informatorę per pokalbį ištiko ligos priepuolis. Turbūt apopleksija. Tuo metu ji kaip tik pasakojo man epizodą apie Laurą Sniegę, ir tas epizodas turėjo

bruožų, būdingų stebukliniams pasakojimams ar istorijoms apie šmėklas.

Mirtina tyla telefono ragelyje pašiurpino Elą. Ji girdėjo profesorių kvėpuojant. Mergina to ir bijojo: net mėginimas prastumti nestandartinius dalykus į oficialiąją literatūros istoriją iš pat pradžių ėmė griauti jai tyrėjos karjerą.

– Na, juo nuodugnesnį vaizdą susidarysime apie rašytojos Lauros Sniegės prigimtį, juo geriau suprasime jos kūrybą, – pagaliau mįslingai pareiškė profesorius.

Ela girdėjo, kaip rašiklis dreskia popierių kitame telefono linijos gale. Profesorius žymėjosi pastabas.

– Pažiūrėkime. Dalis tiriamojo darbo skirta Lauros Sniegės personai, ten nagrinėjama jos asmenybė ir santykiai su žmonėmis. Čia labai pravers tavo sukauptos istorijos. Antrąją dalį sudarys kuo išsamiau atpasakotas autorės gyvenimas nuo vaikystės iki dingimo. Šiokių tokių esminių duomenų jau turime, tačiau juos dar būtina patikslinti, taigi kaupdama medžiagą atkreipk į tai dėmesį.

Profesorius atsikrenkštė ir aiškino toliau:

– Trečiąją, svarbiausią dalį sudaro Lauros Sniegės literatūrinio palikimo analizė ir interpretavimas. Ir tavo mokslinis darbas bus puikus atspirties taškas, galbūt ne visumos, bet, šiaip ar taip, vienos galimos traktuotės atžvilgiu. Žinoma, tiriant kūrybą taip pat dera įterpti biografinių faktų, toje srityje irgi gali rasti dėmesio vertų dalykų.

Vyras spragtelėjo rašiklį.

– Klausydamiesi įvairiausių gandų apie Laurą Sniegę, aišku, turime atsiminti, kad svarbiausia – knygos, kurias ji parašė. Mes taip pat privalom sukaupti visą įmanomą informaciją apie Lauros Sniegės gyvenimą, tai, be kita ko, yra mūsų priedermė literatūros istorijai. Tačiau iš esmės rašytojos gyvenimas ne itin svarbus. Galų gale, literatūros atžvilgiu visai tas pat, ką darė,

galvojo ir jautė autorius, rašydamas knygas, nors tokie dalykai, savaime suprantama, žadina mūsų žmogišką smalsumą.

Rašiklis valandėlę liovėsi krebždėjęs.

– O tas istorijas apie šmėklas, kurias minėjai, – tarstelėjo profesorius, – gal bus įmanoma įterpti biografijos skyriuje kaip trumpas išnašas.

Baigusi pokalbį su profesoriumi, Ela išgėrė kavos, pasitikrino šį bei tą savo telefone, tada paskambino kitiems aštuoniems rašytojams.

Nors Draugijos nariai nesimėgavo tarpusavio bendravimu, sena bičiulystė paėmė viršų ir visi sutarė kitą dieną nuvykti į centrinę universitetinę ligoninę aplankyti Auros Jokinen – ypač kai Ela kiekvienam jų pasakė, kad visi kiti jau sutiko.

Ingrida Katelė, kuriai Ela paskambino pirmiausia, supeikė jos ketinimą išsinuomoti autobusiuką.

– Vien tai, kad privertei visus sutikti, yra didelis laimėjimas, už kurį, ko gero, tau bus suteiktas aukščiausias valstybinis apdovanojimas. Vis dėlto nepersistenk. Kelionė į ten užtruks kelias valandas. Padarykim taip: dešimtai valandai iškviesk septynis taksi automobilius prie bibliotekos. Rinksimės tenai. Tu, aš ir Martis važiuosime vienu automobiliu. Kiti šeši susės į atskirus.

Diena išaušo debesuota, oras buvo švelnus. Draugijos nariai atvyko priešais biblioteką ir iš tolo apsikeitė mandagiais pasisveikinimais. Niekas nežengė poros metrų arčiau prie kitų, išskyrus Elą, Ingridą Katelę ir Martį Žiemį, kurie stovėjo kartu, stengdamiesi nuslėpti nejaukumą.

– Sniegas netrukus ims tirpti, – prabilo Ela.

Visi trys akimirksniu atsigręžė pasigrožėti krintančiomis snaigėmis.

– Tikrai, – paantrino Ingrida.

– Matysim, – tarė Žiemys. – Mano sode žemės paviršius taip įšalęs, turbūt tirps visą vasarą.

Ela ir Žiemys susižvalgė.

– Ar galiu pasiūlyti saldymedžio saldainių? – paklausė Ingrida ir pasilenkusi ėmė raustis rankinėje.

Jie kramtė saldymedžio saldainius, tada atvažiavo taksi automobiliai, į juos ir susėdo Triušiogalos literatų draugijos nariai.

Praėjus trims valandoms Ingrida Katelė nuėjo pasitarti su slaugytojomis.

– Aš tikrai suprantu, kad ligonės negalima tuščiai varginti, kad ją dar kartą operuos ir leidžiama lankyti tik šeimos nariams. Tačiau kadaise mes buvom artimai susidraugavusi grupė. Geri bičiuliai, literatūriškai šnekant, tikra šeima. Patikėkite, Aura Jokinen, arba Arnė Alkvistas, labai tikisi pamatyti prie savo lovos rašytojus Žiemį, Saristo, Selento, Kangasniemi, Oksalą, Holmą, Kariniemi, Katelę ir dar štai tą, Elą Milaną. Mūsų apsilankymas tik padės rašytojai Jokinen greičiau pasveikti. Mes kaipmat dingsim, jos kraujo giminėms nė nepasirodžius.

Aiškus dalykas, visos slaugytojos pažinojo Laurą Sniegę ir šiek tiek graibėsi apie rašytojos santykius su devynetu Draugijos narių. Be to, pasirodė, kad dvi iš jų buvo Marčio Žiemio kūrybos gerbėjos, o trečia prisipažino mėgstanti Siljos Saristo detektyvus ir prisiminė sykį nupirkusi vaikui Kalėdoms dovanų kažkurią Ingridos Katelės knygą.

– Sakot, kad mūsų pacientė irgi rašo? – paklausė viena slaugytojų. – Tai bent. Niekada iš arčiau nesu mačiusi rašytojo, o dabar štai pilna ligoninė. Ar jos knygų yra ligoninės bibliotekoje? Dabar tikrai pasidomėsiu. Kuo, sakote, ji vardu?

Galų gale buvo sutarta, kad kiekvienas iš devyneto lankytojų užeis pas ligonę skyriumi ir palatoje bus ne ilgiau kaip minutę.

Pirmoji Jokinen palaton baudėsi patekti Silja Saristo, kadangi ją spyrė reikalas į moterų tualetą.

– Aš tuojau prišlapinsiu kelnes ir noriu kuo greičiau išnykt iš čia, mano galva, mirštantys draugai toks slogus vaizdas. Ir tas ligoninės dvokas, fu fu.

Po šešių minučių visi senieji Draugijos nariai buvo apsilankę palatoje, atėjo Elos Milanos eilė. Ji užėjo į palatą, kur buvo likusi viena Aura Jokinen. Moteris gulėjo lovoje su tamsiais paakiais, sutvarstyta galva, rankon įbesta lašeline.

Slaugytoja parengė juos – paaiškino, kad, nors ir sąmoninga, ligonė gali būti kvakštelėjusi.

– Pratęsime Žaidimą nuo ten, kur baigėm, – tarė Ela. – Tada, kai tu vėl pajėgsi sėlinti iš pasalų. Pasiteiravau kitų ir jie pasakė, kad Žaidimą tikrai galima nukelti, kai nutinka tokių dalykų. Tačiau ligi tol pasistenk nesivarginti pernelyg gausiomis ir sudėtingomis mintimis. Galbūt dabar jie patikrins, kas iš tiesų dedasi mokslinės fantastikos rašytojos galvoje. Tikiuosi, jie pataisys tavo galvą taip, kad imsi rašyti knygas apie esamą tikrovę, o ne visokius prasimanymus.

Mokslinės fantastikos rašytoja nusišypsojusi kilstelėjo antakį ir kažką sumurmėjo.

Ela pasilenkė arčiau ir užuodė aštrų tvaiką, sklindantį nuo lovos ir joje gulinčios ligonės.

– Ką sakei?

– Jansonas, – kuštelėjo Aura Jokinen, rodydama akimis durų pusėn. – Kaip tik dabar. Nuėjo kavinėn. Paklausk apie Sniegę.

Ela įžengė į kavinę.

Žmonės užeidavo ir išeidavo. Indų tarškesį gožė pašnekesiai, vilnijantys po visą patalpą. Ela lėtai patraukė išilgai sienos. Ieškojo prie stalų vyriškio, atitinkančio daktaro Jansono apibūdinimą: senyvas, liesas žilabarzdis ponas.

Draugijos rašytojai buvo apsėdę septynetą stalų skirtingose kavinės vietose.

Katelė ir Žiemys dalijosi vienu stalu. Ilga kavinės vitrina su gardėsiais stovėjo jiems už nugaros. Ingrida Katelė gurkšnojo kavą, išlenkusi laibą kaklą. Ryškioje kavinės šviesoje atrodė suvargusi ir pasenusi.

Martis Žiemys valgė didelę šokoladinę spurgą. Lėkštėje buvo ir daugiau gardėsių: bandelė su kumpiu, šokoladinis batonėlis ir dvi didelės Vienos bandelės. Jis vilkėjo baltą kostiumą. Šokolado dėmė ant šilkinio kaklaraiščio švietė iš tolo.

Pastebėjusi Elą Ingrida pamojo jai sėstis prie jų. Toji atsisakė gestu, tokiu painiu, kad Ingrida tik sutrikusi nusišypsojo. Mergina toliau suko ratus kavinėje. Ją lydėjo nervingi žvilgsniai, tartum ji būtų leopardas, tykantis deramos aukos.

Ela ilgesingai mąstė apie nuotrauką ant Žiemio kambario sienos, vaizduojančią Ingridą su Marčiu, kai jie buvo vaikai. Paskui jai šovė mintis apie kamerą, kuri įamžintų žmones ne momentinio blyksnio metu, bet atskleistų visą jų būties chronologiją: *Ar galėtumėt kiek pasigręžti, kad jūsų vaikystė tilptų kadre, dabar ją užgožia vidutinis amžius...*

Ant galinės kavinės sienos buvo nutapytas mėlynuojančių kalnų kraštovaizdis su avimis ir žmonėmis. Mergina įdėmiai žvelgė į žilabarzdį stilingai apsivilkusį senolį, sėdintį tarp avių.

Miego stoka, matyt, paveikė jos regėjimą, freska taip keistai išlinko akyse.

Čia senukas sujudo ir gurkštelėjo kavos iš puodelio. Tik dabar Elai smilktelėjo, kad vyras nėra freskos dalis.

Ji pasiėmė kavos ir tešlainių. Kai su padėklu priėjo prie daktaro Jansono staliuko, prisiminė iš tiesų jį mačiusi Lauros Sniegės pobūvyje. Gydytojas stovėjo laiptų apačioje prie pat jos, kai Sniegė ėmė lipti laiptais žemyn.

– Daktaras Jansonas?

– O, laba diena, – šypsodamas atsakė senolis. – Žavingoji panelė Milana iš Triušiogalos literatų draugijos. Gerai jus pamenu. Deja, mudu neturėjom progos prisistatyti vienas kitam tame nelemtame pokylyje, tačiau man pasakojo apie jus. Prašome prisėsti, jeigu tenkina tokio sukriošėlio draugija.

Padėjusi puodelį ant stalo Ela atsisėdo šalia vyriškio.

– Tikiuosi, neįsižeisite, – tarė daktaras Jansonas, palinkęs prie merginos, – jeigu pačią pirmą mūsų pažinties akimirką pasakysiu, kad jūsų lūpų išlinkis yra neįtikėtinai dailus, žiūrint išėjusio į pensiją gydytojo ir meno mylėtojo akimis. Gamtai būdingi visokie įgeidžiai ir nuokrypiai, mano profesija, deja, leido gana dažnai tuo įsitikinti. Bet jūsų lūpos yra akivaizdus gamtos dovio įrodymas.

Ela padėkojo daktarui už komplimentą, persibraukė per kairįjį antakį ir vangiai šyptelėjo.

Senuko dėmesys nukrypo į šviesią kavinės salę, ir Ela pasekė jo žvilgsnį. Pardavėja prie vitrinos pildė kepinių padėklą, kurį rašytojas Žiemys neįtikėtinai mikliai buvo spėjęs ištuštinti. Tolėliau pats Žiemys stebėjo pardavėjos veiksmus, turbūt svarstydamas, ar pasiimti dar ko užkrimsti. Parėmusi krumpliais smakrą Ingrida Katelė kažką aiškino Žiemiui.

– Matyt, čia susirinko visa Draugija. Viena guli viršuje su lašeline, o kiti sėdi kavinėj. Ar jie vis dar nekalba tarpusavy?

– Vis dar ne, – atsakė Ela.

Daktaras Jansonas liūdnai gūžtelėjo pečiais.

– Na, tai jau tęsiasi metų metais. Seniokui kaip aš visiškai nesuprantama, kad žmonės gali taip susvetimėti. Tokie artimi kaip jie kadaise. Daug metų viską darė kartu – atostogavo ir linksminosi, ir mokėsi rašyti. Kai kurie net buvo įsižiūrėję į kits kitą. Suprask, kad geras: gal jiems tereikia pakilti nuo savo rašomosios mašinėlės?

– Vis dėlto puiku, kad atėjo aplankyti Auros, – pridūrė Ela. – Buvau tądien su Aura, kai ją ištiko smūgis. Mudvi, taip

sakant, turėjom būtinai susitikti kai ko aptarti – dabar, kai ir aš esu Draugijos narė.

Senukas linktelėjo.

– Taip, girdėjau.

– Mes tuomet kalbėjom apie tai, kas nutiko Laurai Sniegei, kai ji buvo maža.

Ela metė daktarui Jansonui jauką ir kartu ramiai pakėlė puodelį kavos prie lūpų, slėpdama veidą.

Daktaras Jansonas pažvelgė į merginą pavandenijusiomis akimis ir kilstelėjo tankiai sužėlusius antakius.

– Gerai, kad Aura pamena kaip tik tą istoriją, – pasakė jis. – Labai gerai. Džiaugiuosi. Tai ypatingas padrąsinantis pavyzdys, kokių stebuklų gali pasiekti ligonio reabilitacija. Tiesa, apie tai čia ne itin šnekama...

Daktaras Jansonas atkuto nerdamas į prisiminimus, jis susiglostė barzdą, belstelėjo į stalą ilgu smiliumi ir prabilo:

– Tik pamanykite, koks tai buvo įvykis! Dešimtmetė mergaitė supyko

ant savo tėvų dėl kažkokio nieko ir puolė į mišką, tiesą sakant, beveik nuoga, vilkėdama tik plonus naktinukus. Mergaitė turėjo blogą įprotį apėmus pykčiui bėgti iš namų: išbėga į lauką ir lekia, kiek kojos neša, tarsi aklai pasikliaudama, kad tėvas su mama visada ją sugaus, kol ji per toli nenulėkė.

Naktis, tykiai krinta snaigės, žemė kurį laiką buvo įšalusi. Tėvams tąsyk nekyla minties pasikviesti pagalbą, jie bėga paskui dukrą ir mano, kad sugaus ją būtiną akimirką kaip ligi tol.

Jie ilgai bėga tiesiai paskui ją, ne sykį bemaž nutveria mergaitę, tačiau dabar ji yra miklesnė nei kitais kartais, o gal pačių tėvų jėgos nebe tos, – šiaip ar taip, jiems nesiseka ir galiausiai, siaubo apimti, jie suvokia visiškai pametę dukterį. Kone nuogas vaikas dingo naktiniame miške, o šaltis vis stipryn.

Praeina pusvalandis, tėvai iš paskutiniųjų ieško. Puolusi isterijon motina grįžta namo iškviesti policijos, šeimos gydytojo

ir greitosios pagalbos. Abudu puoselėja viltį, kad mergaitė pati sugrįžo namo ir sėdi prie židinio šildydamasi.

Tuo metu tėvas aptinka dukrelės pėdas ir nuseka jomis ligi nedidelio tvenkinuko. Pažvelgęs į skaidrų ledą, pamato po juo mergaitę. Kiek tolėliau žioji eketė, kurion ji įkrito. Tėvas bemat susivokia: vaikas nuslydo po ledu ir neberanda kelio, kaip iš po jo išsigauti.

Surikęs iš visų jėgų – kaimynai išgirsta jį ir už kilometro – kišeniniu žibintuvėliu puola skaldyti ledą. Ištraukęs dukrą iš tvenkinio, su mažu bedvasiu kūneliu glėbyje per ketvirtį valandos parbėga namo. Čia jau laukia greitosios pagalbos automobilis, vaiką iškart veža į ligoninę. Vis dėlto širdis sustoja, mergaitė nekvėpuoja, jos kūnas pažiūrėti šaltas ir negyvas – praėjo pernelyg daug laiko.

Kažin kaip, tarsi per stebuklą, pavyksta ją atgaivinti: ji ima kvėpuoti, širdis vėl sutvaksi.

Jau aišku, kad geriausiu atveju mergaitė ligi gyvos galvos leis dienas gydymo įstaigoje. Taip tėvams sako jų šeimos daktaras – savo gėdai, turiu prisiimti tokį trumparegišką ir paiką pareiškimą. Viešpats tebūna gailestingas man.

Aišku, visi faktai pateisino mano spėjimus. Mergaitės smegenys buvo labai pažeistos. Jinai nebemokėjo kalbėti, valgyti, vaikščioti ir kitaip veikti. Sugrįžo naujagimio būsenon. Ilgą laiką į nieką nereagavo, o vėliau, kai ėmė reaguoti, neatpažino savo tėvų. Jos protas buvo tikra „tabula rasa".

Taigi, nepaisydami medikų perspėjimų ir šeimos gydytojo pesimizmo, tėvai pasiima dukrą iš ligoninės, keliauja su ja į Šveicariją ir nusamdo būrį vietos specialistų grąžinti jai sveikatą.

Ir stebuklas įvyksta. Prireikia laiko, bet pagaliau mergaitė visko vėl išmoksta, jos sveikata pasitaiso. Tikra senovinė išlikimo istorija: Sniegių šeima išvyksta iš Triušiogalos su neįgalia dešimtmete pažeistomis smegenimis ir praėjus šešeriems metams pargrįžta su protinga, išprususia panele.

Iš anuometės būsenos galėjai pastebėti tik vieną kitą neesminį dalyką. Tarkim, mergina niekuomet negalėjo nieko prisiminti apie nelaimę ar gyvenimą iki jos, išskyrus visai nepastebimą atvejį.

Taigi. Kartą, kur kas vėliau, – mergina tada jau buvo moteris – užsiminė man kažką mačiusi tą naktį, kai nuskendo ir kurį laiką buvo mirusi. Daugiau papasakoti nesutiko. Vis dėlto daug kartų klausinėjo manęs, kaip iš tikrųjų veikia žmogaus smegenys, kokias haliucinacijas galima patirti, kai smegenys netenka deguonies.

Kita nelaimingo įvykio pasekmė buvo ta, kad mergina nebenorėjo nė paliesti pianino, nors anksčiau buvo gabi mokinė. Savaime aišku, daugiausia tai nulėmė šalti ir nejautrūs pirštai, jos kraujotaka nebebuvo tokia kaip seniau.

Nepaisant pradžios, ši istorija nėra ypač niūri. Muziką pakeitė kiti pomėgiai ir merginos gabumai rado naujų būdų pražysti. Tik pamanykit: praėjus trejetui metų ta panelė, turėjusi likti it šmėkla, išleido pirmąją knygą vaikams, pavadintą, kaip žinoma, „Dyvūnija".

Didžiuodamasi šeima pakvietė vakarienės seną pesimistą šeimos daktarą ir įteikė jam knygos egzempliorių su autorės įrašu. Štai tokiu: „Daktarui Jansonui bičiuliškai nuo Lauros – mudu abu stengiamės suprasti, kaip tiksi žmogus."

Daktarui Jansonui drebėjo rankos, kai traukėsi iš kišenės nosinę ir šluostėsi akis.

– Ta knyga padėta garbės vietoj mano lentynoje, ir, laikydamasis gydytojo papratimo, paskyriau sau dirstelėti į ją kas dieną – kartą ryte ir kartą vakare. Toks receptas padėjo man išsigydyti beribį „ego" – turėjau tokią ydą. Lauros knyga kas dieną man primena, kad nors mes, žmonės, esam išsilavinę, apsiskaitę ir vaizduojamės viską išmanantys, bemaž dievai, likimas dažniausiai daro savo, nepaisydamas mūsų dieviškumo

ar menkų minčių bei prielaidų. Mes manėme amžiams netekę Lauros, bet ir vėl ją atgavome. Kodėl? Nes nutikti gali bet kas – nutinka tokių dalykų, kurių neįstengiame nuspėti ar net suprasti. Taigi turime susitaikyti ir su tuo, kad Laura galų gale paliko mus kaip tik šitaip, – tragiškai ir netikėtai.

Senukas įsistebeilijo į tolį, paskui jo raukšlėtas veidas virptelėjo ir nušvito šypsena.

– Tragiškai ir netikėtai, sakyčiau, bet iš tikrųjų tai buvo gražu. Et, tik pažvelkite: ji pranyko, ir po jos liko baltas, pašėlusiai šokantis sniegas! Matot, Ela, viskas yra kaip tik taip, kaip Baltoji Motė sako paskutiniojoje Lauros knygoje:

Mieli dyvūniukai, kartais mums lemta patirti nuostabių nutikimų ir atsidurti vietose, apie kurias nebūtume galėję nė susapnuoti. Tiktai tas, kuris iš nieko nepasimoko, įsivaizduoja galįs amžinai išlaikyti jau atrastus dalykus.

EPILOGAS

37

Ela Milana stovi nugara į lovą, jos drabužiai nukrinta ant grindų.

Tamsus kambarys atsiduoda juoduoju šokoladu. Ela užsiriša akis skepeta, apsigręžia, apgraibomis ieško kelio prie lovos ir tada ištiesia abi rankas.

Kai jis jas sugriebia, jai iš lūpų išsprūsta trumpas šūksnis.

Paskui ji brūkšteli kalendoriuje penktą varnelę ir nusišypso.

Iš pradžių viskas vyko sunkiai.

Pirmą kartą jautėsi sutriuškinta – kone mirtinai uždusinta, suknežintas šonas. Paskui pasitempė riešą ir vos neprasiskėlė nosies. Jų trečiasis kartas baigėsi tuo, kad Martį, padariusį neatsargų judesį, surakino strėnų gėlos priepuolis, vyras pratrūko balsu rėkti ir negalėjo liautis. Ela iškvietė gydytoją, kuris pripumpavo rašytoją Žiemį skausmą malšinančių vaistų – suleido net tris švirkštus.

Ketvirtas kartas baigėsi, kai juodu ėmė isteriškai kvatoti, nepajėgdami liautis.

Penktasis ėjosi geriau. Nė vienam nenutiko nieko įsidėmėtino, abu patyrė orgazmą: pagaliau ėmė atrasti tinkamą būdą sutaikyti savo kūnus.

Ela ir Martis Žiemys, šiaip ar taip, niekad nekalba apie savo santykius ir nesiaiškina vienas kito veiksmų; žodžiai gali žeisti kaip skustuvas, liečiant jautrius kūniškus dalykus.

Vienintelė išimtis – tai odė, kurią Žiemys sukūrė Elai – tikriau sakant, jos spenelių spalvai. Mergina iš pradžių pamanė mintį esant juokingą, tačiau išklausiusi eiles apsiašarojo ir išbėgo iš kambario.

Dalykai, apie kuriuos nekalbi, nėra visai tikroviški. Po penktojo karto apsiprausdama vonioje Ela stengėsi mintimis atkartoti patirtį. Norėjo surasti ką nors tokio, ką galėtų išsaugoti savo atmintyje.

Tai nėra lengva. Iš viso akto ji pamena vien siurrealistinį bendrą įspūdį ir mintį, dingtelėjusią jai paskutinę akimirką: ji yra mažutėlė krevetė, sūkuriuojanti jūros verpetuose, kaskart atsitrenkianti į kažką milžiniška ir galinga.

Ela Milana grįžta į miegamąjį. Vonios chalatas jai gerokai per didelis. Ji leidžia jam nuslysti ant grindų, peržengia pūpsančią krūvą ir ima vilktis savo drabužius.

Vyras stebi tamsoje jos kūno kontūrus.

– Na, kas? – klausia mergina.

– Ela Milana, – taria jis, – gegužė jau įpusėjo ir oro prognozės žada rytoj šiltą, saulėtą dieną. Metas iškylauti. Eisime į sodą. Aš pagaminsiu valgių.

– Oi, – nudžiunga ji. – Ar man ko nors atnešti?

Martis Žiemys sunkiai sušnopščia, Ela dirsteli į jį.

Kai jis pagaliau atsako, balsas skamba lyg išduobta kiaurymė.

– Atsinešk kastuvą.

38

Šunys niekur nesitraukė.

Balandžio pirmąją Ela Milana ir rašytojas Žiemys, suskaičiavę visus šunis kieme, sužinojo, kad jų besą trisdešimt aštuoni.

Tik retkarčiais kieme pasirodydavo koks nors žmogus, atėjęs parsivesti namo savo augintinio. Po dienos kitos tie padarai vėl pabėgdavo ir grįždavo atgal. Pavargę šunų savininkai užvertė klausimais „Triušio takų" šunų psichologą A. Lounialą, ir šunims skirta skiltis patrigubėjo.

Iškylos dieną išlipusi iš mašinos Ela suprato, kad jau seniai nebekreipia dėmesio į šunis. Ėmė suvokti juos kaip įprastinę Žiemio priekinio kiemo dalį. Kita vertus, pastaruoju metu šunys irgi nerodė susidomėjimo, kai ji ateidavo ir išeidavo.

Vis dėlto, kai atvėrusi „Triumpho" bagažinę išėmė kastuvą, šunys sujudo, kieme įsivyravo įtampa.

Elai ant sprando pasišiaušė plaukai.

Prieiti prie laiptų ji galėjo tik aplenkusi didįjį danų dogą.

Žinoma, mergina sudirgo, suklupo ir kastuvas brinktelėjo ant žemės.

Šuo iššiepė dantis ir dusliai suurzgė.

Urzgesys lydėjo Elą, kol ši įėjo vidun ir užtrenkė duris.

Iškylon juodu pasiima krepšį su vaišėmis, vilnonę antklodę ir geležinį kastuvą.

Ela su Marčiu Žiemiu eina į sodą. Suradę jaukią vietą po obelimi, patiesia ant vejos antklodę ir susėda gurkšnoti kavos ir skanauti šokoladinių tešlainių.

Šypsosi vienas kitam, rodydami abipusį supratimą.

Jie greičiausiai rengiasi iš naujo perrašyti Suomijos literatūros istoriją. Suprantama, kartu sunaikinti Triušiogalos literatų draugiją. Tačiau pirmiau ketina mėgautis iškyla, tokia graži diena!

Ilgai ir vingriai šnekučiuojasi apie šokoladinių tešlainių esmę – vyras specialiai jų užsakė iš „Triušio gardėsių", kaip ir plikytų pyragaičių su kremu.

Jų santykiai pagrįsti sutarimu, kad juodu kalbės tik apie nesvarbius dalykus. Pavasarį Ela ir rašytojas Žiemys bandymus su savo kūnu, pasiplepėjimus bei šmaikštavimus įrodė esant viršiausią dorybę.

Vasara jau suvešėjo anapus mūrų, tačiau sode vis tebebuvo žiemos žymių; skulptūrų papėdėse galėjai rasti net ledo. Ketvirtadienis vis dėlto buvo saulėtas, jo garbei Ela apsivilko trumpą sijoną ir raudoną vasarinę palaidinę su baltais žirneliais.

Ji kiek sužvarbo.

Elos palaidinė pralinksmino rašytoją Žiemį. Vyras išsakė apie ją porą nepagarbių komentarų, sukeldamas garsų merginos juoką.

Žiemys vilkėjo rudą kostiumą, sportiškesnio kirpimo nei visada. Vyras vadino jį „pasivaikščiojimų kostiumu". Jį papildė kaklaraištis su išsiuvinėtomis auksinėmis girliandomis, dabar kabantis ant obels šakos, kur savivaliaudama jį užmetė Ela.

Juodu sėdi ant vilnonės antklodės ir vaišinasi iškylos valgiais.

Kastuvas, atremtas į medį, stovi jiems už nugaros. Dar ne metas skirti jam dėmesį.

Ela vis tebetyrinėja Lauros Sniegės ir Triušiogalos literatų draugijos istoriją, juk už tai jai mokama.

Martis Žiemys prie popiečio kavos pasakoja jai trumpus anekdotus apie rašytoją. Kadangi Žaidimo metu gautas žinias galima naudoti tik kaip meninės literatūros žaliavą, Ela tenkino profesorių Korpimekį savo pašnekesiais prie kavos, nepažeisdama Žaidimo taisyklių.

Mergina tęsia Žaidimą su visais Draugijos nariais, išskyrus rašytoją Žiemį.

Be tiriamojo darbo, ji pradėjo romano apmatus. Jau yra parašiusi dešimt puslapių ir pripildžiusi keletą sąsiuvinių pastabų. Apie tai nežino niekas, netgi rašytojas Žiemys.

Kuriamo romano siužetas pagrįstas Lauros Sniegės istorija, tikriau, tomis skirtingomis devyniomis istorijomis, kurias Ela sukaupė iš jai išliedintų žinių.

Kai kurios istorijos yra vertingesnės už kitas.

Prieš dvi savaites mergina užbaigė Žaidimą, anksčiau pradėtą su Aura Jokinen. Atsigaunanti mokslinės fantastikos rašytoja iš paskutiniųjų stengėsi išsiliedinti, tačiau jos kalbą buvo sunku suprasti. Be to, moters mintys trūkinėjo ir klaidžiojo, tad daug kas liko neaišku, ji pati irgi puikiai tai suprato: *Man taip gaila, bičiule. Tik dabar man apsunko smegenys, taip pat ir kalba.*

Ji iš gailesčio aplankė Aurą Jokinen, nors vos pradėjusi Žaidimą suvokė, kad mokslinės fantastės – namų šeimininkės samprata apie Laurą Sniegę neatitiko Elos darbo koncepcijos.

Mergina neketino rašyti mokslinės fantastikos. Taip pat nedegė noru rašyti antgamtinės siaubo istorijos. Gerbdama suomių literatūros realistines tradicijas, norėjo sukurti deramą psichologinį romaną.

Jinai įgijo naudingos medžiagos, kai pastarosiomis savaitėmis įsitraukė į Žaidimą su Helina Oksala, Eliju Kangasniemiu ir Ona Kariniemi. Prieš dvi dienas pagaliau galėjo sužaisti su

Ana Maja Selento, kuri atvyko į Triušiogalą skaityti paskaitos mėgėjams rašytojams ir užsimanė apsilankyti restorane vėlų vakarą, – dideliam tykojusios „Triumphe“ Elos džiaugsmui.

Ela nusprendė kaip romano prielaidą panaudoti rašytojos Selento taiklų požiūrį į Lauros Sniegės prigimties esmę.

Juk kur kas smagiau rašyti rimtai traktuojamą romaną apie „šizofreniškus sutrikimus asmenybės, kuri stengiasi išsigydyti, leisdama vaikiškas knygas ir kartu versdama jas skaitančius vaikus regėti baubą“, negu apie šmėklas, užgimusias mokslinės fantastikos autorės Jokinen liguistoje vaizduotėje.

Ela yra smulkaus sudėjimo, tačiau ji meta ant Žiemio stebėtinai didelį šešėlį.

Ji stovi vyriškiui už nugaros. Atsikėlusi pamiklinti kojų, pasiima kastuvą. Žiemys dirsteli į surūdijusį kastuvą ir toliau valgo šokoladinius tešlainius.

Mergina pastebi jį žiūrint į laišką, kuris neatplėštas guli ant vilnonės antklodės. Atėjo prieš keturias dienas. Ant voko matyti siuntėjos vardas: *Mirja Siodergran*. Vos gavusi laišką, Ela parodė jį rašytojui Žiemiui ir pasakė, kad juodu atplėš jį kartu – tada, kai bus iškasta mirusio berniuko užrašinė.

– Prieš tris dienas mus aplankė mitologijos kartografė, – tarsteli Ela.

Ji tuščiai plepa, tartum nežinodama, jog kastuvas, kurį taip nerūpestingai laiko, virto literatūros skalpeliu, perskrosiančiu visą Triušiogalos literatų draugiją.

– Mama, kiek žinau, pernai dalyvavo loterijoje ir laimėjo nemokamas kartografavimo paslaugas. Kažkodėl rudenį tai buvo pražiūrėta, ir dabar kartografė iškart prisistatė atlikti savo darbo. Tu juk mane pažįsti: būčiau nusiuntusi ją pas kokius kaimynus, bet mama buvo namie ir pareiškė, esą ką nors laimėjęs turi priimti prizą. Tuomet kartografė su savo miegmaišiu nuėjo į mūsų sodą ir išmiegojo porą valandų tarp uogakrūmių.

– Ar gavote liudijimą? – paklausė vyras, metęs Elai tokį liūdną ir nuolankų žvilgsnį, kad mergina pasijuto nekaip.

Prisivertusi nusišypsoti, parodė jam dokumentą, kurį išrašė kartografė:

MITOLOGINIO KARTOGRAFAVIMO LIUDIJIMAS

Vieta: Milanų kiemas, Triušiogala

Nurodytoje vietoje prisiekusysis kartografas atliko nuodugnų mitologinį kartografavimą, ir kartografuojant yra aptiktos šiame liudijime toliau nurodytos mitologinės būtybės.

Po įžanginio žodžio kartografavimo liudijime pateiktas visokių mitologinių būtybių ilgiausias sąrašas. Milanų kieme kartografė aptiko dvi skirtingas rūšis:

namų ar kitų trobesių (tvarto, žaidimų namelio, sandėlio ir pan.) dvasios........ 8 vnt.
žeminukai........ 3 vnt.

Papildomi duomenys apie pirmiau nurodytas būtybes ir kitos pastabos:

Pažymėtina: elfai (naminukai) yra ypač dirglūs, kadangi nuolat kovoja su įsibraunančiais į kiemo teritoriją žeminukais, ir tai kartkartėmis gali sutrikdyti namų šeimininkų gyvenimą. Sušvelninti padėtį galima vakarais nunešant naminukams pieno ir duonos prie didžiojo akmens už juodųjų serbentų krūmo ir griežtai vengiant būti sode saulei nusileidus.

Ela prisimena kitą mitologinio kartografavimo liudijimą – tą, kurį kartografė buvo surašiusi Marčiui Žiemiui, perspė-

dama niekam jo nerodyti. Pažvelgusi į vyrą pamano, kad jis galvoja tą patį.

Mergina susimąsto apie žemę po kojomis.

Mintyse šmėsteli jos klodai, kurių pavadinimus ir seką kadaise mokėsi mokykloje. Sielos akimis regi dirvą, akmenis ir morenas. Uodžia urvuose tūnančius mažus gyvūnėlius. Girdi, kaip pelėnai, skruzdėlės, vabolės ir šimtakojai rausiasi tuneliuose.

Ela užsimerkia ir pajunta tykius, giliai glūdinčius žemės slėpinius.

Jai ima svaigti galva.

Atsimerkusi pakelia žvilgsnį į dangų, kur pūkiniai debesys tęsia savo begarsį paradą. Rašytojas Žiemys pažvelgia ta pačia kryptimi, kažką murmėdamas apie „liepsningas, keršto kupinas akis“ ir „atsitraukiantį nenumaldomą priešą“. Ela žvilgteli į jį susirūpinusi, jai akimirką pasivaidena, kad vyras ėmė skaityti eiles.

Kai saulė dingsta už debesų apkloto, oras atvėsta ir šešėliai pasklinda po visą sodą.

Juodu stebeilija į tamsų dangų, kol šviesa vėl suspindi jų veiduose.

Atsigręžęs į Elą rašytojas Žiemys sako, kad dabar, jo manymu, kaip tik geras metas atlikti tai, ką jie galų gale turės atlikti.

Mergina linkteli ir bemat papurto galvą; išsižioja, stengdamasi kažką uoliai tarti, tačiau neprisimena nieko tinkamo. Lieka stovėti, mirksėdama it nebylus paikas vaikas.

Martis Žiemys žvelgia drumstomis akimis, kantriai šypsodamasis paima kastuvą jai iš rankų. Tada nueina, brisdamas per avietynus, nešdamasis kastuvėlį, kuris pažiūrėti toks mažas didelio vyro saujoj.

Ela skuba jam iš paskos, juk tas žygis – tai jos sumanymas, tasai korekcinis literatūros istorijos pjūvis, jos vilčių išsipildymas, kaip pati mena.

Traiškydamas sąžalyną, vyriškis trypia Elai taką, platesnį, negu reikia. Vis dėlto brūzgų spygliai dreskia jai blauzdas ir sminga į sijono palanką, turbūt ji nerangi, netinka vaikščioti gamtoje. Stengdamasi lenkti spygliuotas šakas, atsilieka nuo Žiemio – ir kaip tik tuomet atsigręžusi pastebi figūrą, žvelgiančią į ją pro krūmus.

Ela krūpteli.

Prisidengia delnu burną, kad nesušuktų.

Saulė įkerpa figūros siluetą jos tinklainėje.

Mergina gerai jos neįžiūri net prisimerkusi, tačiau žengteli porą žingsnių į šoną, saulę užstoja obels kamienas ir Ela ima regėti geriau.

Šalia obels ir dviejų klevų, iš niekur nematomame kampelyje, stovi nuoga undinė.

Ji išdrožinėta iš tamsaus medžio. Jo paviršius meniškai atkartoja gyvo kūno formas. Ne stebuklas, kad akys suklaidino skubančią Elą.

Priėjusi arčiau, ji regi, kad medinės undinės bruožai labai susidėvėję. Juslios lūpos, dailus šnervių išlinkis ir mažų krūtų speneliai kone išnykę, bet prisiminimas apie juos tebetvyro. Net liaunos rankos supleišėjusios, priglaustos prie liemens, tarsi skulptūra ketintų apsaugoti jas nuo dūlėjimo.

Undinės veidą žymi liūdesys. Ela atsargiai paliečia glotnų medinį skruostą ir nuskuba paskui rašytoją Žiemį.

Kai mergina lenkia skulptūrą, jai sudilga odą. Ji neištveria neatsigręžusi. Dabar pamato skulptūros nugarą: žievėtas medis, iš kurio styro nudžiūvusios šakos. Žiūrint tuo kampu iliuzija išnyksta. Moters nė ženklo. Tik senas supleišėjęs medžio kamienas, tyliai sau tręštantis sode.

Ela prisiveja Žiemį. Jisai stovi prie mūro, po išsikerojusiu klevu. Ji teiraujasi, ar juodu jau toje vietoje – ar mažasis Martis Žiemys čia paslėpė mirusio berniuko užrašinę?

Vyras ima kasti duobę.

Jinai sustoja tolėliau. Rašytojas Žiemys mojuoja kastuvu gana grėsmingai. Žemės barbendamos krinta merginai ant batų. Gilėjanti duobė prikausto žvilgsnį, ir iš pradžių ji nepastebi, kad šunų ruja pasiunta šėlti ir per sodą nuvilnija šaltas vėjo gūsis – drioskia lapus, šlamščia šakas ir ima sūkuriuoti apie juos.

Ingrida Katelė suraukia kaktą, kai išgirsta triukšmą bibliotekos vestibiulyje.

Purkštelėjusi persilenkia per užtvarą palei aptarnavimo stalą.

Aura Jokinen atrieda prie jos elektriniu vežimėliu, kurio dalis būtina gerai sutepti. Šalia mokslinės fantastikos rašytojos žingsniuoja plonas, juodai vilkintis vyriškis su garbiniuotais karčiais, apsikarstęs gausiais papuošalais.

Ingrida Katelė spėja, kad vyras juodu apsiaustu priklauso bendrijai, garbinančiai Arnės C. Alkvisto kūrinius ir jų paranojiškai šizofreniškas tikrovės esmės vizijas. Bendrija taip pat nuolat rengia Arnės C. Alkvisto kūrybos viešus aptarimus. Kartkartėmis autorę lanko bendrijos nariai, jie ima interviu savo laikraščiui, įteikia įvairių apdovanojimų, susijusių su moksline fantastika, ir prašo autografų.

– Laikraščio korespondentas rašys apie Arnę C. Alkvistą, – aiškina Aura Jokinen, sveikindamasi su Ingrida. – Ir atvežė premiją, jau septintą tokią.

Jokinen veblenimą sunku suprasti, nors ji stengiasi kalbėti aiškiai. Sako užsukusi paklausti, ar biblioteka negavo naujos knygos, kurios dar nėra knygyne.

– Leisk man spėti, – taria Ingrida Katelė. – Toji nauja knyga – „Imperatorius Žiurkis grįžta“, ir ją parašė Laura Sniegė.

Aura Jokinen linkteli, nervingai čiupnodama vežimėlio reguliatorių.

Ingrida Katelė atsidūsta.

– Tu jau dešimtas asmuo, šiandien klausiantis to paties, o biblioteka atsidarė prieš pusvalandį. Paskambinau ir į knygyną, ten ta pati istorija. Žmonės klausia knygos, kurios neįmanoma gauti dėl paprasčiausios priežasties – jos tiesiog nėra.

Purtydama galvą Aura Jokinen kiek apsiseilėja krūtinę.

– Tačiau aš tikrai kažkur girdėjau, o gal skaičiau, kad ji jau išėjo. Sako, leidėjas ją rado...

– Nerado, – nukirto Ingrida Katelė. – Kažkas turbūt susapnavo ir papasakojo kitiems, ir galiausiai sapnas virto naujiena. Patikėk manimi, ką tik skambinau Lauros Sniegės leidėjui, bent jis pats nenutuokia, kad būtų radęs kokį rankraštį.

Kitą valandą telefonas skambėjo penkis kartus. Lankytojai klausė, ar gali užsakyti „Imperatorius Žiurkis grįžta" ir kiek žmonių laukia eilėje prieš juos.

Pagaliau Ingrida apsisprendžia. Palieka aptarnavimo stalą naujai bibliotekos praktikantei ir eina į galinį kambarį. Nusikabinusi raktą nuo kaklo, atrakina savo darbastalio viršutinį stalčių ir išima kalėdinį paketėlį – tą, su užkrėsta „Dyvūnija".

Nuvynioja kalėdinį dovanų popierių.

Pamačius knygą, jai apsvaigsta galva ir išmuša prakaitas, nors iš tikrųjų moteris ne itin nustemba.

Viršelyje perskaito:

LAURA SNIEGĖ

IMPERATORIUS ŽIURKIS GRĮŽTA

Viršelyje pavaizduoti žinomi „Dyvūnijos" veikėjai ir pagarsėjęs blogietis Imperatorius Žiurkis, kurio vardas, aišku, minimas daugelyje „Dyvūnijos" knygų, tačiau jis iš tikrųjų niekada jose nepasirodė.

Kairiajame iliustracijos krašte stovi visi Dyvūnijos gyventojai. Pažiūrėti labai sukrėsti, jų veido bruožai groteskiškai iš-

kreipti baimės; Bobo Riksrakso burna plačiai atvipusi, o Dyvų Dyvas susiėmęs už galvos abiem letenomis. Dešinėje viršelio pusėje Imperatorius Žiurkis laiko už rankos Baltąją Motę ir vedasi ją toliau nuo kitų – ne piktai, kaip būtų galima spėti, bet veikiau it senas bičiulis, – jeigu Ingrida teisingai perprato Motės ir Imperatoriaus Žiurkio minas.

Ingrida Katelė stengiasi numalšinti rankų drebulį, kai, atvertusi knygą, peržvelgia pirmuosius puslapius.

„Imperatorius Žiurkis grįžta" panėšėja į pačią paprasčiausią knygą su leidybine informacija ir tituliniu puslapiu, išskyrus tai, kad ji niekada nebuvo parašyta nei išspausdinta.

Be to, normalaus teksto yra tik viename puslapyje, tiesą sakant, tai vienui vienas sakinys:

PIRMA DALIS

Aš pamačiau žengiančią per ledą mergaitę, ir jos šešėlis krito ant manęs.

Ingrida Katelė ne sykį perskaitė sakinį.

Tada vėl suvyniojo knygą į popierių. Savaime aišku, ji suirs, juk irgi kaitaliojasi, kaip gali, skleisdama knygų marą; ne vėliau nei rytoj turės nuvažiuoti į sodo namelį ir sukūrenti pirtyje naikintinas knygas.

Vis dėlto pirmiausia knygą „Imperatorius Žiurkis grįžta" parodys Marčiui. Ir jeigu tenai šniukštinės toji mergina su žuvies lūpomis, ji irgi galės pamatyti knygą, juk jai taip įdomu visa, kas susiję su Laura Sniege.

Kartu Ingrida patikrins, ar Marčiui viskas gerai. Nes lyg tyčia pastaruoju metu regėdavo baisius sapnus, kaip namą apgulę šunys prasibrauna vidun ir suėda Martį.

Dabar duobė pusmetrio gylio.

Darbas einasi lėtai. Rašytojas Žiemys dūsauja ir prakaituoja po savo kostiumu. Ela ištiesia ranką į kastuvą, bet vyras purto galvą.

Vėjo gūsiai stiprėja. Merginos sijonas plazdėte plazda. Jai šąla blauzdos. Šakos čaižo viena kitą, medžio braižymasis skverbiasi kiaurai mūro kaip nematomas plėšrūnas, o kitapus tvoros tebešėlsta šunys. Ela trinasi rankas ir trypčioja nuo vienos kojos ant kitos. Sodas dabar atrodo tamsesnis ir šaltesnis, nei buvo ką tik, nors danguje tebešviečia saulė.

Dirva kieta ir pilna šaknų, kurias reikia iškapoti.

Tada atskrenda vapsvos.

Jos pakyla nuo žemės kiek atokiau, tamsiu debesiu suka ratą apie klevą ir apspiečia juodu.

Martis Žiemys išsiviepia ir baigia kasti.

– Po šimts, – sako, įsistebeilijęs į vapsvas.

Paduoda kastuvą Elai.

Mergina pradeda kasti.

Žiemys gainioja vapsvas vytimi, vilioja toliau nuo kasinėjimo ir Elos. Vapsvos apie vyrą sudaro puolamąsias rikiuotes, stambaus stoto rašytojas – lengvas taikinys.

Viena jų įgelia jam į riešą, kita – į sprandą. Vyras įgeltas kaskart rikteli. Sukiojasi stebėtinai vikriai, vaikydamas vabzdžius vytimi tartum kardu.

Ela pasijunta esanti silpnesnė, nei manė, kastuvas jai per sunkus ir žemė per kieta. Vis dėlto nieku gyvu nepasiduoda.

Pagaliau išvysta tarsi kokį audeklą.

Kastuvas iškrinta merginai iš rankų.

Šnervės pajunta suplėkusios žemės kvapą.

Ji siekia į audeklą suvynioto ryšulio, tačiau jo nepaliečia, dar ne dabar.

Su besiveržiančia iš lūpų žinia Ela atsigręžia ir šaukia rašytoją Žiemį, kurį – ai ai – vapsvos puola pažiūrėti dar tankesniu spiečiumi.

Kaip tik tada tarp obelų išnyra ilgas šešėlis. Jis krypsta prie Marčio Žiemio ir paliečia jo kojas.

Vapsvos pakyla aukštyn ir pasuka savo keliu.

Šunys stūgauja.

Vyras apstulbęs žiūri sau į kojas.

– Šalta, – sukužda.

Jis brinkteli aukštielninkas tarp žolių ir žemių.

Šunų erzelis stiprėja, rujos nariai kelia vieni kitiems baisų įniršį. Puldinėja šen bei ten išilgai sienos. Iš nevilties puola ant mūrinės tvoros.

Ela užsidengia ausis ir pasilenkia. Prakaitas išmušė plačią vyro kaktą, dabar išbalusią kaip marmuras, jis sunkiai kvėpuoja. Pakaitomis platėjančios ir siaurėjančios lėliukė nežada nieko gero.

Ela iš pradžių patapšnoja, paskui pliaukšteli jam per skruostus.

Vyras, atgavęs kvapą, glebia ranka rodo kažkur už medžių ir išlemena:

– Ji tenai, ar matai? Ji mane palietė. Šalta giltinė.

Mergina atsigręžia.

Tarp žolių, medžių ir pavasarinių ūglių kažkas tamsuoja. Ela gerai neįžiūri, tačiau oda pajunta iš ten sklindantį šaltį. Tai juoduojančios žiemos nakties luitas, dienos audinyje žiojėjanti skylė.

Šmėkla.

Jos šešėlis vis tįsta prie Žiemio kojų. Masyvų rašytojo kūną supurto tarsi einantys iš žemės gelmių traukuliai, iš perbalusių lūpų ištrykšta putos.

Ela kvėpuoja tankiai dūsuodama.

Pajudina ranką.

Turbūt mėgina paliesti vyrą. O gal tik nori patirti, koks yra šmėklos šešėlis.

Ištiesia ranką, ir šešėlis dryksteli jai odą.

Kaukštelėdama sukanda dantis, kūną sukausto plieninė įtampa – apima visus ligi vieno raumenis. Aiktelėjusi nuvirsta.

Jokių vardų, prisiminimų, jokios ateities.

Tik tuščias indas, kurio viduje vinguriuoja žiemos naktų šaltis. Ela stengiasi susikaupti. Renka savo mintis ir jausmus kaip kriaukles plyname krante, ieško nervų ir perduoda jų laidais signalus raumenims.

Jai pavyksta atsistoti, tačiau žemės trauka timpteli atgal ir ji smakru atsitrenkia į žemę.

Akyse sustingsta ašaros.

Mergina nebepajėgia valdyti akių, žvilgsnis sminga tiesiai į šmėklą.

Ta slenka skersai žolyno, prie Marčio Žiemio.

Žiemą sudraskė paukštį.

Dabar ji čia.

Ingrida Katelė įsuka dviratį į rašytojo Žiemio kiemą su kalėdiniu paketu, pritvirtintu ant bagažinės.

Laimei, priekiniame kieme nėra šunų. Jie susispietę palei mūrinę sodo tvorą ir kelia triukšmą, lyg stojus pasaulio pabaigai, praradę nuovokos likučius. Greičiausiai užtiko triušį ar katę, o gal Martis sodo grilyje skrudina dešrą ir šunys skundžiasi tuščiais pilvais.

Ingrida nuskuba prie durų, išsitraukia atsarginį raktą ir atrakina duris.

Neina iškart vidun. Prilaikydama koja, laiko duris atviras, kol įsideda raktą į rankinę, – jeigu Martis pamatys jį jos rankoje, ims reikalauti sugrąžinti.

Kažin kas sunkaus trenkiasi jai į šoną.

Ji parvirtusi nusirita laiptais. Susimuša uodegikaulį. Nudiegia šonkaulius. Moteris surinka. Kažkas užgula jai krūtinę.

Mano, kad ją partrenkė Žiemio laukujės durys, bet atsimerkusi išvysta viršum savęs juodą stambaus vokiečių aviganio snukį. Jo priekinės letenos spaudžia ją prie žemės.

Šuo žiūri kažkur į šoną, tartum nė nepastebėdamas Ingridos Katelės po savo letenomis. Jo alsavimas dvokia. Ingridą ima pykinti.

Kai moteris pabando išsirangyti iš po jo, tas sugruma it griaustinis ir jai praeina noras priešintis šuns viršenybei.

Moteris prisiverčia kvėpuoti.

Juk nedega, gali ramiai palaukti, kol įkyrės šuniui ir tas nueis užsiimti kitais reikalais, jinai kantraus būdo. Šuo akivaizdžiai neketina nukąsti jai veido, jeigu ji jo neužpykdys.

Ingridai Katelei pavyksta nusiraminti. Ir vis dėlto jai rūpi, kas dabar dedasi už vokiečių aviganio. Šią akimirką gana sunku ką nors įžiūrėti, šuo neleidžia; liūdna, bet atrodo, kad Ingridos sapnai pasitvirtina.

Laukujės durys atlapotos.

Šunys vora įrisnoja į rašytojo Žiemio namą.

Ela atsipeikėja, išgirdusi šunų lojimą.

Ji šonu tįso ant žemės. Mato grambuolį, ropojantį jos ranka. Žolė kutena nosį. Jos galva virto be galo dideliu ir sunkiu ledkalniu, kurio viduje kaukši josios dantys, tačiau iš paskutiniųjų sutelkusi jėgas mergina gali matyti vietą, iš kur sklinda lojimas.

Pro terasos duris į sodą marma šunys.

Ela mato didelius ir mažus šunis, retriverius, kolius ir mopsus, terjerus, danų dogus, vilkšunius ir spanielius, belgų aviganius, kurtus, mišrius šunėkus.

Sodas pilnas keturkojų, kurie vis plūsta iš namo vidaus.

Šunys bidzena apie medžius, skulptūras ir kiemo šviestuvus, visa gauruota rikiuotė. Jau nebeloja, iš gerklių sklinda naršus karo šūkis – urzgimo, vampčiojimo ir visokių trumpų garsų mišinys, kai, pražioję nasrus, jie puola Elą ir rašytoją Žiemį.

Ji užsimerkia ir leidžiasi šalčio užliūliuojama užmarštyje.

Praeina sekundės, o gal trumpa amžinybė. Merginos akys akimirką prasimerkia. Jų tinklainę perveria geltonų ilčių, raudonų žiočių ir tykštančių aplinkui seilių blyksniai.

Ji įsivynioja į tamsą ir kvepia aštrų šunų tvaiką.

Šunų armija srūva per ją tarsi ištisa sunki, gauruota masė. Jai pavyksta sulenkus kelius pritūpti ir užsidengti rankomis veidą, kai dešimtys letenų drėksdamos bambina per ją.

Visai arti šunys, suleidę iltis, kažką ima draskyti į gabalus. Elos sąmonę ir visą pasaulį perskrodžia nežmoniškas klyksmas.

Mergina suvokia esanti palyginti sveika.

Jos kojos ir rankos yra it šaltos sustingusios kaladės, jas skauda, tačiau apsižiūrėjusi ji supranta, kad nekraujuoja. Šunys jos neapkandžiojo. Tik garmėjo per ją, puldami savo priešininką.

Ela nušliaužia toliau nuo besidraskančios, urzgiančios rujos.

Ji atsidūsėja.

Nusišluosto nuo veido snarglius, vemia ir prileidžia kelnes. Jinai gyva.

Čia stabteli.

Jai viskas gerai, o kaip Martis? Ela pasuka tirtančią galvą šunų pusėn ir akimis ieško tarp jų vyro. Išvysta tik gauruotas letenas, vizgančius pasturgalius ir uodegas.

Ir raudonas čiurkšles.

Elai staiga dingteli kandus palyginimas su smagia šunų ėdalo reklama, kurią neseniai matė: mažo šunelio šeimininkė atidaro skardinę su „nauju maistingesniu ir, svarbiausia, skanesniu“ šunų ėdalu ir regi iš visų pusių bėgančius prie jos šunis.

„Mūsų augintiniai tikrai žino, ko nori šiandien pietums.“

39

Įniršusi urzgianti kirbinė nenustygsta vietoje.

Jos centre atsidūrusi auka stengiasi ištrūkti. Gauja yra negailestinga. Šunys seka kiekvieną aukos judesį, neleisdami nė sekundei pralaužti puolančių ilčių rato.

Ela nieko nemato pro ašaras. Viską dengia tekantis sūrus srautas. Ji suklumpa ant kelių, suneria rankas už sprando ir ima linguoti šen ir ten.

– Po šimts, – meta kažkas visai šalia.

Nusišluosčiusi akis Ela sumirksi.

Grumtynės tęsiasi jau naujoje vietoje, šunys urzgia ir loja. Tenai, kur jie prieš valandėlę draskė savo auką, brinkso drūtas nejudrus rašytojo Žiemio kūnas, panėšėjantis į išmestą ant kranto banginį.

Vyras prisispyręs atsisėda, išsitraukia baltą nosinę ir išsipučia nosį.

– Jau maniau, kad jie niekad nepasitrauks, – murmteli.

Jis rankioja gaurus nuo savo drabužių ir čiaudi.

– Matyt, esi alergiškas šunims, – sukužda Ela.

Ji žvelgia į vyriškį, paskui atsigręžia dirstelėti į šunis, kurie taip pat nuožmiai tebekovoja su padaru, kartografės pavadintu šmėkla, – mat suuodė ją prieš kurį laiką, tačiau tik šiandien, po metus trukusios apsupties, pagaliau turi galimybę pasielgti, kaip reikalauja jų instinktai.

Gauruotas mūšio laukas sūkuriuoja po sodą, šokčiodamas ir erzėdamas.

Pilkas spanielis tvirso paslikas ant žemės su perplėštu šonu. Paskui nuo rujos atsiskiria mažytis vokiečių aviganio šuniukas, apsisuka ir suglebęs žnekteli ant šono.

Per kelias kitas minutes šunų armija išlieja dar daugiau kraujo į sodo dirvą. Ela iš viso matė nusibaigiant aštuonetą šunų. Kai kurie lieka gulėti sužeisti, tyliai inkšdami.

Jie meta tamsius žvilgsnius Elai ir rašytojui Žiemiui.

Ruja nenusileidžia. Vos vienas šunų parkrinta sužeistas ar nubaigtas, kiti puola priešą nuožmiau nei pirma.

Tada visiškai nelauktai, pačiame mūšio įkarštyje, erzelis liaunasi ir sodą užgula spengianti tyla.

Šunys traukiasi iš apsupties žiedo. Ima sklaidytis, žvalgydamiesi aplinkui.

Ingrida Katelė pasirodo terasoje.

– Va kur jūs, ieškau jūsų po namus jau kuris laikas! – sušunka moteris. – Ar tiksliau – ieškau jūsų nykių palaikų. Aš jau planavau iškilnias laidotuves, o jie sau gėles uostinėja. Ir kiek drąsos.

Čia jos veidą užlieja atgaila.

– Marti, aš ten prie durų kiek susimėčiau, tie kiemo šunys įsmuko į tavo namus, kai pribėgo toks žvėris ir... nežinau, kur jie dabar, bet pamaniau, kad...

Moteris nutyla. Pro šalį nuklibikščiuoja vokiečių aviganis, nekreipdamas į ją dėmesio, jis įeina namo vidun, jam iš paskos nuseka du mažesni mišrūnai. Tada aviganis sustoja, atsigręžia ir lūkuriuodamas nužvelgia Ingridą.

Rašytojas Žiemys išsišnirpščia nosį ir šaukia per visą kiemą, kad Ingrida iškviestų veterinarą.

– Pasakyk, kad čia yra sužeistų šunų. Ar galėtum sykiu išleisti užklydusius svečius, jie grįš į savo namus.

Moteris stovi apstulbusi. Žiemys nekantriai mosteli jai eiti paskui šunis į vidų, žada vėliau viską paaiškinti, tegu tik Ingrida padaro, kaip jis prašo.

Ela su Marčiu Žiemiu nužingsniuoja į sodo gilumą.

Diena vis tokia pat graži. Šen bei ten tįso negyvi ir sužeisti šunys. Veterinaras pagelbės gyviesiems, o nugaišusius jie iškilmingai pakas sode (rašytoją Žiemį sugraudina ta mintis ir jo balsas užlūžta), bet visų pirma juodu užbaigs tai, ką čia atėję ketino padaryti.

Priėję prie duobės, iškelia ant žolės aliejuotu skuduru apsuktą ryšulį, atsiklaupia prie jo ir atsargiai išvynioja užrašinę.

Juodu persimeta žvilgsniais. Vyras linkteli, Ela ima žiūrinėti užrašinę. Vartalioja rankose. Ji trenkia senomis bulvėmis. Viršelis supelijęs, dabar kone pilkas. Iš vidaus atrodo nepažeistas.

– Tokia, kokią pamenu, – taria Žiemys ir lenkiasi arčiau paliesti viršelio. – Mano sapnų knyga... gerai, būk maloni, atversk pirmąjį puslapį. Iškart pamatysi jo vardą, įrašytą gražiu, dvasingu braižu.

Ela atverčia užrašinę.

Pirmame puslapyje iš tikrųjų kaligrafiškai išvedžiotas įrašas:

Oskaras Siodergranas

– Antrame puslapyje, – aiškina Martis Žiemys, – prasideda jo užrašai. Atvertusi puslapį, surasi visas neįtikėtinas ir nuostabias idėjas, kurias sumąstė Oskaras, o Triušiogalos literatų draugija iš jo pavogė. Trisdešimt metų aš naktimis prisapnuodavau iš jų savo knygas.

Ela atverčia kitą puslapį. Jie ilgai jį stebeilija, nieko nesakydami.

– Kitą puslapį, – pagaliau prabyla vyriškis.

Ela paklūsta.

– Dar kitą.

Po kelių puslapių rašytojas Žiemys išplėšia knygelę Elai iš rankų ir ima vartyti pats. Jie įtemptai peržiūri visą užrašinę, nedrįsdami nė žvilgtelėti vienas į kitą, kol nepamato paskutinio puslapio.

– Po galais, – sukužda Martis Žiemys.

Be Oskaro Siodergrano vardo, užrašinėje nėra nė žodžio.

Vis dėlto puslapiai pilnutėliai marginių.

Iš pat pradžių į akį krinta senovinės runos, o gal kažkokios magiškos schemos. Tačiau geriau įsižiūrėjus matyti tik abstraktūs piešiniai, pilnutėliai vingrių detalių.

Ela pamano, kad užrašinė galėjo puikiai atstoti telefoninių pokalbių knygelę asmeniui, kalbančiam ilgiau nei įprasta ir kartu žaidžiančiam rašikliu: kiekvienas piešinys akivaizdžiai reikalavo daug laiko ir pastangų, tačiau nerodė jokios minties ar prasmės užuomazgų.

Pirštų galais suspaudęs veidą rašytojas Žiemys tarė:

– Toje užrašinėje glūdėjo tūkstančio knygų idėjos. Tūkstančio knygų idėjos, lygiai taip, kaip mes tikėjomės. Tokią ją pamenu.

Ela atsistojusi nueina prie vilnonio apkloto paimti voko.

– Dabar pats metas pasidomėti, ką rašo Oskaro Siodergrano motina, – sako ji ir ima balsiai skaityti laišką.

Mieloji Ela Milana,

dėkoju Jums už laišką! Smagu girdėti, kad mūsų vargšiukas sūnus Oskaras sugebėjo padaryti tokią įtaką savo bičiuliams prieš belaikę mirtį. Labai didžiavosi gavęs užrašinę, kurioje nuolat rašinėjo savo keistas pastabėles, jo vos neištiko priepuolis, kai susizgribo pamiršęs ją Lauros Sniegės namuose, lankydamasis ten paskutinį kartą. Jeigu Oskaro užrašinė tikrai atsidūrė jau-

nųjų Triušiogalos literatų draugijos narių rankose ir vienaip ar kitaip juos įkvėpė, tegaliu su džiaugsmu pastebėti, kad tragiška nelaimė lėmė nors tą krislelį gėrio. Jei Jums pavyktų rasti užrašinę, gal malonėtumėte atsiųsti ją man: aš pati įrašiau Oskaro vardą pirmajame puslapyje ir užrašinė turi man didžiulę vertę kaip brangus prisiminimas.

Žinoma, visiškai suprasiu, jeigu Draugija ketina panaudoti užrašinę kitiems tikslams. Bet, šiaip ar taip, ar negalėčiau tik pamatyti jos, kai atvyksiu pasisvečiuoti Triušiogalon arba kas nors iš jūsų bus mūsų kraštuose?

Nuliūdau perskaičiusi laikraštyje, kas nutiko rašytojai Sniegei. Ji turėjo aukso širdį, kaip galėdama globojo mūsų Oskarą, kai jis retkarčiais likdavo pas senelę Triušiogaloje. Jūs taip maloniai rašote Oskarą buvus Triušiogalos literatų draugijos „dešimtuoju nariu“, ir aš nuoširdžiausiai tikiu, kad jam labai daug reiškė galimybė būti bendraamžių draugijoje, nors iš tikrųjų jis nepajėgė normaliai bendrauti su jais.

Mudu su velioniu vyru nesiliovėme žavėtis rašytoja Sniege ir itin šiltai prisimindavome ją. Kai garsioji rašytoja sutiko kelyje mano motiną ir su ja einantį Oskarą, ji prašnekino suvargusią senutę ir, išgirdusi apie Oskaro būseną (šiais laikais mūsų sūnus būtų vadinamas autistu), gražų, bet šiaip jau ribotų galimybių berniuką pakvietė lankytis savo namuose, kur nuolat rinkdavosi jos vadovaujamas vaikų būrelis.

Anuomet nežinojom, kad iš minėtų vaikų išaugs reikšmingiausi suomių rašytojai. Jeigu būtume žinoję, vargu ar mūsiškį nemokantį skaičiuoti ir rašyti Oskarą būtume drįsę leisti į tokią garbią draugiją.

Mes su velioniu Olaviu uoliai skaitėme knygas, ir dėl vyro regėjimo negalios aš, savaime aišku, balsiai jam skaitydavau literatūros klasiką, kai tik galėdavau. Kaip linksmą anekdotą motina man persakė vieną nutikimą, kurį girdėjo iš Lauros Sniegės: mūsų mažakalbis sūnus, pasak jos, kartais užsimodavęs deklamuoti

namie girdėtų kūrinių ilgiausias ištraukas, tarp jų Melvilio, Valtario ir Prusto, ir rašytojai Sniegei daręs didelį įspūdį.

Mūsų Oskaras gal ir buvo daugeliu požiūrių neįgalus ir nieko nesuprasdavo iš tų ilgų ištraukų, kurias deklamavo, bet vis dėlto buvo apdovanotas tuo išskirtiniu gebėjimu. Jeigu tai suteikė kitiems džiaugsmo, vadinasi, ir aš turiu dar vieną priežastį būti dėkinga.

Nuoširdžiai
Mirja Siodergran, Oskaro motina

TRIUŠIOGALOS MITOLOGINIO PAVELDO DRAUGIJA

Mitologinio kartografavimo liudijimas

Vieta (gyventojo vardas, pavardė ir adresas)

Pirmiau nurodytoje vietoje prisiekusysis kartografas atliko nuodugnų mitologinį kartografavimą, ir kartografuojant yra aptiktos šiame liudijime nurodytos mitologinės būtybės.

ŠIOJE VIETOJE GYVENANČIŲ MITOLOGINIŲ BŪTYBIŲ APRAŠAS

		Papildomi duomenys apie nurodytas būtybes ir kitos pastabos
Mirusiųjų vėlės	vnt.	
Žeminukai	vnt.	
Namų ar kitų trobesių (tvarto, žaidimų namelio, sandėlio ir pan.) dvasios	vnt.	
Aitvarai arba naminukai	vnt.	
Miškiniai	vnt.	
Girių fėjos	vnt.	
Vandeniai	vnt.	
Undinės	vnt.	
Žeminiai	vnt.	
Žeminių gyvūnai, rūšis:	vnt.	
Lobiniai aitvarai	vnt.	

Kitos mitologinės būtybės, rūšis: vnt.	
Netiksliai nustatytos mitologinės būtybės, žr. papildomus duomenis vnt.	

Pasirašydamas patvirtinu, kad sapne mačiau čia nurodytas būtybes

---

Vieta ir laikas

Kartografo parašas

Jääskeläinen, Pasi Ilmari

Ja-01 Sniegė ir jos devynetas : romanas / Pasi Ilmari Jääskeläinen ; iš suomių kalbos vertė Danutė Sirijos Giraitė. – Vilnius : Versus aureus, 2016. – 320 p.

ISBN 978-9955-34-602-9

Tarp miškų įsikūrusio mažo miestelio gyvenimą gaubia mistinės paslaptys. Garsi vaikų rašytoja Laura Sniegė čia subūrusi literatų draugiją, kurios nauja nare tampa jauna mokytoja Ela Milana. Per žiemos pokylį rašytoja netikėtai dingsta savo namuose apstulbusių svečių akivaizdoje. Ela ima tirti šį įvykį ir kitus paranormalius reiškinius, susijusius su draugijos nariais. Nenorom ji įtraukiama į keistą psichologinį literatų žaidimą, kurio taisyklės išties grėsmingos... Intriguojantis romano siužetas supintas iš siaubo ir mistikos, detektyvo ir juodojo humoro elementų. Daugybę premijų pelniusio suomių autoriaus stilių kritikai įvardija kaip magiškąjį realizmą.

UDK 821.511.111-31

Pasi Ilmari Jääskeläinen

SNIEGĖ IR JOS DEVYNETAS

Romanas

Iš suomių kalbos vertė *Danutė Sirijos Giraitė*
Redagavo *A. Plumpaitė*
Maketavo *Ramunė Girniukaitienė*
Viršelio dailininkas *Marius Andriukaitis*
Nuotraukos autorius *Matthew Wiebe*

Išleido „Versus aureus“ leidykla
Rūdninkų g. 18, LT-01135 Vilnius
info@versus.lt | www.versus.lt

Spausdino spaustuvė
ScandBook
Gamyklos g. 23, LT-96155 Gargždai

Nuotraukos autorius Billy Rusakko

Pasi Ilmari Jääskeläinen (1966) - labiausiai pripažintų Suomijos rašytojų, už mokslinės fantastikos kūrinius keturis kartus pelnęs *Atorox* premiją ir du kartus – Suomijos J. R. R. Tolkieno draugijos *Kuvastaja Fantasy* premiją, taip pat Helsinkio mokslinės fantastikos draugijos apdovanojimą *Tähtivaeltaja*. Gyvena Juveskiulės mieste, licėjuje dėsto suomių kalbą ir literatūrą, augina trejetą sūnų ir sako mėgstąs vampyrus, aktorę Jeanne Moreau ir senąją kino klasiką. P. I. Jääskeläineno kūrybos stilių kritikai įvardija kaip magiškąjį realizmą.

Romane vaizduojamas atkampaus šiaurietiško miestelio gyvenimas, kurį gaubia mistinės paslaptys. Čia susibūrusi ambicingų literatų draugija, išugdžiusi Suomijai ne vieną iškilų autorių. Draugijos steigėja vaikų rašytoja Laura Sniegė netikėtai dingsta savo namuose vidury žiemos pokylio. Jauna mokytoja Ela Milana ima tirti šį įvykį ir daugelį kitų paranormalių reiškinių, susijusių su draugijos nariais. Nenorom ji įtraukiama į keistą psichologinį literatų žaidimą, kurio taisyklės išties grėsmingos. Kuo baigsis tyrimas, neįmanoma atspėti ligi paskutinio puslapio. Knyga parašyta grakščiu, žaismingu stiliumi, pasitelkiant stebuklinę tautosaką ir gaivališką vaizduotę. Intriguojantis siužetas supintas iš siaubo ir mistikos, detektyvo ir juodojo humoro elementų.

„Sniegė ir jos devynetas" (2006) – pirmas autoriaus romanas, jis išleistas Didžiojoje Britanijoje, JAV, Vokietijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Ispanijoje, Čekijoje, netrukus pasirodys Turkijoje.

www.versus.lt

